

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ

ХІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ

18-28 березня 2019 року

Київ – 2019

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
І НАВЧАННЯ**

***ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ XIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
(звітної)***

18 – 28 березня 2019 р.

Київ – 2019

УДК 377.091.33:001(043.2)

Н 34

Рекомендовано Вченою радою Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України (протокол № 4 від 25 березня 2019 року)

Науковий редактор:

Радкевич Валентина Олександрівна,

директор Інституту ПТО НАПН України, доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член (академік) НАПН України

Рецензенти:

Базиль Людмила Олександрівна, учений секретар Інституту ПТО
НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент;

Єршова Людмила Михайлівна, заступник директора з науково-
експериментальної роботи Інституту ПТО НАПН України, доктор
педагогічних наук, доцент.

Н 34 **Науково-методичне забезпечення професійної освіти і**
навчання: збірник матеріалів XIII звітної Всеукраїнської
науково-практичної конференції (м. Київ, 18–28 березня
2019 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН
України / за заг. ред. В. О. Радкевич. – Київ : ПТО НАПН
України, 2019. – 312 с.

У збірнику матеріалів конференції висвітлено теоретичні і методичні засади модернізації професійної та фахової передвищої освіти, інноваційний зарубіжний досвід розвитку професійної освіти і навчання, організаційно-педагогічні засади консультування учнівської молоді з планування та реалізації професійної кар'єри, методичні засади дистанційного професійного навчання, проблеми і перспективи розроблення проектних технологій професійної підготовки майбутніх фахівців, перспективні напрями стандартизації фахової передвищої освіти та створення інформаційно-освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Збірник адресований науковцям, докторантам, аспірантам, педагогічним працівникам закладів професійної та передвищої освіти, структурних навчальних підрозділів підприємств.

Матеріали, що включені до збірника, подані в авторській редакції.

© Інститут професійно-
технічної освіти НАПН України,
2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	15
Валентина Радкевич ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	15
Олександра Бородієнко ВНУТРІШНЬОФІРМОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ	20
Людмила Пуховська ЄВРОПЕЙСЬКА РАМКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	23
Владислав Белан СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД	27
Алла Ващенко УЧАСТЬ У ГРАНТОВИХ ПРОГРАМАХ – КРОК ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	30
Юрій Грищенко ПРОБЛЕМА КОМПЕТЕНЦІЙ І КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ У ПОЛЬСЬКІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ	32
Лідія Гуменна СУЧАСНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УКРАЇНІ	33
Леся Домніч МОДЕРНІЗАЦІЯ – ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІХУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ	36
Андрій Козак ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ	38

Сніжана Леу СУЧАСНИЙ СТАН СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ	41
Махира Малишева СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТУРЕЧЧИНИ ЯК ЧИННИК РЕФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНИХ КАДРІВ	43
Світлана Масліч ЄВРОПЕЙСЬКА ЯКІСТЬ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ У ВІННИЦЬКОМУ ВИЩОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ УЧИЛИЩІ СФЕРИ ПОСЛУГ	46
Олена Рева-Залітко МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	48
Анатолій Сенін МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ (З ДОСВІДУ КРИВОРІЗЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО БУДІВЕЛЬНОГО ЛІЦЕЮ).....	51
Світлана Ситник МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ..	54
Ксенія Цицюра АКТУАЛЬНІСТЬ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІЗ БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	56
Галина Шатковська ТЕОРЕТИЧНЕ ОБІРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ІНТЕГРАТИВНО-ПРЕДМЕТНОГО НАВЧАННЯ.....	58
РОЗДІЛ 2. КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	62
Петро Лузан ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	62

Світлана Бондаренко, Світлана Івах ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	67
Ольга Ващенко, Максим Бунегін КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	69
Наталія Ваніна СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	72
Володимир Годун ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АВТОМЕХАНІКІВ У КОЛЕДЖАХ	74
Олександр Дьомін МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ АГРОІНЖЕНЕРІЇ	76
Юлія Єжокіна СУТЬ І СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ-МОРЯКІВ	78
Тетяна Іщенко, Світлана Жуковська СТВОРЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО КОНТЕНТУ В СИСТЕМУ АГРАРНОЇ ОСВІТИ	81
Людмила Лемешко НАВЧАННЯ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ ОДЯГУ ЗА КОМПЕТЕНТІСНИМ ПІДХОДОМ	84
Валентина Лінькова РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПАРАДИГМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	87
Віктор Мельник ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГЕОЛОГІВ	88
Ірина Мося ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	92

Тетяна Пашенко МЕТОДИЧНА СИСТЕМА РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ БУДІВЕЛЬНИХ КОЛЕДЖІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ	95
Поліна Прохорчук ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ	97
Мар'ян Сеньків АНАЛІЗ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	100
Ганна Шкарупа ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ.....	102
Катерина Яблунівська ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ	105
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ.....	108
Людмила Єршова ТЕХНОЛОГІЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ	108
Людмила Базиль ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	113
Юрій Мосейчук, Юрій Курнишев МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАГАЧЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ	118
Валерій Орлов ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КАР'ЄРНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	120

Валерій Байдулін ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У КОНСУЛЬТУВАННІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ	124
Інна Гриценюк СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	126
Людмила Дорамідонтова ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ КРИВОРІЗЬКОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МЕТАЛУРГІЇ ТА МАШИНОБУДУВАННЯ.....	128
Валентина Дуднік РОЛЬ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ.....	131
Дмитро Закатнов КАР'ЄРНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ	133
Марина Клименко КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ.....	135
Юрій Курнишев, Марина Кожокар ВИКОРИСТАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В РЕЖИМІ ПРАЦІ І ВІДПОЧИНКУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	138
Галина Однорог КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ	141
Людмила Панасюк, Галина Кучмик, Наталія Гичко ДОСВІД КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	143

**РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ
МАЛОГО БІЗНЕСУ..... 146**

Наталія Попіль, Олена Доротюк
ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ..... 146

Василь Селізар
ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ
РОБІТНИКІВ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОСНОВ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ .. 149

Інна Середіна
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ
СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
..... 152

Оксана Чуйкова
ПІДГОТОВКА УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ 155

**РОЗДІЛ 5. ДИСТАНЦІЙНЕ ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ В
КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ 159**

Світлана Кравець
РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ
ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ:
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ..... 159

Наталя Білоусова
ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ
НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ У НІМЕЧЧИНІ..... 161

Наталя Бісик
ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ: СТВОРЕННЯ
СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ..... 164

Іван Голуб МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	166
Валентина Гордієнко ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ MOODLE У ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)	168
Інеса Іванченко ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ З ПРЕДМЕТА «КВІТНИКАРСТВО»	171
Людмила Клос ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ	173
Ольга Лебединська ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	176
Людмила Майборода ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	178
Світлана Мозгова РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗОЛОТІВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ	181
Світлана Скловенко ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС ІЗ ПРЕДМЕТА «СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПРОФЕСІЇ «ФЛОРИСТ»: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ.....	184
Денис Романов МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	186

РОЗДІЛ 6. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	189
Вікторія Кручек АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	189
Ірина Дрозіч САМООСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ	192
Олена Нагорна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ДПТНЗ «ПОКРОВСЬКИЙ ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ І ПЕРЕПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ»...	194
Наталія Сиско РОЗВИТОК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ..	196
Олександр Слободяник РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ....	198
Лілія Чогут ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ	200
РОЗДІЛ 7. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	204
Галина Безпечна СТВОРЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЯК РЕСУРСУ ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙ СЛЮСАРНОГО НАПРЯМУ	204
Ольга Гермак МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ	207

Олександр Гуменний МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ SMART-КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА	210
Альона Зуєва, МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	212
Ольга Кепша УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ	215
Андрій Кононенко ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	218
Лариса Липська РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	220
Сергій Охременко СТРУКТУРА SMART-КОМПЛЕКСОВ ОСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	222
Олександр Прохорчук SMART-ПІДРУЧНИК – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ SMART- КОМПЛЕКСУ	225
РОЗДІЛ 8. ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	229
Анна Романова РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	229
Марина Артющина РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ.....	232
Халідахон Бахтіярова ПРОЕКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	235

Валерія Бойко ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНИХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	238
Тетяна Герлянд ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНИХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ	240
Дмитро Гоменюк ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРИ ВИКОРИСТАННІ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ.....	242
Євдокія Горбан РОЛЬ ТРЕНІНГІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	246
Людмила Данилова КЕЙС-МЕТОД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	248
Наталя Довгань ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНИХ ФАХІВЦІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	250
Лев Духовний, Ганна Гмиря ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ	256
Леся Косарева, Майя Зелінська ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	260
Ліна Короткова ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНИХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ	263
Наталя Кулалаєва ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНИХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	265

Ірина Кучерак ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ДОСВІД	268
Любов Павлюк ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	270
Любов Панченко СИНТЕЗ МУЛЬТИСЕНСОРИКИ ТА ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	272
Леонід Романов ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ	274
Ірина Сапон, Катерина Крупеніна УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕТОДОМ ПРОЕКТУ	277
Ірина Сафронова ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	280
Ольга Смоленко ,Олена Темченко МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	282
Олена Шамралуєк МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ.....	286
Марк Шимановський ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЯВЛЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ СОЦІОМЕТРИЧНОЇ СТРУКТУРИ ГРУП УЧНІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	288
Олександра Шорохова УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (З ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ «STEM–ОСВІТА В ДІЇ»).....	291

РОЗДІЛ 9. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	294
Зоя Герасимова, Анастасія Середіна РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ У ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ	294
Валентина Дерев'янка, Катерина Кудря МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	296
Олена Канделюк Д ОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ	299
Ріта Овчаренко, Інна Ткаченко ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ У ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ	300
Олена Осипчук МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ	302
Лариса Поліщук УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	305
Тетяна Пятничук ДУАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	308
Олександр Стрілець ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ.....	310

РОЗДІЛ 1. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Валентина Радкевич,

директор Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, доктор педагогічних наук України,
професор, дійсний член НАПН України

Важливим завданням Уряду України в середньостроковій перспективі є розвиток людського капіталу, що актуалізує значущість проведення реформ у сфері освіти, науки, охорони здоров'я, соціального захисту та культури. Зокрема, до ключових пріоритетів Уряду у сфері освіти віднесено підвищення рівня якості освіти, зокрема професійної. Це сприятиме підготовці на високому рівні конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги сучасного ринку праці.

Про забезпечення якості національної професійної освіти шляхом формування її змісту на компетентнісній основі, упровадження внутрішньої і зовнішньої систем якості, модернізації освітнього середовища, вдосконалення підготовки педагогів професійної освіти, залучення до освітнього процесу висококваліфікованих працівників з виробництва, запровадження мотиваційних механізмів стимулювання професійного розвитку педагогічного персоналу наголошується в концептуальних засадах розвитку професійної освіти в Україні [2]. У реалізації означених завдань цінним є прогресивний досвід забезпечення якості професійної освіти і навчання (ПОН) у країнах Європейського Союзу (ЄС).

У цьому контексті важливе значення мають засадничі висновки Копенгагенської Декларації та Брюгського Комюніке. Зокрема, у рамках Копенгагенського процесу для провайдерів професійної освіти вперше розроблено європейське керівництво щодо оцінювання якості ПОН, в якому розкрито відповідні критерії, процедуру та процеси залучення до цієї діяльності педагогічних колективів закладів професійної освіти [7]. У Брюгському Комюніке акценти було переміщено на оволодіння додатковими освітніми програмами, що надасть особі змогу досягати найвищого рівня кваліфікацій в обраній сфері, поглиблювати власну компетентність; здійснення навчання на

основі продуктивної діяльності на підприємствах та в компаніях; розвиток взаємодії із соціальними партнерами тощо [3]. Означені положення знайшли відображення у п'яти Ризьких висновках щодо виконання Брюгського Комюніке. Зокрема в них наголошується на необхідності вдосконалення механізмів забезпечення якості ПОН відповідно до рекомендацій Європейської системи забезпечення якості (EQAVET) [9]. Згідно з європейським законодавством, загальну відповідальність за формування політики щодо забезпечення якості ПОН в країнах ЄС несуть Міністерства у сфері освіти, праці, а також муніципалітети, які на своїх територіях організовують обов'язкову освіту учнівської молоді віком до 16 років, їхню професійну підготовку, матеріально-технічне оснащення закладів професійної освіти, визначення планів набору абітурієнтів тощо.

В Україні загальну відповідальність за забезпечення якості професійної освіти несуть центральні органи виконавчої влади у сфері освіти і науки, соціальної політики, зайнятості, економічного розвитку тощо. Метою означеної політики є, насамперед, гарантування якості освіти, а також формування довіри суспільства до системи професійної освіти, органів управління освітою, безперервне підвищення її якості, допомога закладам професійної освіти в цій діяльності [1].

У забезпеченні якості ПОН у країнах ЄС важливе значення надається організаціям роботодавців шляхом їхнього залучення до участі в розробленні та узгодженні професійних кваліфікацій, державних вимог (стандартів), участі в екзаменаційних комісіях. Для присвоєння професійних кваліфікацій у країнах ЄС створюються професійні комісії, до яких входять представники організацій роботодавців, а також професійних організацій. Право на присвоєння професійних кваліфікацій мають як державні установи, так і заклади професійної освіти та приватні установи, а також особи для яких основною діяльністю є розвиток певних професій або здійснення професійної підготовки фахівців.

Реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій в Україні здійснює Національне агентство кваліфікацій, яке створюється на паритетних засадах із представників центральних органів виконавчої влади у сфері освіти і науки, соціальної політики, економічного розвитку, роботодавців, профспілок – для забезпечення взаємодії, координації та підвищення ефективності діяльності заінтересованих сторін у сфері кваліфікацій, розроблені відповідних нормативно-правових актів тощо [1]. В Україні присвоєння кваліфікацій здійснюється відповідно до дискрипторів кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій та з урахуванням вимог сучасного ринку праці до компетентностей фахівців.

Якість ПОН у країнах ЄС перевіряється у формі внутрішнього та зовнішнього оцінювання. Зокрема, в Естонії метою внутрішнього оцінювання якості ПОН є підтримка розвитку провайдерів професійної освіти. Для цього кожні три роки вони проводять внутрішнє оцінювання з усіх освітніх програм, які реалізують, і на цій основі готують звіт [4]. У проведенні процедур внутрішнього і зовнішнього оцінювання якості ПОН у країнах ЄС враховуються вимоги стандартів якості. Наприклад, у Польщі для цього широко використовуються вимоги стандартів якості ПОН, розроблені Національним центром професійної та безперервної освіти (KOWEZIU). Вони представлені на веб-сайті Центру [10]. Відповідно до процедури, внутрішнє оцінювання якості ПОН передбачає збір спеціальної інформації про заклади професійної освіти, ефективність їх діяльності. Результати внутрішнього оцінювання враховуються під час планування заходів щодо вдосконалення роботи закладів професійної освіти, а також у процесі зовнішнього оцінювання якості ПОН. Наприклад, у Румунії для цього використовується модель стратегічного планування, розроблена Національним центром розвитку технічної та професійної освіти [5].

Внутрішня система оцінювання якості професійної освіти в Україні охоплює політику та процедури забезпечення якості професійної освіти; критерії, правила і процедури оцінювання здобувачів професійної освіти, якість діяльності педагогічних працівників і керівників закладів професійної освіти; забезпеченість необхідними ресурсами, інформаційними системами тощо для організації освітнього процесу, ефективного управління навчальними закладами, самостійною роботою здобувачів професійної освіти; наявність інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування тощо [1].

Зовнішнє оцінювання якості професійної освіти і навчання реалізується через зовнішній педагогічний нагляд регіональними органами освіти під загальним керівництвом Міністра освіти (Польща). У зовнішньому оцінюванні використовується шкала від А (найвищий рівень) до Е (найнижчий рівень), що свідчить про недостатню відповідність закладу професійної освіти необхідному критерію [6]. У Румунії зовнішнє оцінювання здійснює Агентство забезпечення якості в доуніверситетській освіті [5]. Експертну комісію для зовнішнього оцінювання якості ПОН у країнах ЄС очолює представник роботодавців. До її складу входять представники певних професій або професійних асоціацій, місцеві експерти з питань ринку праці. За підсумками зовнішнього оцінювання якості ПОН в країнах ЄС готується щорічний національний звіт, який подається у відповідні інстанції.

В Україні система зовнішнього оцінювання якості професійної освіти передбачає, по-перше: наявність інструментів, процедур та відповідних заходів щодо забезпечення і підвищення якості (стандартизація, ліцензування освітньої діяльності, акредитація освітніх програм, інституційна акредитація, незалежне оцінювання результатів навчання, інституційний аудит, моніторинг якості, атестація педагогічних працівників, громадський нагляд тощо); по-друге: наявність спеціально уповноважених державою установ, що проводять зовнішнє незалежне оцінювання; по-третє: функціонування незалежних установ оцінювання та забезпечення якості професійної освіти [1].

Акредитація освітніх програм, що реалізуються закладами професійної освіти в Україні – це процес їх оцінювання на предмет відповідності стандарту, а також спроможності забезпечити умови для досягнення здобувачами професійної освіти, передбачених в освітній програмі результатів навчання. Акредитація освітніх програм є добровільною і проводиться за ініціативи закладів професійної освіти.

Якість акредитованих освітніх програм, що реалізуються закладами професійної освіти в країнах ЄС, гарантується відповідними державними органами (переважно Міністерствами). У цьому контексті науковий інтерес становить діяльність Державної служби якості освіти Латвії, до особливостей якої належать: ліцензування освітніх програм та акредитація закладів професійної освіти; моніторинг виконання провайдерами професійної освіти рекомендацій щодо акредитації; координування роботи у сфері забезпечення якості ПОН та впровадження показників EQAVET тощо [8].

На основі викладеного можна дійти висновку, що якість професійної освіти доцільно розглядати як здатність органів управління освіти і безпосередніх провайдерів професійної освіти задовольняти встановлені або передбачувані потреби суспільства, окремих соціальних груп і громадян у набутті професійної компетентності та кваліфікацій. Для забезпечення якості професійної освіти в Україні важливе значення мають положення Європейської системи забезпечення якості ПОН (EQAVET), а також рекомендації щодо здійснення внутрішнього та зовнішнього контролю якості ПОН. Їх використання в Україні дає змогу на основі системного та комплексного підходів встановлювати відповідність між діяльністю закладів професійної освіти і результатами, яких вони досягають у сфері професійної підготовки кваліфікованих фахівців. Рекомендації щодо зовнішнього контролю якості професійної освіти уможливають його здійснення за допомогою стандартів, процедур

акредитації і сертифікації освітніх програм та за активної діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» / Урядовий кур'єр. – 4 жовт. 2017. – № 186. – С. 9-19.
2. Сучасна професійна освіта: концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти / Міністерство освіти і науки, 2018: [online] (Останнє оновлення: 16.05.2018). – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita> (Дата звернення: 19.03.2019).
3. The Bruges Communiqué on enhanced EUROPEAN Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020. Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, meeting in Bruges on 7 December 2010 to review the strategic approach and priorities of the Copenhagen process for 2011-2020, 2010 [online]. – Available at: https://www.equavet.eu/Equavet2017/media/Documents/brugescom_en.pdf (Accessed: 19.03.2019).
4. Cedefop (2017). Vocational education and training in Estonia: short description. Luxembourg: Publications Office. – Available at: <http://dx.doi.org/10.2801/15844> (Accessed: 19.03.2019).
5. Cerkez, E.B.; Stroie, D.C.; Vladut, Z.E. (2016). Vocational education and training in Europe – Romania. Cedefop ReferNet VET in Europe reports. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2016/2016_CR_RO.pdf (Accessed: 19.03.2019).
6. Chłoń-Domińczak, A. et al. (2016). Vocational education and training in Europe – Poland. Cedefop ReferNet VET in Europe reports. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2016/2016_CR_PL.pdf (Accessed: 19.03.2019).
7. The Copenhagen Declaration. Declaration of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training, 2002 [online]. – Available at: https://www.cedefop.europa.eu/files/copenhagen_declaration_en.pdf (Accessed: 19.03.2019).
8. Daija Z., Kinta G. (2016). Vocational education and training in Europe – Latvia. Cedefop ReferNet VET in Europe reports. – Available at: http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2016/2016_CR_LV.pdf (Accessed: 19.03.2019).
9. Riga Conclusions 2015. On a new set of medium-term deliverables in the field of VET for the region 2015-2020, as a result of the review of short-term deliverables defined in the 2010 Bruges Communiqué, [online]. – Available at: https://www.izm.gov.lv/images/RigaConclusions_2015.pdf (Accessed: 19.03.2019).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 24 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. V.2012 poz. 262).

ВНУТРІШНЬОФІРМОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕРСОНАЛУ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

Олександра Бородієнко,

завідувач лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

Сучасні вимоги ринку праці до кваліфікацій та рівнів професійної компетентності працівників в цілому відповідають теорії людського капіталу (Г. Бекер, Дж. Мінцер, Т. Шульц) та її основним положенням: найбільш цінними є ті особистісні якості та професійні компетентності працівників, які дають їм змогу або *генерувати прибуток* для компанії (зокрема, шляхом упровадження більш ефективних бізнес-процесів, оптимізації взаємодії між підрозділами та процесами, збільшення рівня продажів тощо), або *створювати* так звану *додану цінність* (яка матеріалізується у збільшенні рівня лояльності існуючих споживачів, їхньої задоволеності якістю продукту або послуги, покращенні рівня позитивного сприйняття компанії зовнішніми контрагентами, зростанні рівня обізнаності суспільства щодо діяльності компанії тощо). Таким чином, важливим є формування відповідних якостей та професійних компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників під час первинної професійної підготовки (яка здійснюється у закладах професійної (професійно-технічної) освіти), а також постійне їх вдосконалення й розвиток у системі безперервної професійної освіти (що включає внутрішньофірмове навчання персоналу).

Результати аналізу зарубіжних наукових джерел свідчать про те, що в зарубіжній практиці розвитку професійної компетентності персоналу компаній переважно превалює перспективно орієнтована й креативна стратегія, спрямована на: забезпечення постійного розвитку потенціалу людських ресурсів, зростання його результативності, вдосконалення організаційної культури та командної синергії, розвиток лідерських якостей, підвищення рівня вмотивованості персоналу, його ставлення та лояльності до компанії; навчання й розвиток персоналу розглядається компаніями як рушійна сила і головний чинник впливу на інноваційну активність. Домінуючими ідеями та принципами є: створення у компанії феномену “організації, яка навчається”, впровадження філософії лідерства, системний підхід до розвитку професійної компетентності всіх категорій персоналу, наступність знань та досвіду, розвиток клієнтоорієнтованості

персоналу, інноваційного мислення, комплексність та ступеневість розвитку професійної компетентності.

Що ж стосується організаційно-педагогічних умов, то ними є: урізноманітнення програм, форм та методів навчання; визначення реальних потреб у навчанні; прискорення темпів навчання персоналу; створення умов для навчання й розвитку, професійного та кар'єрного зростання; розбудова системи накопичення й поширення знань у компанії; використання устаткування та технологій, зокрема ІТ, для розвитку персоналу; відкритість до нових ідей і практик; підтримка експертів, супервізорів, наставників; визнання досягнень; створення середовища для професійного спілкування; підтримка процесів поширення знань та обміну досвідом. Серед форм – перевага віддається формам інформального навчання (робота в проектних командах, ротація, організація заходів, коучинг, менторство, участь у стратегічних проектах, виконання завдань поза функціональними обов'язками).

Ураховуючи схарактеризовані реалії бізнес-середовища, існуючі проблеми в розбудові систем розвитку персоналу українських компаній, проаналізовані кращі зарубіжні практики вважаємо, що принципами розвитку професійної компетентності персоналу компаній мають стати такі: *системності* (забезпечення системного характеру педагогічного впливу на суб'єкт навчання); *комплексності* (комплексне дослідження феномену розвитку професійної компетентності всіх категорій персоналу); *науковості* (реалізація наукового підходу в процесі розвитку професійної компетентності персоналу за науково обґрунтованою концепцією); *ціннісної зорієнтованості* (формування та розвиток релевантних специфіці діяльності ціннісних настанов); *контекстності* (інтегрування контексту в процес розвитку професійної компетентності); *саморозвитку* (розгляд суб'єктів навчання як систем, що саморозвиваються); *поліфункціональності* (виконання педагогічною системою розвитку професійної компетентності багатьох функцій); *безперервності* (культивування в процесі розвитку професійної компетентності культури та цінностей постійного професійного розвитку); *диверсифікації* (використання різних форм та методів педагогічного впливу); *результативності* (забезпечення гарантованості результатів педагогічного впливу); *інтеграції* (використання в процесі розвитку професійної компетентності форм і технологій формального, неформального й інформального навчання); *прогнозування* (формування змісту розвитку професійної компетентності, що забезпечить не тільки компенсацію дефіцитних компетентностей персоналу, але й буде зорієнтований на перспективні потреби у їх розвитку).

Саме врахування означених принципів дасть змогу здійснювати ефективний внутрішньофірмовий розвиток персоналу компаній, який відповідає актуальним суспільно-економічним та технологічним викликам.

З викладеного можна зробити такі висновки: внутрішньофірмовий професійний розвиток персоналу компаній має відбуватись на безперервній основі та бути зорієнтованим на підвищення рівня професійної компетентності персоналу, його здатності й готовності до постійного вдосконалення власної професійної та особистісної сфер у відповідь на сучасні надшвидкі технологічні, економічні й суспільні виклики; у середньостроковій перспективі результативність працівника забезпечуватиметься за умов наявності таких компетентностей: самоорганізація, відповідальність, здатність до самонавчання, мобільність, технологічність, унікальність, взаємодія, широка обізнаність в тенденціях адаптивність; здатність працювати/приймати рішення в умовах мультизадачності; здатність до ініціювання змін; критичне осмислення інформації; принципами внутрішньофірмового професійного розвитку персоналу компаній є: системності, комплексності, науковості, ціннісної зорієнтованості, контекстності, саморозвитку, поліфункціональності, безперервності, диверсифікації, результативності, інтеграції, прогнозування.

Список використаних джерел:

1. Armstrong M. A Handbook of Human Resource Management practice / M. Armstrong. – N.Y., 2001. – 957 p.
2. Bartlett C. A., Ghoshal S. Building competitive advantage through people. Sloan Management Review. 2009. № 43(2). P. 34-41.
3. Continuing Personal and Professional Development at UCL. UCL Human Resources Organizational and Staff Development, 2014. 26 p.
4. Frenkel S. J., Bednall T. How Training and Promotion opportunities, career expectations, and two dimensions of organizational justice explain discretionary work effort. Human Performance. 2016. Vol. 9. P. 112-134.
5. Friedman Andrew L. Continuing Professional Development Lifelong learning of millions. Taylor & Francis Group, New York, 2012. 135 p.
6. Бородієнко О.В. Коучинг як особистісно-розвивальна технологія: особливості застосування коучингового підходу в процесі розвитку професійної компетентності керівників. / О.В. Бородієнко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди» Вип.31. Дод. 5: Темат. вип.: Проблеми емпіричних досліджень у психології. – Київ : Гнозис, 2014. – Вип.10. – С. 19-25.
7. Шатковська, Галина Іванівна. Фундаменталізація як тенденція і головна умова удосконалення професійної освіти [Текст] / Г. І. Шатковська // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: В. В. Радул [та ін.]. - Кіровоград : КДПУ, 2011. - Вип. 98. - С. 182-189.

ЄВРОПЕЙСЬКА РАМКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Людмила Пуховська,

провідний науковий співробітник лабораторії
зарубіжних систем професійної освіти і навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, доктор педагогічних наук, професор

Ідея європейської моделі забезпечення якості професійної освіти і навчання стартувала в Копенгагенській Декларації (листопад 2002 р.), яка започаткувала європейську стратегію зміцнення співпраці у сфері професійної освіти і навчання, відому як Копенгагенський процес. Нові координати соціально-економічного розвитку ЄС в ХХІ ст. вимагали радикальної трансформації цієї сфери у контексті стрімко зростаючої потреби і попиту на висококваліфіковану робочу силу. До ключових аспектів, що потребували концентрації зусиль, було віднесено якість освіти для молоді і дорослих, включаючи якість навчального процесу, якість викладання та якість методичного супроводу процесу навчання в країнах-членах.

Важливою віхою на цьому шляху було обґрунтування спільних принципів, керівних вказівок та інструментів забезпечення якості у сфері ПОН (Common quality assurance framework – CQAF) (2003 р.) із наступним їх затвердженням у спеціальній резолюції Європейського Парламенту і Європейської Ради (травень 2004 р.). Тоді вперше на порядок денний було винесено завдання – «сприяти забезпеченню якості ПОН з особливим наголосом на принципах якості та обміні загальними моделями». Реалізацію цього завдання (з часом воно оформилось у політичну програму) очолила технічна робоча група (TWG), яка розробила головну частину програми – загальну рамку забезпечення якості.

Як зазначається у вступній частині Рамки, вона являє собою європейську довідникову систему для забезпечення і розвитку якості професійної освіти і навчання, що базується на головних принципах найбільш відповідних моделей забезпечення якості. Виділимо її характерні риси: Рамка є своєрідним «інструментом перехресного читання» для політиків і практиків, за допомогою якого вони зможуть краще зрозуміти, як працюють моделі якості, визначати проблемні сфери і приймати рішення щодо необхідного вдосконалення на основі загальних кількісних та якісних показників; Рамка може виконувати роль зв'язної ланки дає змогу дозволяє зафіксувати і класифікувати

кращі практики забезпечення якості в країнах Європейського Союзу, а також проводити їх порівняльний аналіз; Рамка може застосовуватися як на рівні системи професійної освіти і навчання, так і на рівні провайдерів – постачальників послуг професійної освіти і навчання, і тому вона може використовуватися для оцінки ефективності ПОН; використання Рамки сприятиме ефективності, прозорості та відкритості систем професійної освіти і навчання [1].

З технічної точки зору, Рамкова модель складається із таких частин: а) модель планування, здійснення, оцінки й аналізу систем ПОН в країнах на різних рівнях; б) методики оцінки й аналізу системи з наголосом на алгоритмі здійснення самооцінки в поєднанні із зовнішньою оцінкою; в) системи моніторингу, яка визначається відповідним чином на національному або регіональному рівні та, можливо, в поєднанні з добровільним експертним спостереженням на європейському рівні; г) вимірювальних інструментів – набору еталонних показників, спрямованих на допомогу країнам-членам у контролі та оцінці систем на національному або регіональному рівнях.

Дослідження показує, що в основі побудови європейської моделі якості закладено так званий цикл якості – повторюваний чотирьохкроковий алгоритм, який має на меті постійне покращення якості професійної освіти і навчання. У тематичному глосарії якості освіти і підготовки, виданому Європейським Центром розвитку професійної освіти і навчання у 2011 р., відзначається, що цикл якості (PDCA Cycle) є універсальним інструментом для вирішення проблем будь-якого характеру в бізнес-середовищі, що використовується для безперервного впровадження покращень у діяльність системи, включаючи такі елементи: планування (етап проектування), реалізацію (етап упровадження), контроль (етап контролю), діяльність (етап корекції, покращення, адаптації) [2].

Нині поняття «цикл якості» стало широко вживаним у світовому і європейському науково-освітньому просторах. В Україні теж проводиться багато наукових досліджень у сфері забезпечення якості, але вони погано корелюють з міжнародним дискурсом. Існує значна різниця між тим, як забезпечення якості розуміється в Україні (зокрема, в різних закладах ПОН) і в країнах ЄС. Візьмемо для прикладу проблему самооцінки якості професійної освіти в закладах ПОН, що є актуальним в умовах децентралізації і регіоналізації освіти в нашій країні. Так, у спеціальному підручнику для провайдерів у сфері професійної освіти і навчання «Підтримка внутрішнього менеджменту якості і культури якості» (2015 р.) [3], розробленому на матеріалі 20 кращих європейських практик у сфері самооцінювання в країнах ЄС, виокремлюється три концепції якості, які визначають підходи до управління якістю.

Концепція якості, яка зосереджується на світі праці. За цією концепцією якість діяльності професійного закладу тлумачиться в контексті виконання вимог бізнесу та забезпечення працевлаштування випускників. Центром підходу до якості в таких закладах стають відносини з діловим світом та їх хороша репутація серед бізнесу й місцевої влади. Тому закономірно, що якість діяльності закладу для них означає якісні лабораторії, майстерні, обладнання, включаючи досвід продуктивної праці в підготовці майбутніх фахівців та позитивні перспективи їхнього працевлаштування. Зв'язки зі світом праці розглядаються як можливість передбачити нові підтримки для внутрішнього управління якістю з урахуванням тенденцій на ринку праці, модифікації змісту навчальних програм і впровадження інновацій. Тому ці навчальні заклади відіграють активну роль на ринку праці, постійно оновлюючи технології й адаптуючи професійні профілі відповідно до нових потреб. Основна діяльність щодо якості в цих професійних закладах – це сприяння інтенсивним контактам з роботодавцями та представниками організацій бізнесу, адаптація навчальних програм до потреб ринку праці, а також врахування потреб учнів, які часто самі платять за навчання, особливо у випадку перепідготовки або при освоєнні нових умінь і навичок.

Концепція якості, яка зосереджується на потребах студентів. Для частини професійних навчальних закладів головним, у розумінні феномена якості, є викладання і навчання, забезпечення індивідуалізованої підготовки, включаючи адресну підтримку, здатність забезпечувати індивідуальні потреби і досягнення студентами успіху в навчанні навіть у складних особистісних умовах тощо. У цих закладах забезпечення успіху в навчанні включає підтримку соціальної інтеграції, підготовку до активної участі в житті суспільства та доступ випускників до ринку праці. Тому адміністративний і педагогічний персонал закладів досить критично ставиться до офіційної системи управління якістю, вважаючи, що вона зумовлена виключно вимогами зовнішнього середовища, тобто є бюрократичним тягарем. Такі навчальні заклади часто формують свої індивідуальні підходи до управління якістю, що відбивають їх конкретні цілі і завдання, а також створюють власні системи якості без врахування стандартних моделей. Розвиток цих систем здійснюється за рахунок постійної експериментальної роботи з новими методиками та інструментами для покращення комунікації учнів і зовнішніх стейкхолдерів.

Концепція якості, пов'язана з ефективністю і продуктивністю управління в роботі закладу. Для третьої групи професійних закладів головну роль, у розумінні якості, відіграють ефективність і продуктивність процесів управління. Саме управлінські процеси в

закладі є центром спрямованості дій щодо якості. Цей підхід є особливо актуальним для закладів-провайдерів освітніх послуг за ринковою моделлю. Вони повинні підтримувати ефективну організацію всіх своїх послуг, щоб бути конкурентоздатними на ринку. Для цих закладів пріоритетним є функціонування висококваліфікованої команди менеджерів, яка організовує й оцінює функціонування формалізованої системи управління якістю на місцях. Система забезпечення якості уможливорює моніторинг, контроль і вдосконалення всіх процесів і структурних елементів організації, які вважаються важливими для досягнення якості. Важливо відзначити, що підвищення ефективності і продуктивності інституційних процесів досить часто відповідає інтересам викладачів, тренерів і учнів/студентів, оскільки вони, зазвичай, користуються прозорими процедурами для підтримки внутрішнього управління якістю і культури якості в цілому. Учителі і тренери, як правило, підтримують ці дії, бо управління якістю спрощує їхню повсякденну діяльність. Удосконалення управління якістю здійснюється шляхом запровадження нових інформаційних і цифрових інструментів, які сприяють підвищенню ефективності й продуктивності організаційних процесів [3, с. 83-90].

Кожен навчальний заклад має знайти власний індивідуальний баланс між цими концепціями, що, на думку європейських експертів, допоможе в розробці візії і місії професійного закладу, сприятиме його сталому розвитку та формуванню культури якості. Проектуючи ці положення на вітчизняні реалії, потрібно наголосити, що, за європейськими підходами, є два вектори розвитку феномена самоцінювання якості. Перший – самоцінювання може використовуватися національними органами для пілотування і підтримки якості у сфері професійної освіти і навчання – у цьому сенсі самооцінка стосується, насамперед, чергу національних цілей ПОН та їх реалізації відповідно до нормативно-правової бази країни. Другий – самоцінювання проводиться закладами на добровільних засадах з метою раціоналізації навчальної пропозиції, подолання проблем щодо широкого визнання кваліфікацій, які надаються в тих чи інших закладах ПОН, а також для формування відповідного іміджу та зміцнення довіри до закладу на вибагливому конкурентному ринку.

Обидва вектори є актуальними для України. Проте, за твердженням ряду авторів, в Україні відсутній інструментарій (не розроблена єдина система показників, індикаторів) якості професійної (професійно-технічної) освіти, який відповідав би чинній статистичній методології і практиці та узгоджувався б із зарубіжними стандартами, зокрема з Європейською Рамкою забезпечення якості у сфері професійної освіти і навчання. Необхідні широкі дискусії провідних

учених, політиків, керівників і працівників закладів освіти, споживачів освітніх послуг, роботодавців, представників громадянського суспільства для досягнення загальнонаціонального консенсусу у тлумаченні та сприйнятті поняття «якість професійної (професійно-технічної) освіти», яке буде адаптоване з підходами, що є загальноприйнятими у світовому і європейському освітніх просторах. Використовуючи за взірць європейську модель забезпечення якості, необхідно переглянути наявні в Україні техніки, методики, критерії якості і способи їх розробки. Певний поступ у цьому напрямі здійснено в монографії «Системи оцінювання якості професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу» (2018 р.), яка створена дослідницьким колективом лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Список використаних джерел:

1. Fundamentals of a common quality assurance framework (CQAF) for VET in Europe. European Centre for the Development of Vocational Training. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. 22 p.
2. Quality in education and training. Glossary. European Centre for the Development of Vocational Training. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2011. 232 p. <https://doi.org/10.2801/94487>
3. Handbook for VET providers Supporting internal quality management and quality culture. European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop) Reference series, No 99. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2015. 245 p. <https://doi.org/10.2801/82638>

**СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКО-
ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД**

Владислав Белан,

молодший науковий співробітник лабораторії
електронних навчальних ресурсів Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України

Сучасні тенденції розвитку вищої професійної (професійно-технічної) освіти зумовлюють необхідність підготовки конкурентоспроможного та професійно-компетентного фахівця, який відповідає вимогам сучасної соціокультурної ситуації. Професійна підготовка кадрів перетворюється сьогодні на один із найважливіших чинників підвищення продуктивності праці, забезпечення випуску конкурентоспроможності на світовому ринку продукції, інтеграції

України у світове економічне співтовариство. Поєднання принципів логіки, етики і естетики є підґрунтям конструювання професійно орієнтованих технологій формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього вчителя технологій.

Варто зазначити, що входження освітньої системи в Болонський процес потребує розширення переліку посад для випускників бакалаврату та чіткої оцінки пропорцій обсягів підготовки фахівців на другому циклі вищої освіти. З одного боку, наявна очевидна невідповідність запитів ринку праці та пропозицій вищої школи, а з іншого – підлаштовування вищої освіти під нестабільну економічну ситуацію може призвести до втрати цілих освітніх галузей із потужним кадровим потенціалом.

Водночас для незалежної України в умовах євроінтеграційних процесів вивчення досвіду підготовки педагогів у польських закладах вищої освіти є актуальним, оскільки успіху реформ у сучасних складних економічних умовах сприятиме вивчення зарубіжних систем педагогічної освіти, об'єктивний аналіз і пошуки новітніх зразків та досягнень з урахуванням національних особливостей і вітчизняних наукових здобутків у цій галузі [1].

Республіка Польща за своїми культурно-освітніми традиціями близька до українських, і на шляху до вступу в Європейський Союз накопичила значний досвід реформування системи вищої освіти. Тож буде корисним для України застосувати ті ідеї та елементи досвіду, які можливі й доцільні для використання у процесі модернізації підготовки майбутніх учителів технологій і трудового навчання у контексті входження нашої країни в єдиний простір вищої освіти в Європі, а саме: інтеграція технічної та інформативної складових змісту професійної підготовки майбутнього вчителя; посилення дослідницько-пошукового характеру навчання студентів; активізація самостійної роботи студентів та оптимізації навчального навантаження студентів і викладачів; застосування симулятивних методів навчання та практична спрямованість фахової підготовки майбутніх вчителів [2].

Грунтуючись на результатах аналізу основних підходів та враховуючи особливості педагогічної взаємодії, було виокремлено такі групи професійно важливих якостей майбутніх учителів трудового навчання та технологій, підготовкою яких, до прикладу, займаються в Україні: інтелектуальні (розвинений інтелект, гнучкість розуму, здатність до вирішення проблем у типових та нестандартних ситуаціях, широка ерудиція, розвинена інтуїція та логічне мислення, кмітливість, спостережливість); морально-етичні (гуманізм, доброта, щирість, доброзичливість, ввічливість, порядність, чесність, спрямованість особистості, співчутливість, чуйність, тактовність);

комунікативні (товариськість, уміння слухати та чути співрозмовника, емпатійність, перцептивність, розвиненість мовлення, уміння висловити свою думку, володіння мімікою та жестами); вольові (наполегливість, рішучість, емоційна стійкість, урівноваженість, стриманість, самостійність, витримка, цілеспрямованість, дисциплінованість, гнучкість поведінки, організаторські здібності, швидкість реакції, відповідальність); креативні (ініціативність, спроможність генерувати нові ідеї, здатність до творчості та раціоналізаторства у різних їх проявах, розвинена уява, нестандартне мислення, почуття гумору) [3].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, порівнюючи системи підготовки вчителів трудового навчання та технологій у Польщі та Україні з початку повалення комуністичного режиму і початку євроінтеграційних процесів, варто вказати на суттєве оновлення змісту вищої освіти в обох країнах, що відображено в навчальних планах за цей період. На технічних факультетах університетів та вищих педагогічних шкіл Польщі й України значно збільшено час на вивчення предметів за вибором і поліпшено підготовку студентів. З початку ХХІ ст. визначились чіткі тенденції підвищення кваліфікаційного рівня підготовленості майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до праці в школі у більшості закладів вищої освіти Польщі й України. Організація та зміст вчителів трудового навчання та технологій загалом має позитивну динаміку, яка відзначається постійним упровадженням сучасних технологій та використанням досвіду закладів вищої освіти країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Кравченко Л. В. Психолого-педагогічні аспекти формування готовності майбутніх учителів технологій до професійного саморозвитку. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/5543/1/PSYKHOLOHO-PEDANOICHN%20ASPEKTY%20%20FORMUVANNYA%20HOTOVNOSTI%20MAYBUTNIKH%20UCHYTELIV%20TEKHNOLONIY%20DO%20PROFESIYNOHO%20SAMOROZVYTKU.pdf>
2. Сорока Т. П. Система освіти у вищих навчальних закладах країн-учасниць Болонського процесу: окремі аспекти / Т. П. Сорока // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. 2008. – Вип. ХХІ. Ч. 1: Матеріали ІІІ Міжнар. наук.-практ. конф. «Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні та за кордоном» / Горлів. держ. пед. ін. інозем. мов, 8-9 жовт. 2008 р. – Івано-Франківськ: Вид.-дизайнер. відділ ЦІТ Прикарпат. нац. ун., 2008. – С. 316-322.
3. Андрощук І. В. Теоретичні і методичні основи підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії у професійній діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, 13.00.02 / Ірина Василівна Андрощук; Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. – К., 2018. – 634 с.

УЧАСТЬ У ГРАНТОВИХ ПРОГРАМАХ – КРОК ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Алла Ващенко,

методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області

Грант – це цільові кошти, що виділяються донорськими організаціями на різноманітні суспільно значущі проекти, конкретні наукові дослідження, підготовку кадрів чи інші цілі. Надання гранту визначається вимогами грантодавця та відбувається за підсумками проведення грантового конкурсу.

Досвід європейських країн свідчить, що державний бюджет – не єдине джерело фінансування професійної освіти. Сучасна професійна освіта передбачає багатоканальне фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти – з державного та місцевого бюджетів, коштом фізичних та юридичних осіб. Окремо з'являється можливість використання грантів чи благодійної допомоги [1].

Упродовж останніх десятиліть міжнародними донорами розроблено процедури та методологічні принципи, які стосуються підготовки проектів та управління ними. Дотримання даних процедур не є обов'язковим для тих, хто подає заявки на здобуття гранту. Проте їх застосування, а завдяки цьому й використання досвіду попередників, зменшує ризик допущення помилок, які закрадаються на етапі написання проекту, тим самим підвищуючи шанси на отримання коштів для реалізації проекту. Як стверджують досконалі грантрайтери в США та Західній Європі, для досягнення успіху в пошуку фінансової підтримки необхідно наступне: орієнтуватися в процесі подачі заявок на одержання грантів; знайти підходящі фінансові джерела і провести їх аналіз; за допомогою професійно складеної заявки переконати донора в тому, що фінансувати необхідно саме вас [2].

Одним із пріоритетних напрямків діяльності НМЦ ПТО у Дніпропетровській області є інформаційно-аналітичне забезпечення міжнародних проектів, спрямованих на модернізацію функцій та змісту освіти та вивчення можливостей користування закладами проектного, грантового фінансування і надання практичної допомоги.

У 2018 році організовано участь колективів ЗП(ПТ)О у проектах:

- у рамках українсько-швейцарського проекту «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні» на базі навчально-практичного центру «СантехЛюкс» з

метою підвищення професійної обізнаності та мобільності проведено майстер-клас із професії «монтажник санітарно-технічних систем і устаткування»;

- навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області провів тренінгову програму «Гранти як ресурс розвитку ЗП(ПТ)О», в якій взяли участь представники 13-ти навчальних закладів. Налагоджено постійне інформування ЗПО про актуальні грантові програми через сайт НМЦ ПТО;

- цього року в конкурсах на отримання грантів перемогли 8 навчальних закладів: ВПУ № 17 – проект «Територія здорового способу життя»; Дніпровський центр професійно-технічної освіти – проект «Створення лабораторії для підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації операторів верстатів з числовим програмним управлінням»; Західно-Донбаський професійний ліцей – проект «Гуртожиток нас єднає, тепла з вікна не випускає»; Західно-Дніпровський центр професійно-технічної освіти – проект «Сучасний заклад для нового покоління»; Криворізький центр підготовки та перепідготовки робітничих кадрів будівельної галузі – проект «Реконструкція старого гуртожитку»; Зеленодольський професійний ліцей – проект «Підготовка робітників за спеціальністю «Слюсар з ремонту устаткування котельних та пиліопідготовчих цехів»; Софіївський професійний ліцей – проект «Створення тренувального центру з вивчення козацьких бойових мистецтв»; Марганецький професійний ліцей – проект «Комп'ютерний клас-центр інформаційної освіти».

У цілому, співпраця з грантодавцями побудована на загальноприйнятих принципах з урахуванням європейського досвіду та підходів й зорієнтована на модернізацію професійної освіти і розвиток робітничого потенціалу. У подальшому така співпраця повинна продовжуватися та удосконалюватися.

Список використаних джерел:

1. Міністерство освіти і науки України проект концептуальних засад реформування професійної освіти України «Сучасна професійна освіта»;
2. Посібник з Логіко-структурної Матриці, логіко-структурний підхід до управління проектним циклом, Світовий банк, Вашингтон, США
3. Практичний посібник "Розробка Концептуальної Ноти проекту", проект ППРРУ www.surdp.eu

ПРОБЛЕМА КОМПЕТЕНЦІЙ І КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ У ПОЛЬСЬКІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Юрій Грищенко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Досвід модернізації професійної освіти в Республіці Польща становить для українських науковців істотний інтерес, оскільки ця країна за короткий час зуміла глибоко, системно та, найголовніше, результативно реформувати свою освітню систему. Методологічною основою її модернізації є компетентнісний підхід, який наприкінці ХХ ст. став популярним як в Польщі, так і в Україні. Основний термінологічний парадокс у польській педагогічній науці полягає в тому, що основним поняттям компетентнісного підходу є «компетенція», хоча також достатньо активно використовується поняття «компетентність».

Так, у словнику польської мови поняття «компетенція» розуміється як: 1) коло знань та умінь; 2) коло обов'язків, повноважень певної інституції; 3) м'яка компетенція – психосоціальна здатність, наприклад, адаптивність; 4) тверда компетенція – уміння, необхідні для виконання конкретної роботи, наприклад, обслуговування комп'ютера, знання мов тощо [1].

У польській Вікіпедії компетенція пояснюється як «сполучення трьох атрибутів: знань, умінь і ставлення. Діяльність компетентної особи в цій сфері має відповідати обов'язковим для цієї соціальної групи/організації критеріям» [2]. У «wiktionary» поняття «компетенція» має два значення: 1) коло знань особи; 2) коло повноважень, влади, справи, якими хтось займається [3]. Цікавими є синоніми, які повністю відповідають змістовому наповненню поняття «компетентність» в українській мові: уміння, знання, здатності [4].

Водночас у польській педагогічній науці спорідненим виразом для поняття «компетенція» є поняття «компетентність». Польський науковець М. Банько (Miroslaw Bańko, Uniwersytet Warszawski) зазначає, що поняття «компетентність» рідко використовується, оскільки «воно має те ж значення, що й компетенція» [5].

Синонімами поняття «компетентність» є такі їх смислові групи: у контексті професіоналізму в даній сфері; як свобода вимови; як володіння уміннями в даній діяльності; у контексті професійної підготовленості; як риса хорошого працівника; у контексті справного виконання діяльності; як вправність у даній галузі [5]. Таким чином, компетенція у польській науці розуміється як: опанування знаннями з певної сфери (я знаю що); уміння (процедурні знання – я знаю як і

вмію); ставлення (я хочу і готовий використати свої знання). Деякі автори додають ще до цієї сукупності особистісні риси, як четвертий елемент компетенцій [6]. Т. Ростовський (T. Rostowski) пропонує 8 категорій компетенцій. Це компетенції, які пов'язані зі здібностями; з уміннями та здатностями; зі знаннями; компетенції фізичні; компетенції, пов'язані зі стилями діяльності; з особистістю; з принципами та цінностями; з інтересами [7].

Наприклад, представляють певний інтерес спеціалізовано-технічні компетенції правників, що мають зв'язок із спеціалізованими завданнями для конкретної групи посад. Часто відносяться до специфічних сфер знань або вмінь (наприклад, обслуговування певних систем інформаційних технологій фахівцями у правовій сфері). Рівень цих компетенцій впливає на ефективність реалізації професійних завдань. Це такі вміння: аналіз даних; аналіз і напрацювання правових текстів; аналіз праці; аналіз ринку; калькуляція бюджету; діагностика потреб клієнта; розпорядження; опрацювання проектів; іншомовні вміння; бухгалтерія; уміння обслуговування каси; планування і використання адміністративних коштів; пошук інформації; проведення занять, лекцій; управлінські розрахунки; рекрутування і селекція; розрахунок і адміністрування заробітними платами; переклад; інформаційно-комунікаційні вміння; використання систем ІКТ; фахові знання; уміння міжособистісних взаємин та ін.

Список використаних джерел:

1. <https://sjp.pl/kompetencja>
2. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Kompetencja>.
3. <https://synonim.net/synonim/kompetentność>
4. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/kompetentność.html>
5. <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/kompetencja-czy-kompetetnosc;16174.html>
6. <https://synonim.net/synonim/kompetentność>
7. Whiddett S., Hollyforde S., Modele kompetencyjne w zarządzaniu zasobami ludzkimi, Oficyna Ekonomiczna, Kraków, 2003.
8. Rostowski T., Kompetencje jako jakość zarządzania zasobami ludzkimi, w: „Jakość zasobów firmy. Kultura, kompetencje , konkurencyjność” red. Alicja Sajkiewicz, Wydawnictwo POLTEXT, Warszawa, 2002.

СУЧАСНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Лідія Гуменна,

молодший науковий співробітник лабораторії
зарубіжних систем професійної освіти та навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Якісний розвиток професійної освіти в Україні визначатимуть такі чинники: демографічні зміни, зростання пропозиції робочої сили

порівняно з попитом, поглиблення суперечностей між зростанням попиту на кваліфікованих робітників зі сфери виробництва, впровадження у виробничий процес нової техніки, новітніх технологій і матеріалів, підвищення вимог роботодавців до рівня компетентності робітників, зростання ролі соціального партнерства.

За визначенням науковців, розвиток [1] – це процес економічних і соціальних перетворень, який ґрунтується на складних культурних і екологічних чинниках та їх взаємодії. Визнаними міжнародними цінностями розвитку є свобода, рівність, солідарність, толерантність, повага до природи, спільна відповідальність. У свою чергу, чинник (фактор) – рушійна сила процесу, що відбувається, і необхідна умова його здійснення.

Світовою практикою напрацьовано три типи стратегій інноваційного розвитку: стратегія перенесення (використання зарубіжного науково-технічного потенціалу та перенесення його досягнень на терени власної економіки), стратегія запозичення (освоєння виробництва високотехнологічної продукції, що вже вироблялася в інших країнах, шляхом використання власної дешевої робочої сили та наявного науково-технічного потенціалу), стратегія нарощування (використання власного науковотехнічного потенціалу, залучення іноземних вчених і конструкторів). В Україні переважають ознаки першого та, частково, другого типу інноваційного розвитку [2].

Чинники являють собою ті загальні, глибинні, тісні зв'язки й тенденції, які визначають розвиток професійної (професійно-технічної) освіти країни та її місце в міжнародному розподілі. Чинниками – причинами для розвитку професійної (професійно-технічної) освіти є: інтенсивний пошук нових моделей розвитку освіти; нетрадиційні підходи до їх впровадження на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій; взаємозв'язок освітніх систем, що розвиваються на різних континентах; взаємне визнання освітянського продукту – конкретної людини, підготовленої до активної високопрофесійної діяльності в різних галузях промислового, сільськогосподарського виробництва і сфери послуг; динамічні зміни в умовах інформаційно-технологічного суспільства; вимоги ринку праці до компетентності фахівців, їхньої швидкої професійної адаптації; необхідність постійного навчання, підвищення кваліфікаційного рівня; зниження престижності професійної освіти в суспільстві через: відсутність інвестицій у модернізацію системи професійної освіти; невідповідність між попитом і пропозицією, якістю підготовки кадрів і потребами ринку праці у професійних кваліфікаціях; недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих.

Для розроблення ідеології змін у сфері професійної освіти і

навчання та консолідування мети, завдання, обґрунтування ключових компонентів сучасної професійної освіти у 2018 році був розроблений проект концептуальних засад розвитку професійної освіти «Сучасна професійна освіта», що пройшов громадське обговорення. Документ був схвалений Колегією Міністерства освіти і науки та дістав підтримку більшості центральних органів виконавчої влади і представницьких органів громадських організацій.

Заслуговує на увагу концепція людиноцентризму, що теоретично обґрунтована у філософсько-педагогічних працях академіка В.Кременя і спрямована на підготовку інноваційної людини, самодостатньої особистості. Він наголошує, що «важливо розмежувати два плани освіти – соціокультурний і педагогічний. Освіта як соціальний інститут і як педагогічна система, що охоплює технологію освітньої діяльності (методи викладання, зміст, форми і способи організації навчального процесу – це різні аспекти. Безперечно, педагогіка потребує постійного вдосконалення. Головне слово належить тут педагогам-новаторам, теоретикам і практикам педагогічної науки. Проте освітня реформа аж ніяк не вичерпується педагогічними новаціями, природними за будь-яких обставин. Головна її мета полягає в докорінному перетворенні освітньої системи саме як соціальної. Зважаючи на це, освітня реформа є не тільки педагогічною, а й соціальною. І в цій якості вона ставить проблеми, які продуктивно може вирішувати філософія освіти».

Отже, наукове, науково-методичне та інформаційне забезпечення підготовки виробничого персоналу – ключова умова реалізації завдань розвитку професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Development: Businessdictionary [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/development>. Назва з екрана. Дата звернення: 11.02.2019
2. II Всеукраїнський з'їзд працівників освіти. – 7-9 жовтня 2001 року. – К.: Міністерство освіти і науки України. – 2001. – 229 с.
3. Interdyscyplinarność pedagogiki i jej subdyscyliny / Pod. Redakcja Z. Szaroty i F. Szloska; Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie Instytut Technologii Eksploatacji – PIB w Radomiu. – 2013.

МОДЕРНІЗАЦІЯ – ЯК НЕОБХІДНА УМОВА УСПІХУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

Леся Домніч,

викладач іноземної мови Київського обласного
вищого професійного училища харчових технологій та
ресторанного сервісу

В умовах глобалізаційних процесів та входження України до європейського освітнього простору відбувається закономірне реформування усіх сфер суспільного життя, у тому числі й освітньої галузі, передусім? вищої освіти. Професійну (професійно-технічну) освіту можна визнати такою, яка за роки незалежності України зазнала найменших змін. У свою чергу, недостатня мотивація до здобуття професійних кваліфікацій через застарілий зміст освіти, недостатню мобільність організації освітнього процесу, відсутність визнання неформальної освіти та часткових кваліфікацій призвели до погіршення якості професійної освіти у цілому в державі [1].

Інноваційний розвиток суспільства та підвищення рівня конкурентоспроможності в Україні зумовлює необхідність глибокого аналізу досвіду освітніх реформ європейських країн. Варто відзначити освітні реформи таких країн, як Німеччина, Австрія та Швейцарія; рівень безробіття серед молоді віком від 16 до 24 років у цих країнах сягає не більше 10 %, на відміну від середніх показників країн ЄС, оскільки ці країни мають потужну систему дуальної професійно-технічної освіти (поєднання навчання з основною роботою на умовах неповного робочого дня). Для прикладу, близько 80 % від усіх випускників для обов'язкового навчання Австрії обирають шлях професійної освіти. З одного боку, це пов'язано з широким і диференційованим спектром освітніх і навчальних програм для молоді, які уряд Австрії потужно фінансує, з іншого – з високою привабливістю програм ПТО (заробітна плата–від 1200 до 2400 євро, соціальний захист, система знижок оподаткування як для здобувачів професійної освіти, так і для їх роботодавців тощо).

В Австрії існують різноманітні інституції, провайдери та ініціативи у сфері інформації, консультування й керівництва з навчання та набуття професій: освітньо-консультативне та профорієнтаційне консультування у шкільному секторі здійснюється від п'ятого класу, а з восьмого класу профорієнтація є обов'язковим предметом з обсягом 32 години на рік. Метою цих уроків є покращення соціальних навичок школярів, їхньої компетенції. Короткі терміни стажування в компаніях та особисті контакти з

людьми з різних професій допомагають австрійським школярам вивчити їхні кар'єрні прагнення та прийняти незалежні рішення. Кар'єрна орієнтація інформує школярів та їхніх батьків про регіональні можливості у навчанні, а у класах професійної орієнтації – готує до реальних зустрічей з потенційними роботодавцями [2].

Забезпечення персоналізації освіти актуалізується в рамках якісного професійного консультування молоді з метою підвищення мотивації до професійної діяльності, вибору кар'єри. У зв'язку цим зміст професійної орієнтації в Україні повинен включати гнучку інформаційну систему про світ професій, набір професійних методик та технологій консультування, психолого-педагогічну діагностику та кар'єрні тренінги.

В Україні поступово відбувається оновлення змісту професійно-технічної освіти, який зумовлюється вимогами до рівня кваліфікації робітничих кадрів на певному етапі розвитку суспільства і визначається державними стандартами професійно-технічної освіти.

Одним із пріоритетних завдань модернізації професійної освіти в Україні є формування змісту професійної освіти, а саме: запровадження сучасних принципів педагогічного проектування змісту ПО; розроблення сучасних освітніх, професійних та оцінних стандартів на компетентнісній основі; створення нового Переліку професій і спеціальностей; розроблення нових кваліфікацій для високотехнологічного виробництва; забезпечення набуття майбутніми фахівцями повних і часткових кваліфікацій; створення центрів незалежного оцінювання та підтвердження кваліфікації; орієнтація змісту професійної освіти на гармонійне поєднання ключових і професійних компетентностей; забезпечення у змісті професійної освіти єдності професійних, соціальних і громадянських цінностей. Важливим завданням модернізації вітчизняної професійної освіти є також запровадження інноваційних форм професійної освіти і навчання, зокрема: відкритого професійного навчання; дуального професійного навчання; віртуальних підприємств та організацій; навчальних бізнес-центрів, господарств, підприємств і організацій [3].

Зміни у вітчизняній професійній (професійно-технологічній) освіті ґрунтуються на глобальних вимогах тенденцій, таких, як: творчість, мобільність і критичне мислення. Серед найбільш популярних освітніх тенденцій в Україні можна виділити: STEM-технології, цифрові книги, дистанційне навчання, індивідуальне навчання, відео-орієнтоване навчання, заочна підготовка, адаптивне навчання тощо.

У рамках модернізації професійної (професійно-технічної) освіти Міністерством освіти та науки України був запропонований проект Концепції реалізації державної політики у сфері професійної

освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року, а з початку 2019 року тривають обговорення довгоочікуваного проекту Закону України «Про фахову передвищу освіту» на який так очікують освітяни закладів професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Сучасна професійна освіта. Концептуальні засади реформування професійної освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita> (дата звернення 28.02.2019).
2. Austria: VET I Europe – County report. URL: C:/Users/Admin/Documents/AT_VET_in_Europe_2013.pdf (дата звернення 28.02.2019).
3. Радкевич В. О., 2018. Науково-методичний супровід модернізації вітчизняної системи професійної та фахової передвищої освіти у контексті євроінтеграційних процесів. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць. 1, с. 5–15.

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
МАЙБУТНІХ МАЙСТРІВ РЕСТОРАННОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ
ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Андрій Козак,

директор Бурштинського торговельно-економічного
коледжу КНТЕУ, аспірант Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України

У процесах реформування системи професійної освіти, що супроводжуються розробленням нових законодавчих актів та нормативно-правових документів, оновленням стандартів та освітніх програм професійної підготовки, створенням сучасних навчально-практичних центрів в областях тощо, актуалізується увага науковців та практиків до виокремлення найкращих умов для формування професійної компетентності майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування уможливорюється при урахуванні тенденцій розвитку ресторанної галузі, що характеризується активним використанням сучасних виробничих технологій, появою нових інноваційних підприємств; зміною змісту, умов та форм організації професійної діяльності, удосконаленням техніко-технологічних процесів тощо.

З метою наближення рівня сформованості професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування до змінних вимог сучасного ресторанного ринку посилюється значення

оновлення змісту професійного навчання, який не може бути сталим, а постійно оновлюється відповідно до сучасних життєвих потреб: особистісних, соціальних та економічних.

На переконання С. Кравець, питання щодо оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців сфери послуг є актуальним і в умовах інтернаціоналізації професійної освіти, ознаки розвитку якої передбачають: підготовку майбутніх фахівців з навичками у сфері міжнародної співпраці, підвищення рівня їхньої комунікації, підвищення толерантності у суспільстві тощо. Сьогодні європейське суспільство та економіка вбачають у професійній (професійно-технічній) освіті подвійну мету, а саме: підвищення показників працевлаштування випускників та економічне зростання країни. На вимогу часу сучасний випускник має бути здатним адаптуватися до нових подій та справлятися зі змінами, що зумовлені глобалізацією суспільства [1; 2, с. 62].

Оновлення традиційних способів професійної підготовки майбутніх майстрів ресторанного обслуговування у практичному значенні передбачає організацію професійної підготовки учнів відповідно до тенденцій функціонування економіки, вимог світових стандартів та потреб підприємств ресторанного сервісу, які потребують кваліфікованих фахівців з високим рівнем професійної компетентності.

Результати співпраці із роботодавцями (керівниками, менеджерами, адміністраторами закладів ресторанного обслуговування) засвідчують про суттєві інноваційні зміни у знаннях, уміннях, трудових функціях працівників індустрії гостинності. Так, працедавці наголошують на необхідності володіння майбутніми майстрами ресторанного обслуговування маркетинговими уміннями, організаційними навичками задля опанування нових форм та методів обслуговування, застосування клінінгових технологій, патентування нових страв та їх оформлення, відкриття власних закладів харчування, планування нових концепцій розвитку закладу тощо; інформаційними технологіями для керування процесом обслуговування в режимі on-line, використання можливостей Інтернету, зокрема програмних засобів для бронювання місця у закладі, замовлення страв за допомогою сервісів Stolik.ua, Eatsmart.ua, використання QR-кодів і наявність електронного менюта ін.; здатності до пошуку нових ресурсів та їх реалізації для розвитку підприємств тощо. Також не втрачають актуальності кейтерингові форми обслуговування, які значно розширюють перелік послуг ресторанного закладу та створюють можливості для реалізації творчого потенціалу працівників.

Виникнення нового обладнання зумовлює необхідність

опанування майбутніми майстрами ресторанного обслуговування новими вміннями у здійсненні технологічного процесу. Сучасний розвиток виробничих технологій зумовлює появу нових типів закладів та форм обслуговування (караоке-бар, інтернет-кафе, фрі-фло, фуд-корт та ін.), а підвищення потреб споживачів призводить до розширення функцій працівників закладу із надання послуг сомельє, фумельє, бариста та ін.

Важливо зазначити, що сучасні вимоги ресторанної галузі до рівня підготовленості майстрів ресторанного обслуговування визначаються не стільки у розрізі знань особливостей сфери ресторанного господарства, скільки у форматі способів практичного їх застосування. Йдеться про вміння, здатність, готовність проявити набуті знання у конкретній професійній діяльності, які безумовно формуються у процесі професійно-практичної підготовки. Опанування майбутніми майстрами ресторанного обслуговування практичними вміннями забезпечує розширення можливостей особистості професійно й ефективно функціонувати у середовищі прогресивних економічних змін ресторанної галузі.

Важливими складовими професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців у сфері ресторанного обслуговування є виробниче навчання і виробнича практика. Завдання останньої полягає у формуванні готовності випускників до безпосередньої професійної (трудової) діяльності на підприємствах та їхньої поступової адаптації до реальних виробничих умов. У цьому контексті важливим є ретельний підбір установ, підприємств, закладів громадського харчування, на базі яких здійснюватиметься виробнича практика. На переконання В. Радкевич, в умовах інноваційно активних підприємств виробнича практика має ґрунтуватися на реалізації програм підготовки та підвищення кваліфікації з метою розширення меж професійної компетентності й мобільності, підвищення продуктивної праці й заробітної плати, зростання економічних показників підприємств, а також повноцінного саморозвитку й самореалізації в обраному виді трудової діяльності [3, с. 10].

Список використаних джерел:

1. Кравець С. Г. Ключові компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців ресторанного сервісу: результати педагогічного експерименту / С.Г. Кравець // Професійна освіта: проблеми і перспективи. – №6, 2014. – ПТО НАПН України. – С. 105-110.
2. Кравець С. Г. Трансформація ключових компетентностей майбутніх фахівців готельно-ресторанного сервісу в умовах інтернаціоналізації / С. Г. Кравець // Молодь і ринок: науково-педагогічний журнал. – №1 (156) січень, 2018. – Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – С. 61-67.
3. Радкевич В. Проблеми професійного навчання кваліфікованих робітників для потреб інноваційної економіки / В. Радкевич // Науковий вісник Інституту ПТО НАПН України. Сер. : Професійна педагогіка. – 2012. – № 3. – С. 5-10.

СУЧАСНИЙ СТАН СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Сніжана Леу,

науковий співробітник лабораторії зарубіжних
систем професійної освіти і навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України

Актуальність дослідження питань стандартизації професійної освіти і навчання (ПОН) у Великій Британії зумовлена тим, що країна є флагманом інновацій, має багаторічний досвід функціонування ПОН в умовах ринкової економіки, використання компетентнісного підходу, функціонального аналізу, модульної методології тощо. Курс України на євроінтеграцію потребує вивчення досвіду та кращих практик інших країн із питань розвитку систем ПОН в цілому та використання стандартизації у секторі ПОН для забезпечення якості.

Професійна освіта і навчання Великої Британії вже тривалий час розвивається в умовах *ринкової економіки (РЕ)*. Основними характеристиками РЕ є орієнтація на *отримання прибутку, мінімальне державне втручання, конкуренція та адаптивність*, тобто вміння пристосовуватись до обставин, що постійно змінюються. Як показує дослідження, реалізація ПОН в умовах РЕ й вважається однією з *причин виникнення «джунглів кваліфікацій»*, коли за даними різних джерел у державі визначають від 13 до 21 тисяч кваліфікацій. Основною формою навчання є *учнівство*, що керується принципами *компетентнісного підходу та модульної методології* для розроблення стандартів, освітніх програм та організації процесів забезпечення професійної підготовки [1]. Механізм фінансування *«плати, скільки заробляєш»* сприяє залученню роботодавців до реалізації програм учнівства, бо враховує умови та результати кожного підприємства (малого, середнього, великого). Варто відзначити, що сучасні процеси розвитку ПОН узгоджуються з положеннями *Ризьких рішень 2015 року*, а саме: розширення використання форм навчання на засадах продуктивної діяльності (учнівство), підвищення якості ПОН, розширення доступу до програм ПОН, розвиток ключових компетентностей та забезпечення безперервного професійного розвитку. Ризькі рішення є інтегральною частиною Лісабонської стратегії від 2000 року [5].

Наріжним каменем дослідження є *Національна система кваліфікацій*, яку ще, окрім «джунглів», у британському просторі називають «супом кваліфікацій». Появі та спрощенню даного явища сприяли спочатку *різноманіття* рамок кваліфікацій: від Національної рамки кваліфікацій (НРК) 1987 року до НРК 2006, Рамки кваліфікацій

та кредитів, Рамки кваліфікацій та кредитів вищої освіти, Рамки кваліфікацій та кредитів Уельсу й нарешті їх *уніфікації* в Рамці регульованих кваліфікацій (жовтень 2015 року). Наразі в державі існує дві рамки кваліфікацій – Рамка регульованих кваліфікацій та Рамка кваліфікацій та кредитів Шотландії [3].

Важливими *характеристиками кваліфікацій* є їх *розмір*, що визначає тип підтверджуючого документа залежно від кількості опанованих кредитів, та *рівень складності* відповідно до рівня рамки кваліфікацій. Усі кваліфікації ПОН можна набути в навчальних закладах різного типу. Процеси *координації* реалізують Управління з питань кваліфікацій та іспитів для Англії, Уельсу і Північної Ірландії та Шотландська агенція кваліфікацій, Департамент освіти, Департамент бізнесу, інновацій та вмінь, Федерація галузевих кваліфікацій та стандартів та інші урядові підрозділи.

Аналіз інституційних процесів розроблення стандартів ПОН свідчить про наявність *«трикутника стандартів» учнівства*, забезпечення його коректного розроблення шляхом використання онлайн-шаблонів, чітких і зрозумілих вимог і процедур, реалізації заходів забезпечення зовнішньої та внутрішньої якості. Для консолідації та коректної реалізації зусиль усі процеси знаходяться в зоні відповідальності *Інституту учнівства та технічної освіти* (з квітня 2015 року). Під керівництвом менеджера по роботі з клієнтами Інститут учнівства займається розробкою *«трикутника стандартів»*. Важливою є *комплексність розроблення та використання* такого *«трикутника»*, де жоден компонент (професійний стандарт, стандарт учнівства чи план оцінювання досягнень) не може розроблятися чи використовуватися ізольовано [2].

У результаті дослідження виявлено *подвійну стандартизацію* ПОН шляхом використання Національного професійного стандарту (НПС), Національної професійної кваліфікації (НПК) та Національного навчального плану (ННП) й *«трикутника стандартів» учнівства*, де перші є *класичним інструментом*, а останній – *інновацією*. Важливим є те, що світ праці легко використовує обидва підходи, а от світ освіти відчуває значні складнощі щодо використання НПС та НПК на відміну від трикутника, який у майбутньому заплановано використовувати й для *кваліфікацій T-рівня*. За роки використання НПС та НПК експерти визначили низку негативних факторів, а от *«трикутнику стандартів»* бракує лише часу для визначення його продуктивності. Наразі процеси реформування стандартизації ПОН спрямовані й на вирішення проблеми узгодженості теорії та практики без сутнісних перекосів для будь-якого з них [2; 4].

За результатами проведеного дослідження розроблено та впроваджено *методичні рекомендації* для покращення вітчизняного

простору професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) на основі досвіду Великої Британії на загальнодержавному, інституційному рівнях та рівні закладу П(ПТ)О. Ознайомитись із запропонованими рекомендаціями можна в електронній бібліотеці НАПН України або за посиланням <http://lib.iitta.gov.ua/714712/>. Окрім того, у методичних рекомендаціях *«Особливості стандартизації в системі професійної освіти і навчання Великої Британії»* представлено сучасний стан та умови розвитку системи ПОН у Великій Британії, охарактеризовано класичний та інноваційний підходи до стандартизації ПОН, розкрито інституційні й організаційно-методичні особливості розроблення стандартів ПОН.

Список використаних джерел:

1. A Guide to Apprenticeships [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/699397/Guide-to-Apprenticeships_090418.pdf
2. Apprenticeship standards [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.instituteforapprenticeships.org/apprenticeship-standards/>
3. Leu Snizhana. Qualification frameworks: lessons from the United Kingdom for Ukraine. International Journal of Education & Development. Volume 3. Psychology / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukrainian Association of Educational and Developmental Psychology. Co-publ. : Publishing office: Accent Graphics Communications – Hamilton, ON, 2017. P. 109–122. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708874/1/International-Journal-of-Education---Development.--2017-----3-----.pdf>
4. National Occupational Standards Quality Criteria with Explanatory Notes // UK Commission for Employment and Skills and the Alliance of Sector Skills Councils / Revised June 2011 [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/304238/nos-quality-criteria-2011.pdf
5. Riga Conclusions 2015 [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.izm.gov.lv/images/RigaConclusions_2015.pdf

***СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ТУРЕЧЧИНИ ЯК ЧИННИК
РЕФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ І ПІДГОТОВКИ
НАЦІОНАЛЬНИХ КАДРІВ***

Махира Малишева,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Сучасна специфіка підготовки фахівців для туристичної та готельної галузей в Туреччині детермінується певними процесами еволюції у становленні як галузі туризму, так і системи професійної освіти. Звертаючись до історії турецького туризму, І. Семенова визначає етапи його розвитку, які на певному проміжку часу мають

певні особливості. Зокрема, перший період – передісторія туризму (до 1923 р.) – характеризується першими спробами регулювання туристичної активності з боку держави; другий період – це початок розвитку туристичної діяльності (1923-1950 рр.) у проголошеній Республіці Туреччина; третій період (1950-1963 рр.) – розвиток міжнародної торгівлі, прийняття законів туристичного характеру, створення спеціалізованого міністерства з питань туризму й виділення сфери туризму в окрему галузь народного господарства; четвертий період (1963-1982 рр.) – введення п'ятирічного плану розвитку туризму, розвиток міжнародного туризму, підписання угод про туристську співпрацю з іноземними державами тощо; п'ятий період (1982-2002 рр.) – інтенсивний вплив держави на розвиток туризму й істотне підвищення показників туристичної сфери; шостий період (2002 – і до сьогодні) – це розвиток альтернативних видів туризму й стійка орієнтація на збереження екологічної рівноваги в навколишньому середовищі [2].

Погоджуючись із представленою періодизацією розвитку туризму в Туреччині, ми вважаємо за доцільне розширити шостий етап розвитку туризму в країні прогресивною подією, яка має суттєвий вплив на позиціонування сфери туризму в Туреччині на сучасному етапі. Йдеться про прийняття Міністерством культури і туризму Турецької республіки у 2007 році Стратегії розвитку туризму в Туреччині до 2023 р. [3; 4].

У Стратегії означені такі основні завдання: підтримка туризму державою, розширення міжнародного співробітництва, збільшення туристичного сезону до календарного року шляхом розвитку внутрішніх регіонів, реклами туризму в Туреччині у світі. Для вирішення цих завдань проводиться широке коло заходів: на законодавчому рівні закріплені широкі можливості Міністерства культури і туризму Туреччини, а також різні привілеї для цієї галузі; укладаються міжнародні договори і угоди; приділяється значна увага розвитку інфраструктури (розширення готельних фондів, будівництво доріг, морських портів, аеропортів, що зв'язують в єдину мережу найбільш важливі для туризму точки країни); реалізовується програма реставрації архітектурних пам'яток, особливістю якої є увага не тільки до мусульманських пам'ятників, але і до християнських святинь тощо.

За результатами огляду матеріалів, представлених дослідницьким Центром FPS щодо вивчення внутрішньої політики і безпеки, сучасна туристична індустрія Туреччини завоювала лідируючі позиції і продовжує розвиватися, незважаючи на негативні наслідки економічної кризи. У цьому контексті основні складові успіху туристичної індустрії Туреччини визначаються: наявністю

багатих природних і кліматичних ресурсів, що сприяє розвитку різних видів відпочинку: від пляжного до гірськолижного, екстремального й оздоровчого; наявністю багатої історичної та культурної спадщини; наявністю сучасної туристичної інфраструктури, яка розвивається завдяки інвестиціям, що дає змогу створити за досить короткий проміжок часу найбільш різноманітну сферу туризму: починаючи з транспорту і засобів розміщення – до мереж харчування і розваг за вибором найрізноманітніших запитів відвідувачів [1].

Безперечно, що для збереження і примноження такого стану сектора туризму у площині розвитку економіки та міжнародної інтеграції, турецький уряд переглядає й удосконалює свою політику й у сфері розвитку туристичної освіти. Зважаючи на те, що в межах диверсифікації туризму проводиться ефективна діяльність, спрямована на розвиток супутніх туризму послуг, вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців готельного господарства й туризму в останні роки підвищуються у напрямі збереження культурних традицій та національного колориту у поєднанні з сучасними методами і технологіями обслуговування. Такі зміни орієнтовані на наближення національних освітніх систем до якісно нового рівня професійної підготовки фахівців, здатних до реалізації завдань Стратегії щодо розширення міжнародного співробітництва.

Грунтуючись на економічних, політичних, технічних, соціальних, ресурсних і культурних передумовах розвитку туризму в Туреччині, та зважаючи на орієнтацію країни на міжнародну інтеграцію, актуалізується потреба розвитку туристичної освіти в умовах міжкультурної узгодженості з подальшим удосконаленням системи професійної підготовки фахівців для туристичної та готельної галузей на основі тісної співпраці з країнами ЄС у сфері освіти і науки. За таких обставин Міністерство культури і туризму в Туреччині бере активну участь у визначенні політики та стратегій планування формальної й неформальної освіти в галузі туризму та розробки нових підходів до її якості і змісту, які співвідносяться із соціокультурними тенденціями та сучасними вимогами туристичної індустрії, що оновлюються у площині створення нових туристичних продуктів, нових туристичних напрямів і типів їх розгалужень [4, с. 30].

Ми визначаємо, що вдосконалення туристичної освіти, зокрема й системи професійної підготовки фахівців готельної і туристичної галузі, має відбуватись у контексті досягнення оптимальної відповідності між сформованими культурними традиціями і новими ідеями щодо організації туризму в країні, забезпечуючи, водночас, конкурентоздатність фахівців готельного господарства і туризму на

основі узгодження їхніх професійних функцій відповідно до міжнародних систем кваліфікацій.

Список використаних джерел:

1. Развитие туризма в Турции: пример для подражания [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://forsecurity.org/razvitie-turizma-v-turcii-primer-dlya-podrazhaniya>
2. Семенова І. І. Передумови становлення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму в Туреччині / І. І. Семенова // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Пед. науки. – 2012. – № 4, ч. 2. – С. 203-210.
3. Türkiye Turizm Stratejisi. T. C. Kültürve Turizm Bakanhgi Yatinmve işletmeler Genei Müdürlüğü. 2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti>
4. Tourism Strategy of Turkey – 2023 and Activity Plan for Tourism Strategy of Turkey – 2007-2013 [Електронний ресурс].– Режим доступу : www.kulturturizm.gov.tr

ЄВРОПЕЙСЬКА ЯКІСТЬ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ У ВІННИЦЬКОМУ ВИЩОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ УЧИЛИЩІ СФЕРИ ПОСЛУГ

Світлана Масліч,

методист ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне
училище сфери послуг»

Освіта – важливий чинник соціально-економічного розвитку держави. Від якості підготовки фахівців тієї чи іншої галузі залежить майбутнє нації. Тому фундаментальним завданням для закладів освіти є побудова гнучкої, сучасної, динамічної освітньої системи усіх рівнів, яка відповідатиме вимогам часу і сформує висококласних спеціалістів та відповідальних активних громадян. Наразі в Україні відсутня збалансованість між попитом і пропозицією робочої сили, відчувається нестача кваліфікованих робітничих кадрів. Як свідчать дані Міністерства соціальної політики України, сьогодні на ринку праці 56% вакансій – це робітничі професії.

Заклади освіти, які готують фахівців усіх рівнів, насамперед повинні звертати увагу на потреби ринку праці, відповідність професійної підготовки потребам роботодавців. На нашу думку, вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу необхідно розпочинати із впровадження інноваційних форм і методів навчальної діяльності, а також використання європейського досвіду фахової підготовки молоді.

Колектив ДПТНЗ «Вінницьке вище професійне училище сфери послуг» постійно працює над розв'язанням означеної проблеми. В основі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у Вінницькому вищому професійному училищі сфери послуг лежить

компетентнісний підхід, який означає спрямованість освітнього процесу на досягнення високих результатів, а впровадження європейського досвіду, в свою чергу, уможлиблює конкурентоспроможність майбутніх кваліфікованих робітників.

У закладі впроваджується комплекс заходів щодо підвищення якості підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Прикладом таких заходів є реалізація низки європейських проектів, спрямованих на формування життєвих та професійних компетентностей майбутніх фахівців, подальше їх працевлаштування, вироблення стратегії «навчання впродовж життя». Такими проектами є: міжнародний проект «Baltic Network for prevention of Early School Leaving» (SEE-ME), ініціатором якого є Департамент міжнародної співпраці Folkuniversitet (за підтримки Шведського інституту); проект «Розвиток та популяризація молодих фахових кадрів», започаткований Вінницьким Клубом ділових людей у рамках Програми USAID «Лідерство в економічному врядуванні»; проект «Fly Up: впевнений старт молоді», розроблений у рамках програми «Майстерня міських проривів» командою працівників Вінницької міської ради, представниками громади та Вінницького національного технічного університету та ін. Короткий опис проектів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

**Проектний підхід в організації професійного навчання у ДПТНЗ
«Вінницьке вище професійне училище сфери послуг»**

№	Назва проекту	Ініціатор	Короткий опис
1.	«Baltic Network for prevention of Early School Leaving» (SEE-ME)	Департамент міжнародної співпраці Folkuniversitet, м. Уппсала (Швеція)	Мета проекту – опанування знаннями, інструментами, навчальними матеріалами, напрацьованими в європейських країнах, аби зменшити ризики «виходу з освіти».
2.	IGMA-3	Folkuniversitet (м. Уппсала, Швеція)	Європейський проект, спрямований на скорочення відстані на ринку праці для молодих людей з ризиком безробіття та соціальної ізоляції.
3.	«Fly Up: впевнений старт молоді»	Вінницька міська рада	Формування позитивного ставлення молоді до робітничих професій через ознайомлення з їхніми особливостями, перспективами розвитку, можливостями кар'єрного росту, підготовка до свідомого вибору професії.
4.	«Розвиток та популяризація молодих фахових кадрів»	Громадська організація «Вінницький клуб ділових людей»	Основна мета проекту – налагодження конструктивного діалогу між підприємцями, владою та закладами професійно-технічної і вищої освіти Вінницької області щодо оптимізації кадрових резервів та підвищення рівня освіти студентів та учнів ПТНЗ.

Таким чином, колектив Вінницького вищого професійного училища сфери послуг активно працює за європейською моделлю освіти. Організація навчально-виробничого процесу в закладі відбувається з урахуванням європейських, регіональних та галузевих особливостей. Викладачами та майстрами виробничого навчання розробляються інноваційні методики професійної підготовки учнів.

Реалізація описаних вище проектів є відповіддю керівництва училища на потреби ринку праці в кваліфікованих робітниках нової формації. Педагогічним колективом закладу розроблено методичний інструментарій щодо модернізації існуючих програм професійно-технічної освіти та створення нових відповідно до регіональних прогнозів. При цьому основний акцент зроблено на:

1. Прогнозування регіональних потреб ринку праці.
2. Забезпечення ринку праці висококваліфікованими робітничими кадрами.
3. Уключення результатів регіонального прогнозу майбутніх потреб у кваліфікації / робочих місцях до набору профілів кваліфікації, які можуть бути використані для розробки нових навчальних програм із професійно-технічної освіти.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Олена Рева-Залітко,

старший майстер Криворізького професійного будівельного ліцею

Актуальність проблеми формування організаційної культури педагогічного колективу полягає в тому, що в умовах останніх суспільних перебудов виникла гостра потреба реформувати та модернізувати роботу освітнього закладу.

Навчальний заклад – це складна динамічна система, життєдіяльність якої забезпечується як постійним регулюванням та координуванням внутрішніх процесів, так і взаємовідношень з різними зовнішніми системами. Це складає основний зміст організації, несе в собі головний «заряд» перетворення закладу, найбільш впливає на керівну та керовану підсистему, формує, перетворює, розвиває їх внутрішньо-структурні та зовнішні зв'язки.

Організаційна культура, організація в системі внутрішньоліцейного управління, по-перше, з'ясовує місце і роль

кожного члену колективу в досягненні поставлених цілей; по-друге, забезпечує їх ефективну взаємодію у процесі досягнення мети; по-третє, створює систему необхідних при цьому організаційних відношень.

В освітній установі формуються основні культурологічні засади, тому всі зміни повинні бути достатньо вмотивовані, обґрунтовані, аргументовані. Осмислення культури своєї організації, її елементів – це початок управління нею. Процеси вдосконалення організаційної культури повинні бути керованими. Відтак, великого значення набуває роль керівника в інтеграції та координації зусиль персоналу щодо розвитку цієї культури.

Вивчення організаційної культури – порівняно новий і досить важливий об'єкт управління. Наразі організаційно-культурологічний підхід – один з найпопулярніших напрямів у вивченні навчального закладу. Дослідження організаційної культури проводили українські та зарубіжні вчені, а саме, В. Зверєва, Ф. Пригожин, В. Співак, К. Ушаков, Л. Карамушка, О. Мармаза, С. Королюк, Р. Черновол-Ткаченко, В. Гриньова, Є. Шейн, К. Ханді та інші.

За Б. Феган, культура – це ідеї, інтереси і цінності, що поділяються групою. Сюди входять досвід, навички, традиції. Це те, внаслідок чого люди займаються різною роботою в рамках компанії. Те, яким чином одна частина компанії уявляє собі роль інших, і які форми поведінки у результаті цього обирає для себе кожен з підрозділів. Ця культура проявляє себе в жартах і шаржах на стінах, або тримається закритою і з'являється на очі тільки «посвяченим».

Е. Шейн трактує поняття організаційної культури як культура групи, що може бути визначена як паттерн колективних базових уявлень, які набуваються групою при вирішенні проблем адаптації до змін зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, ефективність якого є достатньою для того, щоб рахувати його цінним і передавати новим членам групи в якості правильної системи сприйняття та розгляду названих проблем.

Проте проблема вдосконалення організаційної культури у педагогічному колективі є досить слабо вивчена та відображена в науково-методичних джерелах. Слід відзначити недостатність практико-орієнтованих розробок щодо формування та розвитку організаційної культури навчального закладу. Отже, актуальність цієї проблеми, недостатня її дослідженість та об'єктивні потреби у розробці та впровадженні нових підходів до управління процесом формування організаційною культурою педагогічного колективу зумовили потребу дослідити цю проблему.

Отже, об'єкт дослідження – організаційна культура закладу освіти – Криворізький професійний будівельний ліцей. Предмет

дослідження – процес формування організаційної культури педагогічного колективу Криворізького професійного будівельного ліцею . Мета дослідження – на основі аналізу науково-методичної літератури та практичного дослідження культурологічних проблем закладу освіти визначити особливості організаційної культури педагогічного колективу та розробити цілісну систему заходів з її формування та вдосконалення.

Гіпотеза: процес та результати формування організаційної культури в педагогічному колективі будуть ймовірно результативними, якщо на основі глибокого вивчення теоретичного підґрунтя означеної проблеми розроблено комплексно-цільову програму, що отримала позитивні експертні оцінки, та створено відповідні сприятливі умови для її впровадження.

Завдання дослідження: 1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з наукової проблеми та дати визначення поняттю «організаційна культура»; виокремити типи організаційної культури; змалювати особливості формування організаційної культури в педагогічному колективі; визначити засоби формування організаційної культури педагогічного колективу; 2. Виявити стан організаційної культури в педагогічному колективі; 3. Розробити комплексно-цільову програму з удосконалення організаційної культури в педагогічному колективі; 4. Провести експертизу комплексно-цільової програми; 5. Обґрунтувати сприятливі умови та ресурсне забезпечення для впровадження комплексно-цільової програми.

Список використаних джерел:

1. Аванесов В. С. Тесты в социологическом исследовании. - М.: Наука, 1982. - 422 с.
2. Акимова М. К., Козлова В.Т. Индивидуальность учащегося и индивидуальный подход. - М.: Знание, 1992. - 80 с.
3. Королюк, С. Управління розвитком колективу ВНЗ // Директор школи. - 2005. - № 7, - С. 4-7.
4. Зайцева, О.А., Радугин, А.А. и др. Основы менеджмента: Учебное пособие. - М.: Центр, 1998. - 432 с.

МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ (З ДОСВІДУ КРИВОРІЗЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО БУДІВЕЛЬНОГО ЛІЦЕЮ)

Анатолій Сєнін,

директор Криворізького професійного будівельного
ліцею

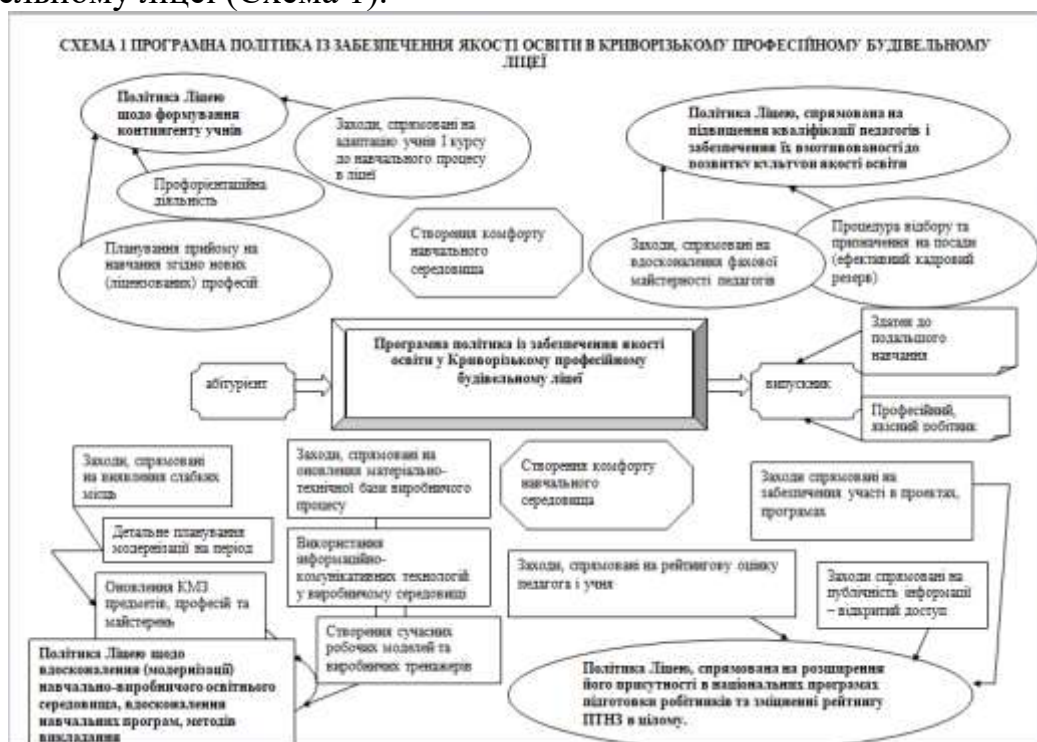
Зважаючи на реформування професійно-технічної освіти, метою розробки Положення є обґрунтування перспектив розвитку Криворізького професійного будівельного ліцею, його модернізації в умовах динамічних суспільно-економічних змін. Зміст освітнього середовища, навчального процесу загалом, має бути випереджальним, постійно оновлюватися з урахуванням динамічних змін у державі, економіці, техніці виробництва та орієнтуватися на новітні технології. В ліцеї поєднуються загальноосвітній і професійний види підготовки, варіативність і гнучкість освітньо-професійних програм. Навчально-виховний процес спрямовується на підготовку кваліфікованого робітника відповідно до вимог технологічного розвитку різноманітних галузей виробництва, формування творчої особистості майбутнього робітника з високим рівнем професійної компетентності, здатності до самоорганізації та самореалізації у професійній діяльності. Положення акцентує увагу на тому, що процес професійного навчання й виховання має будуватися на основі особистісно-діяльнісної парадигми і передбачати духовний розвиток, високий рівень національної свідомості, патріотизму, почуття професійної честі й гідності робітника, його вміння плідно працювати у виробничому колективі.

Отже, Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності в Криворізькому професійному будівельному ліцеї розроблено на підставі Закону України «Про освіту» від 05.09 у №2145-УІІІ, Закону України «Про професійно-технічну освіту» від 05.03.2017 р., Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти України від 30 травня 2006 року № 419, зі змінами згідно з наказами МОН від 08.09.2015 р.) та ґрунтується на поняттях, викладених у Державних стандартах професійно-технічної освіти щодо забезпечення якості освіти, Положенні про організацію освітнього процесу в Криворізькому професійному будівельному ліцеї

Положенням визначається зміст, технології, методи і засоби роботи всіх посадових осіб, педагогічних працівників і учнів щодо

подальшого підвищення якості освітнього процесу та професійної компетентності випускників ліцею. Воно дає змогу розробити політику, цілі, гарантії якості, шляхи досягнення цих цілей і є основою постійного покращення якості освітніх послуг.

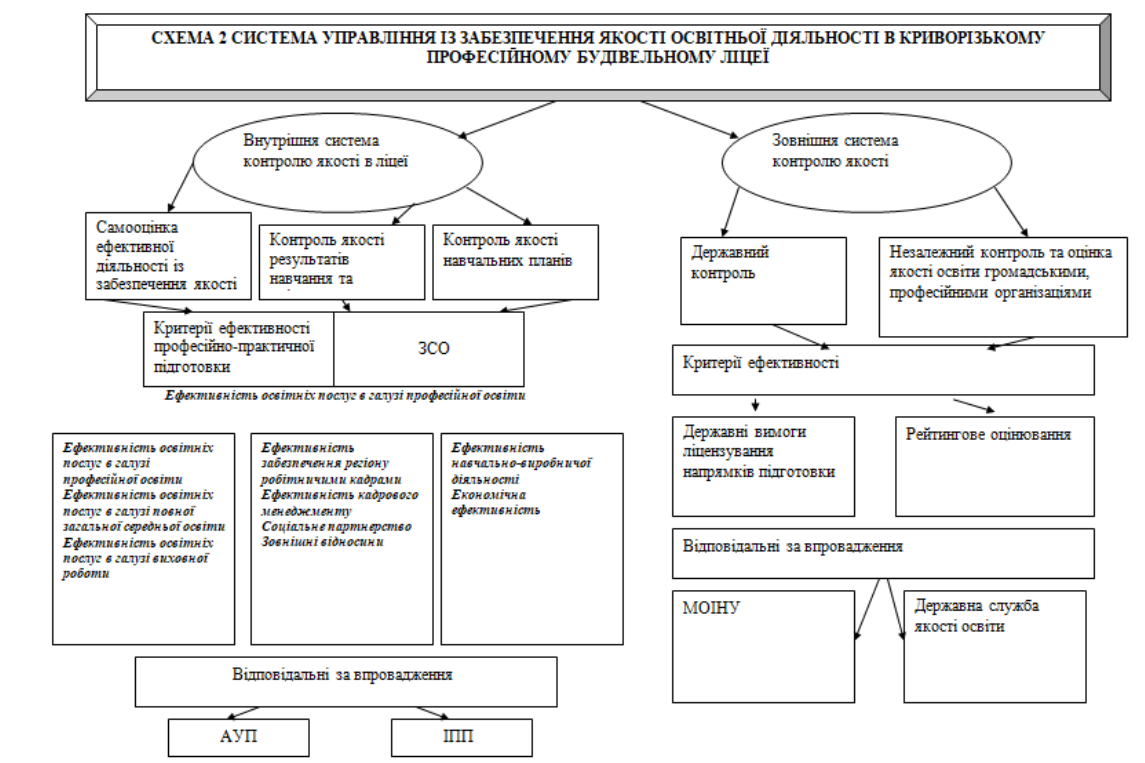
Система забезпечення якості освітньої діяльності призначена для практичної реалізації стратегії ліцею щодо покращення якості освіти та інших видів діяльності з метою підвищення задоволеності споживачів: учнів, роботодавців, держави і суспільства в цілому. Положення передбачає розроблену Програмну політику із забезпечення якості освіти в Криворізькому професійному будівельному ліцеї (Схема 1).

Систему забезпечення якості освітньої діяльності ліцею розроблено згідно з принципами: відповідності національним стандартам якості освіти та ДСПТО професій, що готує ліцей; автономії навчального закладу, який несе відповідальність за забезпечення якості освітньої діяльності та якості професійно-технічної освіти; процесного підходу до управління; здійснення моніторингу якості освітньої діяльності; системного підходу, який передбачає управління якістю на всіх стадіях освітнього процесу; постійного підвищення якості освітньої діяльності; залучення і активної участі всіх працівників ліцею, учнів, роботодавців, громадськості та інших зацікавлених сторін до процесу забезпечення якості освітньої діяльності в ліцеї; відкритості інформації на всіх етапах забезпечення якості та прозорості процедур системи забезпечення якості освітньої діяльності в ліцеї; використання

методологічного інструментарію моніторингу якості освіти в ліцеї.

Система управління із забезпечення якості освітньої діяльності в ліцеї (Схема 2) (внутрішня система забезпечення якості освіти) включає: стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти; оприлюднення критеріїв, правил і процедур оцінювання здобувачів освіти; оприлюднення критеріїв, правил і процедур оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників; оприлюднення критеріїв, правил і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, в тому числі для самостійної роботи здобувачів освіти; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління закладом освіти; інші процедури та заходи, що визначаються спеціальними законами або документами закладу освіти.

Мета цього внутрішнього документу – це ефективне управління якістю складного механізму ліцею, який повинен бути вигідним для роботодавця бо ми надаємо кваліфіковану робочу силу; вигідним для людини – бо це впевненість в отриманні якісних робочих місць з гідною оплатою; вигідно для громади – бо це сталий розвиток для нас обох як об’єктів, і, найголовніше, – це вигода для держави, в частині зменшення навантаження на державний бюджет.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09 у №2145-УІІ,
2. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 05.03.2017 р.,
3. Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. (Наказ Міністерства освіти України від 30 травня 2006 року № 419, зі змінами згідно наказів МОН від 08.09. 2015 р).

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Світлана Ситник,

викладач-методист ДПТНЗ «Луцьке вище професійне училище»

Реформи, які відбуваються сьогодні в системі освіти України, є на часі. Структурні зміни в економіці, демографічні проблеми, питання трудової міграції та інші досить болісно відображаються у змісті і формі освіти в цілому.

Відбувся процес унормування змін і викликів сучасного світу в освіті на законодавчому рівні з прийняттям рамкового Закону України «Про освіту» та спеціального Закону України «Про вищу освіту». На часі прийняття Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», який би розставив чинні акценти підготовки робітничих професій, працевлаштування, соціального захисту та інше.

Саме відновлення престижності робітничих професій є одним з головних викликів у процесі модернізації професійної освіти. Заступник міністра освіти України П. Хобзей під час міжнародної конференції «Навички світу, що змінюється», зазначив: «Модернізація професійної освіти – один із чотирьох основних пріоритетів МОН, і ми готові до змін, що допоможуть створити нову якість професійної освіти. Звіти, що розроблялися в межах Туринського процесу, свідчать: професійна освіта в Україні перебуває на етапі кардинальних перетворень. Новації, які ми запроваджуємо, насамперед пов'язані з нашою інтеграцією в європейський простір та централізацією влади в Україні» [1].

Великою проблемою в Україні є наповненість учнями професійно-технічних училищ. В Україні лише 20 % випускників шкіл обирають навчання в профтехучилищах, водночас в Європі у середньому цей показник становить 40 %, а в деяких країнах ЄС сягає 70 %.

Серед інших викликів варто відмітити створення ефективної системи багаторівневого управління профтехосвіти, оптимізацію мережі ПТНЗ та надання їм автономії, а також розвиток системи державно-приватного партнерства.

Наявна система професійної (професійно-технічної) освіти не дає змогу в повній мірі виконувати покладені на неї завдання щодо реалізації освітньої політики. У країні є відчутним дефіцит кваліфікованих кадрів у галузях матеріального виробництва. Окрім цього, особливої актуальності набуває питання конкурентоспроможності та рівня кваліфікації працівників. Відповідно, виникають нові кваліфікації та нові вимоги до змісту і процесу підготовки працівників. Упровадження нових виробничих технологій і техніки зумовлюють появу нових професій та видів робіт, виникає об'єктивна потреба в розширенні професійної компетентності робітників. Отже, зміст професійної (професійно-технічної) освіти потребує постійного оновлення з урахуванням потреб підприємств-замовників кадрів.

Питання проектування змісту професійної (професійно-технічної) освіти набувають особливої актуальності в контексті її реформування. Її основна мета – професійна компетентність як поєднання фундаментальної технічної підготовки з урахуванням сучасних новацій, розвинена розумова діяльність і здатність до самовдосконалення та саморозвитку в процесі самостійної професійної діяльності.

У контексті модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти в Україні підготовка професійно мобільних кваліфікованих робітників, здатних творчо вирішувати професійні завдання, є визначальним фактором, що характеризує діяльність професійного (професійно-технічного) навчального закладу.

Модернізація змісту професійної (професійно-технічної) освіти полягає в тому, що вона стає невід'ємною складовою безперервної професійної освіти. Особливу значимість набуває наукове розроблення змісту професійної (професійно-технічної) освіти на основі компетентнісного, особистісно-орієнтованого, інтегрально-розвивального та міжпредметного підходів, що має спрямованість на випереджальний професійно-особистісний саморозвиток майбутніх кваліфікованих робітників.

Модернізація змісту професійної (професійно-технічної) освіти наділена такими характерними рисами: орієнтація на здібності; потреби; життєві плани кожного учня; наявність різноманітних форм диференційованого та інтегрованого навчання; своєчасне адекватне реагування на зміни соціальної, культурної, технологічної, економічної та психолого-педагогічної ситуації при утриманні базових цінностей; створення необхідних умов для реалізації варіативної частини навчальної програми; забезпечення змістовної та методичної наступності на всіх етапах професійної підготовки та розвитку учнів; наявність оптимальної педагогічної системи

професійної підготовки майбутніх фахівців [2, с.18].

Основними напрямками модернізації професійної освіти є: створення нових типів професійних навчально-виховних закладів із урахуванням змін в освіті; оптимізація мережі професійних навчальних закладів з урахуванням потреб держави; удосконалення професійного навчання робітників на виробництві; визначення науково обґрунтованої номенклатури робітничих професій і спеціальностей; оновлення змісту професійної освіти; інтеграція професійної освіти України у систему підготовки робітничих кадрів зарубіжних країн; забезпечення нострифікації диплома професійної освіти.

Таким чином, в умовах глобалізаційних процесів в Україні досить гостро постала проблема проектування змісту професійної (професійно-технічної) освіти на основі людино-компетентнісного підходу, який би забезпечував формування професійно мобільних кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел:

1. МОН: модернізація професійної освіти – один із пріоритетів. Url: <https://www.osvita.ua/vnz/56129/> (дата звернення 25.02.2019).
2. Модернізація змісту професійної освіти і навчання: теорія і практика: монографія за наук. ред.. М.А. Вайнтроуба. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2015. 328 с.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОЗИТИВНОГО ДОСВІДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІЗ БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ В УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ДЛЯ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Ксенія Цицюра,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Світові процеси глобалізації та інтеграції закладають основи формування єдиного демократичного простору, побудованого на основі забезпечення прав людини, фундаментальних свобод, формування єдиного ринку праці, а також створення безпеки для всіх націй, народностей і країн. Особливої значущості набуває проблема професійної підготовки майбутніх економістів з розвиненим економічним мисленням, сформованою економічною культурою, готових до підприємницької діяльності, конкурентоспроможних на ринку праці. Це потребує осучаснення професійної підготовки майбутніх економістів у вітчизняних закладах вищої освіти на основі оновлення змісту, вдосконалення форм і методів викладання,

запровадження інноваційних технологій навчання. Відтак, актуалізується проблема осмислення позитивного досвіду професійної підготовки економістів в економічно розвинених країнах світу, зокрема Китайської Народної Республіки, та екстраполяції зарубіжних досягнень у національний освітній простір.

Провідні цілі та стратегічні положення, що зумовлюють необхідність підвищення якості професійної підготовки таких фахівців, відображено в Законах України «Про освіту» (1991), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійно-технічну освіту» (1998), у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015), «Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір» (2004), у «Білій книзі національної освіти в Україні» (2010), Національній доповіді «Про стан і перспективи розвитку освіти в Україні» (2016), та ін.

Професійній підготовці майбутніх економістів в Україні присвячено праці М. Артюшиної, Л. Грущенко, Г. Дутки, Т. Коваль, Г. Ковальчук, Т. Поясок, Г. Романової та ін. Розвиток освіти в КНР, зокрема економічної, вивчали Н. Боровська, Ван Гуйсян, Ван Чанчунь, І. Газієва, С. Гала, І. Животовська, Лінь Ю-ен, Су Цзюньян, Сяо Су, С. Сяохуань, Сюй На, Лю Хафен та ін.

Проблеми професійної підготовки фахівців у сфері економіки в процесі навчання іноземної мови на рівні вищої школи досліджували О. Булаченко, Л. Шипуліна та інші вчені. Як вважає О. Лебедев, нові вимоги до випускників на ринку праці пов'язані з компетентнісним підходом до освіти. На думку автора, багато ідей компетентнісного підходу з'явилися як результат аналізу сучасної ситуації на ринку праці. На нашу думку, визначення вимог ринку праці стосовно спеціалістів галузі бізнес-економіки надають можливість використовувати засади компетентнісного підходу як основу системи професійної підготовки майбутніх спеціалістів у сфері бізнес-економіки.

Згідно з цим підходом, рівень професіоналізму спеціаліста в економічній галузі можна вимірювати здатністю розв'язувати проблеми різної складності, спираючись на знання, отримані в закладі вищої освіти. Компетентнісний підхід акцентує увагу на здатності використовувати знання, не знижуючи їх значення, спрямований на розвиток якостей особистості та системи цінностей, тобто сприяє розширенню знань студентів щодо норм поведінки представників різних народів та культур, мовного етикету, звичаїв, особливостей спілкування. Найбільш важливим є те, що даний підхід дає змогу сформувати компетентність економіста як всебічно розвинутої особистості в результаті реалізації системи професійної підготовки майбутніх бакалаврів у сфері бізнес-економіки.

Система підготовки економістів в університетах Китайської Народної Республіки є результативною, тому дослідження її педагогічних умов і моделі, їх імплементація на основі обґрунтованих рекомендацій позитивного досвіду цієї країни уможливить покращити якість підготовки студентів економічних спеціальностей в Україні.

Список використаних джерел:

1. Артюшина М. В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності: монографія / М. В. Артюшина. – К. : КНЕУ, 2009. – 271 с.
2. Су Цзюньян. Основные формы и тенденции развития системы инспектирования и оценки школ в Китае / Су Цзюньян, Сяо Су // Педагогика. – 2011. - № 1. – С. 94-102.
3. Булаченко О. А. Проектирование содержания и технологии непрерывного экономического образования в профессиональных учебных заведениях: Автореф. дис. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / О. А. Булаченко. – Брянск, 2007. – 42 с.
4. Шипулина Л. А. Формирование профессионализма будущих экономистов средствами новых информационных технологий: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / Л. А. Шипулина. – Ставрополь, 2004. – 21 с.
5. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании // Школьные технологии. – 2004. – № 5. – С. 3–12.
6. Подготовка кадров в КНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vivakadry.com/73.htm>

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ІНТЕГРАТИВНО-ПРЕДМЕТНОГО НАВЧАННЯ

Галина Шатковська,

старший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

Завданням вищої освіти є забезпечення суспільства фундаментально підготовленими компетентними фахівцями, здатними творчо застосовувати на практиці найновіші досягнення сучасної науки і техніки, використовувати інноваційні технології, гнучко реагуючи на запити ринкової економіки.

Постановка теоретичних проблем навчання фізики у ЗВО І–ІІ рівнів акредитації не є новою. Цінним здобутком у цьому напрямі є фундаментальні праці з методики вивчення фізики, роботи з проблем методології шкільного курсу фізики, розробки наукових основ методики вивчення фундаментальних фізичних теорій, тенденцій

розвитку курсу фізики, формування фізичних понять тощо.

Загальнопрофесійна (техніко-технологічна) підготовка трактується як система знань, умінь, навичок у галузі перетворювальної техніко-технологічної діяльності.

Професійну (спеціальну) підготовку розуміють як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, що дають змогу виконувати роботу в сфері певної професійної діяльності [5].

Теоретичне обґрунтування методичної системи інтегративно-предметного навчання означимо поняттями, що відносяться до ключових.

Система – сукупність визначених елементів, між якими існує закономірний зв'язок чи взаємодія; сукупність взаємопов'язаних частин, яка утворює певну цілісність, єдність. Ознаки системи: повнота компонентів; наявність зв'язків та залежностей між компонентами; наявність провідної ланки, ідеї, необхідних для об'єднання компонентів. До основних показників, що характеризують будь-яку систему, відносять: елементарний склад системи, структурність систем, цілісність системи, ієрархічність компонентів системи, взаємозв'язок системи із середовищем, багатозначність опису систем.

Термін «система» в педагогічних науках вживається у подвійному смислі: як позначення якісного стану педагогічних явищ (навчально-педагогічний процес; особистість студента; діяльність викладача) і як позначення педагогічних утворень (система професійно-технічної освіти).

У контексті нашого дослідження, доцільно виділити два системні об'єкти: система навчання і методична система. Система навчання – певний соціально-детермінований цілями динамічно функціональний комплекс елементів, який включає мету навчання, викладачів, студентів, зміст навчання, соціально-матеріальне середовище, технології навчання, а також взаємозв'язки між елементами. Складовими системи навчання виступають: мета, викладачі, студенти, зміст навчання, середовище навчання, тобто суспільно-матеріальні умови, і технології навчання, які включають методи, засоби і форми навчання. Методична система – певна сукупність взаємозв'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого й упередженого педагогічного впливу на формування особистості з передбаченими якостями.

Інтегрована якість особистості передбачає наявність таких характеристик: інтелектуальні навички (діагностування явищ і процесів, їх аналіз; інноваційна діяльність, самоосвіта; спілкування, прийняття рішень, адаптація в колективі, колективна робота,

позитивна конструктивна поведінка), професійні знання та навички фундаментального характеру (основа для забезпечення професійної мобільності) та підприємницькі навички (особиста ініціатива, творче ставлення до роботи, здатність до осмислення перспектив її розвитку, передбачення ризиків у прийнятті нових рішень, розуміння законів бізнесу) [4].

Структура: студенти, цілі навчання та виховання, зміст навчання і виховання, процеси навчання й виховання, викладачі або технічні засоби навчання та організаційні форми навчального процесу [3].

Розвиток суспільства та зміна парадигмальних установок освіти передбачають перетворення методичних систем (реформи, інноваційні процеси, застосування досвіду, реконструкція традиційної моделі). Методичні системи є дидактичними, тому дослідження характеру зміни їх базових параметрів є необхідною умовою побудови ефективного навчального процесу. Проблема формування методичних систем є надзвичайно актуальною проблемою теорії і методики навчання фізики, тобто дидактики фізики як наукової дисципліни. Дидактика фізики як науки про загальні та специфічні закони, закономірності, принципи, правила та умови освіти, навчання, виховання і формування особистості спеціаліста-професіонала розкриває методологічні, теоретичні та методичні засади навчально-пізнавального процесу в ЗВО I–II рівнів акредитації. Предметом дидактики фізики є системи і процеси освіти, теоретичного, технічного та спеціального навчання, виховання й формування особистості, єдність і взаємозв'язок між ними. Ідея безперервної освіти виражає вимогу інтеграції загальної та професійної освіти, виділення її фундаментального базового та диференційованого, динамічного компонента як умови постійного підвищення культурно-освітнього рівня людини – суб'єкта сучасної освіти, спілкування і пізнання. Критерієм сформованості системної якості професійної підготовки виступають і такі принципи, як: багаторівневність та багатопрофільність, технологічність, соціально професійна спрямованість тощо.

В основі пропонованої системи інтегративно-предметного навчання лежать принципи: відповідності вимогам суспільства, безперервності професійної освіти, інтегративного підходу до навчання в єдності з принципом диференційованого підходу, професійної спрямованості вивчення загальноосвітніх дисциплін, системності та структурування знань. Підходи до навчання (модульний, проблемний, розвиваючий тощо) формують вихідні положення відповідної методичної системи.

На нашу думку, в побудові чи перетворенні методичної системи суттєву роль відіграє інтеграція дидактичних чинників. Вважаємо, що

чітке дотримання наукового інтегративного підходу до побудови методичної системи однозначно зумовлює формування саме системи з усіма її атрибутами. Важливим чинником також є реалізація коучингового підходу в процесі реалізації зазначеної методичної системи [1,2].

Вплив предметної структури наукового знання на вибір і співвідношення як навчальних предметів, так і предметного й інтегративного навчання в усіх типах навчальних закладів у ряді випадків є визначальним у формуванні змісту освіти. Методична система є сукупністю інтегративного змісту, рекомендацій щодо умов, форм, методів і засобів його вивчення.

Проблема раціонального поєднання предметного та інтегративного навчання в коледжах (технікумах) технічно-технологічного профілю пов'язана з виявленням ефективних і результативних шляхів формування засобами різнопредметних знань – двох важливих сторін особистості фахівця, його загального розвитку та професійного спрямування.

Список використаних джерел:

1. Бородієнко О.В. Коучинг як особистісно-розвивальна технологія: особливості застосування коучингового підходу в процесі розвитку професійної компетентності керівників. / О.В. Бородієнко // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди» Вип.31. Дод. 5: Темат. вип.: Проблеми емпіричних досліджень у психології. – Київ : Гнозис, 2014. – Вип.10. – С. 19-25.
2. Радкевич В.О. Коучинг як інноваційна педагогічна технологія / В.О. Радкевич, О.В. Бородієнко // Професійно-технічна освіта. – 2015. – №2. – С. 17-19.
3. Козловська І.М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: Дидактичні основи : монографія / за ред. С.У. Гончаренка. – Львів : Світ, 1999. – 302 с.
4. Шатковська Г.І. Фундаменталізація як принцип сучасної освіти / Г. І. Шатковська //Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна / [редкол.: П.С. Атаманчук (голова, наук. ред.) та ін.]. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університету імені Івана Огієнка, 2010. – Вип. 16: Формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізико-технологічного профілю в умовах євроінтеграції. – С. 42-45.
5. Шатковська Г. І. Фундаменталізація як тенденція і головна умова удосконалення професійної освіти / Г. І. Шатковська // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / [редкол.: В. В. Радул та ін.]. – Кіровоград : КДПУ, 2011. – Вип. 98. – С. 182-189.

РОЗДІЛ 2. КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Петро Лузан,

головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави спрямована на всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями. Освіта як захист проти сил, що «знеособлюють» людину, в демократичному суспільстві стає питанням життя як для окремих людей, так і для всього суспільства в цілому [1].

У системі освіти України фахова передвища освіта забезпечує професійну підготовку численної групи фахівців-організаторів виробництва середньої ланки, від підготовленості яких безпосередньо залежить якість і кількість виробленої вітчизняної продукції, ефективність використання робітничих кадрів, технологічного обладнання, охорона навколишнього середовища тощо. Окрім того, сучасний освітній процес у коледжах centruє зусилля педагогічних працівників на всебічному розвитку особистості студентів, формуванні їхньої активної громадянської позиції, патріотичних почуттів, відповідальності, умінь самоосвітнього розвитку власного творчого потенціалу.

Відмітимо, що теоретико-методологічним основам розвитку професійної освіти, аспектам стандартизації підготовки кваліфікованих робітників та фахівців значну увагу приділяли вітчизняні й зарубіжні вчені: В. Андрущенко, С. Батишев, С. Гончаренко, Дж. В. Зантворт, М. Згуровський, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Кузьміна, В. Луговий, Л. Лук'янова, С. Ніколаєнко, Н. Ничкало,

В. Орлов, В. Радкевич, С. Сисоєва, О. Савченко та ін. Проблему підготовки молодших спеціалістів досліджували українські науковці: І. Блозва, О. Гаврилюк, Г. Головченко, Т. Іщенко, Л. Колодійчук, Н. Корогод, Т. Красікова, В. Лозовецька, Е. Луговська, Л. Марцева, Т. Пашенко, Н. Сичевська, І. Стаднійчук, М. Хоменко, О. Щербак та ін.

Водночас, украї важливі аспекти сучасної компетентнісно орієнтованої підготовки фахівців у технікумах і коледжах, стандартизації фахової передвищої освіти, особливостей проектування змісту навчання, відбору педагогічних технологій з урахуванням вимог роботодавців до кваліфікації випускників цих закладів залишаються малодослідженими.

Актуальність проблеми підтверджується реаліями педагогічної практики: пріоритетні напрями розвитку фахової передвищої освіти пов'язуються з ідеями компетентнісної парадигми, але дуже повільно здійснюється розроблення та затвердження освітніх стандартів, не вщухають дебати законодавців про рівень, кваліфікацію, зміст, засоби підготовки фахівців у технікумах і коледжах.

Мета дослідження – на основі аналізу сучасних особливостей професійної підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах визначити перспективні напрями модернізації системи фахової передвищої освіти.

Організаційною обставиною, яка сприяє виникненню додаткових проблем щодо підготовки техніків, технологів та інших молодших спеціалістів, є те, що технікуми і коледжі втрачають приналежність до вищої освіти. Це, як зазначають учені, у багатьох випадках продукує не тільки втрату вступників за програмами підготовки молодших спеціалістів, а й перспектив розвитку матеріально-технічної бази, поліпшення кадрового складу. Потрібно визнати той факт, що віднесення технікумів і коледжів до системи вищої освіти позитивно вплинуло на розвиток професійної освіти загалом: завдяки узгодженим навчальним планам молодші спеціалісти вступали на другий курс бакалаврських програм – реалізовувалася ступенева освіта; такі випускники-бакалаври мали ґрунтовну практичну підготовку і задовільняли вимоги роботодавців; активізувалася науково-дослідна робота студентів; перехід із класно-урочної на лекційно-семінарську систему наблизив освітній процес технікумів і коледжів до моделей університетських технологій навчання.

Поряд з цим, виявилось, що функціонування технікумів і коледжів як закладів вищої освіти мали і свої негаразди. Насамперед, у багатьох технікумах і коледжах суттєвих змін зазнали навчальні плани, в яких домінанта змістилася в бік теоретичних дисциплін, а

рівень практичної підготовки, природно, знизився із двох причин: зменшилися терміни практик та виникли суттєві труднощі із забезпеченням студентів базами практики.

Варто погодитися з дослідниками проблем професійної освіти в тому, що приєднані до університетів коледжі так і не стали їхніми повноправними структурними підрозділами: викладачі не визнавалися науково-педагогічними працівниками та й, зрештою, не могли здійснювати глибоку теоретико-методологічну підготовку фахівців на рівні університетської освіти. Звісно, наявними стали проблеми фінансування коледжів, розвитку кадрового потенціалу [2].

Певними випробуваннями для якісної професійної підготовки молодших спеціалістів технікумами і коледжами стали неодноразові трансформації освітнього процесу. Це відчутно загальмувало і процеси стандартизації.

У порівнянні з професійною (професійно-технічною) та власне вищою освітою, сучасна фахова передвища освіта суттєво відстає: не затверджуються освітні стандарти, відчутна інерція розроблення професійних стандартів, стандартів оцінювання кваліфікацій.

Наголосимо, що вимоги до випускників у вигляді результатів навчання (компетентностей) формуються на основі освітніх стандартів. Натомість, уже на основі освітнього стандарту заклад фахової передвищої освіти розробляє освітньо-професійну програму, навчальний план та ін. І вже зміст кожної навчальної дисципліни (обов'язкової чи варіативної) сприяє формуванню відповідних інтегративних здатностей студента, які, в свою чергу, є підґрунтям, базисом набуття майбутніми молодшими спеціалістами професійної компетентності [3].

Природно, що основна особливість формування професійної компетентності молодшого спеціаліста пов'язана з його майбутньою професійною діяльністю, з тими функціями, завданнями, які має виконувати випускник закладу фахової передвищої освіти. Ідеться про рівні професійної діяльності – характеристики, що виокремлюють за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків, які виконує фахівець.

Варто зазначити, що у сфері праці розрізняють п'ять рівнів професійної діяльності: стереотипний (виконавчий); операторський; експлуатаційний; технологічний; дослідницький. Як учені, так і практики демонструють єдність думок у тому, що молодший спеціаліст готується для виконання операторського рівня діяльності: випускник має демонструвати здатність готувати (налаштовувати) систему та управляти нею під час виконання певних завдань діяльності та знання принципів (основних особливостей) побудови і дії системи на структурно-функціональному рівні. Звісно, майбутній

молодший спеціаліст повинен ґрунтовно володіти і стереотипним (виконавчим) рівнем професійної діяльності – за період навчання в коледжі чи технікумі здобути низку робітничих професій. Наприклад, молодші спеціалісти, які опановують кваліфікацію 3115 «Технік-механік сільськогосподарського виробництва», згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою мають отримати робітничі професії тракториста-машиніста, водія автотранспорту та ін., оскільки випускники повинні демонструвати уміння «керувати тракторами, автомобілями та сільськогосподарськими машинами», «виконувати слюсарні, верстатні, зварювальні, ковальські та контрольні операції (роботи)».

Натомість, сьогодні невпинно зростає запит на випускників технікумів і коледжів, які не тільки забезпечують роботу складних технологічних виробництв, а й здатні професійно виконувати інтегровані виробничі завдання, виконувати непередбачені кваліфікаційними характеристиками додаткові організаційні та управлінські функції. В умовах виробництва молодші спеціалісти мають постійно оновлювати набуті в коледжі компетентності, оволодівати багатофункційними уміннями, відповідати за роботу відділів, ланок, бригад тощо.

З огляду на такі вимоги до професійної діяльності молодших спеціалістів, можемо стверджувати, що цих фахівців необхідно готувати і до технолого-експлуатаційного рівня професійної діяльності, а не обмежуватися, як це повсякчас рекомендують учені, операторським рівнем. Проте означена проблема потребує наукової розробки, зокрема, у напрямі оптимізації освітньо-професійних програм.

Отже, на підставі аналізу сучасних особливостей професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів [3; 4] до прогностичних напрямів модернізації освітнього процесу в закладах фахової передвищої освіти відносимо такі:

- дієва стандартизація фахової передвищої освіти як процедури розроблення, затвердження та впровадження системи кваліфікаційних стандартів – професійних, освітніх, стандартів оцінювання кваліфікацій;

- розбудова в закладах фахової передвищої освіти матеріально-технічної бази такого рівня, який інструментально забезпечує інноваційну підготовку майбутніх техніків, технологів, менеджерів виробництва до роботи із сучасним виробничим обладнанням;

- проектування змісту фахової передвищої освіти за принципами випереджувального навчання з орієнтуванням освітньо-професійних програм на вимоги майбутньої інноваційної діяльності;

– активна взаємодія закладів фахової передвищої освіти, центральних і місцевих органів виконавчої влади, роботодавців у напрямі організації продуктивної практичної підготовки студентів – від визначення дієвих баз практик до працевлаштування випускників;

– багатоканальна державна фінансова підтримка студентів, які успішно оволодівають освітньо-професійною програмою та потребують матеріальної допомоги;

– індивідуалізоване та диференційоване навчання майбутніх фахівців середньої ланки на основі індивідуальних навчальних планів в умовах створення в закладах фахової передвищої освіти продуктивного інформаційно-освітнього середовища [5; 6].

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з обґрунтуванням та розробленням технології діагностики результатів компетентісно орієнтованої підготовки студентів у закладах фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне: Волинські обереги, 2012. 192 с.
2. Марцева Л. А. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки молодших спеціалістів радіотехнічного профілю : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Львів, 2015. 519 с.
3. Лузан П. Г., Колісник Н. В., Осипенко С. М. Дефінітивний аналіз базових понять стандартизації професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць. Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України. / Ред. кол.: В. О. Радкевич (голова) та ін.. ЖKKГВ «Полісся» ЖОР, 2018. Вип. 17. С. 5–14.
4. Пащенко Т.М. Самостійність як риса особистості. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. 2004. Вип. 36. С. 285-293.
5. Vanina Natalia, Luzan Petr, Paschenko Tetyana, Kolisnyk Nadiia, Mosya Irina. CONCEPT OF STANDARDIZATION OF PROFESSIONAL EDUCATION // Proceedings of the 1st International symposium "Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives". Premier Publishing s.r.o., Accent Graphics Communications LLC, New York. 2018. PP.18-25.
6. Лузан, П.Г., Пащенко, Т.М. Ваніна, Н.М. і Колісник, Н.В. Стандартизація професійної освіти на основі компетентнісного підходу// Science Rise, (2018). - 5 (25). -с. 32-35.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Світлана Бондаренко,

викладач, голова циклової комісії «Економічних дисциплін та бухгалтерського обліку», Харківського державний автомобільно-дорожнього коледжу

Світлана Івах,

викладач Харківського державного автомобільно-дорожнього коледжу

У наш час система освіти повинна готувати майбутніх фахівців до такого життя, якому перед ними можуть виникати нестандартні завдання, виконання яких передбачає наявність умінь і навичок будувати й аналізувати власні дії, адаптуватися в соціальній та майбутній професійній галузі, працювати в команді, бути готовими до перевантажень і стресових ситуацій, уміти швидко з них виходити. Фахівець може успішно виконувати ці функції, якщо він володіє способами їх здійснення, може спрогнозувати можливі наслідки своєї діяльності та має здібності до їх реалізації.

У наукових джерелах поняття «компетентність» розглядається як сукупність індивідуальних здатностей, навичок, професійних умінь і знань, наявність базової освіти і досвіду роботи. На думку, П. Горкуненка, професійна компетентність майбутнього економіста структурно поєднує: фундаментальні знання наукової дисципліни з урахуванням сучасних підходів до її вивчення, тенденцій, наукових досліджень, розробок найактуальніших проблем; знання методології наукового пошуку; мовна компетенція, що охоплює вміння довести свої думки стосовно визначеної проблеми не лише рідною, але й іноземною мовами; інформаційно-комп'ютерна компетенція, яка містить вміння знати і використовувати інформаційні джерела та комп'ютерну техніку на рівні користувача, а також навички аналізу, відбору і вмілого використання отриманої інформації; соціологічна компетенція; правова компетенція; професійний ріст, постійне підвищення професійної компетенції.

Формування компетентностей у студентів відбувається під час теоретичної підготовки, але основна їх частина формується на практиці. Студенти спеціальності «Економіка підприємства» на 3-му курсі проходять навчальну та професійну практики на дорожньо-будівельних підприємствах. Метою цих практик є: закріплення, поглиблення та систематизація теоретичних знань студентів, одержаних при вивченні спеціальних дисциплін на основі вивчення

діяльності конкретного підприємства; формування та удосконалення у них професійних умінь і навичок зі спеціальності для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи у реальних умовах; отримання практичного досвіду, розвиток професійного мислення, прищеплення навичок організаторської діяльності у трудовому колективі; вивчення інформаційних технологій, які використовуються на підприємстві; набуття навичок самостійної роботи з проведення техніко-економічного аналізу діяльності підприємства; ознайомлення з технологією документообігу, що використовується на підприємстві.

Проходження практики забезпечує формування знань із професійної етики, розвиток самостійності, поваги до трудової діяльності. Під час проходження практики студенти можуть досягти найвищого рівня сформованості професійної компетентності, тому що їхні теоретичні знання можуть бути застосовані у практичних ситуаціях своєї майбутньої професії.

Для ефективного управління процесами формування у майбутнього спеціаліста професійної компетентності під час проходження виробничої практики необхідне використання інноваційного механізму: зробити процес оцінювання систематичним, безперервним та комплексним упродовж усього періоду практики. Керівник підприємства має встановити на кожному етапі величину відхилення фактичного рівня знань, умінь та навичок від нормативних вимог.

Зазначене дає підстави для висновку: щоб механізм формування професійної компетентності надавав кращі можливості для підготовки конкурентоспроможних молодших спеціалістів з економіки підприємства, треба удосконалювати процес засвоєння студентами систематизованих знань, умінь і навичок під час проходження навчальної та професійної практик.

Список використаних джерел:

1. Бобров В. Проблеми вищої освіти у створенні моделі інноваційно-орієнтованої економіки// Вища освіта України. – 2010. – №3. – С. 45–49.
2. Гетало В.П. Проблеми модернізації навчального процесу в економічних вищих навчальних закладах з урахуванням потреб малого бізнесу// Педагогіка і психологія. – 2011. – №3. – С. 49–50.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Ольга Ващенко,

методист Лисичанського вищого професійного училища № 94

Максим Бунегін,

директор Лисичанського вищого професійного училища № 94

В умовах сучасних викликів суспільства та реформування освіти в цілому, пріоритетним завданням у закладах освіти є підготовка фахівця, здатного до саморозвитку та самовдосконалення, який матиме інтерес до постійного оновлення знань, умінь та навичок, готового до розвитку творчих здібностей, критичного мислення та професійної компетенції.

Спираючись на досвід багатьох систем освіти, можна зробити висновок, що оновлення змісту освіти та освітніх технологій – це вимога сьогоденного освітнього простору, який орієнтований на компетентісний підхід та розробку дієвих механізмів з його впровадження. Реалізація компетентісно-орієнтованої підготовки майбутніх фахівців передбачає трансформацію нормативно визначених знань та вмінь у розвиток здатності творчої професійної діяльності, надає гарантії високої фахової підготовки, сприяє змінам у змісті освітніх програм, забезпечує спроможність випускників відповідати потребам ринку праці. У діяльності педагога компетентісно-орієнтований підхід надає можливість викладати саме той матеріал, котрий необхідний студенту, орієнтуючи освітній процес відповідно до бажаного результату. Компетентісно-орієнтований підхід – це тверда основа реалізації новітньої системи завдань освіти, вибору та розробки освітніх матеріалів, організації процесу освіти та освітнього простору.

Проблему вдосконалення системи освіти засобами компетентісного підходу активно вивчають: В. Бездухов, М. Волошина, А. Тубельський та ін. Поняття «професійна компетентність» досліджують О. Дахін та С. Шишов. Визначенням ключових компетентностей займаються: Г. Селевко, П. Третьяков, Т. Шамова. Педагогічні теорії та концепції обґрунтовують необхідність компетентісно-орієнтованого підходу.

Закон України «Про вищу освіту» дає визначення: «Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає

здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (стаття 1.1.13). З огляду на вивчені джерела, можна сформувати поняття компетентності як інтегрованої характеристики особистісних якостей випускника, необхідних для виконання певних видів професійної діяльності.

Компетентність передбачає наявність внутрішньої мотивації до професійної діяльності. Фахівець, якому притаманні основні життєві компетенції, здатен виходити за межі своєї професії, керуючись творчим потенціалом для самореалізації та саморозвитку, бо підґрунтям компетентісно-орієнтованого підходу є здатність до самовизначення.

Упровадження в освіту нових стандартів має стратегічне завдання, значення якого полягає в удосконаленні системи контролю та оцінки якості освіти. Відповідно, можна резюмувати, що перехід до оновлених стандартів вищої професійної освіти, розроблених на основі компетентісного підходу, є необхідною передумовою у підготовці сучасного фахівця, котрого потребує сьогоденний ринок праці. Дієвість компетентісно-орієнтованого підходу, рівень фахової майстерності здобувачів передвищої освіти визначається здатністю вирішувати завдання різного рівня складності на основі здобутих знань та практичних умінь.

Компетентісний підхід в освіті має пріоритетні завдання, це: освіта впродовж життя; здатність до критичного мислення та аналітичної діяльності; планування результатів та вдосконалення їх у процесі професійного зростання; організація самостійної діяльності на основі особистісної мотивації та здатність нести відповідальність за результат; співпраця з роботодавцями та підприємствами – замовниками щодо оцінки якості підготовки здобувачів фахової передвищої освіти. Отже, звернення до компетентісного підходу у підготовці молодших спеціалістів фахової передвищої освіти означає перенаправлення процесу освіти на результат навчання в практичному значенні, тобто формування у випускників здатності практично діяти, застосовуючи набутий досвід у відповідних ситуаціях.

Упровадження в дію компетентісно орієнтованого підходу неможливе без визначення переліку основних компетенцій. Науково – теоретичні засади педагогіки пропонують різні класифікації та підходи у їх визначенні. Рада Європи у своїх освітніх документах виділяє ключові компетентності, такі як: інформаційна, полікультурна, загальнокультурна, соціальна, політична, комунікативна, пізнавальна та трудова [9]. Науковці додатково виділяють: пізнавальну компетентність, інформаційну, інтелектуальну, технологічну, психолого-педагогічну та професійну.

Наразі визначення видів ключових компетенцій постійно уточнюється, вивчається та розвивається.

Компетентісно орієнтований підхід є підґрунтям зростання конкурентоздатності, фахової мобільності та соціальної активності майбутніх працівників. Він дає можливість вирішувати важкі практичні завдання, аналізуючи виробничі процеси, прогнозувати результат та нести відповідальність за власну професійну діяльність.

Професійні компетенції працівника можуть мати загальний характер. Проте доцільно зазначити, що професійна компетентність розвивається упродовж усього життя, і завдання закладу освіти сформувати якості працівника, які найбільше дають змогу реалізувати себе в професійній діяльності. Тож упровадження окреслених переваг компетентісного підходу в заклади передвищої освіти вимагає оптимізації всього процесу освіти та освітнього простору, але розвивати їх необхідно відповідно до набутих вже знань, умінь та навичок.

Підсумовуючи сказане, можна дійти висновку, що компетентність молодших спеціалістів повинна включати в себе функційно-гуманітарний напрям, котрий визначатиме практичне зростання особистості професіонала загалом.

Список використаної літератури:

1. Біла О.О. Компетентність саморозвитку фахівця : педагогічні засади формування у вищій школі : монографія / О.О. Біла, Т.Р. Гуменникова, Я.В. Кін;
2. Глузман О.В. Базові компетентності : сутність та значення в життєвому успіху особистості / О.В. Глузман // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 51–61. чук. – Ізмаїл : Ізмаїльський держ. гуманіт. ун-т. 2007. – 236 с.
3. Дьяченко Б. Василь Сухомлинський у діалозі з компетентнісним підходом / Б. Дьяченко // Освіта на Луганщині. – 2008. – № 29. – С. 13–16.
4. Єрмаков І. Життєва компетентність особистості : від теорії до практики : наук.-метод. зб. / І. Єрмаков, Н. Софій. – Запоріжжя : Центріон, 2005. – 640 с.
5. Закон України «Про освіту», (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380), {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 2657-VIII від 18.12.2018, № 2661-VIII від 20.12.2018}» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-196>.
6. Закон України «Про професійно – технічну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-вр).
7. Красильник Ю. С. Психолого-педагогічна компетентність як складова педагогічної майстерності науково-педагогічного працівника /Ю. С. Красильник // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки. – Південно-Уральське книжкове видавництво, 2004. – С. 34–39.
8. Лук'янова М. И. Психолого-педагогічна компетентність вчителя /М. И. Лук'янова // Педагогіка. – 2001. – № 10. – С. 56–61.
9. Овчарук О.В. Розвиток компетентісного підходу : стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О.В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українська перспектива /Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : КІС, 2004. – 112 с.

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Наталія Ваніна,

старший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат економічних наук, доцент.

Протягом останніх років потенціал кваліфікованих працівників в Україні значно знизився, порівняно з іншими європейськими країнами. Це зумовлено падінням престижу Людини Праці, неефективним інформуванням населення щодо попиту на робітничі професії та спеціальності освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста на ринку праці, недостатньою участю соціальних партнерів у розв'язанні проблем професійної і передфахової вищої освіти [1].

Динамічний розвиток суспільства формує швидкозмінливий ринок праці, зростання конкуренції. Військова реформа з 2014 року змушує людей здобувати нові знання та професії. Сьогодні суспільству потрібні високоосвічені спеціалісти, які вміють самостійно приймати рішення, здатні до співпраці, відрізняються конструктивним мисленням, володіють почуттям відповідальності за долю країни.

Соціальне партнерство у сфері фахової передвищої освіти має бути спрямоване на розвиток високоякісної освіти в інтересах ринку праці, економіки і громадян. Поняття «соціальні партнери» охоплює організації працівників і роботодавців, включаючи асоціації та об'єднання роботодавців, торгово-промислові палати, об'єднання підприємців, а також регіональні структури зайнятості та економічного розвитку тощо [1].

Соціальне партнерство виступає засобом залучення до професії і підвищення кваліфікації, досягнення певного соціального статусу, особистісного розвитку, визначення й реалізації життєвих цілей та цінностей.

Головне завдання розвитку соціального партнерства у сфері фахової передвищої освіти – це створення умов, передумов, законів, що сприяють розвитку соціального партнерства: як соціального ресурсу освітнього закладу; як чинника стабілізації регіонального ринку праці; як способу інтеграції інноваційної та освітньої діяльності учасників партнерства з метою позитивних соціально-економічних змін.

За своєю суттю соціальне партнерство в системі фахової

передвищої освіти – це метод вирішення соціальних, економічних проблем і регулювання протиріч між організаціями фахової передвищої освіти (коледжі й технікуми), роботодавцем і державою. Стаття 13 Проекту ЗУ «Про фахову передвищу освіту» одним з основних завдань закладу фахової передвищої освіти визначає взаємодію з роботодавцями, їхніми організаціями та об'єднаннями, іншими соціальними партнерами, професійними об'єднаннями та сприяння працевлаштуванню випускників [2].

Соціальне партнерство в системі фахової передвищої освіти можна розглядати як соціальний ресурс освітнього закладу; як чинник стабілізації регіонального ринку праці; як спосіб інтеграції інноваційної та освітньої діяльності учасників партнерства з метою позитивних соціально-економічних змін; як технологію взаємодії фахівців у колі професійних проблем із метою оптимізації прийнятих рішень; як певний тип взаємин, у якому зацікавлені різні соціальні групи і держава в цілому.

Соціальне партнерство виявляється у встановленні зв'язків між коледжами, технікумами та різними інститутами суспільства і засноване на встановленні певного балансу інтересів сторін та інтеграції інтересів у єдине ціле. Результативність такої взаємодії залежить від чіткості визначення цілей, формулювання завдань і відповідальності всіх сторін на основі взаємних інтересів.

У сфері фахової передвищої освіти соціальне партнерство повинно стати, як це і відбувається в Європі, засобом відновлення якості освіти, її змісту, підвищення її особистісної орієнтованості, соціальної та економічної ефективності. Для забезпечення конструктивного діалогу між роботодавцями та навчальними закладами потрібен розвиток механізмів соціального партнерства, які мають передбачати спільну роботу в галузі формування складових стандарту фахової передвищої освіти, оцінювання якості підготовки фахівців і випускників, розробку економічних механізмів науково-дослідного і професійного співробітництва на основі системи договорів і відпрацювання механізмів інвестицій у систему підготовки фахівців.

Основними напрямками розвитку соціального партнерства в системі фахової передвищої освіти можуть стати: гуманізація; кооперація освітніх і соціальних структур із виробництвом; демократизація – розширення доступу всіх членів суспільства до співпраці на основі соціального партнерства; доповнюваність усіх видів соціального партнерства у сфері фахової передвищої освіти; інтеграція освітніх структур; гнучкість системи; відкритість системи фахової передвищої освіти.

Управління соціальним партнерством в сфері фахової

передвищої освіти має ґрунтуватися на розмежуванні відповідальності й компетенцій між міністерствами та відомствами, державними й регіональними органами адміністративного управління, роботодавцями та освітніми установами.

Список використаних джерел:

1. Ничкало Н. Г. Одвічний зв'язок: людина і праця / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. — 2015. — № 2. — С. 2–4.
2. Проект ЗУ «Про фахову передвищу освіту» від 24.04.2018 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63935
3. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика; монографія / А.А. Каленський, П.Г. Лузан, Н.М. Ваніна, Т.М. Пащенко, С.Г. Кравець, Т.В. Пятничук. — За наук. ред. А. А. Каленського. — Житомир: «Полісся», 2018. — 288 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АВТОМЕХАНІКІВ У КОЛЕДЖАХ

Володимир Годун,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Стрімкий технологічний, економічний, соціальний і політичний розвиток сучасного світу, що потребує від людини творчих здібностей, комунікабельності та мобільності, здатності робити духовно-моральний вибір, відповідальності у прийнятті рішень, актуалізує проблему формування та розвитку ключових та професійних компетентностей у студентів у процесі навчання. Тож вирішення цієї проблеми стало одним із головних завдань освіти на початку нового століття, а реалізація компетентнісного підходу у вітчизняному освітньому просторі є основним напрямом його модернізації. Саме реалізація компетентнісного підходу якісно змінила концепцію підготовки фахівців у розвинених країнах європейського простору – в умовах глобалізації світової економіки принцип адаптивності випускників освітніх установ перестав бути домінуюльним, поступившись принципу компетентності.

Пріоритетність компетентнісної освітньої концепції зазначена в Законі України «Про освіту» (2017), у якому йдеться про те, що держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних із реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина, а серед засад державної

політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності визначені: людиноцентризм, інтеграція з ринком праці, єдність навчання, виховання та розвитку, формування культури здорового способу життя, екологічної культури, сприяння навчанню впродовж життя, інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір. Тож зумовлюється необхідність пошуку інноваційних форм, методів і засобів формування компетентностей майбутніх фахівців у різних сферах діяльності. Одним із найбільш дієвих інноваційних методів навчання є метод проектів – освітня технологія, що створює умови для творчої самореалізації студентів, які в процесі проектної діяльності набувають власного досвіду розв’язання проблем майбутньої професійної діяльності, модельованої в проектному навчанні. В основі технології проектного навчання лежить творче засвоєння студентами знань у процесі самостійної пошукової діяльності. Продукт проектування – навчальний проект, яким може бути текст виступу, реферат, доповідь, продукт технічної творчості тощо. Актуальним цей метод є і в процесі підготовки майбутніх автомеханіків у технікумах та коледжах.

Отже, навчальний проект має такі цілі: формування ключових компетентностей, виховання відповідального громадянина і творчої особистості; спільний пошук студентами й педагогами нових комплексних знань, оволодіння навичками професійної діяльності в процесі створення власного інтелектуального продукту; перехід від традиційних освітніх форм до співпраці, партнерства педагога та студента. Отже, засобами проектної діяльності в коледжі вирішуються такі завдання: надається можливість кожному студенту спробувати себе в тих ситуаціях, що пов’язані з різними аспектами майбутньої професійної діяльності; розвивається вміння користуватися різною літературою, інформацією; формується вміння ґрунтовно аргументувати й доводити свою думку; розвиваються навички роботи в колективі.

Хочемо особливо підкреслити важливість застосування проектних технологій навчання під час підготовки майбутніх автомеханіків – підготовка фахівців автотранспортної галузі в умовах постіндустріальної економіки зумовлює необхідність формування в студентів готовності до безперервної освіти, покращення якості фахової освіти та практичного навчання. Нами визначено, що головним результатом підготовки автомеханіків у коледжі має бути здобуття ними здатності до самореалізації у професійному становленні, виховання складової успіху. Досягненню цих результатів сприяє застосування методу навчальних проектів, серед яких виокремимо дослідницьке проектування, ігрове проектування (учасники беруть на себе певні ролі), інформаційне проектування –

спрямоване на збір інформації, її аналіз та узагальнення фактів. За змістовим аспектом проектної діяльності слід надати перевагу рольово-ігровим методам, які дають можливість учасникам змодельовати професійні та комунікативні ситуації, містять соціальну імітацію. Прикладом проектної технології навчання майбутніх автомеханіків може бути створення віртуальних підприємств – станцій техобслуговування, сервісних центрів, автомагазинів тощо.

Отже, розвиток ключових та професійних компетентностей майбутніх автомеханіків у коледжах і технікумах має ґрунтуватися на системі педагогічних технологій, де домінантні позиції слід відвести інтерактивним методам і формам навчання, зокрема технологіям проектного навчання.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту»/ Відомості Верховної Ради. – 2017.–№38-39. – 380 с.
2. Кремень В. Г., Ільїн В.В. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура : монографія / Київ: Педагогічна думка, 2008. – 471 с.
3. Саух П.Ю. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : Київ , 2011. – 443 с.
4. Даутова О.Б. Образовательная коммуникация. Традиционные и инновационные технологии: Москва, КАРО – 2018. – 53 с.

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ІЗ АГРОІНЖЕНЕРІЇ

Олександр Дьомін,

доцент кафедри транспортних технологій та засобів у
АПК Національного університету біоресурсів та
природокористування України, кандидат педагогічних
наук, доцент

Необхідність розроблення дієвих заходів, спрямованих на формування комплексу професійних компетентностей у майбутніх бакалаврів, які навчаються за спеціальністю «Агроінженерія», під час їх навчання у закладах вищої освіти (далі – ЗВО) аграрного профілю назріла вже давно. Є поодинокі спроби використання з цією метою інноваційних технологій, але вони, на нашу думку, недостатньо вплинули на вирішення означеної проблеми. Ми вважаємо, що для результативного формування у майбутнього агроінженера необхідних компетентностей для успішної діяльності за майбутнім фахом доцільно розробити ґрунтовну компетентнісно-орієнтовану методичну систему. Зважаючи на складність такої розробки, вважаємо, що її потрібно починати зі створення відповідної структури.

Методична система формування професійних компетентностей у майбутніх агроінженерів повинна ґрунтуватися на теоріях професійної освіти В. Андреева [1] та В. Беспалько [2]; теорії моделювання й конструювання педагогічної діяльності Т. Гуменюка [3] та І. Лернера [4], а також на теоретичних положеннях підготовки майбутніх агроінженерів до професійної діяльності в сільському господарстві. Основне призначення методичної системи формування професійних компетентностей у студентів спеціальності «Агроінженерія» полягає в удосконаленні і самовдосконаленні професійних знань та вмінь майбутнього агроінженера таким чином, щоб на їх основі формувалися професійні компетентності, разом із якими відбувався синтез особистісних і професійних якостей фахівця, формування його загальної технічної орієнтації, інтелектуальної витривалості та мотивації до постійного самовдосконалення.

Обґрунтовуючи методичну систему підготовки для майбутніх бакалаврів із агроінженерії, ми враховували такі структурні закономірності функціонування методичних систем: закономірності, пов'язані з внутрішньої будовою системи, які передбачають, що зміна одного з компонентів системи спричинить зміну інших, а також системи загалом; необхідність комплексного обґрунтування компонентів системи та їх єдності, а саме: закономірності зовнішніх зв'язків системи, які визначають особливості функціонування методичних систем у відповідному освітньому й виробничому середовищі та здійснюють істотний вплив на її ефективність.

Також у ході дослідження нами враховувалися такі вимоги до методичних систем: предметна спрямованість (методична система підготовки агроінженерів різних напрямів може містити різну кількість компонентів, що знаходяться у своєрідних відношеннях між собою); локальність (методична система має враховувати особливості підготовки саме бакалавра із агроінженерії, ураховуючи специфіку формування відповідних компетентностей); динамічність (компоненти методичної системи мають розвиватися та змінюватися залежно від потреб суспільства, інновацій в освіті та науці, аграрному виробництві); цілісність (кожний компонент методичної системи має чітко своє призначення, місце та функції в загальній структурі); структурність (ефективність функціонування методичної системи значною мірою визначається властивостями її структури); цілеспрямованість (функціонування та напрями вдосконалення окремих елементів і методичної системи загалом мають відповідати цілям підготовки майбутніх агроінженерів); взаємозалежність системи та освітнього середовища (методична система формується і розвивається в процесі взаємовпливів між освітнім середовищем та сільськогосподарським виробництвом) [5].

На основі проведеного аналізу наукових підходів до структурування педагогічних систем як об'єктів дослідження робимо висновок, що методична система професійної підготовки майбутніх бакалаврів із агроінженерії розглядається як складне динамічне утворення, що містить сукупність рівноправних взаємопов'язаних компонентів, зокрема: цілі, зміст, форми, методи, інноваційні методики та технології, комплекс навчально-методичного забезпечення, контрольні заходи і результат. Результатом упровадження структурних компонентів вказаної методичної системи в навчальний процес ЗВО аграрного профілю повинна стати позитивна динаміка формування професійних компетентностей у майбутніх бакалаврів із агроінженерії.

Список використаних джерел:

1. Андреев В. И. Технология экспертной оценки качества работы учителей и руководителей школы, лицеев, гимназий. Казань: Эвристика, 1994. 24 с.
2. Беспалько В. П. Основы теории педагогических систем. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1977. 304 с.
3. Гуменюк Т. Б. Моделювання в педагогічній діяльності [Електронний ресурс]. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nchnpu_13/2016_7/13.pdf (дата звернення: 26.02.2019).
4. Лернер И. Я. Состав и структура содержания образования на уровне теоретического представления. Теоретические основы содержания общего среднего образования / под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. М.: Педагогика, 1983. С. 137-161.
5. Яшанов С. М. Теоретико-методичні засади системи інформативної підготовки майбутніх учителів трудового навчання: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 529 с.

СУТЬ І СТРУКТУРА ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ-МОРЯКІВ

Юлія Єжокіна,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Усвідомлення цінності права та відтворення такого ставлення в щоденній професійній діяльності є запорукою становлення правової держави та громадянського суспільства. Однак у нашій державі це завдання вирішене не повною мірою. Поділ суспільства за системою світоглядно-ціннісних орієнтацій, правовий нігілізм, суперечності в системі основних суспільних цінностей ускладнюють процес формування правової культури як на рівні суспільства, так і на рівні

особистості та професіонала.

Варто відмітити, що проблема формування правової культури особистості завжди була об'єктом дослідження соціологів, психологів, педагогів. Зокрема, дослідженню феномена професійної культури майбутніх спеціалістів у різних професійних сферах присвячені наукові праці Г. Балла, М. Бойко, А. Видри, А. Винеславської, Н. Волошко, В. Гриньової, Е. Климова, А. Просфори, В. Рибалки та ін. Безпосередньо проблему формування правової культури особистості вивчали такі учені, як Г. Балюк, К. Волинка, Л. Герасіна, Н. Головка, І. Голосніченко, В. Камінська, М. Кейзеров, О. Макеева, О. Скакун, А. Сухарьова, Н. Фоменко, І. Хомишин, Ю. Шемшученко та ін.

Попри розмаїття підходів до визначення сутності феномена, структури правової культури особистості, дослідники демонструють єдність у тому, що це утворення особистості, яке поєднує соціально-правові та юридичні знання, морально-етичні цінності, навички правоправних дій, правового поведіння. Натомість варто відмітити, що проблема формування правової культури робітника-морська поки що не була предметом спеціального дослідження. *Мета дослідження* – на основі аналізу змістових характеристик уточнити поняття та конкретизувати структуру правової культури майбутніх кваліфікованих робітників-морських.

Насамперед зазначимо, що визначення поняття – це логічна операція, яка розкриває зміст поняття або встановлює значення терміна, який його позначає. У процесі пояснення поняття визначення є реальним, а під час з'ясування значення терміна – номінальним. Передусім приймемо за основу те, що будемо намагатися дати реальне визначення поняттям «правова культура» та «правова культура морських». За результатами аналізу ключових слів та виразів, а також за результатами власного теоретичного пошуку формулюємо найближчу родову ознаку поняття правової культури: система матеріальних та духовних цінностей, які відображують рівень особистого, суспільного або професійного розвитку. Послугуючись результатами наявних досліджень, формулюємо видові ознаки досліджуваного поняття та уточнюємо дефініцію у такий спосіб: правова культура – це система цінностей, яка характеризує рівень розвитку особи у сфері права і є відображенням ступеня набуття особистістю правових знань, розуміння правових норм, усвідомлення цінності права та здатності застосовувати набуті знання на практиці.

Як зазначають дослідники, правова культура кваліфікованих робітників морського профілю не обмежена виключно формальними юридичними знаннями. Вона передбачає формування гуманітарного світогляду, розвитку зацікавленості та активної позиції в професійно-правовій підготовці; правове інформування майбутніх фахівців;

розвиток поваги до права, усвідомлення цінності права, формування переконань у значущості правозастосувальної практики, особистих обов'язків, особистої відповідальності за прийняті рішення і власні вчинки та ін.

Отже, правова культура майбутнього кваліфікованого робітника морського профілю – це система цінностей, яка характеризує рівень розвитку особи у сфері права, сформованість стереотипів правомірної поведінки і потребує володіння правовим мінімумом у галузі національного і міжнародного законодавства з судноплавства, трудового та гуманітарного права, вмотивованості правової підготовки та уможливорює ефективне виконання робітниками професійних обов'язків і захист своїх прав. Правова культура моряка передбачає набуття правосвідомості, знань у галузі права, постійне правове виховання, розуміння принципів правовідносин, перетворення накопиченої інформації у галузі права на особисті переконання, розвиток стереотипів правомірної поведінки, розуміння значущості законів, зацікавленість у правовій підготовці, а також правову активність, тобто правозастосування при здійсненні професійної діяльності.

У процесі здійснення структурно-компонентного аналізу професійно-правової діяльності цих працівників враховувалися вимоги до правових знань, умінь, навичок, особистісних якостей, якими мають володіти майбутні моряки та мотористи (машиністи). За наведеними підходами виділено п'ять взаємозалежних та взаємообумовлених компонентів правової культури моряка: *мотиваційно-ціннісний компонент* передбачає сформованість ціннісних орієнтацій майбутнього моряка, морально-етичних цінностей, інтересу до професії, прагнення до особистого та професійного самовдосконалення та саморозвитку, виховання правових ідеалів та переконань, які зумовлюють цілеспрямовану професійну правову поведінку. Цей компонент стимулює майбутнього моряка до підвищення обізнаності в правовій сфері. Показником сформованості компоненту є впевненість у самовдосконаленні, соціально-ціннісні мотиви поведінки; *когнітивний компонент* передбачає наявність соціально-правових та юридичних знань (вимоги нормативних актів про охорону праці та навколишнього середовища, основи трудового законодавства, основи національного та міжнародного законодавства з судноплавства). Складається із системи правових знань понятійного апарату, вироблених наукою; правил і порядку застосування норм права; закономірностей розвитку законів. Цей компонент утворюється з системи правових знань та знань про норми їх застосування в межах здійснення професійної діяльності. Цей компонент характеризується усвідомленням необхідності набуття

знань для оволодіння правовою культурою, розумінням її необхідності для виконання професійних обов'язків; *діяльнісний компонент* складається з комплексу вмінь та навичок, які уможливають застосування знань у сфері права у професійній діяльності для ефективного виконання трудових обов'язків, захисту власних прав, свобод, інтересів та прав, свобод, інтересів інших учасників професійної діяльності. Він складається з системи правоправних дій, правової поведінки, навичок правового регулювання і вчинків під час виконання професійних обов'язків. Цей компонент характеризує соціально-правову поведінку майбутнього моряка; *особистісно-рефлексивний компонент* передбачає наявність сформованого світогляду, громадянську активність, самосвідомість, морально-етичні якості, вимогливість до себе, уважність та спостережливість, відповідальність за результати своєї праці та здатність до рефлексії. Це система моральних орієнтирів і настанов, що визначають спрямованість дій моряка на ствердження та захисту власних прав, свобод і законних інтересів, а також прав, свобод і законних інтересів інших учасників професійної діяльності; *емоційно-вольовий компонент* передбачає здатність до розуміння власного емоційного стану, цілеспрямованість у виконанні професійних обов'язків, наполегливість, неконфліктність, емоційну стійкість у стресових ситуаціях, почуття власної гідності та готовність долати труднощі. Цей компонент виражає емоційно-ціннісне ставлення до права й законодавства, наявність сили волі для захисту прав, свобод та законних інтересів, а також високу самооцінку.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з визначенням та обґрунтуванням педагогічних чинників та умов ефективного формування правової культури майбутніх моряків.

СТВОРЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО КОНТЕНТУ В СИСТЕМУ АГРАРНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Іщенко,

в.о. директора ДУ «НМЦ Агроосвіта», кандидат педагогічних наук, професор

Світлана Жуковська,

керівник відділу Науково-методичного центру «Агроосвіта», кандидат педагогічних наук

Ми живемо в суспільстві, де кількість інформації постійно збільшується. Це набуло глобальних масштабів. Зіткнулись два покоління – минулого і сучасного, які по-різному сприймають терабайти інформації, а педагогічна спільнота шукає методи навчання

покоління майбутнього. Психологи негласно поділили людей на дві групи: «люди-книги» та «люди-екрани». Людям-екранам притаманне кліпове мислення – спосіб отримання й засвоєння інформації не в формі друкованого тексту, як її отримували в минулому, а у вигляді малюнків, уривків, фактів, які, немов у калейдоскопі, змінюють один одного. Одні фахівці говорять про кліпове мислення як про жахливу хворобу сучасного світу. Інші вважають, що кліпове мислення є неминучим явищем у час інформаційних технологій – свідомість людини природним чином підлаштовується під епоху.

Сильною стороною «покоління інтернету» є те, що такі люди можуть одночасно слухати музику, спілкуватися в чаті, «блукати» по інтернету, редагувати світлини і при цьому працювати або виконувати завдання. Люди, яким притаманне кліпове мислення, часто виявляються нездатними аналізувати навіть найважливішу інформацію – виділяти головні деталі й ключові моменти, приймати рішення на основі проведеного аналізу. У них втрачається здатність до системного мислення. У результаті людина вчиться не мислити, а тільки споживати інформацію. Люди, виховані на книгах, навпаки, «включаються» довго й губляться, якщо їм не дати можливості «вчитатися» і вникнути в події.

Науково-методичний центр «Агроосвіта» декілька років поєднує ці два види мислення, створюючи для студентів підручник нового покоління, електронний посібник, відкритий онлайн-курс, відеолекції. Інформаційно-комунікаційні технології, інтегруючись в освітнє середовище, удосконалюють його, відкривають нові можливості, підвищують ефективність освіти, тому традиційний підручник перестав бути єдиним джерелом знань. Сучасний підручник має відповідати вимогам часу, забезпечувати достатній теоретичний рівень знань студентів та сприяти практичному використанню здобутих знань.

Структура підручника, подання термінів, використання засобів наочності мають бути спрямовані на те, щоб передати студентам певну інформацію, навчити їх самостійно користуватися книгою, викликати інтерес до навчальної дисципліни. Цьому також сприяє використання QR-кодів. За допомогою девайсів (у тому числі й фотокамери мобільного телефону) студенти можуть сканувати, розпізнавати та використовувати закодовану інформацію (відео, фото, gif-анімацію, текстову інформацію тощо), яка розміщена на сторінках підручника, посібника та робочого зошита. Рекомендовано подавати пам'ятки-поради та інші засоби, що гармонійно поєднуюватимуть зміст і форму, будуть оптимальними за обсягом, науково точними, орієнтованими на розвиток у студентів творчого мислення, уміння вирішувати різнопланові складні практичні завдання у своїй

діяльності.

Електронне навчання є результативною освітньою технологією завдяки властивим їй якостям інтерактивності, гнучкості, інтеграції різних типів електронної навчальної інформації. Світовий ринок електронної освіти для самостійного навчання (Market for Self-paced eLearning) складає 27,1 млрд. доларів із середньорічним темпом зростання 12%. У десятку лідерів з росту ринку увійшла й Україна із темпом зростання 20%. Найхарактернішою ознакою електронного навчання є багатоканальність подачі матеріалу, яка дає змогу сприймати його одразу декількома органами чуттів паралельно, а не послідовно, що поліпшує засвоєння матеріалу, збільшує обсяг інформації, з якою працює викладач, підвищує якість та ефективність навчання [1].

Дослідження медіаграмотності в умовах розвитку цифрових технологій засвідчує, що студенти зазвичай використовують ту інформацію, яка їм трапляється, а не вирішують, яка інформація їм потрібна, і займаються її пошуком у глобальній мережі. Для впорядкування електронних засобів навчання у НМЦ «Агроосвіта» створено електронний освітній ресурс «Медіатека електронних засобів навчання» www.nmcbook.com.ua, яка надає впорядковану, інтерактивну освітню інформацію у вигляді електронних підручників та посібників, відеолекцій та навчальних відеофільмів, текстових матеріалів, дозволяє отримати традиційні друковані підручники нового покоління.

Ми визначаємо медіатеку як середовище для індивідуальної та масової освітньої діяльності засобами електронних освітніх ресурсів. Медіатека електронних засобів навчання – унікальний освітній ресурс зі швидкою та простою навігацією і чіткою організацією робочого простору, яка у вільному доступі пропонує три моделі цифрової книги: електронний навчальний посібник; навчальне електронне видання, використання якого доповнює або частково замінює підручник; електронний підручник – електронне навчальне видання з систематизованим викладом дисципліни або її розділу чи частини, що відповідає навчальній програмі, може містити цифрові об'єкти різних форматів та забезпечувати інтерактивні режими взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу [2]; підручники та посібники у форматі PDF, які зберігають формат паперових варіантів; електронні книги, або підручники і посібники у форматі FB2 – для мобільного читання. Крім цих засобів навчання, медіатека пропонує навчальні відеофільми та відкриті онлайн-курси, які включають цикли відеолекцій з тем, дисциплін, напрямів підготовки.

Із метою розвитку цифрової та проектувальної компетентності педагогів, їхньої комп'ютерної грамотності фахівці Науково-

методичного центру «Агроосвіта» проводять тренінги, тренінгові онлайн-сесії, індивідуальні заняття з викладачами, на яких вони вчаться проектувати авторський електронний посібник чи підручник, використовуючи текстову інформацію, графіку, анімацію, звук, відеофрагменти, гіперпосилання та навігацію. Освітнянське середовище неоднозначно реагує на впровадження електронних освітніх ресурсів у процес освіти. Але на сьогодні майже 90% навчальних закладів світу пропонують e-learning навчання. Ми в цьому напрямі відстаємо від світового ринку щонайменше на десять років.

Список використаних джерел:

1. Жуковська С. А. Науково-методичний центр «Агроосвіта» як осередок розвитку педагогічної компетентності викладачів аграрних технікумів і коледжів : монографія / С. А. Жуковська, О. С. Снісаренко. – Київ : НМЦ «Агроосвіта», 2017. – 316 с.

2. Наказ МОН 01.10.2012 № 1060 «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси» (із змінами, внесеними згідно з наказами Міністерства освіти і науки № 1061 від 01.09.2016, № 1662 від 22.12.2017). [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>

НАВЧАННЯ ТЕХНІКІВ-КОНСТРУКТОРІВ ОДЯГУ ЗА КОМПЕТЕНТНІСНИМ ПІДХОДОМ

Людмила Лемешко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, викладач мистецьких дисциплін
Білоцерківського коледжу сервісу і дизайну

У Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку творчої особистості і самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати, креативно мислити і навчатися протягом усього життя. Освіта покликана різними засобами допомогти людині стати перспективною, діловою, творчою особистістю, яка вміє поєднати знання, багатий духовний світ, практику та знайти собі гідне місце в житті.

Якщо компетентнісний підхід, що виник еволюційно в останні чотири десятиліття, для західної європейської освіти є природнім, то для вітчизняної освітньої традиції, що використовує для опису освіченості професіоналізму іншу систему понять, у тому числі відому категоріальну тріаду «знання, уміння, навички», використання компетентнісного підходу, сформувало необхідність перегляду всієї

категоріальної системи в педагогіці, визначення місця нових категорій і їх взаємодії з тими, що вже стали традиційними [1].

Актуальність використання поняття «компетентнісний підхід» у нормативно-правових і концептуальних документах, у наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних педагогів свідчить, що цей підхід стає реалією сучасної освіти та активно реалізується в освітньому процесі, оскільки вирішення завдань сучасної професійної освіти потребує істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності тих, хто навчається, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей [8, с. 11; 9, с. 7].

У будь-якій галузі людського життя, а зокрема в освіті, періодично з'являються «модні слова», які відображають найактуальніші її проблеми: технології, інновації, панелі, незалежне тестування, дистанційне навчання, компетентність. Їх починають вживати часто, однак не завжди коректно стосовно справжнього змісту. Це природний процес пошуку, коли відбувається осмислення нового порівняно з уже відомим.

Сучасне поняття «компетентність» студента, випускника школи запозичене з зарубіжної освіти. На сьогодні в науковій педагогічній та психологічній літературі існують різні пояснення терміна. У його трактуванні мають місце ще й труднощі перекладу. Досліджуючи лінгвістичне тлумачення означеної дефініції в різних словниках, «компетентність» (від лат. *competens* – належний, здібний) трактують як «авторитетність, повноправність», «обізнаність, правомочність», тобто «компетентність» – це поняття, що означає якість, від якої залежать життєві та професійні надбання фахівця.

Як вважає австралійський науковець Т. Хоффман [2], поняття «компетентність» можна операціоналізувати як видимі результати діяльності, які можна зафіксувати; як певні стандарти виконання тих чи тих видів робіт; як особистісні властивості, що визначають ефективність тієї чи іншої діяльності. Експерти країн Європейського Союзу поняття «компетентність» розглядають як здатність ефективно і творчо застосовувати знання та вміння в міжособистісних стосунках.

Більшість дослідників схиляються до думки про те, що поняття «компетентність», по-перше, об'єднує як інтелектуальний, природний складник, так і набуті складники – уміння та навички індивіда [3]; по-друге, містить нову ідеологію інтерпретації змісту освіти, який, за компетентнісного підходу, формується «від прикінцевого результату», що є бажаним для визначеної діяльності [4], та ін.; по-третє, компетентність має комплексну, інтегративну природу та включає низку різнорідних, більш елементарних рис, що належать до професійної, інформаційної, правової та інших сфер діяльності індивіда [5].

За визначеннями Г. Малика, компетентність – це результативно-діяльнісна характеристика освіти; мета й результат освітнього процесу, що сприяє ефективним діям особистості в життєвих і професійних ситуаціях; навчальний результат; якість/характеристика якості особистості; готовність до здійснення певної професійної діяльності; спроможність, загальна здатність; міра здатності; рівень умінь; обізнаність; навичка; сума/набір/сукупність/розгалужена система положень, знань, умінь, навичок та якостей.

У Галузевих стандартах вищої освіти України освітньо-кваліфікаційна характеристика спеціальності «Моделювання та конструювання промислових виробів» кваліфікації технік конструктор визначено компетентності майбутнього фахівця: інтегральна, загальні, професійні та компетентності, якими повинні володіти випускники закладу вищої освіти.

Оскільки діяльність техника-конструктора зумовлена основними завданнями перетворення предметно-просторового середовища, включаючи утилітарний, конструктивний, естетичний, комерційний та розвивальний аспекти, то цікавим є погляд Г. Соловйової про те, що «професійна компетентність майбутніх дизайнерів» є інтегральною якістю особистості, що передбачає загальнокультурні та професійні компетенції з адаптацією до ринку праці [6]. На думку науковця, професійна компетентність ґрунтується на професійній компетенції, яка для дизайнера представлена певними видами діяльності: художньо-творчою, проектною, інформаційно-комунікативною, виробничо-технологічною, організаційно-управлінською, науково-дослідницькою, педагогічною, експертно-консультаційною, інноваційною.

Безумовно, кожен різновид компетентностей відіграє певну роль у становленні професіонала-фахівця. Проте для студентів техніків-конструкторів одягу, на нашу думку, стрижневими повинні бути саме ті, що прямо пов'язані зі специфікою творчої діяльності. Зазначимо, що художньо-творчі компетентності є істотно важливими та системотвірними в загальній структурі багатовимірної професійної компетентності студентів швейного виробництва, можуть бути представлені набором окремих компетентностей і мають метапредметний характер.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Основні характеристики європейської вищої освіти та можливості їх реалізації в системі освіти України. Вища освіта України : Теоретичний та науково-методичний часопис. 2010. № 4. С. 5-16.
2. Hoffmann T. The Meanings of Competency. Journal of European Industrial Training. 1999. Vol. 23. № 6. Pp. 275-285.
3. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учебник для вузов. М. : Логос, 2004. 384 с.

4. Лузік Е. В. Організація наукової діяльності студентів вищих навчальних закладів. Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи : зб. наук. праць / за ред. І. А. Зязюна, Н. Г. Ничкало. К., 2003. С. 380-396.
5. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. Київ, 2005. № 1. С. 65-69.
6. Соловьева А. В. Формирование профессиональной компетентности будущих дизайнеров в негосударственных ВУЗах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – М., 2010. 23 с.
7. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2018. № 16. С. 162-168. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.
8. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. (звіт.) наук.-практ. конф., (23 березня 2012 р., м. Київ) / за заг. ред. В. О. Радкевич. К., 2012. Вип. 1. С. 9-15.
9. Радкевич В. О. Проблеми професійного навчання кваліфікованих робітників для потреб інноваційної економіки. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2012. № 3. С.5-10.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОЇ ПАРАДИГМИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Валентина Лінькова,

викладач-методист Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

Сучасний спеціаліст – це не тільки людина, що володіє необхідним обсягом відповідних професійних знань, умінь і навичок, а й може швидко адаптуватися до нових вимог, які виникають у процесі розвитку професійної діяльності. Саме компетентнісний підхід у процесі підготовки спеціаліста повинен формувати в нього навички для постійного подальшого вдосконалення власних професійних можливостей. Структуру компетентності можна визначити як знання, пізнавальні навички, практичні навички, відношення, емоції, цінності та етика, мотивація [1].

Формування професійної компетентності майбутніх фахівців необхідно завжди розглядати з урахуванням принципу єдності свідомості і діяльності: професійна свідомість розглядається як теоретична готовність спеціаліста до професійної діяльності, яка обумовлює професійну діяльність; як практичну готовність спеціаліста до виконання професійних обов'язків. Сучасний спеціаліст повинен мати не тільки сформовані професійні якості, а й позитивне ставлення до власної професії, навички самостійної творчої

роботи, прагнення до саморозвитку та самоосвіти, мати гарні комунікативні якості.

Застосування інформаційних технологій під час підготовки майбутніх спеціалістів сприяє підвищенню рівня пізнавальної самостійності, більш приємному засвоєнню знань та умінь, формуванню необхідних професійних і комунікативних компетенцій та наявності самоконтролю. Сучасні педагогічні програмні засоби та використання на заняттях технології мультимедіа дають змогу втілювати в практику індивідуалізацію професійного навчання [2]. Для підвищення ефективності навчання конкурентоздатних фахівців в умовах інформаційного суспільства та формування в них професійних компетентностей, актуальним нині є використання дистанційних засобів навчання, які доповнюють традиційні форми навчання.

У найближчому майбутньому формування компетентності повинно входити в загальний контекст формування особистості. Тому важливим аспектом розуміння компетентності є її комунікативно-світоглядна спрямованість, що характеризує людину як суб'єкта спеціалізованої діяльності в системі загального розвитку суспільства.

Отже, сучасна професійна освіта повинна відповідати шляхам розвитку суспільства та запитам сучасного ринку праці. Основна увага в закладах освіти повинна приділятися розвитку особистості студента, формуванню професійних компетентностей, умінь знайти власне місце в сучасному суспільстві, здатності здобувати і розвивати знання і після закінчення етапу навчання, мислити і працювати по-новому.

Список використаних джерел:

1. Настільна книга педагога. Упорядники: Андреева В.М., Гигораш В. В. – Х.: Вид. група «Основа», 2006 – 352с.
2. Петренко Н.П. Шляхи формування професійних компетенцій у студентів технікуму [Електронний ресурс]: XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція ADVANCED TECHNOLOGIES OF SCIENCE AND EDUCATION (19-21.04.2018) Рубрика: Соціум. Наука. Культура, Педагогіка. URL: <http://intkonf.org/petrenko-np-shlyahi-reformuvannya-profesiynih-kompetentsiy-u-studentiv-tehnikumu/>

ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ГЕОЛОГІВ

Віктор Мельник,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Геоінформація – це просторово локалізована інформація, яка стосується природних і соціально-економічних об'єктів, явищ і процесів Землі, її найбільш загальних закономірностей, зв'язків,

структур і форм, отриманих із допомогою географічних, геодезичних, геофізичних, дистанційних та інших методів та засобів.

Останнім часом набувають популярності відкриті настільні геоінформаційні системи (далі – ГІС) SAGA, які використовують у практиці досліджень фізичної географії та геоекології як потужний аналітичний інструмент, а також як засіб посилення практичної спрямованості професійної фізико-географічної освіти.

У фахівців немає єдиної думки щодо класифікації ГІС. Існує кілька класифікацій, що ґрунтуються на функціональних можливостях цих систем, на цільовому призначенні чи на технологічних особливостях. На нашу думку, найбільш універсальною є класифікація ГІС за напрямками їх використання. ГІС, окрім геології, широко використовуються у таких сферах: оцінка природних умов і ресурсів; навігація; метеорологія; екологія; земельний кадастр та оцінювання земель; бізнес і маркетинг; транспорт та інженерна інфраструктура; містобудування; географія; військова справа.

За універсальністю їх застосування можна розділити на вузькогалузеві системи та багатофункціональні. Прикладом багатофункціональної ГІС може бути геологічна інформаційна система, що створюється для забезпечення комплексного управління геологічною сферою.

Отже, ГІС є такою інформаційною технологією, яка об'єднує цифрове оброблення зображень і машинну графіку з базою даних, що дає змогу реалізувати широкий спектр необхідних дій, пов'язаних з отриманням, аналізом, обробленням, зберіганням і відтворенням геоінформації. А геоінформаційні технології представляють сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для збирання, систематизації, зберігання, опрацювання, передавання, подання просторово-координованих повідомлень і даних.

Істотною їх перевагою є те, що вони мають високу «гнучкість», оперативність і забезпечують доступність до відповідної інформації для різних фахівців. ГІС зберігає інформацію у вигляді набору тематичних шарів, які об'єднані на основі географічного положення. У найбільш узагальненому вигляді ГІС складається з двох баз даних: картографічної (графічної) та семантичної (аналітичної, атрибутивної), а також підсистем «маніпулювання» ними. Перша формується на основі однієї чи кількох електронних карт, які зберігаються методом дигіталізації (оцифровки), сканування твердих носіїв чи іншим способом (координати точок із клавіатури комп'ютера, дані дистанційного зондування землі тощо), а друга – текстових і цифрових записів, таблиць, схем, рисунків, що безпосередньо пов'язані з картографічною базою даних. Серед підсистем «маніпулювання» картографічними та семантичними

даними можна виділити такі: збирання даних; зберігання та вибірка даних; оперування даними та їх аналіз; виведення даних на друкування.

Опанування цими інформаційними процесами – це мінімальна професійна необхідність для геологів у процесі вирішення таких різноманітних фахових завдань: відслідковування територіальних і атрибутивних змін; детальне відображення реальних об'єктів, певних ситуацій і запланованих геологічних заходів і відповідно їх моделювання та ін. Наприклад, геоінформаційні технології у професійній діяльності гірничого інженера забезпечують «виконання основних екологічних вимог у сфері проведення гірничих робіт через геомодельовання розташування підрозділів гірничого підприємства; дистанційний моніторинг застосування екологічно безпечних гірничих технологій; системний аналіз багаторівневої та різнорідної геоінформації; аерокосмічне зондування; геоінформаційне картографування тощо» [6, с. 7]. Більшість цих завдань типові і для геологів.

Отже, професійна підготовка геологів за допомогою ГІС є важливим завданням професійної освіти на всіх її рівнях. «ГІС-освіта», у тому числі й професійна підготовка геологів, тісно пов'язана з картографією, історією, біологією, екологією, математикою, статистикою, географією та, відповідно, інформатикою. При цьому вона має ґрунтуватися на професійній геоінформаційній культурі вирішення геологічних завдань на таких рівнях: національному, регіональному, місцевому, об'єктному (певний геологічний об'єкт).

Для цього у майбутніх геологів слід формувати та поступово розвивати інформаційну культуру, основу якої складає його професійна геоінформаційна компетентність, як компонент інформатичної компетентності. Геоінформаційна компетентність геолога – це система геоінформаційних знань, навичок, умінь, здатностей, ставлень, мотивації, професійно важливих якостей і досвіду, що забезпечує творче професійне використання інформації про географічне розташування об'єктів на земній поверхні, створення і роботу з географічною базою даних та її інтерпретацію у картографічний формат, що дає змогу приймати ефективні рішення у професійній діяльності. Це інтегральна геоінформаційна здатність застосувати геоінформаційні технології для вирішення посадових компетенцій передусім шляхом автоматизації процесів створення відповідного інформаційного продукту для оптимізації своєї професійної та фахової діяльності, зокрема для оперативного пошуку необхідної професійної та фахової інформації; статистичного її опрацювання; пошуку ділянок для проведення певних геологічних

заходів, розташування експедицій тощо; упровадження сучасних транспортних інформаційних і навігаційних систем, включаючи супутникові засоби ідентифікації місцезнаходження транспортних та інших геологічних засобів і об'єктів; забезпечення безпеки діяльності працівників та просування по маршруту до певного геологічного об'єкта за допомогою GPS-технологій; знакування геологічних планів, геологічних маршрутів з використанням цифрових електронних карт та ін.

Усі ці процеси забезпечують певні інформаційні технологічні процеси. Так, перші ГІС були просто базами географічних даних, які використовувались для зберігання первинних документів, найпростішого їх оброблення та складання загальних звітів. У подальшому, у зв'язку з інтенсивним розвитком обчислювальної техніки та зростанням потреб з боку різних класів користувачів у роботі з електронними картами, вони пережили потужний поштовх у своєму розвитку. Нині ГІС включає такі компоненти: програмне забезпечення; картографічні та семантичні дані; технічне забезпечення (комп'ютер, периферійне обладнання). Наскільки успішно буде функціонувати ГІС залежить від професійної підготовленості відповідних фахівців, у нашому випадку – геологів, яких науковці також залучають до складу ГІС, називаючи її «людина-машина». Основною складовою сучасної ГІС є дані (до 80% її загальної вартості), а частка програмного та технічного забезпечення становить лише до 20% загальної її вартості.

Отже, впровадження сучасних інтенсивних геоінформаційних технологій для опанування майбутніми геологами вкрай необхідно. Водночас у закладах професійної освіти не так їх і багато. Доцільно опановувати навичками та вміннями роботи із тими ГІС, які наявні в організаціях потенційних роботодавців в Україні. Це, наприклад, продукти компаній EstiMap (Mapinfo), ESRI (сімейство ArcGis), Golden SoftWare (Surfer). Програмне забезпечення ГІС дає змогу автоматизувати основні аспекти функціонування підприємства і, відповідно, сферу діяльності випускників – геологів, що передбачає наявність їх здатності до збору географічної інформації; визначення точкових, лінійних об'єктів та об'єктів у вигляді полігонів на основі їх атрибутів; використання ГІС для ведення моніторингу певних ділянок; прогнозування професійної діяльності, ефективності використання засобів автоматизації; використанні методів інтерполяції; використання принципів класифікації; проведення різних розрахунків; здійснення картографічного накладання шарів, картографічного моделювання; складання блок-схем картографічних моделей тощо. Відповідно, методика викладання геоінформаційних систем і технологій має бути розрахована на достатньо глибоке

вивчення основних видів роботи випускників із просторовою інформацією на основі врахування провідних вимог сучасних методологічних підходів до професійної підготовки геологів – інформаційного, компетентнісного та суб'єктно-діяльнісного.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Бревус С. М. Використання ГІС як освітнього інструменту в київській малій академії наук [Текст] / С. М. Бревус, Л. Б. Паламарчук // Вісник геодезії та картографії. – 2014. – № 4 (91). – С. 45-47.
3. Лурье И. К. Обучающие ГИС для наук о Земле [Текст] / И. К. Лурье // Информационный бюллетень ГИС-Ассоциации. – 1998. – № 1(13). – С. 86-89.
4. Дубинин М. Ю. Открытые настольные ГИС: обзор текущей ситуации [Текст] / М. Ю. Дубинин, Д. А. Рыков // Геопрофиль. – 2010. – №2. – С. 34-44.
5. Концепція багатоцільової національної ГІС України [Текст] / Л. Г. Руденко, В. С. Чабанюк, А. Л. Бондарь та ін. // Матеріали наук.-практ. семінару з геоінформаційних систем, м. Вінниця, 22-25 листоп. 1993 р. – К. [б.в.], 1993. – С. 4-33.
6. Грищенко С. М. Геоінформаційні технології як засіб формування екологічної компетентності майбутніх інженерів гірничого профілю: автореф. ... дис. канд. пед. наук : 13.00.10 / Ін-т інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. – К. [б.в.], 2014. – 24 с.
7. Каленський А. А. Застосування педагогічних інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи [Текст] / А. А. Каленський // К.: НАКККиМ, 2011. – 268 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Мося,

молодший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

Компетентнісний підхід, спрямований на досягнення продуктивних освітніх результатів, є практико орієнтованою, визнаною у світовому просторі освітньою методологією. При цьому основним, безпосереднім результатом освітньої діяльності є формування компетентностей особистості, однією з яких є самоосвітня компетентність.

Наукові аспекти формування самоосвітньої компетентності досліджували такі вчені, як: Н. Бухлова, М. Кузьміна, Н. Кубракова, С. Мельник, П. Осипов, С. Осипенко, Н. Половнікова, В. Скар та ін. Визначено, що самоосвітню компетентність слід розглядати як чинник

соціальної конкурентоспроможності випускника, оскільки вона дає можливість здобути якісну освіту, опанувати професією, досягти необхідної кваліфікації, за необхідності, змінити спеціальність. Проте в педагогічній науці недостатньо розробленими залишаються положення про особливості, фактори, педагогічні умови розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів.

У свою чергу, актуальність проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів підтверджується реаліями педагогічної практики: аналіз освітнього процесу низки технікумів і коледжів свідчить, що поки що педагогічні працівники недостатньо уваги приділяють створенню сприятливих умов для ефективного самовиховання, саморозвитку студентів, їхньої продуктивної самоосвіти.

Особливості формування самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів пов'язані, насамперед, із факторами й умовами, які маємо враховувати в перебігу освітнього процесу [1]. На першому етапі наукового пошуку засобами анкетного опитування педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти (Глухівського професійно-педагогічного коледжу ГНПУ імені Олександра Довженка, Ржищівського будівельного технікуму, Катюжанського вищого професійного училища, Первомайського політехнічного коледжу Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова) було визначено домінантні психолого-педагогічні фактори розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх молодших спеціалістів, зокрема: мотивація самоосвітньої діяльності студента; організація науково-дослідної роботи студентів; зміст самостійної роботи студентів; характер аудиторних занять; методи і прийоми навчання; позааудиторна інтелектуальна діяльність студентів; пізнавальні здібності студентів; навчально-методична література; контроль навчальних досягнень студентів; виховна робота зі студентами. Окрім того, професійна компетентність педагогічних працівників; система засобів навчання; зміст освіти; цілі, норми, мотиви спільної діяльності студентської групи; інформаційно-освітні ресурси, ІТ-технології; виховна діяльність куратора студентської групи; методична робота в технікумі, коледжі; зміст практичної підготовки студентів; освітньо-виховне середовище технікуму, коледжу; досвід самоосвітньої діяльності студента; вольові, рефлексивні якості студентів; інтерактивні технології навчання; педагогічні вимоги; форми організації навчання; ділові, творчі якості студентів та ін.

Визначені педагогічними працівниками особливості розвитку самоосвітньої компетентності студентів фактично відображають усі структурні компоненти педагогічного процесу [2] (цілі, зміст, методи,

форми, засоби навчання, діяльність викладача (майстра, інструктора), діяльність студента, контроль освітніх результатів та ін.), що певним чином підтверджує достовірність отриманих результатів. За способом впливу їх умовно можна поділити на п'ять груп. Перша група факторів (змістово-організаційні) стосуються, насамперед, змісту освіти та організації педагогічних впливів щодо його засвоєння, поглиблення студентами в самоосвітній діяльності; друга група факторів (інструментально-технологічні) спрямовані на розвиток практично-діяльнісного компонента досліджуваної властивості особистості; третя група факторів (соціально-педагогічні) враховує, насамперед, впливи соціального оточення, виховних заходів, професіоналізму педагогічних працівників щодо цілеспрямованого розвитку самоосвітньої компетентності студентів; четверта група факторів (спонукально-мотиваційні) пов'язана зі стимулюванням студентів до активної самоосвітньої діяльності і спрямована на розвиток мотиваційно-ціннісного її компонента; п'ята група (особистісно-психологічні фактори) об'єднує чинники, що стосуються розвитку комплексу особистісних якостей та враховують досвід самоосвітньої діяльності особистості.

На основі індуктивного методу встановлення причинно-наслідкових зв'язків було сформульовано організаційно-педагогічні умови, які відображають особливості формування досліджуваної властивості студентів та надають вказаним факторам якості дієвості [3; 4], зокрема: 1. Відповідність змісту робочих навчальних програм дисциплін вимогам стандартів фахової передвищої освіти; 2. Спрямованість змісту освіти на розвиток самостійності студентів; 3. Безперервність та послідовність практичної підготовки у набутті студентами здатностей самостійного виконання практичних завдань; 4. Упровадження в освітній процес індивідуальних навчально-дослідних завдань; 5. Наявність методичних рекомендацій щодо розвитку самоосвітньої діяльності студентів; 6. Створення в закладі фахової передвищої освіти інформаційно-освітнього середовища як відкритої педагогічної системи; 7. Професійна підготовка молодших спеціалістів за моделями технології змішаного навчання (Blended Learning); 8. Комплексне використання засобів навчання в самостійному оволодінні студентами актуальною науково-технічною, екологічною, соціальною та іншою інформацією; 9. Поєднання у посібниках, підручниках репродуктивного і проблемного викладу навчального матеріалу; 10. Застосування інтерактивних технологій навчання при оволодінні студентами дисциплінами освітньої програми; 11. Домінування в системі форм навчання занять проблемно-пошукового характеру.

Перспективи подальших наукових розвідок пов'язуємо з

обґрунтуванням та розробленням методичної системи цілеспрямованого формування самоосвітньої компетентності студентів закладів фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Мося І. А. Технологія навчального проектування: теоретико-методичний аспект. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. СумДПУ імені А.С.Макаренка. 2013. Вип. 4(30). С. 252-262.
2. Колісник Н. В. Професійна компетентність менеджера як психолого-педагогічна проблема. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. 2015. Вип. 220. С. 67–74.
3. Пашенко Т.М. Засоби активізації пізнавальної діяльності в процесі самостійної роботи студентів. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. Вип. 39. 2004. С. 195-200.
4. Лузан П.Г., Печковська І.М. Суть та дефініція поняття «Педагогічна технологія». Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України / Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2015. Вип. 220. С. 100-108.

**МЕТОДИЧНА СИСТЕМА РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ БУДІВЕЛЬНИХ КОЛЕДЖІВ
ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ СТАНДАРТІВ**

Тетяна Пашенко,

старший науковий співробітник лабораторії науково-методичного супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Соціально-економічні виклики сьогодення переконують, що проблема модернізації професійної освіти, зокрема фахової передвищої, в Україні є вкрай актуальною з декількох вагомих причин. Насамперед, якість підготовки фахівців у сучасних технікумах і коледжах уже не відповідає зростим вимогам суб'єктів господарювання. Варто погодитися і з тим, що це пов'язано із застарілою матеріально-технічною базою, недосконалістю кваліфікаційних характеристик на професії та види робіт, недостатнім рівнем підготовки педагогічних працівників, падінням престижу техніко-технологічних спеціальностей, що породжує стійке зростання потреб у молодших спеціалістах за багатьма професіями виробничого характеру [1].

У ході дослідження готовності викладачів будівельних коледжів до стандартизації освіти встановлено, що для більшості педагогів характерним є низький та середній рівень сформованості

мотиваційного, особистісного, діяльнісного і когнітивного компонентів [2].

Високий рівень готовності до запровадження освітніх стандартів на компетентнісній основі, який є творчим за своєю суттю, сформований у обмеженого кола педагогів, що свідчить про необхідність організації спеціальної роботи для його цілеспрямованого формування.

Актуальними напрямками розв'язання цієї проблеми є створення методичної системи розвитку готовності педагогічних працівників до стандартизації професійної освіти. Така методична система, наприклад, у коледжі чи технікумі має методологічно базуватися на основних категоріях і законах філософії, положеннях і принципах діалектики, а також основних методологічних підходах (системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, компетентнісний, технологічний, інформаційний та культурологічний) щодо розв'язання проблеми; теоретичний концепт обґрунтування і розроблення методичної системи ґрунтується на загальнонаукових положеннях системного підходу, положеннях психологічних теорій діяльності, теорій особистості, теорій мотивації діяльності, психологічних моделях репрезентації знань, закономірностях і механізмах формування умінь і навичок, педагогічних принципах науковості, активності і свідомості, систематичності й послідовності, модульності, міждисциплінарності навчання; діагностичності; технологічного поєднання змісту, методів, засобів і форм навчання; цілісності та єдності педагогічного процесу; діяльнісної спрямованості професійної освіти; фундаментальності, гнучкості й варіативності професійної підготовки; взаємозв'язку навчання, виховання та розвитку особистості; взаємозв'язку і єдності теорії та практики у навчанні; взаємозв'язку індивідуальної, групової та колективної навчальної діяльності; випереджувального характеру професійної освіти; взаємної відповідальності викладача і студента за результати оволодіння освітньою програмою [3].

Методична система розвитку готовності педагогічних працівників до впровадження освітніх стандартів включає у себе цільовий, змістовий, технологічний (методи, форми, засоби) компоненти. Кожна підсистема методичної системи є також системним об'єктом, який виконує певні функції і в їх межах виявляє свою активність і самостійність. До функцій методичної системи ми відносимо: проектувальну, мотиваційну, аксіологічну, виховну, організаційну, інтегративну, рефлексивну.

Перебіг будь-якого процесу передбачає поетапність. У процесі розвитку готовності педагогічних працівників до впровадження освітніх стандартів ми виділяємо наступні етапи:

– змістовно-мотиваційний (забезпечує формування мотиваційного і когнітивного компонентів через залучення педагогічних працівників до розробки програм, навчальних планів, іншого навчально-методичного забезпечення; ознайомлення суб'єктів педагогічної діяльності технікумів і коледжів з методиками розроблення освітніх стандартів на компетентнісній основі, технологіями оцінювання компетентнісних досягнень студентів і випускників тощо);

– діяльнісно-технологічний (спрямований на розвиток діяльнісного компонента готовності до стандартизації шляхом створення умов для набуття відповідного досвіду компетентнісно орієнтованого навчання, розроблення та застосування технологій навчання, що забезпечують досягнення визначених стандартами освітніх результатів);

– оцінно-рефлексивний (спрямований на формування особистісного компонента через рефлексію попереднього педагогічного досвіду й актуалізацію активності особистості педагогічного працівника щодо визначення нових завдань підвищення якості професійної підготовки молодших спеціалістів в умовах технікуму чи коледжу).

Список використаних джерел:

1. Стандартизація професійної освіти: теорія і практика; монографія / А. А. Каленський, П. Г. Лузан, Н. М. Ваніна, Т. М. Пашенко, С. Г. Кравець, Т. В. Пятничук. – За наук. ред. А. А. Каленського. Житомир: «Полісся», 2018. 256 с.
2. Пашенко Т.М. Готовність педагогічних працівників до стандартизації підготовки молодших спеціалістів. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Глухів, 2018. Вип.2(37), частина 2. С.10-16.
3. Петро Лузан, Тетяна Пашенко, Наталя Ваніна, Надія Колісник, Мося' Ірина Концепція стандартизації професійної освіти. *Proceedings of the 1st International symposium "Humanities and Social Sciences in Europe: Achievements and Perspectives"*. Premier Publishing s.r.o., Accent Graphics Communications LLC, New York. 2018. PP.18-25.

ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ

Поліна Прохорчук,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

З розвитком інформаційних технологій формуються нові професійні норми, правила, вимоги до фахівця конкретної професії. Особливої уваги потребує проблема формування професійно-етичної

культури графічного дизайнера, адже специфіка цієї професії пов'язана з графічним дизайном – специфічною візуально-комунікаційною сферою, що безпосередньо контактує із соціумом та впливає на нього.

Саме тому для визначення оптимальних способів підготовки майбутніх графічних дизайнерів актуальною є проблема визначення структури їхньої професійно-етичної культури.

У сучасній педагогічній науці існують різні погляди щодо структури професійної культури. Однак визначення структури професійно-етичної культури графічних дизайнерів у коледжах у науковій літературі не трапляється. У структурі професійної культури фахівця розрізняють такі блоки: професійно-організаційний (знання, уміння, досвід, майстерність) та соціально-моральний (ціннісні орієнтації, морально-вольові якості, які визначають ставлення до предмета, процесу, суб'єктів діяльності, засобів і результатів праці).

Аналіз сучасних науково-педагогічних досліджень у сферах виховання, формування і розвитку професійної культури, етичної (моральної) культури, професійно-етичної культури та експертне оцінювання вагомості критеріїв дали змогу виділити такі критерії формування професійно-етичної культури графічних дизайнерів у коледжах: діяльнісний, мотиваційно-ціннісний, особистісно-креативний та інформаційно-знаннєвий (*табл. 1*).

Урахування визначених критеріїв і показників дало змогу виокремити три рівні сформованості професійно-етичної культури графічних дизайнерів: адаптивний (низький), репродуктивний (середній), творчий (високий).

На адаптивному рівні у студентів недостатньо сформовані вміння діагностувати і планувати завдання. Такі студенти не вміють генерувати креативні ідеї та втілювати їх під час професійної практики.

Середній рівень характеризується наявністю бажання створювати моральні візуальні образи, генерувати нові ідеї та методики створення композицій згідно з етичним кодексом графічного дизайнера у процесі створення дипломних проектів, однак бракує досвіду, знань.

На творчому рівні студенти вміють генерувати нові ідеї та створювати моральні візуальні образи згідно з етичним кодексом графічного дизайнера у процесі створення дипломних проектів.

Отже, нами було визначено структуру професійно-етичної культури майбутніх графічних дизайнерів. Напрями подальших досліджень полягають у визначенні педагогічних умов формування професійно-етичної культури у майбутніх графічних дизайнерів.

Таблиця 1

Структура професійно-етичної культури майбутніх графічних дизайнерів

Компоненти	Критерії	Показники
Діяльнісно-організаційний	Діяльнісний	уміння застосовувати етичні знання для вирішення завдань освітнього процесу; уміння діагностувати композицію на наявність елементів, візуальних образів, які не відповідають загальнолюдським моральним цінностям, нормам, ідеалам, традиціям тощо; якості: професійно-етичні цінності стають складовою професійної діяльності; здатність передбачати наслідки впливу дизайн-продукту на кінцеву аудиторію і нести за це відповідальність
Аксіологічний	Мотиваційно-ціннісний	знання про систему загальнолюдських моральних цінностей, норм, ідеалів, традицій конкретного етносу, нації, на яку розрахована інфографіка, візуальні образи тощо; інтерес до майбутньої професійної діяльності та бажання її здійснювати; сформованість цінностей професійної діяльності
Інформаційно-когнітивний	Інформаційно-знансвий	професійні знання: знання основ композиції та кольорознавства; здатність оперувати професійними дизайн-програмами для ПК; професійно-етичні знання: здатність регулювати власну інформаційну поведінку на основі морально-етичних цінностей
Особистісно-творчий	Особистісно-креативний	новаторство, творчий потенціал, професійна інтуїція; творче виконання завдань, проектів, індивідуалізоване сприйняття предметів і явищ світу; готовність до сприйняття нового, невизначеного, незвичного; пошук глибинного змісту візуального образу

Список використаних джерел:

1. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Илья Федорович Исаев. – М. : Академия, 2002. – 208 с.
2. Каленський А. А. Система розвитку професійно-педагогічної етики у майбутніх викладачів спеціальних дисциплін вищих навчальних закладів аграрної та природоохоронної галузей : монографія/ А. А. Каленський. – К. : Компрінт, 2016. – 391 с.
3. Прохорчук П. С. Професійно-етична культура графічного дизайнера у науково-педагогічній літературі / П. С. Прохорчук // Вісник Вінницького державного педагогічного ун-ту ім. М. Коцюбинського: «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми». – 2018. – Вип. 50. – С. 193–197.
4. Ситникова М. И. Формирование культуры профессионально-педагогической самореализации преподавателя высшей школы : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / М. И. Ситникова; ГУО ВПО «Белгородский гос. ун-т». – Белгород, 2008. – 42 с.
5. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. – Київ : Либідь, 1997. – 373, [182] с.

АНАЛІЗ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Мар'ян Сеньків,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, викладач Бурштинського торговельно-
економічного коледжу КНТЕУ

Освітньо-професійна програма майбутніх фахівців з туристичного обслуговування спрямована на розвиток здатностей, що дають змогу випускнику ефективно діяти в умовах динамічного та конкурентного міжнародного і національного туристичного бізнес-середовища. Отримання таких здібностей і професійних компетентностей забезпечується логічною структурою освітньо-професійної програми, її комплексністю, міждисциплінарним підходом до формування модулів програми. Завдяки цьому відкривається можливість для підготовки фахівців, які можуть реалізувати себе у сферах туристичного обслуговування, маркетингу, менеджменту, підприємництва. Навчальні дисципліни програми спрямовані на оволодіння практичним досвідом та застосування його суб'єктами ділового середовища різноманітних сегментів туристичної галузі. Освітня програма підсилена поглибленим вивченням декількох іноземних мов. Навчальний процес базується на застосуванні новітніх технологій та візуалізації інформації при проведенні контактних занять з використанням проблемних, інтерактивних, проектних, інформаційно-комп'ютерних, інформаційно-комунікативних, саморозвивальних, колективних та інтегративних технологій навчання.

Освітньо-професійна програма підготовки фахівців з туристичного обслуговування передбачає такі цикли: соціально-гуманітарна підготовка (20%); фундаментальна, природничо-наукова та загальноекономічна підготовка (15%); професійно-практична підготовка (65%).

До переліку теоретичних знань, професійних умінь та навичок, представлених у кваліфікаційних та загальнопрофесійних вимогах освітньо-кваліфікаційної характеристики випускника закладів професійної освіти (підприємства, установи та організації, що здійснюють (або забезпечують) підготовку (підвищення кваліфікації) кваліфікованих робітників) до підрозділів «повинен знати», «повинен уміти» не внесені такі знання, уміння й навички, що передбачають формування геоекологічної компетентності у майбутніх фахівців з туристичного обслуговування.

Зміст типових навчальних програм із предметів циклу

соціально-гуманітарної та фундаментальної, природничо-наукової та загальноєкономічної підготовки складається з тем, що опосередковано стосуються геоекологічної компетентності. Наприклад, під час вивчення предмета «Екологія» студенти розглядають основні закономірності взаємодії людини, суспільства і природи; шляхи формування екологічного мислення та екологічної свідомості людини. Окрему увагу вважаємо за необхідне приділити змісту навчального предмета «Рекреаційна географія» і кількості навчальних годин, відведених на його засвоєння, оскільки цей предмет становить важливу частину змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з туристичного обслуговування, а саме: містить інформацію про ресурсно-екологічні фактори – масштаби і забезпеченість території різними видами рекреаційних ресурсів, екологічний стан навколишнього природного середовища; охоплює природні та природно-технічні геосистеми, об'єкти, явища і процеси, що мають необхідні якісні й кількісні параметри для організації рекреаційної діяльності; підкреслюється, що рекреаційне природокористування викликає необхідність охорони й відновлення не тільки природних ресурсів, але й природних умов, які становлять середовище існування людей.

Так, для здобуття професійної кваліфікації фахівця відведено 108 навчальних годин, що становить 13,3% від загальної кількості навчальних годин фундаментальної, природничо-наукової та загальноєкономічної підготовки, до складу якої вказаний предмет належить. Однак шляхи підвищення геоекологічної компетентності у названому навчальному матеріалі окреслені не чітко.

Професійно-практична підготовка також не містить навчального матеріалу, зорієнтованого на формування геоекологічної компетентності. Наприклад, зміст навчального предмета «Технологія та організація туристичного обслуговування», який є основою змісту професійної підготовки майбутніх фахівців зі спеціальності 5.14010301 «Туристичне обслуговування», відсутні теми, які б передбачали формування у майбутніх фахівців з туристичного обслуговування набуття вмінь та компетентностей для забезпечення ефективного управління туристичним продуктом з обов'язковим дотриманням усіх вимог туристичного обслуговування, виявляти й усувати причини неефективної експлуатації туристичного продукту.

Аналіз навчального плану фахівців з туристичного обслуговування показав, що практична підготовка складається з двох видів практики: навчальної та виробничої. При детальному вивченні їх змісту бачимо, що кількість годин навчальної практики (54 год.) значно менша, ніж виробничої (1512 год.).

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами,

формами організації та знаряддями праці в галузі їхньої майбутньої професії, формування у них на базі одержаних у закладі освіти знань професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

У навчальних програмах з виробничого навчання відсутні теми, які б передбачали формування у майбутніх фахівців з туристичного обслуговування вмінь закріпити теоретичні знання, отримані під час навчального процесу, розвинути і сформувати навички та вміння виробляти, організовувати, аналізувати і здійснювати професійну діяльність. Зміст тем з виробничої практики недостатньо зорієнтований на геоекологізацію виробничих процесів. До переліку запропонованих тем кваліфікаційних пробних робіт для випускників не внесені теми щодо геоекології.

Отже, проаналізувавши освітньо-професійну програму підготовки майбутніх фахівців з туристичного обслуговування, бачимо, що її зміст лише частково вможлиблює формування окремих компонентів геоекологічної компетентності, але зміст та структура цієї компетентності не відображається цілісно, що негативно впливає на процес формування геоекологічної компетентності конкурентоспроможних фахівців з туристичного обслуговування.

ВИЗНАЧЕННЯ СУТІ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Ганна Шкарупа,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Сучасні реалії і напрями розвитку постіндустріального суспільства підносять на новий рівень вимоги до якості підготовки творчих спеціалістів у галузі дизайну, спроможних до професійної конкуренції на існуючих і майбутніх ринках праці, зокрема, в перспективі стрімкого наближення індустріальної революції. Обов'язковою умовою для досягнення подальшого успіху випускників у науково-педагогічній літературі зазначено професійну компетентність. Закон України «Про освіту» визначає компетентність як динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, які «визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Це вимагає зосередження уваги на формуванні навчальних

планів і всієї навчальної стратегії закладів мистецької освіти. Замість того, щоб формувати навчальний план від переліку вхідних даних, зазначає Фолкерт Хаанстра [2], навчальний план при компетентнісному підході мусить бути сформульований і розроблений з точки зору кінцевих результатів, тобто в навчальну програму закладені наріжні завдання, призначені для залучення студентів до реалізації і застосування їхніх знань і навичок у значущих і актуальних контекстах.

Художньо-конструктивна компетентність – один з компонентів складного інтегративного комплексу професійної компетентності дизайнера. «Дизайнер – спеціаліст із художнього проектування естетичного вигляду промислових виробів, оформлення інтер'єру; спеціаліст з дизайну» [3]. Відповідно до Галузевого стандарту вищої освіти України «кваліфікаційна характеристика професії художник-конструктор (дизайнер) (з дипломом молодшого спеціаліста) передбачає комплекс знань та навичок: з виконання робочих і творчих ескізів об'єктів предметної діяльності за видами робіт, робочих проектів моделей; з виконання проектів реклами; здійснення фахових робіт з підготовки та проведення тематичних експозицій; оформлення інтер'єрів та екстер'єрів; з проведення авторського нагляду за практичним виконанням дизайн-проектів» [4, с.11–12].

Таблиця 1

Фрагмент таблиці соціально-особистісних, інструментальних, загальнонаукових та професійних компетенцій до освітньо-кваліфікаційної характеристики

Компетенція	Шифр компетенції
Загальнопрофесійні компетенції	КЗП
Розуміння композиційно-цілісного рішення об'єкта на основі емоційно-чуттєвого сприйняття об'ємно-просторової форми	КЗП - 03
Сучасні уявлення про принципи структурної й функціональної організації об'єктів предмета діяльності	КЗП - 05
Сучасні уявлення про принципи формоутворення об'єктів предмета діяльності	КЗП - 07
Спеціалізовано-професійні компетенції	КСП
Знання основних шляхів пошуку композиційно-цілісного рішення об'єктів предмета діяльності за видами робіт	КСП - 03
Використовування навичок рисунка та живопису для освоєння теоретичних основ і практичного виконання дизайнерських розробок	КСП - 04
Використання професійно профільованих знань та практичних навичок з рисунка, живопису, кольорознавства, нарисної геометрії для створення дизайнерських проектів	КСП - 06
Використання професійно профільованих знань та практичних навичок з ескізної та технічної проектної графіки для створення дизайнерських проектів	КСП - 07
Використання теоретичних знань та практичних умінь з формоутворення, конструювання та технології виконання дизайнерських розробок	КСП - 10

У таблиці наведені компетенції, які відповідають за ефективне виконання завдань з ескізування та візуалізації майбутніх об'єктів дизайну, і, за логікою процесу, є окремими рисами художньо-конструктивної компетентності.

Визначення суті поняття «художньо-конструктивна компетентність дизайнера» будується за законом формальної логіки структури поняття, яким пояснюється співвідношення його елементів: обсягу (структурного елементу поняття, що відображає сукупність предметів з однаковими істотними й відмінними ознаками) і змісту (елемент структури поняття, що відображає сукупність істотних і характерних ознак предмета (процесу, явища тощо)). Взаємозалежність змісту і обсягу поняття виявляється в тому, що збільшення змісту поняття його додатковими ознаками спричиняє скорочення обсягу поняття. Використання логічної операції розподілу поняття дало змогу виділити його ознаки [5, с. 34]. Контент-аналіз понять «конструктивний», «конструкційний», «художній», «компетентність», викладених у нормативно-правових документах, науковій та навчально-методичній літературі, дали можливість сформулювати суть поняття «художньо-конструктивна компетентність майбутніх дизайнерів» як динамічну комбінацію знань, умінь, практичних навичок, досвіду, професійно важливих якостей та цінностей особистості, що визначає її здатність успішно реалізовувати комплекс професійних завдань, пов'язаних з аналізом конструктивної будови об'єктів, предметів та явищ з метою графічної візуалізації, художнього відтворення, реконструкції або створення нового, оригінального продукту дизайну. Це визначення буде враховано нами у ході експериментальної роботи та використано під час створення моделі розвитку художньо-конструктивної компетентності у студентів-дизайнерів.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Із змінами від 19.01.2019 База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 24.02.2019).
2. Folkert Haanstra. Research into competency models in arts education Paper presented at ' International Perspectives of Research in Arts Education' Bonn, November 4th 2013. [Електронний ресурс] URL: https://www.ahk.nl/fileadmin/download/ahk/Lectoraten/Kunst-_en_cultuureducatie/FH_Competencies_Bonn.pdf (дата звернення: 27.02.2019).
3. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс] URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%C4%E8%E7%E0%E9%ED%E5%F0> (дата звернення: 27.02.2019)
4. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика молодшого спеціаліста. Спеціальність 022 «Дизайн»,

кваліфікація 3471 «художник-конструктор (дизайнер) (з дипломом молодшого спеціаліста)»

5. Лісова С. В. Компетентнісний підхід у вищій освіті: зарубіжний досвід. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 34–53.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Катерина Яблунівська,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Мета сучасної професійної освіти – підготовка вмотивованих, активних і соціально відповідальних здобувачів кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання. Наукова та освітня спільноти усвідомлюють, що це має бути: цілісна особистість (усебічно розвинена, здатна до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж життя, розвитку професійної кар'єри, підприємництва та самозайнятості); вмотивований фахівець (конкурентоздатна та мобільна на ринку праці особистість, яка набуває освітніх та професійних компетентностей відповідно до своїх інтересів і можливостей, потреб економіки та суспільства). Очевидно, що без підсилення в системі професійної освіти уваги до формування гармонійної системи загальнолюдських, громадянських та професійних цінностей досягти цієї мети неможливо [1, с. 162–163].

Останнім часом актуалізується проблема вивчення особливостей становлення вітчизняної інженерно-педагогічної освіти. Тією чи іншою мірою пов'язані з нею питання розглядали Л. Єршова, Д. Закатнов, П. Лузан, О. Пометун, В. Радкевич та ін. Аналіз останніх науково-педагогічних досліджень із зазначеної проблеми дає змогу сформулювати найважливішу проблему інженерно-педагогічної освіти, яка полягає у порушенні в сучасних закладах вищої освіти гармонії між двома основними видами професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів: інженерної та соціогуманітарної. Зважаючи на зміст професійної діяльності інженера-педагога, цю професію потрібно вважати педагогічною. Фахові інженерні знання, уміння й навички формують зміст освіти, який у процесі майбутньої професійної діяльності в закладах професійної (професійно-технічної) освіти інженер-педагог повинен передавати своїм учням. Особливо варто наголосити на тому, що соціогуманітарна підготовка інженерів-педагогів повинна включати не лише психолого-педагогічні знання, але й широкий спектр суспільних, що формують систему цінностей

педагога і від нього переходять у характери вихованців.

З огляду на стан і завдання сучасної системи професійної освіти України важливо актуалізувати проблему вивчення організаційно-педагогічних умов професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Умови як обставини, що визначають стан об'єкта дійсності, мають властивість: чим повніше виявлені вони і характер їх впливу, тим більш своєчасно і повно їх можна врахувати та здійснити цілеспрямований вплив на певний об'єкт. Можна виділити такі організаційно-педагогічні умови фахового становлення майбутніх інженерів-педагогів: фаховий відбір студентів на інженерно-педагогічні спеціальності за допомогою комплексних завдань і психологічних тестів, що визначають наявність у абітурієнтів базових знань та вмінь із провідних предметів відповідної галузі, а також схильності до педагогічної праці [1; 4; 7]; гармонійне поєднання в організації освітнього процесу положень класичних і сучасних педагогічних теорій і концепцій, які через взаємопроникнення і взаємозбагачення сприятимуть формуванню професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів [1; 2]; забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі вивчення педагогічних дисциплін за допомогою єдиної структури навчального матеріалу [3]; активізація творчого потенціалу студентів та якісна організація їхньої самостійної роботи [8]; застосування системи вхідного, проміжного та підсумкового контролю, що забезпечуватиме постійний моніторинг результатів професійної підготовки майбутніх фахівців [5]; створення в закладах освіти системи психолого-педагогічного консультування з розвитку професійної кар'єри [3; 4]; застосування компетентнісного підходу до розроблення цілей, формування змісту освіти й навчання та вибору технологій навчання на всіх рівнях професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів [6; 7; 8].

Особливістю компетентнісного підходу до організації професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів є його гуманістична, гуманітарна й соціальна спрямованість на забезпечення не лише їхнього успішного професійного розвитку, але й успішної особистісної самореалізації [6; 7; 8, с. 12]. Методика формування змісту освіти на основі компетентнісного підходу покликана забезпечувати набуття студентами не лише певного професійного досвіду (професійна спрямованість, професійні знання, уміння й навички, професійно необхідні якості та здібності), але й цілісне формування особистості. Відтак, компетентний фахівець – особистість, гармонійно розвинута у загальнолюдському та професійному планах. Вона здатна вільно оперувати отриманими професійним знаннями, уміннями, навичками, творчо застосовувати і самостійно їх поповнювати, адаптуючись до нових умов завдяки

сформованості відповідних професійних якостей.

Відтак, важливим завданням сучасної професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів є гармонізація фахової та соціально-гуманітарної складових, що забезпечуватиметься створенням у закладах вищої освіти належних організаційно-педагогічних умов.

Список використаних джерел:

1. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* (Київ). 2018. № 16. С. 162–168. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.
2. Єршова Л. Соціально-психологічні фактори впливу на розвиток професійної кар'єри учнів професійних (професійно-технічних) навчальних закладів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* (Київ). 2017. № 14. С. 22–29.
3. Закатнов Д. Теоретичні засади проектування системами консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка: зб. наук. праць* (Київ). 2016. Вип. 12. С. 40–48.
4. Закатнов Д. Стан і проблеми професійної орієнтації. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи* (Київ). 2009. № 1(6). С. 173–179.
5. Лузан П. Г., Ільїн В. В., Рудик Я. М. Методика тестового контролю успішності навчання студентів: монографія. К.: НАКККиМ, 2010. 224 с.
6. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа* (Київ). 2005. № 1. С. 65–69.
7. Радкевич В. О. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи. *Професійно-технічна освіта : науково-метод. журнал* (Київ). 2006. № 4. С. 5–7.
8. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. (звіт.) наук.-практ. конф., (23 березня 2012 р., м. Київ) / за заг. ред. В. О. Радкевич. К., 2012. Вип. 1. С. 9–15.*

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

ТЕХНОЛОГІЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Людмила Єршова,

заступник директора з науково-експериментальної
роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України, доктор педагогічних наук, доцент

Потреби сучасного постіндустріального суспільства зумовлюють необхідність зміни традиційних підходів до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. Інтенсивний розвиток цифрових технологій трансформує економіку, кон'юнктуру ринку праці й мотивацію особистості до власної професійної кар'єри. Відтак, удосконалення технологій мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до кар'єрного розвитку стає одним із пріоритетних завдань сучасної професійної освіти.

В основу дослідження було покладено результати аналізу класичних теорій мотивації особистості В. Врума, Ф. Герцберга, А. Маслоу, Е. Лоулера, Д. Мак-Грегора Д. Мак Клеелланда, Л. Портера та ін. [3]. Упродовж останніх років окремі питання мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розвитку професійної кар'єри висвітлювалися у працях вітчизняних дослідників: С. Алексєєвої, Л. Базиль, В. Байдуліна, Л. Єршової, Д. Закатнова, В. Лозовецької, В. Орлова, В. Радкевич та ін. Аналіз представлення в них проблеми мотивації особистості до розвитку успішної професійної кар'єри дає змогу стверджувати, що в Україні назріла проблема подолання стереотипу неprestижності професійної (професійно-технічної) освіти, яка парадоксально продовжує домінувати у суспільній свідомості попри колосальний дефіцит кваліфікованої робочої сили, що сформувався в Україні за останні десять років.

Визначаючи технології мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розвитку професійної кар'єри, послуговувалися дефініцією мотивації як динамічного фізіологічного та психологічного процесу спонукання особистості до дії, що скеровує її поведінку на задоволення своїх потреб. Таким чином, відправною точкою є визнання мотивації «внутрішнім» психічним процесом,

залежним від багатьох як суб'єктивних, так і об'єктивних факторів. Наявність суб'єкт-об'єктної дихотомії у визначенні сутності досліджуваного феномена детермінує існування двох видів мотивації – внутрішньої (самотивація) та зовнішньої (стимулювання).

Самотивація спрямовує особистість на задоволення власних потреб, а зовнішнє стимулювання заохочує її до здійснення ефективної діяльності задля досягнення спільних виробничих цілей. Водночас зовнішнє стимулювання не є дієвим без включення внутрішніх процесів спонукання особистості до дії. Відтак, на основі врахування розмаїття спонукальних механізмів можна виділити дві основні технології мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до розвитку професійної кар'єри: психологічної мобілізації фізичного, інтелектуального та емоційного потенціалу особистості та соціально-економічного стимулювання.

У даній публікації пропонуємо аналіз технології психологічної мобілізації фізичного, інтелектуального й емоційного потенціалу особистості, що передбачає розроблення і впровадження в закладі освіти чітких механізмів сприяння розвитку самотивації особистості до професійного успіху на основі залучення її внутрішніх психічних резервів. Як показало опитування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, проведене лабораторією професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (2017), більшість із них не має уявлення про власні психологічні особливості та резерви [4; 5]. Тому, передусім, технологія мобілізації фізичного, інтелектуального та емоційного потенціалу особистості передбачає створення системи психолого-педагогічного консультування, що сприяє підвищенню мотивації учнів до розвитку своєї професійної кар'єри.

Оптимальною формою реалізації поставлених завдань є Центри розвитку кар'єри та організація при них системи психологічного консультування учнівської молоді. Учням може бути запропонована система діагностичних тестів і тренінгових занять, на яких вони отримують можливість визначити власний творчий потенціал, проаналізувати динаміку життєвих цілей, зрозуміти трансформацію власної системи цінностей. Консультування сприятиме ознайомленню учнів з роллю несвідомого у професійній діяльності особистості, зокрема допоможе розібратися у механізмах впливів домінуючих інстинктів на вибір професійної траєкторії та векторів розвитку професійної кар'єри особистості.

Непересічну роль у розвитку самотивації відіграє система діагностичних тестів з дослідження когнітивної сфери особистості (ролі відчуттів у пізнавальній діяльності людини, розвитку спостережливості, пам'яті, мислення, уяви та уваги, рівня

креативності особистості тощо). Психологічне консультування покликане сприяти розвитку емоційного інтелекту особистості. Для цього розробляється система занять і тестів. На колективних заняттях учням варто пояснити природу людських емоцій і структуру емоційної сфери людини, ознайомити з емоційними процесами, станами і властивостями особистості. Важливе значення мають практичні заняття та індивідуальні консультації з діагностування самооцінки стійкості до стресу, дослідження особистісної та ситуативної тривожності, вияву індивідуальної здатності до емпатії, оцінювання індивідуальної агресивності тощо. Важливо також ознайомити учнів зі способами зняття психоемоційного напруження, акцентуючи увагу на найбільш ефективних (наприклад, логічне переключення, активне заміщення, аутотренінг).

За допомогою серії тренінгів може здійснюватися пізнання учнями вольових якостей своєї особистості та їх корекція. Як показує практика, для успішного проведення таких тренінгів необхідно організувати ознайомлення учнів з механізмами реалізації найважливіших вольових функцій – регуляторної, спонукальної, гальмівної, організаційної та мобілізувальної, оскільки саме вони відіграють найважливішу роль у формування здатності людини до самомотивації. Система психологічного консультування має допомогти кожному учневі навчитися управляти власними емоціями та розробляти програму самовиховання волі.

Окрема увага має бути приділена дослідженню особистістю власного темпераменту та його ролі у виборі професії й побудові професійної кар'єри. З цією метою пропонується методика вивчення особливостей темпераменту за результатами тесту А. Белова «Формула темпераменту». Тест пропонує чотири «набори» якостей темпераменту, що складаються з двадцяти характеристик, які легко «розпізнаються» учнями у їхніх звичних реакціях. Таким чином, кожен учень отримує власну «формулу», яка дає змогу доволі легко зрозуміти причину відсутності «ідеальних» або «чистих» темпераментів та подолати найбільш поширений міф про залежність професійного успіху від типу темпераменту особистості. Аналіз результатів тесту корисно використовувати у процесі проведення тренінгів з виховання волі.

Чи не найбільше значення у системи психологічної підготовки особистості до реалізації усвідомленої самомотивації відіграють її знання про власний характер та умови його формування, причини й наслідки деформації. У цьому контексті ключового значення набуває усвідомлення педагогічним колективом кожного закладу освіти важливості знань учнів про рівень домагань та самооцінку особистості, акцентуації властивостей характеру й темпераменту, а

також патологічні зміни характеру, що виявляються у формуванні комплексу неповноцінності, психопатій, неврозів тощо. Консультанти Центрів розвитку кар'єри з цією метою можуть використовувати різні форми роботи: зустрічі учнів з фахівцями, відеолекторії, обговорення художніх фільмів та літературних творів, індивідуальні психологічні консультації тощо.

Особливе значення для розвитку самомотивації учнів мають заняття і тренінги з розвитку комунікативних навичок учнів. Рекомендується ознайомити молодь із функціями спілкування (комунікативна, інтерактивна, перцептивна), засобами (вербальними та невербальними), стратегіями (відкрите-закрите, монологічне, рольове), тактиками (прихильна, ворожа, нейтральна та ін.), рівнями (стандартизований, примітивний, маніпулятивний, ігровий, духовний, конвенційний). Потрібно навчити юнаків і дівчат виявляти індивідуальну схильність до конфліктності, розбиратися у типах конфліктів, їх причинах та способах розв'язання конфліктних ситуацій. Важливо ознайомити учнів із позитивними та негативними сторонами психологічного маніпулювання, допомогти здійснювати діагностику міжособистісних стосунків.

На основі сукупності інформації, отриманої учнем у процесі консультаційної та тренінгової діяльності, консультант-координатор з реалізації професійної кар'єри повинен допомогти кожному учневі написати власний психологічний автопортрет та розробити стратегію особистісного й професійного розвитку. Причому охарактеризована діяльність має розпочинатися якомога раніше. Це дасть змогу учневі використовувати й корегувати розроблену стратегію впродовж усього навчання в закладі освіти та після його завершення.

Варто наголосити, що важливим недоліком сучасної системи професійної освіти є віднесення психолого-педагогічних знань до другорядних і закріплення їх за змістом програм суто психолого-педагогічних спеціальностей. Компетентнісний підхід, на основі якого перебудовується вся система сучасної освіти [6, с. 15], потребує в сучасному інформаційному суспільстві гармонізації суто професійних, ключових та інформаційних навичок [1; 2]. Варто усунути домінування «професійних знань» в освітньому процесі модернізованого закладу професійної освіти, оскільки переважна залежність професійного успіху майбутнього фахівця від рівня розвитку ключових та інформаційних навичок на сьогодні – вже факт доконаний. Неспростовним підтвердженням цього є «ключові компетентності 2020», визначені на всесвітньому економічному форумі (Давос, 2016), серед яких – комплексне розв'язання проблем, критичність мислення, креативність, здатність управляти людьми, координувати дії з іншими, мати розвинений емоційний інтелект,

уміти вести переговори тощо. Очевидно, що сформувати ці навички за теперішнього стану соціогуманітарної освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти практично неможливо. Оскільки перебудова всього освітнього процесу потребуватиме багато часу й зусиль, Центри розвитку кар'єри можуть компенсувати недостатній рівень гуманітаризації та діджиталізації системи професійної освіти.

Узагальнення психологічних та соціально-економічних факторів впливу на професійну кар'єру особистості дає змогу сформулювати низку основних положень щодо факторів підвищення мотивації учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до проектування та реалізації професійної кар'єри [2, с. 22]:

- забезпечення психолого-педагогічного та інформаційного супроводу підготовки учнів до проектування й реалізації професійної кар'єри, проведення кар'єрного коучингу та тьюторингу; наявність у кожному закладі консультанта-координатора з реалізації професійної кар'єри;

- ознайомлення педагогів із програмами розвитку професійної кар'єри; налагодження механізму фінансування муніципальної (регіональної) консультаційної служби (центру);

- проведення експертизи локальних регулятивних актів освітніх закладів на предмет їх відповідності сучасним освітнім вимогам щодо формування кар'єрних компетентностей учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти;

- ознайомлення учнів загальноосвітніх шкіл із регіональними особливостями місцевих ринків праці;

- ознайомлення з варіантами побудови й реалізації вертикальної та горизонтальної професійної кар'єри за робітничими професіями;

- гарантування якісної психолого-педагогічної освіти молоді у всіх типах закладів освіти.

Список використаних джерел:

1. Єршова Л. Макроекономічні фактори впливу на розвиток професійної кар'єри учнів ПТНЗ. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* (Київ). 2017. № 13. С. 19–22.
2. Єршова Л. Соціально-психологічні фактори впливу на розвиток професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів. *Науковий вісник ІПТО. Професійна освіта* (Київ). 2017. № 14. С. 22–29.
3. Єршова Л. Застосування теорій мотивації в процесі проектування системи консультування молоді з розвитку професійної кар'єри. Теорія і методика професійної освіти. 2016. № 11 (3). Закатнов Д. Концепція професійної орієнтації молоді на робітничі професії. *Педагогічна преса*. 2011.
4. Закатнов Д. Стан і проблеми професійної орієнтації. *Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи* (Київ). 2009. № 1(6). С. 173–179.
5. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матеріали Всеукр. (звіт.) наукр.-практ. конф. (23 березня 2012 р., м. Київ) / за заг. ред. В. О. Радкевич. К., 2012. Вип. 1. С. 9–15.*

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Людмила Базиль,

учений секретар Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, доктор педагогічних наук,
доцент

З-поміж соціально значущих питань в економічно розвинених країнах світу – професійна орієнтація, професійне самовизначення, професійний розвиток громадян та їхнє кар'єрне зростання у відповідній сфері господарської діяльності. Означені проблеми є актуальними для Української держави.

Згідно з інформаційними відомостями Державної служби статистики, отриманими в результаті вибіркового обстеження населення щодо економічної активності, кількість зайнятого населення (15 – 70 років) у червні 2018 р. становила 16,5 млн осіб. Більшість осіб працює у сферах оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 3525,8 тис. осіб; сільського, лісового та рибного господарства – 2860,7 тис. осіб; промисловості – 2440,6 тис. осіб. Найменше осіб працевлаштовано в таких галузях: мистецтво, спорт, розваги, відпочинок – 199,8 тис. осіб; фінансова та страхова діяльність – 215,9 тис. осіб; операції з нерухомим майном – 252,3 тис. осіб. Водночас кількість безробітних в Україні станом на вересень 2018 р. становить 1,5 млн осіб, що на 0,8 % менше порівняно з 2017 роком. Відтак, рівень зайнятості економічно активного населення становить 57,7 %, що на 0,9 % більше порівняно з 2017 р. Графічно зменшення рівня безробіття візуалізовано нижче на рис. 1.

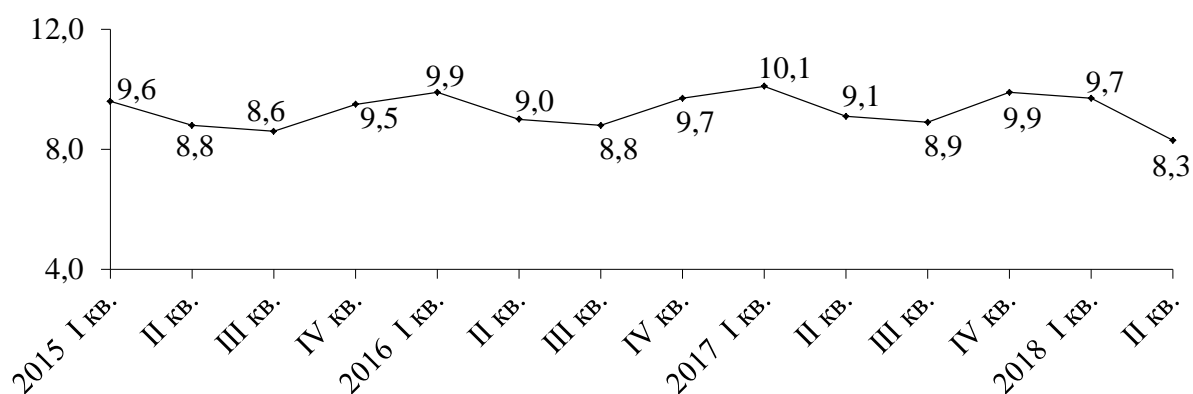

Рис. 1. Динаміка рівня безробіття населення України
(за показниками Державної служби статистики)

Важливо, що з-поміж економічно активних осіб 34 % – це молодь 15–24 років. Прагнення працевлаштуватися, досягти

професійного успіху й зробити кар'єру в обраній сфері діяльності з подальшою їх реалізацією формується під впливом низки профорієнтаційних заходів, котрі організовують у закладах освіти, на підприємствах, в установах за ініціативи міністерств, обласних, районних і міських адміністрацій, служб зайнятості тощо. Науково значущим є зарубіжний досвід. Зокрема, в країнах Європейського Союзу реалізується програма «Career development», що передбачає цілісне формування кар'єрних орієнтацій молоді під час вивчення академічних дисциплін, зустрічей із представниками відповідних професій, екскурсій на підприємства, а також у процесі практики із набуття первинного досвіду, у діяльності спеціальних інституцій – центрів кар'єри, а також в забезпеченні підтримки випускників закладів освіти.

В Українській державі розвиток професійної кар'єри людини передбачено в Конституції, законах «Про зайнятість населення», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Концепції державної системи професійної орієнтації населення», Концепції «Сучасна професійна освіта», «Плані заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення», «Положенні про організацію професійної орієнтації населення», Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, нормативних документах Міністерства соціальної політики України, Міністерства молоді та спорту України щодо надання профорієнтаційних послуг населенню. Однак провідну роль у професійному самовизначенні, первинній профілізації та розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх кваліфікованих робітників, на нашу думку, доцільно відводити центрам консультування з професійної кар'єри.

Теоретичний огляд публікацій свідчить, що вперше центри з професійної кар'єри почали створювати на початку ХХ ст. в США як приватні служби. З часом у Канаді, країнах Європейського Союзу стали відкривати численні агентства зайнятості, бюро, відділи, кабінети й інші інституції. Натеper у США функціонують агентства зайнятості з державною і приватною формами власності, основною функцією яких є тестування та консультування безробітних, які воліють працевлаштуватися. Структурними підрозділами цих інституцій є відділи профорієнтаційної роботи молоді, що у своїй діяльності керуються державним документом «School to Work» (1994). Мета їх функціонування полягає у підготовці молоді до майбутньої професійної кар'єри шляхом інтегрування загальноосвітніх, академічних, фахових знань, завчасного вибору місця працевлаштування (наприклад, під час виробничої практики), використання потенціалу співпраці між закладами освіти, корпораціями, установами. Водночас масштабного поширення та

державної підтримки у США набули центри профорієнтації, що функціонують як структурні підрозділи шкіл і коледжів. Зміст діяльності цих центрів охоплює: проведення діагностичних тестувань для виявлення індивідуально-особистісних якостей і ресурсів кожної особи, організацію бесід із учнями початкової школи, індивідуальних та групових консультацій із підлітками і старшокласниками, укладання «персональних досьє» кожного учня, на основі якого розробляють індивідуальну програму професійної кар'єри. Консультанти служб професійної кар'єри університетів здійснюють профорієнтаційну роботу, розробляють плани працевлаштування, укладають картотеку студентів із зазначенням індивідуальних профорієнтаційних характеристик, а також – банк потенційних роботодавців із вказівкою контактної інформації. Здобутки США щодо здійснення консультування з професійної кар'єри з учнями випускних класів початкової школи, а також створення «індивідуальних профорієнтаційних характеристик», «персональних досьє» вбачаємо актуальним для екстраполяції в Україні.

Науковий інтерес щодо консультування з професійної кар'єри викликає досвід Канади, репрезентований діяльністю близько 500 інституцій (інформаційні центри – «центри сприяння найму», спеціалізовані центри профорієнтації – «центри вибору»), котрі утворюють багатоступеневу модель системи професійної орієнтації населення. З-поміж позитивних аспектів виокремлюємо такі: врахування тенденцій ринку праці (інформація про найбільш затребувані професії, динаміка вакансій в установах, перспективні запити та ін.) з моменту ознайомлення учнів початкової школи зі світом професій; орієнтація на результати праці молоді під час канікул; можливість самостійно пройти комп'ютерне тестування щодо професійної придатності у певній сфері господарської діяльності.

На відміну від США й Канади у Федеративній Республіці Німеччина, Франції та Великобританії проведення заходів щодо розвитку професійної кар'єри населення є централізованим і чітко регламентованим. Зокрема, Федеральний інститут зайнятості (Німеччина) підпорядковується Міністерству праці та соціальної політики. Мета діяльності цієї установи полягає у здійсненні профорієнтаційної роботи молоді в школах та університетах та сприяння працевлаштуванню випускників закладів освіти. Основні організаційні форми: бесіди, тестування, консультації, проведення масових заходів із залученням роботодавців, громадських осередків, батьків. Значущою вважаємо ідею щодо функціонування Федеральної комісії зі зв'язків, мета функціонування якої – координування співпраці Інституту зайнятості та шкіл щодо формування кар'єрних

орієнтацій, працевлаштування учнів та розвитку їхньої професійної кар'єри. У Великобританії профорієнтаційна робота чітко регламентується державними інституціями. Так, структурним підрозділом Міністерства з питань зайнятості є Комісія з трудових ресурсів. Цій комісії підпорядковані Національна консультативна рада з професійної кар'єри й служба професійної кар'єри молоді, що організовують та проводять профорієнтаційні заходи.

У Франції на вирішення проблем працевлаштування і розвитку професійної кар'єри молоді спрямовують зусилля співробітники Національного агентства зайнятості, Національного бюро з освіти та професійної інформації, а також Центру професійної інформації та орієнтації. З-поміж функцій бюро – здійснення загальної методичної роботи з профорієнтації, розроблення методичних рекомендацій з розвитку професійної кар'єри, збір інформації і підготовка аналітичних оглядів, проведення статистичних досліджень із подальшим складанням прогностичних версій та їх поширення. Провідною функцією центру визначено координування профорієнтаційної роботи в школах на підставі Закону про освіту, оцінювання індивідуально-особистісних ресурсів учнів початкової школи з подальшим здійсненням професійного відбору.

В Україні проблемами професійної орієнтації і працевлаштування молоді опікуються державні центри зайнятості і центри консультування з професійної кар'єри, що функціонують як соціальні проекти або структурні підрозділи закладів освіти. На основі вивчення досвіду діяльності таких центрів виявлено такі проблемні аспекти: розбіжності в інформаційних відомостях банку вакансій та реальним попитом ринку праці; часткове врахування регіональних особливостей ринку праці; невідповідність розвинених якостей випускників запитам роботодавців; сформованість мисленнєвих стереотипів, вузьких і однобічних уявлень про ринок праці, установу, підприємство; низька мотивація молоді до трудової діяльності, професійних успіхів і кар'єрного зростання; дисбаланс між реаліями регіонального ринку праці та кількістю випускників конкретних професій; недостатня кількість кваліфікованих працівників центру кар'єри тощо.

Подоланню означених проблемних питань сприятиме уточнення змісту і функцій діяльності центрів консультування з професійної кар'єри у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що передбачає узгодження дій із державними службами зайнятості, а не їх дублювання.

На основі вивчення нормативно-законодавчого забезпечення, аналізу теоретичних праць із соціології, психології, педагогіки та субдисциплін означених наук, вітчизняного і зарубіжного досвіду

основними функціями діяльності центрів професійної кар'єри визначаємо такі: *оцінно-діагностувальна функція* передбачає визначення в учнів, випускників ЗП(ПТ)О мотивів вибору типу й способів реалізації професійної кар'єри, діагностування кар'єрних орієнтацій та рівнів розвиненості кар'єрної компетентності; *навчально-комунікативна функція* зорієнтована на навчання учнівської молоді технологій планування професійної кар'єри засобами індивідуально-особистісної взаємодії, обміну інформацією, визначення, закріплення і відтворення зв'язків і відносин, що утворюють систему цінностей, норм, окремих дій, способів діяльності, закріплюють та стандартизують поведінку молоді в умовах ринку праці на відповідних етапах цивілізаційного поступу; *інтегративно-координаційна функція* обумовлює наскрізні вектори діяльності працівників Центру та співробітників ЗП(ПТ)О щодо підготовки конкурентоспроможних робітників, здатних до проектування професійної кар'єри, самореалізації у межах фахової діяльності, професійного зростання на основі активізації процесів гуртування, створення команди зі спільними інтересами й ціннісними орієнтаціями, формування у представників професійних спільнот відчуття взаємовідповідальності; *соціалізаційно-консультативна й регулятивна функції* передбачають усвідомлене засвоєння учнівською молоддю норм професійної культури, соціальних ролей, еталонних (типових) зразків (стереотипів) поведінки та механізмів їх реалізації, формування ціннісних орієнтацій, надання консультативної допомоги в питаннях планування професійної кар'єри; *інформаційно-стимулювальна функція* полягає у забезпеченні учнівської молоді актуальною інформацією про ймовірні шляхи становлення професійної кар'єри та способи подальшого кар'єрного розвитку, наданні інформації про новітній стан ринку праці, затребувані професії, вимоги роботодавців, а також зорієнтована на своєчасне виявлення досягнень і недоліків у побудові й реалізації професійної кар'єри, застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень та блокування й усунення негативних рис.

За умови реалізації означених функцій центри консультування з професійної кар'єри стануть стабільними механізмами продуктивного забезпечення трудового потенціалу країни, що передбачає створення інформаційного банку даних про майбутніх фахівців регіону з урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей, здібностей, інтересів, індивідуальних можливостей і мотивацій та слугуватимуть своєрідними «вузловими конструкторами» формування ціннісно-нормативних структур суспільства.

Список використаних джерел:

1. Базиль Л. О. Концепція функціонування центрів професійної кар'єри у закладах освіти // Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій / Матеріали II Всеукраїнського науково-методичного семінару, 1 листопада 2018 року. Суми: Вінниченко М.Д., 2018. С. 11–16.
2. Базиль Л., Орлов В. Консультування із професійної кар'єри як важливий чинник самореалізації майбутніх фахівців // Science and education a new dimension. Pedagogy and Psychology. VI (75), Issue 181, 2018 Nov. С. 7–11.

МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАГАЧЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ ТРЕНІНГУ

Юрій Мосейчук,

завідувач кафедри фізичної культури та основ
здоров'я Чернівецький національний університет імені
Юрія Федьковича, доктор педагогічних наук, доцент

Юрій Курнишев,

викладач кафедри фізичної культури та основ
здоров'я, Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, кандидат педагогічних наук

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема формування культури здоров'я людини є об'єктом дослідження в багатьох галузях науки. Теоретичний аналіз наукових джерел дає змогу встановити наявність значного досвіду як у теорії й практиці професійної підготовки в умовах закладів вищої освіти, так і в оздоровчій сфері.

Недостатньо ґрунтовно вивчені питання впровадження тренінгових технологій, що передбачають прогресивний особистий розвиток під час формування культури здоров'я студентів, які навчаються на факультетах фізичного виховання. Ці аспекти спонукали нас до здійснення дослідження.

У методологічному аспекті, розробляючи тренінгові заняття, ми прагнули дати змогу майбутнім учителям фізичної культури не лише одержати нові теоретичні знання про культуру здоров'я, а й розширити діапазон практичних умінь щодо його збереження та зміцнення.

Основними елементами кожного тренінгового заняття були вступна, основна та завершальна частини. На стадії підготовчого етапу відбувалось ознайомлення учасників із метою і завданнями тренінгу та принципами діяльності. Метою основного етапу було

формування у студентів досвіду особистісних змін. Заняття передбачали введення таких вправ та завдань, які створювали б «терапевтичну» атмосферу в мікрогрупі. Студенти обговорювали проблемні психолого-педагогічні ситуації, котрі можуть виникати у професійній діяльності вчителя. Метою завершального етапу стало підведення учасників групи тренінгу до усвідомлення наявності сформованих у них особистісних змін щодо майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури. Наприкінці проведення кожної тренінгової вправи чи у кінці всього заняття ставляться запитання, і якщо учасники групи, відповідаючи на них, проговорюють своїми словами мету вправи або «важливий висновок», то можна вважати, що мета досягнута.

До основних завдань тренінгу віднесено: створити комфортну психологічну атмосферу, яка б мотивувала студентів до розвитку практичних умінь і навичок щодо формування культури здоров'я; поглибити теоретичні знання студентів про культуру здоров'я, здоровий спосіб життя та здоров'язбережувальні технології; розкрити роль основних факторів, що позитивно та негативно впливають на процес формування культури здоров'я; актуалізувати відчуття важливості культури здоров'я, розуміння потреби досягнення високого рівня її сформованості ще під час навчання.

Оптимальна група для проведення тренінгу становила 15–20 учасників. Як засвідчує практика, за більшої кількості учасників збільшується час виконання вправ, а у випадку меншої – важко створити комфортну атмосферу. За порадою Г. Мешко [2, с. 333], діяльність тренінгових груп спрямовувалася на реалізацію чотирьох «ес»: самопізнання; самосприйняття; саморозкриття; саморозвиток (самовдосконалення).

Зміст тренінгу передбачав послідовність усіх форм роботи, які заплановані на заняття. У технічному контексті тренінг, який спрямований на формування культури здоров'я майбутніх учителів фізичної культури, складався із 10 занять, орієнтовна тривалість заняття від 1,5 до 2 год. Тренінгові заняття проводились один раз на тиждень. Місцем для проведення обрано простору аудиторію, що пристосована до проведення тренінгів.

Викладач, який організовує та проводить тренінг, повинен керувати тренінгом, надавати інформацію, допомагати студентам систематизувати теоретичні знання та сформулювати практичні вміння і навички протягом участі у тренінгу.

Підсумовуючи, наголосимо на тому, що тренінг дає змогу активно працювати із мотивацією та вдосконалити у студентів потребу розвитку культури здоров'я й пробуджувати внутрішнє бажання зробити почуте частиною свого особистого досвіду.

Розроблений нами тренінг створив умови для розвитку комунікативності, рефлексивності, асертивності, толерантності. Участь студентів у тренінговій групі сприяла формуванню практичних умінь відкрито висловлювати свою позицію, розповідати про свої труднощі, допомогла налагодити прийоми активного слухання; сприяла оволодінню навичками самозбереження, зміцнення та збереження здоров'я й дозволила створити оптимістичну перспективу щодо формування культури здоров'я. Беручи участь у тренінгах, студенти отримали реальну змогу активно стимулювати розумову, емоційну, соціальну, фізичну активність на основі невимушеного обміну інформацією, досвідом між усіма його учасниками та тренером. Як показало проведене дослідження, участь майбутніх учителів фізичної культури у тренінгу допомогла адекватно керувати своєю поведінкою, змодельовати майбутню професійну діяльність та розвивати усвідомлене ставлення до культури здоров'я, а також тренінг позитивно вплинув на вдосконалення практичних навичок збереження здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Глоссарий терминов по вопросам укрепления здоровья. Всемирная организация здоровья. – Женева, 2008. – 48 с.
2. Мешко Г. М. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів до збереження і зміцнення професійного здоров'я : Дисс. ... доктора пед. наук: спец. 13.00.04 / Галина Михайлівна Мешко; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Т., 2012. – 630 с.
3. Давиденко Д. Физическая культура и культура здоровья студентов / Д. Давиденко // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 2. – С. 65–69.
4. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2006. – №20. – С. 12–15.
5. Гусак П. М. Відповідальне ставлення до здоров'я: теорія та технології : монографія / П. М. Гусак, Н. В. Зимівець, В. С. Петрович. – Луцьк : ВАТ «Волин. обл. друк.», 2009. – 219 с.

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ КАР'ЄРНИХ
ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ
(ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ**

Валерій Орлов,

головний науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, доктор педагогічних наук,
професор

Соціально-економічні та культурні перетворення, по-перше, обумовлюють уявлення людини про її соціальний стан, місце, роль у суспільстві; по-друге, закономірно впливають на визначення цілей, завдань; по-третє, відбиваються на успіхах, яких особа досягла або

планує досягти. Сукупність таких уявлень у межах конкретної соціальної групи, зокрема учнівської молоді, позначається на ставленні до майбутньої професійної діяльності, освітньої підготовки, навчання, суспільства в цілому, а відтак, детермінує їхню поведінку. У зв'язку з цим актуалізується необхідність вивчення сутнісних характеристик підготовки учнівської молоді до вибору й реалізації професійної кар'єри, а саме: формування уявлень про життєвий і професійний успіх, аналіз їх змісту, виявлення суперечностей і закономірностей трансформації уявлень майбутніх робітників про індивідуальні здобутки як у процесі навчання, так і в майбутній фаховій праці.

Теоретичний аналіз наукових розвідок із означеної проблематики показує, що уявлення особистості про професійний успіх і породжені ними кар'єрні орієнтації у своїй цілісності окреслюють загальний смисл буття людини, визначають ціннісне значення й сенс її життєдіяльності, посилюють характеристики цілеспрямованості в досягненні сформульованої мети і поставлених завдань. Важливо, що конструкти «уявлення про професійний успіх», «реалізація професійної кар'єри» і «кар'єрні орієнтації» наразі міцно утвердилися у масовій свідомості громадян Української держави, а також стали предметом спеціальних теоретичних і емпіричних досліджень.

При цьому зазначені поняття розглядаємо у межах поняттєвого поля наукової категорії «особисті прагнення», суть яких позиціонуємо таким чином: «індивідуалізовані цільові настанови, що конкретизуються низкою типових завдань щоденної поведінки особи». Як показує досвід, такі прагнення в учнів ЗП(ПТ)О вирізняються особливими характеристиками. Маємо на увазі, що навчання у ЗП(ПТ)О не обмежує вибір майбутнього, а навпаки відкриває широкі можливості для реалізації особистісного потенціалу майбутнього фахівця. Такий підхід до формування кар'єрних орієнтацій є особливо актуальним в умовах ринкових відносин.

Теоретико-методологічним підґрунтям дослідження є загальні методологічні принципи, розроблені у галузі професійної педагогіки: природовідповідності, людиноцентризму, гуманізації, цілісності, демократизації, культуровідповідності, професійної доцільності (С. Батишев, В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, В. Радкевич та ін.); у психології та акмеології: системності (Б. Ананьєв, А. Бодальов, О. Деркач, О. Дубасенюк, Н. Кузьміна, В. Огнев'юк та ін.), особистісного і професійного розвитку (Л. Виготський, В. Давидов, В. Семиченко), активності (В. Зінченко, В. Петровський), інтегративної єдності особистості й діяльності (Є. Клімов, Ю. Поваренков, С. Рубінштейн, Ю. Трофімов), психології професійної

діяльності (В. Клименко, В. Рибалка, Б. Федоришин, В. Ягупов та ін.).

Особливий інтерес у контексті дослідження викликають питання: про особистісну значущість кар'єрних орієнтацій учнів ЗП(ПТ)О і їхніх наставників, зв'язок майбутнього професійного успіху з розвитком професійної «Я-концепції», трансформацію цілей і розвиток життєвих смислів особистості під впливом уявлень, кореляційні зв'язки уявлень про професійну кар'єру та психологічне благополуччя особистості.

Дослідження кар'єрних орієнтацій не є принципово новим напрямом дослідницької діяльності для світової науки. Ця проблематика тривалий час перебувала в центрі уваги зарубіжних учених, і результати їхньої праці представлено в наукових розвідках В. Фрідріха, А. Хофмана, S. Bhogle, V. Murthy, Т.Н. Bremer, М.А. Witting, S. Fried-Buchalter, J. Fleming, М. Horner та ін. У вітчизняних дослідженнях протягом останніх десятиліть проблема кар'єрної успішності є предметом наукової уваги А. Деркача (1993), Д. Закатнова (2007), Н. Побірченко (2006) та ін.

Теоретичний аналіз наукових розвідок свідчить, що наявне забезпечення педагогічних умов, зокрема освітніх програм професійної підготовки, не сприяє формуванню кар'єрних орієнтацій, що окреслює об'єктивну потребу розроблення моделей і відповідних технологій. Обґрунтовані дослідниками концепції створення педагогічних технологій розвитку професійних і кар'єрних орієнтацій учнів ЗП(ПТ)О у системі консультування з професійної кар'єри об'єднує один важливий недолік – центрування уваги на суб'єктивних або об'єктивних чинниках досягнення мети.

Зважаючи на це, науково значущою вважаємо інтегративну концепцію розроблення педагогічних технологій щодо консультування з професійної кар'єри. Її застосування аргументуємо розумінням постійного взаємозв'язку і взаємозумовленості особистості та середовища її буття. Інтегративна концепція розроблення педагогічних технологій консультування з професійної кар'єри передбачає можливість цілісного впливу об'єктивних і суб'єктивних факторів на формування кар'єрних орієнтацій. При цьому фактори досягнення мети розглядаємо у межах двох груп: фактори, що впливають на кар'єрні орієнтації (тобто на процес формулювання (визначення) мети), і фактори, що обумовлюють кар'єрні орієнтації особи як способи досягнення професійного успіху.

Психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей, можливість відтворення результатів упровадження розробленої нами технології розвитку кар'єрних орієнтацій у системі консультування з професійної кар'єри

викладені у відповідних публікаціях за 2016–2018 роки. Системність пропонованої технології, логіка процесу формування і розвитку кар'єрних орієнтацій та його цілісність, керованість навчально-виробничого процесу, можливості поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів, ефективність, гарантованість досягнення визначених результатів, відтворюваність технології розвитку кар'єрної компетентності учнів іншими суб'єктами освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти доведена на основі статистичного опрацювання емпіричних результатів дослідження.

Структура розробленої нами педагогічної технології представлена такими складовими: концептуальна основа (концептуальні положення, закономірності, принципи формування кар'єрних орієнтацій); змістова частина розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх кваліфікованих робітників (цільові настанови – загальні і конкретні; зміст навчального, виховного, розвивального дидактичного матеріалу); процесуальна частина – технологічний процес (організація навчально-виробничого процесу; прийоми, методи і форми професійного та кар'єрного розвитку; методи й організаційні форми роботи викладачів щодо розвитку кар'єрних орієнтацій учнів навчальних закладів професійної освіти; дії викладачів і майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О щодо управління педагогічним процесом; діагностика результативності створених педагогічних умов). Означені структурні компоненти вирізняються особливим змістовим наповненням кожного із взаємопов'язаних етапів розвитку кар'єрної орієнтації майбутніх кваліфікованих робітників, що зумовлюється особливостями їхньої професійної діяльності і сформованих професійно значущих якостей.

За результатами проведеної дослідно-експериментальної роботи встановлено, що суперечності між суспільними запитами щодо підготовки вмотивованих до розвитку кар'єри майбутніх фахівців і дійсним станом рівня сформованості їхніх кар'єрних орієнтацій розв'язано за умови цілісної спрямованості освітнього процесу на створення системи консультування з професійної кар'єри і реалізацію відповідних педагогічних умов, упровадження розробленої технології розвитку кар'єрних орієнтацій у процес професійної підготовки таких фахівців у ЗП(ПТ)О.

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У КОНСУЛЬТУВАННІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ УКРАЇНИ

Валерій Байдулін,

науковий співробітник лабораторії професійної
кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Активне впровадження ІКТ в освітню сферу, включаючи систему ПТО та консультування з професійної кар'єри, почалося з прийняттям Законів України від 4 лютого 1998 № 74 «Про Національну програму інформатизації» та «Про Концепцію Національної програми інформатизації».

За останні роки для регламентування діяльності системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі ППТО) в Україні на рівні вищих органів влади було прийнято більше 300 нормативних документів, але жодна з програм не фінансувалася з бюджету в заявленому обсязі, тому заходи, зазначені в них, виконуються частково.

У результаті виконання цих нормативних актів створена Національна освітньо-наукова мережа «URAN» із забезпеченням виходу на транс'європейську мережу GEANT, розроблені рекомендації стосовно використання спеціалізованого програмного забезпечення для дистанційного навчання (ДН), організовано дистанційне навчання педагогів за курсом адміністраторів комп'ютерних комплексів, реалізований банк електронних освітніх ресурсів. Набуто певного досвіду використання комп'ютерних технологій навчання, у тому числі й у формі відкритих електронних освітніх ресурсів, таких як проект Prometheus – безкоштовні онлайн ресурси від викладачів КПІ, КНУ та Києво-Могилянської академії; інституційні репозитарії університетів України та ін.

Самостійним напрямом розвитку системи консультування з професійної кар'єри майбутніх спеціалістів є створення мережі державних спеціалізованих навчально-виробничих центрів підвищення кваліфікації та перекваліфікації робітничих кадрів, що проводиться Державною службою зайнятості населення України. Ці центри мають свої самостійні інформаційно-освітні сайти та інформаційні сторінки на сайтах регіональних державних служб зайнятості.

Аналіз показує, що в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) України існує інформаційно-освітнє середовище, що утворюється й підтримується за допомогою

вільно поширюваної програмно-інструментальної платформи MOODLE, дидактичної основою якої є контент, орієнтований на його самостійне освоєння учнями.

Використання саме цього інформаційного середовища повністю відповідає головній парадигмі навчання в сучасних умовах – формуванню в тих, хто навчається або планує навчатися, самостійності й творчого підходу до процесу та практичного застосування отриманих знань.

Основні проблеми щодо використання ІКТ у системі консультування з професійної кар'єри учнів ЗП(ПТ)О:

- недостатньо розвинена нормативно-правова база, що регламентує впровадження ІКТ у навчальний та консультаційний процеси;
- слабе нормативно-організаційне регулювання впровадження ІКТ з боку регіональних і місцевих органів управління;
- необґрунтоване копіювання і перенесення освітньо орієнтованих ІКТ вищих навчальних закладів у навчальний процес закладів ППТО;
- недостатня глибина прикладних досліджень у контексті проблем організаційно-педагогічних і дидактико-психологічних процесів із застосуванням професійно орієнтованих освітніх ІКТ;
- низький рівень підготовки педагогічних кадрів закладів ППТО з питань створення та застосування електронних програмно-педагогічних засобів у навчальному процесі та процесі консультування з професійної кар'єри.

Аналізуючи вищевикладену інформацію, можна говорити про те, що в Україні є повне розуміння перспектив розвитку використання ІКТ в ППТО, визнання наявних проблем, відбувається розроблення шляхів їх вирішення.

Активному використанню ІКТ у системі ППТО України налічується понад 15 років. Саме тому на сьогодні сформована база, на підставі якої може відбуватися подальший сталий розвиток застосування ІКТ.

За останні декілька років розробляються і втілюються в життя ініціативи з розширення використання ІКТ, відбуваються значні кроки в напрямі розвитку застосування ІКТ у професійній освіті та підготовці учнівської молоді до майбутньої професійної кар'єри. Влада країни розуміє необхідність і перспективність розвитку ІКТ, визначаючи інформатизацію одним з найважливіших національних пріоритетів.

Отже, згідно із перспективами подальшого розвитку застосування ІКТ у системі ППТО та консультуванні з професійної кар'єри можна сформулювати такі загальні пропозиції: вдосконалення нормативно-правової бази інформатизації та суворе дотримання всіх

раніше прийнятих розпорядчих документів, пов'язаних з ефективним впровадженням ІКТ; організація системи підвищення кваліфікації та перепідготовки інженерних, педагогічних і керівних кадрів системи ППТО з ефективного використання ІКТ у професійній діяльності; розроблення технологічних інструментів для аналізу і прогнозу потреби у фахівцях за галузями економіки для підвищення кваліфікації й професійної перепідготовки, а також для розвитку інформаційних систем моніторингу ефективності інвестицій у системи освіти і науки; розроблення загальної концепції взаємодії з роботодавцями в контексті застосування ІКТ в ППТО; розширення міжнародного співробітництва в галузі освітніх ІКТ; розроблення механізмів підвищення конкурентоспроможності й популяризації робітничих професій на основі застосування методів мотивування працівників системи ППТО, репутаційного менеджменту, а також сприяння забезпеченню конкуренції між закладами ППТО різних форм власності як одного з найважливіших чинників підвищення якості підготовки робітничих кадрів.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЛАНУВАННЯ КАР'ЄРИ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Інна Гриценюк,

старший науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук,
доцент

В Інституті професійно-технічної освіти НАПН України (далі – Інституті ПТО НАПН України) була проведена лекція для закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) м. Києва та Київської області на тему «Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів». Лекція містила такі структурні елементи: професійне просвітництво, професійну консультацію, професійний відбір, професійне навчання, професійну адаптацію, професійне виховання. Соціальна диференціація населення призвела до того, що матеріальне становище стає значущим чинником, що визначає соціально-професійні наміри і життєві стратегії молодих людей.

За результатами обговорення актуалізовано мету створення системи кар'єрного консультування учнів ЗП(ПТ)О, а саме: забезпечення вибору учнями професійної кар'єри на основі збалансування особистісних інтересів і потреб ринку праці у

кваліфікованих конкурентоспроможних кадрах і проектування ними освітньо-професійної траєкторії. Консультування для кар'єри (кар'єрне консультування) є інструментом подолання внутрішніособистісних конфліктів професійного самовизначення і професійного розвитку. Його зміст, форми й методи повинні відповідати особливостям особистісного і професійного розвитку людини, що й визначає вимоги до системи кар'єрного консультування на етапі професійної підготовки з урахуванням особливостей її здійснення у системі професійно-технічної освіти. Проектування педагогічної системи кар'єрного консультування учнів закладів професійної освіти передбачає моделювання системи, яка включає такі основні елементи: ієрархію цілей, організаційне середовище, теоретико-методичне забезпечення, технології кар'єрного консультування педагогів як модераторів процесу кар'єрного розвитку учнів, інформаційне забезпечення консультування з питань кар'єри тощо. Оскільки ефективність педагогічної системи визначається якісними і кількісними змінами певного показника, то для системи кар'єрного консультування таким може слугувати рівень розвитку кар'єрної компетентності учнів.

У навчальному посібнику «Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» (за редакцією Д. О. Закатнова) у розділі «Психологічний інструментарій в системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів» висвітлено діагностичні методики в системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів. У розділі розглянуто зміст, форми та методи здійснення психологічної допомоги під час вибору професії або зміни її, яка залишається актуальною донині та є одним із напрямів кар'єрного консультування. Проблема формування кар'єри майбутнього фахівця отримала найбільш широкий розгляд у межах компетентнісного підходу, який наразі відображає основні аспекти процесу модернізації сучасної професійної освіти. Із позицій цього підходу, кар'єрна компетентність розглядається як елемент професійної компетентності особистості, що характеризує її прагнення, готовність і здатність до професійної самореалізації та супроводжується рефлексивним баченням себе, адекватною самооцінкою та визначає цілеспрямований процес і результат розвитку професійної кар'єри.

У розділі «Консультативний супровід учнів із професійної кар'єри в системі професійно-технічної освіти» висвітлено алгоритм консультативного супроводу з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів, який має допомогти учням співвіднести свої психофізіологічні й індивідуально-психологічні

особливості з вимогами професії, аналізуються особливості кар'єрного консультування учнів соціальних категорій, висвітлюються інноваційні методи кар'єрного консультування учнів ПТНЗ (ігри кар'єрного консультування, активні опитувальники, бланкові ігри, ціннісно-сміслові опитувальники, бізнес-ігри, віртуальні кабінети кар'єрного консультування тощо).

Наукові доробки із означеної теми НДР впроваджені в Навчально-методичному центрі професійно-технічної освіти у Вінницькій області, ДНЗ «Ржищівський професійний ліцей» (Київська область), ДНЗ «Шосткинський центр професійно-технічної освіти» (м. Шостка, Сумська обл.), Вищому комерційному училищі Національного торгівельно-економічного університету (м. Київ), Колківському ВПУ (Волинська обл., Маневицький р-н), Мистецькому коледжі художнього моделювання та дизайну (м. Київ) на етапах консультування з професійної кар'єри.

Експериментальні дані свідчать про те, що багато учнів не вважають себе здатними до прийняття рішення у складних ситуаціях, у них слабо розвинений самоконтроль, що характеризує їх як невпевнених у своїх силах осіб. Також серед респондентів дуже низький відсоток учнів, що вважають за краще підкорятися, консервативних і нерішучих. Однак учнів, яких можна охарактеризувати як людей, здатних впливати на інших, що прагнуть до лідерства у групах, орієнтованих на постійні зміни і нововведення в організаціях, які володіють високим рівнем намагань, виявилось теж не так багато. Учні ЗП(ПТ)О відрізняє недостатньо високий рівень емоційної стійкості, нормативності, низький рівень дипломатичності, відсутність незалежності й підвищена конфліктність. Усе це свідчить про недостатню сформованість емоційно-вольового компонента психологічної готовності учня ЗП(ПТ)О до вибору, планування й реалізації професійної кар'єри.

ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ КРИВОРІЗЬКОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МЕТАЛУРГІЇ ТА МАШИНОБУДУВАННЯ

Людмила Дорамідонтова,

заступник директора ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування»

У листопаді 2018 року ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування» урочисто відкрив центр професійної кар'єри, який буде надавати інформаційну підтримку

випускникам, допомагатиме в пошуку роботи та адаптації до сучасних вимог ринку праці. На відкритті були присутні: Раїса Рак – керівник Центру кар'єри ТОВ «МЕТІНВЕСТ»; Катерина Залозних – начальник управління з навчання, розвитку та підбору персоналу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»; Катерина Бикова – менеджер з добору персоналу Центру кар'єри ТОВ «МЕТІНВЕСТ»; Ірина Рябінкова – спеціаліст із роботи з навчальними закладами ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»; Олександра Пшеніцина – провідний фахівець відділу перспективного розвитку і роботи з молоддю металургійного інституту НМетАУ; Наталя Мількевич – заступник начальника відділу активної підтримки безробітних Криворізького міськрайонного центру зайнятості.

Свій початок Центр кар'єри бере ще з 2010 року. Це був складний період для закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Працевлаштувати випускника було вкрай важко: підприємства закривались, гострої потреби в робочих кадрах не було, відносини з роботодавцями вибудовувалися складно, оскільки руйнування зв'язків професійно-технічної освіти з підприємствами призвело до того, що частина з них перестали приділяти належну увагу питанням перепідготовки й підвищення кваліфікації своїх кадрів.

Але ті часи вже минули. Сьогодні ситуація докорінно змінилася. Підприємства потребують працівників, що зможуть працювати на складному сучасному обладнанні. З огляду на це, наш Центр ставить перед собою багато завдань, зокрема: інформування учнів щодо напрямів діяльності та потреби в кадрах підприємств, організацій, установ міста та регіону; організація прямих контактів між навчальним закладом та міським центром зайнятості, між роботодавцями та учнями; надання допомоги роботодавцям щодо вибору необхідних спеціалістів із числа випускників КЦПОММ; організація презентацій підприємств, організацій, установ, закладів вищої освіти.

Очолює Центр кар'єри в.о. директора ДНЗ «КЦПОММ» Григорій Горб. До складу Центру входять також провідний фахівець з питань працевлаштування, заступник директора Л. Дорамідонтова, психолог О. Зайко, юрист О. Петрушкевич та викладач основ професійної мобільності А. Кушнір.

Напрями роботи Центру професійної кар'єри такі: допомога учням і випускникам у пошуку роботи; інформаційно-консультативна підтримка молоді; формування професійних якостей молодого фахівця, його адаптація до умов сучасного високотехнологічного виробництва; допомога у профорієнтації учнів шкіл; вивчення міжнародного інноваційного досвіду.

Для успішної роботи Центру кар'єри в закладі впроваджено

курс «Основи професійної мобільності». Адже питання підготовки професійно мобільних робітничих кадрів є одним із найважливіших на сьогодні. Воно безпосередньо пов'язане з проблемою професійної адаптації до ринку праці, що є складовою процесу формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Завдання курсу:

1. Озброєння учнів знаннями основних наукових понять суті професійної мобільності;
2. Підвищення адаптивності учнів, відповідно до їхнього соціального досвіду, можливостей і психологічного стану;
3. Розвиток позитивного ставлення молодого фахівця до самого себе та навколишнього світу;
4. Розвиток комунікативної, інтерактивної та перцептивної сторін спілкування з метою попередження виникнення комунікативних бар'єрів;
5. Розвиток в учнів готовності до професійної мобільності;
6. Розвиток якостей, необхідних для професійно мобільного кваліфікованого робітника (комунікативних, ділових якостей, здатності до самопізнання та підприємливості);
7. Розвиток умінь та навичок планування власного майбутнього професійного життя.

У січні – лютому 2019 року до Центру професійної кар'єри КЦПОММ завітали представники Центру кар'єри компанії «МЕТІНВЕСТ», регіональної філії Придніпровської залізниці АТ «Укрзалізниця». Також з учнями закладу відбулася зустріч із Олександром Клімчуком, головним державним інспектором відділу з питань додержання законодавства про працю, зайнятості, працевлаштування інвалідів та з питань дитячої праці у Криворізькому регіоні Управління з питань праці Головного управління Держпраці у Дніпропетровській області.

Для Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування зміцнення зв'язків із роботодавцями завдяки Центру професійної кар'єри відкриває додаткові можливості: спрощується механізм моніторингу регіонального ринку праці, розширюються можливості працевлаштування випускників, з'являються нові пропозиції щодо організації виробничої практики учнів та стажування педагогічних працівників для ознайомлення з новітніми технологічними процесами виробництва та сучасним устаткуванням, спрощується процедура коригування чинних і розробки нових освітніх планів та програм відповідно до вимог

роботодавців, забезпечується облік вимог роботодавців щодо змісту підготовки майбутніх робітників.

Проголошена в нашій країні інноваційна модель розвитку потребує, насамперед, висококваліфікованої робочої сили, професійно мобільних, конкурентоспроможних працівників, а роботодавець здебільшого бачить у системі професійної освіти джерело нового робітничого потенціалу. Тож завдання Центру професійної кар'єри – забезпечити державу та регіон таким потенціалом.

РОЛЬ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО – ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДІ

Валентина Дуднік,

майстер виробничого навчання Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1 м. Кривий Ріг

У концептуальних засадах реформування та розвитку професійної освіти України «Сучасна професійна освіта» зазначається, що престижність професійної освіти впродовж останніх десятиліть у суспільстві поступово знижувалася через недосконалість системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування молоді і дорослих [1].

Зкладам професійної (професійно-технічної) освіти відведено значну роль у консультуванні молоді щодо найбільш правильного вибору їхньої майбутньої професії, що забезпечить їм у подальшому успішну професійну кар'єру.

Аналіз наукових досліджень, проведених за останні роки, показує, старшокласники коливаються під час вибору професії. Це спостерігається в тому разі, коли кілька професій подобаються одночасно, відбувається конфлікт між схильностями і здібностями, між ідеалом у виборі професії і реальними перспективами (учень бажає навчатися у виші, але успішність має низьку). На вибір професії впливають і думки інших людей: інтерес, батьки радять інше, товариш – третє.

Професійно-технічні заклади готують до вибору професії, до оволодіння нею всім змістом і методами навчально-виховної роботи. У цій підготовці важливе все: система загальноосвітніх знань, політехнічне і трудове навчання, ідейно-політичне, моральне, естетичне й фізичне виховання учнів. Потрібна спеціальна система заходів, спрямованих на підготовку професійного самовизначення.

Проблема професійного вибору полягає в тому, що молоді люди

мають зробити відповідальний і самостійний вибір щодо свого майбутнього. Тому проблема профорієнтаційної роботи з молоддю у сучасних умовах є однією з гостро актуальних не тільки з точки зору розв'язання власне виробничих завдань, але, передусім, якнайповнішого розкриття творчого потенціалу кожної людини [2].

Працівники ЗП(ПТ)О задля успішної профорієнтаційної роботи повинні добре усвідомити, що важливою передумовою успішного професійного самовизначення, особливо на етапі первинного вибору професії, є сформованість й усвідомлення людиною своєї «реалізаційної спрямованості». Суб'єктивні труднощі, пов'язані з проблемами самореалізації, які виникають у старшокласників у процесі професійного самовизначення, як правило, зумовлені характером сприймання людиною самої себе, навколишнього світу і свого місця в ньому.

Другий аспект проблеми професійного самовизначення особистості – проблема вибору. Спостереження процесу прийняття рішень у профконсультації свідчать, що внутрішній пошук відбувається у двох напрямках: по-перше, це пошук засад, підходу до розв'язання проблеми, і по-друге, це саме вибір одного з рішень, які постають як можливі, відповідно до обраного підходу або позиції. Орієнтований пошук «базової основи» вибору, з одного боку, і розв'язання проблем на базі обраних критеріїв, - з іншого, формують «систему внутрішніх координат» особистості, в межах якої розгортається динамічний процес здійснення вибору і прийняття рішень.

Професійне самовизначення неодмінно включає також необхідність конкретизації цілей, узгодження індивідуальних планів випускника із зовнішньою ситуацією, потребує врахування конкретних обставин, а також своїх переваг і обмежень у процесі реалізації власних інтересів і цінностей.

Задля результативності роботи працівника ЗП(ПТ)О з консультування учнівської молоді щодо їхньої подальшої професійної кар'єри необхідно насамперед оцінити стан суб'єктивної професійної визначеності, переважних цінностей та значущих життєвих сфер особистості, а вже потім проводити індивідуальні профконсультації, які включатимуть попередню бесіду, тестування і профконсультаційні бесіди.

Професійне самовизначення розглядається як процес, що охоплює весь період професійної діяльності особистості: від виникнення професійних намірів до виходу з трудової діяльності. Він пронизує весь життєвий шлях людини. Піком цього процесу, переломним моментом у житті є акт вибору професії.

Сучасний заклад професійної освіти повинен сприяти виховання

молодої людини як суб'єкта вибору професії і суб'єкта праці, який володіє активністю і самостійністю в поведінці і діяльності, здатністю до ініціативного цілепокладення та планування свого майбутнього, а також створення умов, які сприяють розвитку внутрішніх засобів активного професійного самовизначення: самопізнання, самооцінювання і саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної освіти «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2018/10/17/1kontseptsiya.docx>.- Заголовок з екрана.- Мова укр.
2. Вітковська О.І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації: Монографія/ О.І. Вітковська – К.: Наук. світ, 2001. – 91 с.

КАР'ЄРНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Дмитро Закатнов,

завідувач лабораторії професійної кар'єри Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Протиріччя між потребами економіки стосовно підготовки фахівців з певних професій і переважно стихійним характером вибору учнівською молоддю майбутньої професії зумовлює необхідність дослідження психолого-педагогічних проблем, пов'язаних із підготовкою молодого покоління до усвідомленого вибору професійної кар'єри та її реалізацією. Шляхи вирішення зазначених проблем впродовж тривалого періоду розглядалися як вітчизняними, так і зарубіжними педагогами і психологами у контексті вдосконалювання змісту, форм і методів профорієнтаційної роботи. Проте з другої половини минулого століття основний акцент у здійсненні психолого-педагогічного супроводу підготовки молоді до вибору та реалізації освітньо-професійних траєкторій перемістився з професійної орієнтації (професійного керівництва) на консультування для професійної кар'єри («career counseling», «career guidance»). Сьогодні у США та країнах Європейського Союзу консультування для професійної кар'єри (часто використовуються й інші терміни, наприклад «кар'єрне консультування», «консультування для здійснення кар'єри») реалізується державними і недержавними структурами, що забезпечують психолого-педагогічну підтримку під

час вибору молоддю професійного і життєвого шляху. При цьому таке консультування є окремим напрямом фахової діяльності.

У вітчизняній психології та педагогіці досі не існує загального підходу до визначення суті кар'єрного консультування. Консультування для професійної кар'єри (кар'єрне консультування) ми розглядаємо як вид міждисциплінарного (психолого-педагогічного та профорієнтологічного) консультування, що має на меті надання особі допомоги у вирішенні індивідуальних проблем вибору й розвитку професійної кар'єри. При цьому розвиток професійної кар'єри (кар'єрний розвиток, кар'єрне зростання) визначаємо як процес самореалізації особи у професійній діяльності, що супроводжується накопиченням трудового досвіду, систематизацією й розвитком її знань, навичок, особистісних якостей тощо, і приводить до переходу до більш високого соціально-професійного статусу. Для поширення у системі освіти компетентнісної парадигми мета кар'єрного консультування визначалася саме в її руслі й полягає, з нашої точки зору, в розвитку в учнівської молоді кар'єрної компетентності [1].

Здійснення консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти передбачає створення відповідної системи, метою якої є розвиток кар'єрної компетентності учнівської молоді та розроблення її моделі. Модель системи консультування з професійної кар'єри охоплює: мету, суб'єктів системи (учні ЗП(ПТ)О, їхні батьки, педагогічні працівники), взаємодію із зовнішнім середовищем, концептуально-теоретичний блок (репрезентує теоретичне підґрунтя функціонування системи консультування з професійної кар'єри у ЗП(ПТ)О)), методико-технологічний блок (відображає методику формування кар'єрної компетентності учнів закладів професійно-технічної освіти як поетапний процес, конкретизований відповідними формами, методами і технологіями консультування з професійної кар'єри), оцінно-результативний блок (відображає критерії, рівні сформованості кар'єрної компетентності учнів ЗП(ПТ)О, що дає змогу оцінити педагогічну ефективність системи кар'єрного консультування на рівні навчального закладу). Організаційно-предметне середовище консультування з професійної кар'єри у межах відповідної системи може бути реалізованим у формі Центру професійної кар'єри, який є підрозділом закладу професійної (професійно-технічної) освіти, основною метою якого є комплексна підтримка його учнів і випускників стосовно кар'єрного розвитку і надання послуг з планування й розвитку кар'єри, забезпечення взаємодії закладу освіти з ринком праці тощо [2].

У межах експериментальної роботи лабораторії професійної

кар'єри перший Центр професійної кар'єри у ЗП(ПТ)О було створено в червні 2016 року в Колківському вищому професійному училищі (Волинська обл., Маневицький р-н, смт. Колки). Згодом подібні Центри було засновано в усіх ЗП(ПТ)О Волинської області (всього 20 Центрів) [3]. Створено або створюються подібні центри у Запорізькій, Одеській, Сумській та інших областях. Зазначимо, що процедура створення та діяльність Центрів консультування з професійної кар'єри (існує декілька варіантів їх назв: Центр кар'єрного консультування, Центр кар'єрного розвитку та інше) не унормовано, проте Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення» (№ 469-р від 04 липня 2018 р.) передбачено сприяння створенню Центрів кар'єри на базі закладів освіти, методичне забезпечення створення та їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Система консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія [Алексєєва С. В., Величко Н. О., Єршова Л. М., Закатнов Д. О., Кузьмінська Л. Д., Лозовецька В. Т., Орлов В. Ф.]; за редак. Д. О. Закатнова. – Київ: ПІТО НАПН України, 2018. – 223 с.
2. Планування й розвиток професійної кар'єри учнівської молоді у системі професійно-технічної освіти: навчальний посібник / [С.В. Алексєєва, Л.М. Єршова, Д.О. Закатнов, В.Т. Лозовецька, В.Ф. Орлов]; за ред. Д. О. Закатнова. – Житомир: «Полісся», 2018. – 186 с.
3. Орлов В.Ф. Методичні засади професійної орієнтації та консультування з професійної кар'єри учнівської молоді // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України) / Л. М. Єршова, В. Ф. Орлов, Д. О. Закатнов / Збірник наукових праць. — К.: Видавничий дім «Сам», 2017. – С. 291-296.

КАР'ЄРНЕ ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Марина Клименко,

асистент кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету, кандидат
педагогічних наук

В умовах сучасних цивілізаційних змін в Україні загострюється увага на проблемах досягнення професійних і життєвих успіхів, кар'єрного зростання особистості в обраній сфері фахової праці. Істотні трансформації, що відбуваються в українському соціумі, передбачають набуття кожною особою багатопланового досвіду, що цілісно уможлиблював би її успішний самостійний і цілеспрямований розвиток, конкретизований множиною якостей щодо визначення й використання різних способів самоорганізації, досягнення життєвої

мети, реалізації творчих планів та завдань. Ми усвідомлюємо, що такий досвід набувається не випадково і спонтанно, внаслідок мозаїчного впливу відповідного середовища. Підґрунтям становлення й удосконалення цього досвіду є реалізація складних механізмів навчання, виховання, соціалізації особистості, що здійснюється в освітніх, громадських інституціях зусиллями педагогічних працівників.

Провідними характеристиками сучасного етапу цивілізаційного розвитку українського суспільства є низка суперечностей соціального, економічного, культурологічного змісту, що виникають у контексті вирішення дискусійних питань щодо цивілізаційного вектора розвитку суспільства, економічних принципів та управлінських моделей, політичних орієнтацій і культури суспільних відносин, ролі та функцій різних форм суспільної свідомості.

Більшість громадян намагаються збагнути суть цивілізаційних змін. Відтак, висловлюють власні світоглядні міркування, реалізують ціннісні орієнтації тощо.

У контексті означеної дискусії важливе місце посідають орієнтації щодо кар'єрного зростання та професійного успіху людини, оскільки «збалансований розвиток України базується на людиноцентричному підході з урахуванням глобальних мегатрендів і цілей тисячоліття, що впливатимуть на глобальну економіку найближчі десятиліття» [1]. Серед існуючих потенційних можливостей головна увага приділяється розвитку якісного людського капіталу шляхом інноваційної державної політики, що передбачає створення мережі технопарків, бізнес-інкубаторів, стартап-центрів, центрів технологічного трансферу, центрів професійної кар'єри тощо. Відповідно до стрімкої динаміки соціально-економічної ситуації постійно змінюється ринок праці. Працедавці зацікавлені в пошуку й відборі висококваліфікованих кадрів, здатних ефективно виконувати професійну діяльність у складних мінливих ситуаціях.

У таких умовах важливо спроектувати індивідуальну концепцію кар'єрного розвитку, узгодити її з вимогами певної організації. Як показує досвід практичної діяльності, більшість випускників технічних університетів усвідомлюють, що людина – це суб'єкт власної кар'єри, а тому дуже важливо оволодіти здатністю самостійно визначити вектор професійного розвитку. Особливої актуальності набувають проблемні питання професійного становлення, створення власної системи ціннісних орієнтацій, переконань, світоглядних позицій.

З одного боку, для отримання посади інженера достатньо здобути вищу технічну освіту, а з іншого, – набутий досвід інженерної діяльності, вільне володіння програмами AutoCAD, SolidWorks,

CorelDraw, SCAD, КОМПАС-3D тощо, які необхідні в теоретичній підготовчій роботі значно підвищують конкурентоспроможність інженерів.

Вітчизняні і зарубіжні стейкхолдери цінують працьовитість і високий рівень знань українських фахівців, що окреслює перспективні можливості отримання високої зарплатні та імміграції до розвинених країн світу. Тому в цільових настановах професійної підготовки майбутніх інженерів наразі зміщується акцент із набуття теоретичних знань, практичних умінь і навичок на розвиток кар'єрних орієнтацій, хоча змістом існуючої професійної підготовки не передбачено формування уявлень про кар'єрний успіх, кар'єрне зростання. Важливо, щоб у процесі навчання, оволодіння основами професійних знань і вмінь майбутні інженери не лише самоідентифікували себе як фахівців у галузі інженерії, а й спрогнозували перспективні вектори професійного майбутнього, усвідомлюючи себе конкурентоспроможними працівниками, активністю яких обумовлюються процеси професійного і кар'єрного розвитку.

Проблему кар'єрного зростання інженерів ще в процесі професійної підготовки в технічних університетах частково розв'язують у межах функціонування центрів професійного та кар'єрного розвитку, які з 2004 р. відкривають як структурні підрозділи закладів вищої і професійної освіти. Так, метою діяльності Кар'єра-центру Одеського національного політехнічного університету передбачено надання студентам і випускникам допомоги в плануванні професійної кар'єри та сприяння їх працевлаштуванню. Інноваційними та значущими для планування й реалізації професійної кар'єри майбутніх фахівців є заходи, започатковані діяльністю центру «Кар'єра» Національного технічного університету «ХПІ», а саме: телепроекти «Світ освіти», «Політех стартапс», ярмарки вакансій тощо. Головним принципом роботи Центру кар'єри Волинського національного університету визначено організацію партнерської діяльності «студент – працедавець», а програмою функціонування – засвоєння перспективних європейських практик професійного порадиництва, організацію «Школи профконсультанта», тренерських майстер-студій, «Ярмарків кар'єри», проведення стипендіальних конкурсів від ПАККО Холдинг «Вопак – наш супермаркет», «HR – клуб», «Асоціація випускників» тощо. Важливо, що діяльність центру провадиться у двох площинах: підвищення практичної майстерності працівників центрів працевлаштування закладів вищої освіти й інших організацій Волині, що сприяють працевлаштуванню молоді на ринку праці; а також – активізація студентів і випускників закладів вищої освіти м. Луцька на ринку праці. Як спеціалізований підрозділ Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) функціонує Центр

професійного розвитку та кар'єри, а провідними векторами його діяльності є такі: надання допомоги студентам і випускникам у професійному становленні, плануванні своєї кар'єри, працевлаштуванні, розвитку зв'язків із бізнес-структурами, організаціями, громадськістю.

Отже, кар'єрне зростання передбачає актуалізацію потреби досягнень професійних успіхів, формування уявлень про кар'єру і відповідних ціннісних орієнтацій, які порівняно зі стандартним опануванням знань, набуттям вмінь і навичок, більш ефективно впливають на мотивацію та інтерес студентів до оволодіння професією, активізують навчальну діяльність, зумовлюють прагнення до самопізнання і професійного саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. – Львів: Кальварія, 2017. 164 с. – С. 69.
2. Базиль Л. Центри зайнятості і центри професійної кар'єри: цілі та завдання/ Людмила Базиль // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (5-19 березня 2018 р., м. Київ) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : ІПТО НАПН України, 2018. – С. 36 – 38

ВИКОРИСТАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В РЕЖИМІ ПРАЦІ І ВІДПОЧИНКУ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Юрій Курнишев,

викладач кафедри фізичної культури та основ здоров'я, факультету фізичної культури та здоров'я людини, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат педагогічних наук

Марина Кожокар,

викладач кафедри фізичного виховання, факультету фізичної культури та здоров'я людини, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, кандидат педагогічних наук

Професійна діяльність студента сучасного виробництва має низку особливостей. Вона характеризується навантаженням на розумові центри й обслуговуючі їх фізіологічні та психічні процеси. Праця студента відрізняється одноманітністю робочої пози і вкрай обмеженою руховою активністю. Студент нерідко пов'язаний з великими нервово-психічними напругами. Напружена праця фахівця веде до визначених зрушень в організмі, що часто закінчуються різким зниженням рівня функціонування найважливіших систем, зниження працездатності, патологією. В останні роки встановлено, що

у процесі студентської праці відбуваються глибокі фізіологічні і біохімічні зміни, що погіршують функціональний стан організму і можуть переходити в патологічні.

Аналіз захворюваності студентів показує значну поширеність ураження серцево-судинної системи й органів подиху, поряд з розвитком у низці випадків невротичних порушень, що є наслідком перевтоми й емоційної напруженості. Учені спостерігали підвищення захворюваності на гіпертонію серед студентів.

Праця студентів сьогодні відрізняється великою різноманітністю. Студент слухає лекції, бере участь у практичних і лабораторних заняттях, проходить практику, самостійно опрацьовує матеріал, складає заліки й іспити, займається науковою діяльністю. Усі ці різновиди студентської праці й умов, у яких вона протікає, викликають також специфічні зрушення в організмі студентів, позначаються на їхньому фізіологічному стані, працездатності, стані здоров'я і, безумовно, повинні враховуватися під час раціоналізації студентської діяльності.

Сучасні наука і практика прагнуть забезпечувати високий рівень дієздатності працівників через різні заходи, що активно впливають на фактори, які обумовлюють цю комплексну якість в умовах сучасного виробництва. Сьогодні педагогіка вищої школи розробляє систему заходів, що забезпечує нейтралізацію негативних впливів інтенсивності праці. Пропонуються такі заходи: раціоналізація навчального процесу; створення сприятливого психологічного мікроклімату в студентських колективах (у групах, на курсах, факультетах); систематичні вправи в розумовому й іншому видах робіт; раціоналізація студентського побуту і харчування; профілактичні і лікувальні медичні заходи, постійний лікарський контроль; широке використання фізичної культури.

Численні дослідження і практичний досвід засвідчують, що фізична культура і спорт можуть здійснювати винятково ефективний вплив на фактори дієздатності, і сприяти високій професійній працездатності і поліпшенню стану здоров'я студентів закладів вищої освіти. За даними, отриманими викладачами у процесі опитування більше тисячі студентів, встановлено, що ті студенти, які регулярно займаються фізичною культурою і спортом, менше стомлюються протягом робочого тижня, рідше хворіють, мають більш високий рівень соціальної активності, ніж ті, хто не займається фізичною культурою і спортом.

Фізкультурні заходи, що впливають на дієздатність студентів, за терміновістю їх взаємодії на особистість можна умовно поділити на дві великі групи: довгострокові й оперативні.

До першої належать регулярні навчально-тренувальні заняття

фізичною культурою і спортом, ефект від застосування яких віддалений за часом. До другої групи – фізкультурні заходи до і після робочого дня, у режимі трудового процесу, у вихідні дні, у період відпустки, спрямовані на одержання, насамперед, термінового ефекту. Ефект від застосування першої групи засобів досягається за рахунок поступового поліпшення у процесі регулярних занять спеціальних, рухових, сенсорних і розумових навичок, функцій, органів, що випробують навантаження у процесі професійної діяльності, у підвищенні їх надійності, формуванні й удосконалюванні професійно важливих фізичних і психічних якостей, підвищенні загальної тренуваності.

Дослідження доводять, що найбільш високий рівень підвищення професійної працездатності у працівників сучасного промислового виробництва і студентів забезпечують такі види фізичної культури і спорту на витривалість, як ритмічна гімнастика, легка атлетика, туризм, лижний спорт, плавання, а також спортивні ігри та єдиноборства (баскетбол, волейбол, теніс, боротьба тощо), використання прикладних-професійно-прикладних технічних видів спорту.

Ефект від застосування другої групи засобів фізичної культури досягається за рахунок термінового впливу на органи і функціональні системи працюючого, приведення їх в оптимальний робочий стан, зняття стомлення.

Дослідження переконують, що перша група засобів володіє не тільки кумулятивним, але й відносно терміновим ефектом.

Тренування після робочого дня в оптимальному режимі швидко знижують стомлення, сприяють поліпшенню працездатності наступного дня. Одночасно встановлено, що регулярні заняття виробничою гімнастикою (друга група засобів) володіють кумулятивним ефектом, поліпшують функціонування робочих органів і систем організму, стан здоров'я, сприяють розвитку професійно важливих якостей. Таким чином, перша і друга групи засобів доповнюють один одного.

Список використаних джерел:

1. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-познавательного процесса подготовки специалистов / В.П. Беспалько, Ю.Г. Татур. – М.: Высшая школа, 1989. – 144 с
2. Выдрин В.М. Физическая культура студентов вузов: Учебное пособие / В.М. Выдрин, Б.К. Зыков, А.В. Лотоненко. – Воронеж, Изд-во ВГУ, 1991. – 128 с.
3. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа, 1990. – 117 с.

КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Галина Однорог

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Глобалізація суспільства зумовлює постійне зростання вимог до кваліфікованого робітника. Сучасний фахівець прагне до розвитку професійної кар'єри, а підприємець зацікавлений у робітнику, який уміє думати самостійно, володіти критичним та творчим мисленням, уміти обстоювати свою думку, бути комунікабельним, здатним до професійної адаптації, працювати в команді та прагнути до самоосвіти. Виконання цих завдань потребує формування та розвитку ключових компетентностей у майбутніх фахівців різних професійних напрямів, зокрема швейного профілю.

Для роботи на швейних підприємствах необхідні компетентні, мобільні й конкурентоспроможні кваліфіковані робітники, які відповідають рівню сучасних і перспективних вимог. Актуальною проблемою професійної (професійно-технічної) освіти є оновлення й удосконалення змісту професійного навчання та системи кваліфікацій, оскільки роботодавці вважають її недосконалою через те, що вона не дає об'єктивної інформації про якість набутих знань, умінь і компетенцій, які б відповідали реальним потребам ринку праці [6, с. 151-152].

Сучасні моделі розвитку ключових компетентностей ґрунтуються на засадах компетентнісного підходу, суть якого полягає в тому, що увага акцентується на результатах освіти, причому, як результат розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини ефективно діяти в різних професійних та життєвих ситуаціях. У працях науковців щодо реалізації компетентнісного підходу (А. Баранников, В. Байденко, В. Безрукова, Н. Бібік, Е. Зеєр, І. Зимня, Н. Кузьміна, А. Маркова, Т. Орджі, В. Петрук, О. Пометун, В. Радкевич, О. Семенов, М. Стобарт, О. Темняткін, Г. Халаж, М. Холстед, Н. Хомський, А. Хуторський та ін.) зазначається, що проблема формування компетентностей особистості складна і в якісному, і в структурному відношенні.

Аналіз праць науковців підтверджує необхідність дослідження проблеми формування ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю, крім того, потребує ґрунтовного вивчення змісту та структури даних компетентностей майбутніх спеціалістів зазначеної галузі. У робочій програмі

Європейської Комісії «Ключові компетентності для навчання впродовж життя. Європейська довідкова система» термін «компетентність» розглядається як комбінація знань, умінь, здібностей і ставлення до навчання та набуття практичного досвіду [7]. На 48-му Всесвітньому економічному форумі в Давосі у 2018 році були озвучені десять «soft skills» (ключових компетентностей), які необхідні для досягнення успіху на роботі та підйому кар'єрними сходами в 2020 році: комплексне розв'язання проблем; критичне мислення; креативність; уміння керувати людьми; взаємодія з людьми; емоційний інтелект; уміння формувати власну думку та приймати рішення; орієнтація на клієнтів; уміння вести переговори; гнучкість розуму. Доведено також їх вирішальну роль у формуванні професійної кар'єри майбутніх фахівців [2, с. 25; 3, с. 165; 4, с. 5; 5, с. 9;].

Модернізація вітчизняної освіти спрямована на необхідність формування саме школою ключових компетентностей, але, зважаючи на напрями оновлення у сфері професійної (професійно-технічної) освіти, спираючись на програму Європейської Комісії «Ключові компетентності для навчання протягом життя» та результати 48-го Всесвітнього економічного форуму в Давосі, враховуючи вплив технологій на ринок праці, можна зробити висновок, що необхідно формувати та розвивати ключові компетентності в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти.

Ключові компетентності, окрім суто професійних знань, умінь та навичок, включають такі якості, як: ініціативність, співробітництво, комунікативність, здатність працювати в колективі, вміння оцінювати й аналізувати проблеми, використовувати одержану інформацію і приймати найбільш оптимальне рішення [1]. Тому в контексті нашого дослідження ключові компетентності пропонуємо розуміти як систему знань, умінь, навичок, а також професійних компетентностей, що допомагатимуть робітникам швейної галузі здобути позитивні результати в особистому та професійному житті й забезпечити ефективну міжособистісну взаємодію в умовах виробництва. Ключові та професійні компетентності фахівців швейного напрямку взаємопов'язані та повинні формуватися й розвиватися паралельно. Успішна професійна діяльність залежить від рівня теоретичних та практичних знань, умінь, навичок і досвіду, а також здатності особистості ефективно діяти в різних професійних та життєвих ситуаціях.

Отже, ключові компетентності майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю тісно пов'язані з професійними знаннями та навичками, а їх формування і розвиток є актуальною

проблемою системи професійної (професійно-технічної) освіти, ступінь розв'язання якої впливає на успішність професійної діяльності особистості, якість рівня сфери обслуговування та конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел:

1. Дубницька О. М. Компетентісно-інтегративний підхід до формування професійної підготовки фахівців швейного профілю. Нові технології навчання: наук.-метод.зб. (Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки). Київ, 2013. № 76. С. 246—250.
2. Єршова Л. Соціально-психологічні фактори впливу на розвиток професійної кар'єри учнів професійних (професійно-технічних) навчальних закладів. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2017. № 14. С. 22-29.
3. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2018. № 16. С. 162-168. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.
4. Радкевич В. О. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи. Професійно-технічна освіта : науково-метод. журнал. Київ, 2006. № 4. С. 5-7.
5. Радкевич В. О. Компетентісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. (звіт.) наук.-практ. конф. (23 березня 2012 р., м. Київ) / за заг. ред. В. О. Радкевич. К., 2012. Вип.1. С. 9-15.
6. Радкевич В.О. Моделювання одягу : підручник для учнів ПТНЗ. К. : Вища школа, 2000. – 360 с.
7. Рекомендація 2006/962/ ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18.12.2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_975>. (дата звернення 27 Лютого 2019).

ДОСВІД КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Людмила Панасюк,

директор Колківського вищого професійного
училища,

Галина Кучмик,

профконсультант Центру професійної кар'єри
Колківського вищого професійного училища

Наталія Гичко,

профконсультант Центру професійної кар'єри
Колківського вищого професійного училища

У сучасних умовах, коли соціалізація індивіда, надання йому бажаного соціального статусу залежать від його інтеграції в професійно-трудова діяльність, процес формування професійної кар'єри стає достатньо складним. Сучасне суспільство

характеризується високим рівнем диференціації. Труднощі побудови професійної кар'єри полягають у тому, що система ціннісних орієнтацій і норм, що утворюють професійно-трудова етику, знаходиться в процесі трансформації.

Під час кар'єрного консультування ставляться три діагнози з проблем кар'єри клієнта: диференційний (у чому полягає проблема?), динамічний (чому виникли проблеми?) і прецедентний (як може бути вирішена проблема?). За допомогою консультування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти потрібно розвивати їхні кар'єрні пріоритети, навчити знаходити сильні сторони як професіонала, найкраще презентувати свою кандидатуру потенційним роботодавцям на сучасному ринку праці, щоб яскраво вирізнитись з-поміж конкурентів. У процесі запровадження кар'єрного консультування необхідно враховувати сформоване бачення кар'єрного шляху та постановку професійних цілей, актуальну інформацію про ринок праці і розуміння свого місця на ньому, правильне позиціонування себе як спеціаліста перед потенційними роботодавцями, знання своїх сильних сторін та зон розвитку, стратегію роботи з ними, вміння презентувати зазначені вище пункти у резюме.

Кар'єрне консультування можна розглядати як багаторівневу процедуру, на кожному з етапів якої досягаються конкретні результати, спрямовані на посилення психологічних можливостей, підвищення професійної самосвідомості особистості, конкретизацію кар'єрних уподобань та перспектив, визначення тактики та стратегії подальшої трудової поведінки. Найважливішою умовою ефективності кар'єрного консультування є дотримання таких принципів: співробітництва – учасники консультативного процесу займають рівноправні партнерські позиції; безоціночного ставлення та доброзичливості – уникання ідеологізації, моралізування та ігнорування внутрішньої сутності учня; діалогу – незважаючи на те, що процедура консультативного процесу має досить формалізований характер, його учасники перебувають у постійному контакті, обговорюють питання, що виникають під час консультативної взаємодії; орієнтації на норми та цінності учня – зосередження на кар'єрних запитах і проблемах учнів; обережного ставлення до порад – уникання поспіху, неконтрольованих суджень з приводу звернень щодо життєвої ситуації учня; конфіденційності – інформація, отримана під час консультативного процесу, не обговорюється з іншими, без згоди її учасників.

Важливо визначитись з чинниками та обставинами, які впливають на процес кар'єри: соціально-професійні чинники (загальні та спеціальні знання, кваліфікація, виробничі успіхи, професійні

здібності); особистісні якості (працездатність, трудова й соціальна активність, орієнтація та установки, соціально-психологічні властивості); випадкові обставини (вдалий збіг обставин, походження, добрі стосунки з керівником); демографічні чинники (стать, вік, природні дані). Методично доцільно проводити наступні види кар'єрного консультування: експрес-консультації; короткострокові консультації; тривалі (глибинні) консультації. Важливо вирізняти психологічний, соціально-психологічний та соціологічний аспекти у консультуванні. Посилення конкуренції, збільшення інформаційного навантаження, модернізація освітніх систем актуалізують розвиток такого виду допомоги, як консультування з питань кар'єри. Віднайти свій трудовий шлях, самореалізуватись і розкрити свій внутрішній потенціал – такі основні цілі у роботі з людьми, які прагнуть досягнути успіху в житті або ж відчують потребу у кваліфікованій допомозі спеціалістів.

Педагогічна ефективність консультування з професійної кар'єри учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти забезпечується шляхом здійснення психолого-педагогічного супроводу кар'єрного розвитку особистості на засадах компетентнісного підходу; розвитку мотивації кар'єрного зростання; активізації та вдосконалення діяльності психологічної служби закладу професійної (професійно-технічної) освіти; використання інтерактивних технологій консультування. Консультування з професійної кар'єри призводить до позитивних зрушень в ієрархії факторів впливу на вибір майбутньої кар'єри.

Отже, методичне забезпечення консультування учнів з планування та реалізації професійної кар'єри покликане сприяти більш успішному та цілеспрямованому самовизначенню особистості у її професійному житті.

Список використаних джерел:

1. Ахмеров Р. А. Міжнародна наукова конференція «Каузометрия в дослідженнях психологічного часу і життєвого шляху особистості: минуле, сучасне, майбутнє» / Р. А. Ахмеров // Психологічний журнал. – 2008. – Т. 29, № 5. – С. 119 –122.
2. Зайцев Г. Г. Управління діловою кар'єрою: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Г. Г. Зайцев/. – М.: Академія, 2007. – 256 с.
3. Кочюнас Р. Основи психологічного консультування / Р. Кочюнас/. – М., 1999.
4. Могілевкіна Е. Портфоліо кар'єрного просування як сучасна технологія планування і розвитку кар'єри випускників вузів / Є. Могілевкіна // Управління персоналом. – 2006. – № 5.
5. Молл Е. Г. Управління кар'єрою менеджера / Є. Г. Молл/. – Спб., 2003.
6. Сотникова С. І. Управління кар'єрою: навч. Посібник / С. І. Сотникова. - М., 2001.
7. Швальбе Б. Особистість, кар'єра, успіх / Б. Швальбе/. – М., 1993.
8. Якокка Лі. Кар'єра менеджера / Якокка Лі/. – М.: Попурі, 2005.

РОЗДІЛ 4. ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Попіль,

викладач економічних та комерційних дисциплін
Державного навчального закладу «Вище професійне
училище № 11 м. Хмельницького»

Олена Доротюк,

майстер виробничого навчання Державного
навчального закладу «Вище професійне училище № 11
м. Хмельницького»

Підприємництво є одним із факторів розвитку суспільства, а розвиток підприємництва – запорука економічного і соціокультурного збагачення нації. У Державному навчальному закладі «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» здійснюється ефективна підготовка кваліфікованих фахівців, здатних якісно і плідно працювати, проявляти ініціативу, винахідливість, заповзятість. Сучасний підприємець – не «вільний гравець» у сфері бізнесу. Його кроки, мотиви поведінки, спосіб дії несуть відбиток соціально-культурних та економічних національних умов, які існують в даній країні. В основі діяльності людини в умовах ринку має бути економічна свобода та самостійність у прийнятті рішень. Підприємництво як вид діяльності надає можливість здобути матеріальну та моральну незалежність від держави. Вона є неодмінною умовою самореалізації особистості, її свободи.

Підприємці в будь-якій країні, як правило, складають національний актив, їхня інноваційність і творчість можуть підвищити рівень життя людей, тому що, окрім створення багатства у процесі підприємництва, вони створюють робочі місця. Більш того, підприємницькі інновації та конкурентоспроможні підприємства, як правило, пропонують продукцію високої якості за найнижчими цінами. Таким чином, це зміцнює і підвищує економіку країни.

Підприємницька діяльність включає виробничу, комерційну, торговельну, закупівельну, посередницьку, інвестиційну, консультаційну, фінансову діяльність та надання послуг. Підприємницька діяльність ґрунтується на мобілізації коштів (фінансів), трудових, матеріальних,

інформаційних та інтелектуальних ресурсів (базова основа); організації виробництва, матеріально-технічного забезпечення і збуту, маркетингу і реклами (організаційна основа); новаторстві, що включає винахідництво, використання нових ідей на творчій основі.

З цією метою у ДНЗ «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» був створений «Учнівський бізнес-центр». Це чудова можливість спрямувати підготовку майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності.

Завдання учнівського бізнес-центру: розроблення і впровадження рекламних та маркетингових заходів щодо надання платних послуг і виробництва корисної продукції; організація надання платних послуг та виготовлення корисної продукції за напрямами виробничої діяльності ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького»; підвищення рівня практичних знань, умінь і навичок учнів; підвищення конкурентноздатності продукції та послуг, що надаються училищем; сприяння втіленню бізнес-ідей та інноваційних конструкторських рішень; популяризація робітничих професій, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників; забезпечення умов для формування навичок підприємницької діяльності в учнів; здійснення рекламних акцій щодо інформування потенційних замовників про спектр діяльності бізнес-центру; проведення просвітницької роботи серед учнів ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» щодо можливості відкриття власної справи та реалізації підприємницьких ідей; особистісний ріст учнів, їх самореалізація в регіональних, національних та міжнародних проектах і конкурсах.

Функції учнівського бізнес-центру: аналіз ситуації на ринку послуг; вивчення тенденцій розвитку ринку послуг; вивчення попиту на продукцію; визначення каналів збуту, методів продажу; створення реклами платних послуг, розробка, замовлення та розповсюдження рекламної продукції (візитки, плакати, флаєри); розповсюдження реклами; доведення замовлення до виробничого відділу; прийом та оформлення замовлення; інформаційне наповнення Інтернет-сайту в розділі прайс-лист послуг; організація участі ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» у виставках, ярмарках тощо; підготовка прес-релізів, статей, текстів про надання ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» платних послуг; здійснення аналізу існуючих комерційних, економічних та соціальних факторів (включаючи фінансовий стан потенційних клієнтів, реальний попит на продукцію, співвідношення попиту до пропозиції); вивчення та аналіз потреб клієнтів у продукції надання ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького»; облаштування постійно діючої виставки готової продукції; організація проведення виробничого навчання, виробничої практики учнів у розрізі професій, за якими ведеться підготовка у ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького»; співробітництво із соціальними партнерами з метою надання послуг з виготовлення корисної продукції;

співпраця із соціальними партнерами в контексті надання інформаційної підтримки, проведення тренінгів, семінарів; проведення круглих столів та майстер-класів за участю соціальних партнерів.

Структура роботи відділів учнівського бізнес-центру: відділ маркетингу (реклама; дослідження ринку; моніторинг цін на витратні матеріали; прийом та оформлення замовлення; доведення строків виконання та виду замовлення до відділів бізнес-центру; калькуляційні розрахунки; надання поліграфічних послуг; економічне обґрунтування; акумулювання бізнес-ідей; можливість добору кваліфікованих працівників для потреб підприємств); конструкторське бюро (виготовлення ескізів виробів та креслень; проектування виробів за індивідуальним замовленням; упровадження у виробництво нових зразків продукції; упровадження нових конструкторських рішень; упровадження в виробничий і навчальний процес енергозберігаючих технологій); відділ бухгалтерії (складання калькуляції та розрахунки із замовником; отримання коштів замовника; оформлення звітності; нарахування заробітної плати виконавцям замовлення); виробничий відділ (отримання замовлення до виробництва; закупівля матеріалів; виконання замовлення; перевірка якості виготовленої продукції; видача готової продукції замовникові).

Взаємодія відділів проходить на рівні партнерства і тільки за умови злагодженої роботи всіх ланок можливий позитивний кінцевий результат. До діяльності відділів залучаються як працівники училища, так і учні, які отримують досвід виробничих відносин.

Навчаючись основам підприємництва в «Учнівському бізнес-центрі», учні аналізують виробничі ситуації; вивчають тенденції розвитку ринку послуг; взаємодію попиту та пропозиції; досліджують канали збуту продукції та методи продажу; займаються створенням реклами платних послуг; розробкою, замовленням та розповсюдженням рекламної продукції; доведенням замовлення до виробничого відділу; інформаційним наповненням сайту в розділі «Прайс-лист послуг»; організацією участі ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» у виставках, ярмарках; готують прес-релізи, здійснюють аналіз існуючих комерційних, економічних та соціальних факторів, включаючи фінансовий стан потенційних клієнтів; продуктивно облаштовують постійно діючу виставку готової продукції. Для учнів викладачами та майстрами виробничого навчання у бізнес-центрі систематично проводяться тренінги та практикуми. Налагоджена також робота з проведення семінарів, круглих столів та бізнес-тренінгів за участю соціальних партнерів.

Саме так у ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» здійснюється найважливіша функція первинної підготовки наших учнів до самостійного життя, своєчасна їх орієнтація на підприємство і

виробництво; селекція, відбір і досконале навчання майбутніх підприємців і промисловців до виробництва та до успішної їх самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Сайт ДНЗ «ВПУ № 11 м. Хмельницького» <http://dnz-vpu11.km.ua/>

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ОСНОВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІХУ

Василь Селізар,

в. о. директора Державного навчального закладу
«Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького»

Прискорення світових глобалізаційних та інтеграційних процесів, трансформація напрямів стратегічного розвитку видатних економік світу, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлюють виникнення нових професій, які, у свою чергу, стають викликом вітчизняній професійній (професійно-технічній) освіті, потребуючи забезпечення постійних якісних змін у змісті й структурі фахової підготовки майбутніх кваліфікованих працівників і фахівців.

Саме тому в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» одним із ключових напрямів державної освітньої політики є модернізація структури, змісту й організації професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу. Використання цього підходу в освіті уможливорює формування готовності майбутнього випускника до професійної й підприємницької діяльності та застосовування набутих ними знань для задоволення суспільних та особистісних потреб, вирішення різноманітних життєвих ситуацій, постійної самоосвіти й саморозвитку. Насамперед кардинальних змін вимагає система підготовки нового випускника закладу професійної (професійно-технічної) освіти – творчого, креативного, здатного реагувати на вимоги часу, наділеного ключовими життєвими компетентностями, необхідними їм для професійного самовизначення і кар'єрного розвитку.

Ініціативність і підприємливість є важливими якостями особистості, тісно пов'язаними з ключовими навичками XXI століття (вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми та взаємодія з іншими, емоційний інтелект, оцінка та прийняття рішень, орієнтація на сервіс, ведення переговорів, когнітивна гнучкість). Ці якості допомагають особистості генерувати

нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя, підвищуючи як власний соціальний статус і добробут, так і розвиток суспільства й держави. Підприємництво є проявом науково-технічної, економічної та організаційної творчості особистості, її ініціативи і новаторства. Формування у майбутніх кваліфікованих робітників компетентності з основ підприємництва надасть можливість краще орієнтуватись у стрімких змінах потреб ринку праці. Тому вважаємо, що за нинішніх соціально-економічних умов формування в майбутніх кваліфікованих робітників готовності до підприємницької діяльності є актуальною і затребуваною суспільством науково-експериментальною проблемою.

Актуальність і доцільність дослідження процесу формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності зумовлена також наявністю певних суперечностей, зокрема: між високим попитом суспільства на послуги кваліфікованих робітників та низькою здатністю випускників системи професійної (професійно-технічної) освіти до презентації на ринку послуг; між високими очікуваннями держави й суспільства щодо перспектив розвитку малого бізнесу, зокрема в галузі машинобудування та автосервісу, та низьким рівнем підприємницьких знань випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти; між визнанням на державному рівні важливості формування у майбутніх кваліфікованих робітників ініціативності та підприємливості як стратегічно необхідних для економічного розвитку країни рис особистості та недосконаліми механізмами підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької діяльності.

Розвиток професійної освіти, поліпшення якості підготовки робітничих кадрів, удосконалення управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти з урахуванням тенденцій розвитку ринку праці досліджували Р. Гуревич, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Свистун та ін. Праці М. Артюшиної, П. Лузана, Т. Пятничук, Г. Романової, В. Ягупова та ін. розкривають широкий спектр складових професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників, проблеми їх формування й розвитку як провідного результату освіти.

Підприємець повинен мати знання про галузі промисловості і сільського господарства, що відіграють важливу роль у системі матеріального виробництва, у зміцненні економіки України, у підвищенні життєвого рівня суспільства. Створення будь-якої нової справи вимагає певних знань з управління виробництвом, уміння оцінювати й передбачати ринкову кон'юнктуру, вчасно приймати нестандартні управлінські рішення та забезпечувати їх практичну реалізацію, керувати колективом на рівні сучасних вимог. Підприємець є організатором і новатором, який володіє

економічними, організаційними і творчими здібностями, уміє добре орієнтуватися у складному мінливому середовищі. Виявити ці якості може лише людина, підготовлена до підприємницької діяльності. А ще підприємцю мають бути притаманні високі морально-психологічні якості – чесність, справедливість, об'єктивність, розсудливість, мужність, почуття обов'язку й відповідальності, інтелігентність, тактовність.

Готувати молодь до підприємницької діяльності необхідно в навчальних закладах усіх типів і рівнів. Професійна підготовка учнів має ґрунтуватися на базовому навчанні з певних блоків дисциплін, збагачувати майбутнього підприємця загальнонауковими, спеціальними й економічними знаннями.

Підприємницька здібність – це особливий вид людського таланту, своєрідний людський ресурс, який ще називають підприємливістю, діловитістю. Підприємництво потребує інтуїції, точного розрахунку, творчого підходу, певного стилю й типу поведінки, способу мислення, пошуку нетрадиційних рішень, масштабності та ризику, ділової хватки.

Виходячи з вищесказаного, можна стверджувати, що підприємець відіграє значну роль у розвитку ринкової економіки. Фактично, підприємець – рушійна сила економіки. Саме він організовує виробництво товарів і послуг, саме він організовує робочі місця тощо. Рівень розвитку економіки в країні багато в чому визначається рівнем культури підприємництва. Тому необхідно дбати про підготовку кваліфікованих підприємців. Завдання педагога – підготувати нове покоління підприємців, здатних підняти економічний рівень і політичний престиж України на світовий рівень.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С. Основи підприємницької діяльності: [підручник для учнів 10-11 кл.] / З.С. Варналій, В. О. Сизоненко. - К.: Знання України. - 2004. - 404 с.
2. Жигір В. І. Оцінювання професійної компетентності фахівця як фактор його формування / В. І. Жигір // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. - 2014. - Вип. 2. - С. 40-47
3. Жигір, А. А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку / А. А. Жигір // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 20. - С. 28.
4. Закон України «Про підприємництво» // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 14.
5. Мадзігон В. Підприємець як визначальна особистість у бізнесі в ринковій економіці / В. Мадзігон // Педагогіка і психологія професійної освіти. - 2010. - № 3. - С. 153-162.
6. Мадзігон В. Педагогічні умови реалізації змісту технологічного профілю з основ маркетингу / В. Мадзігон // Молодь і ринок. - 2014. - № 9. - С. 22-27.
7. Прищепа С. М. Сутність та зміст поняття "підприємницька компетентність" / С. М. Прищепа // Молодий вчений. - 2016. - № 5. - С. 367-370.

8. Проценко О. С. Підприємницькі уміння як складник життєвої компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів / О.С. Проценко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. - 2013. - Вип. 30. - С. 298-301.
9. Романовський О.О. Шляхи впровадження інновацій, підприємництва та підприємницької освіти в системі національної освіти України: монографія. — Вінниця: Нова книга, 2010. — 416 с.

ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Інна Середіна,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Однією з дидактичних новацій у контексті реформування системи вітчизняної професійної освіти є компетентнісний підхід до побудови освітніх систем, який у сучасній вітчизняній педагогічній науці є альтернативою радянській інформативно-ілюстративній парадигмі освіти. Компетентнісний підхід інтегральним соціально-особистісно-поведінковим результатом навчання робить не знання, уміння та навички, а компетенцію / компетентність випускника освітнього закладу. Сам факт перенесення уваги суспільної думки зі знань, умінь і навичок на компетенції є свідченням того, що знання перестало бути «символічним капіталом» [2, с. 165]. Тобто факт наявності знань не визначає вектори життєвого шляху і не окреслює перспективи. Цей підхід, на думку педагогічної спільноти, історично зумовлений і має підвищити ефективність і якість підготовки фахівців, посилити інструментальну та практичну спрямованість освіти з метою забезпечення випускникам українських закладів освіти мобільності та здатності конкурувати на європейському та світовому ринках праці [1, с. 155; 8, с. 10].

В умовах жорсткої конкуренції на ринку праці та ринку освітніх послуг особливого значення набуває якість підготовки фахівця інноваційного типу [8, с. 6], здатного не тільки сумлінно виконувати функціональні обов'язки на виробництві, але й бути «господарем своєї долі», вміти прогнозувати майбутнє, вибирати ефективні шляхи реалізації творчих можливостей, швидко орієнтуватись у ситуації. Демократичні форми управління, яким, на переконання більшості теоретиків і практиків управління, належить майбутнє, потребують участі персоналу прийнятті найважливіших управлінських рішень.

У матеріалах ЮНЕСКО окреслюється коло компетенцій, які мають розглядатися всіма суб'єктами освіти як бажаний результат підготовки. Практична спрямованість компетентнісного підходу в освіті була задана матеріалами Симпозіуму Ради Європи (1996). Українська освітня система також реформується в парадигмі компетентнісного підходу [9, с. 10].

Як зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, «система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі»[6]. Міністр освіти України Л. Гриневич зазначає, що «освіта покликана відіграти провідну роль у цьому поступові, підтримуючи тих, хто навчає і навчається у вкрай складних реаліях, що швидко і непередбачено змінюються. У цьому контексті, за умов задекларованого оновлення змісту освіти, ми розуміємо нагальність засвоєння досвіду європейської спільноти, зокрема у визначенні та відборі ключових компетентностей, серед яких вирізняється інноваційність та підприємливість»[7].

Компетентнісний підхід закріплено у нормативних документах освітньої системи України. В згаданому документі [7, с. 14] подано перелік основних компетентностей для життя. Підприємницька компетентність в ньому є однією з ключових. Вона передбачає реалізацію здатності особистості: співвідносити власні економічні інтереси й потреби з наявними ресурсами, інтересами і потребами інших людей та суспільства; організовувати власну трудову та підприємницьку діяльність і роботу колективу, орієнтуватися в нормах і етиці трудових відносин; аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці; складати, здійснювати й оцінювати плани підприємницької діяльності та особисті бізнес-проекти; презентувати й поширювати інформацію про результати власної економічної діяльності та діяльності колективу.

Державний стандарт вищої професійної освіти підготовки бакалавра з «Економіки підприємства» висуває як одну з вимог до підготовки майбутніх фахівців – формування підприємницької компетентності. В закладах вищої освіти при організації освітнього процесу ідея комплексної, систематичної підготовки студентів до підприємницької діяльності реалізується в конкретних проектах.

О. Коберник засвідчує, що результатом формування у студентів підприємницької компетентності є знання з основ економічного аналізу господарської діяльності й підприємництва, уміння

здійснювати міні-маркетингові дослідження, здатність співвідносити свої потреби й власні економічні інтереси з потребами інших людей, із наявними матеріальними, трудовими й природними ресурсами; готовність здійснювати власну підприємницьку діяльність, складати, здійснювати й оцінювати бізнес-проекти, приймати економічно обґрунтовані рішення в динамічному світі; аналізувати і оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці [3, с. 89].

Для майбутніх фахівців-економістів важливим сьогодні є вчасне формування підприємницьких компетентностей, що забезпечать конкурентоспроможність на ринку праці. Дослідження проблеми формування компетентностей у студентів закладів вищої освіти економічного профілю [4, с. 5] виявило, що випускники в процесі навчання повинні сформувавши риси підприємницької компетентності, а саме: економічний тип мислення, що формується на основі глибокого розуміння економічних процесів, дає змогу аналізувати факти і явища економічного життя, фактори й способи вирішення економічних завдань, установлювати зв'язки й відношення між ними. Такий тип мислення вможливорює створення та функціонування ефективного ринкового простору, який є важливою складовою суспільного життя країни й характеризується логічністю, стратегічністю, прогностичністю, аналітичністю, чутливістю до економічних проблем. Підприємницький тип мислення – сукупність оригінальних поглядів і підходів до прийняття рішень, які реалізуються у практичній діяльності [5, с. 153-162].

Отже, формування підприємницької компетентності студентів економічних спеціальностей є нагальною потребою сьогодення, яка реалізується в освітньому процесі в парадигмі компетентнісного підходу як провідного у сучасній вітчизняній та світовій педагогіці. Його наукова рефлексія йде паралельно з практичною реалізацією, що доводить ефективність цієї освітньої стратегії як у національному, так і в глобальному контексті.

Список використаних джерел:

1. Єршова Л. Від купця – до підприємця: трансформація цінностей української економічної еліти в ХІХ – на початку ХХ століття. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2018. № 15. С.154-161.
2. Єршова Л. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. Київ, 2018. № 16. С. 162-168. DOI: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>.
3. Коберник О. М. Теоретико-методичні засади компетентнісного підходу в технологічній освіті. Сучасні інформаційні технології та інноваційні

- методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. К. – Вінниця, 2014. Вип. 37. С. 85-91.
4. Ковальчук Г.О. Формування продуктивної компетентності майбутніх економістів під час вивчення економічних дисциплін. Нові технології навчання. Київ, 2007. Вип. 50. С. 26-30.
 5. Мадзігон В. Підприємець як визначальна особистість у бізнесі в ринковій економіці. Педагогіка і психологія професійної освіти. Київ, 2010. № 3. С. 153-162.
 6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Урядовий кур'єр. 2013. № 155. С. 9-11.
 7. Проект для обговорення «Нова школа» (простір освітніх можливостей) / за заг. ред. М. Грищенка. – К., 2016. 34 с.
 8. Радкевич В. О. Дослідницькі засади діяльності педагога професійної школи. Професійно-технічна освіта : науково-метод. журнал. Київ, 2006. № 4. С. 5-7.
 9. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання. Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання : матеріали Всеукр. (звіт.) наукр.-практ. конф. (23 березня 2012 р., м. Київ) / за заг. ред. В.О. Радкевич. К., 2012. Вип. 1. С. 9-15.

ПІДГОТОВКА УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Оксана Чуйкова,

методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Набуття Україною конкурентоспроможності в сучасному світі нерозривно пов'язане з модернізацією її економіки. Як засвідчує міжнародний досвід, важливою складовою мобілізації інституційних чинників зміцнення конкурентоспроможності національної економіки є підприємництво.

Високий рівень підприємницької активності – це той елемент, без якого успішно розвиватись не може жодна країна світу. Він призводить не лише до збільшення рівня податкових відрахувань, зростання ВВП, створення робочих місць, підвищення рівня життя мешканців країни.

Ініціативність і підприємливість є важливими якостями особистості, тісно пов'язаними з ключовими навичками ХХІ століття (вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми та взаємодія з іншими, емоційний інтелект, оцінка та прийняття рішень, орієнтація на сервіс, ведення переговорів,

когнітивна гнучкість). Ці якості допомагають особистості генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя, підвищуючи як власний соціальний статус і добробут, так і розвиток суспільства й держави. Формування у майбутніх кваліфікованих робітників компетентності з основ підприємництва надасть можливість краще орієнтуватись у стрімких змінах потреб ринку праці.

Відповідно до концептуальних засад реформування та розвитку професійної освіти України «Сучасна професійна освіта», навчання підприємливості та фінансовій грамотності визначені ключовою компетентністю, що необхідна для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці.

Питання економічного розвитку і фінансової грамотності є одним з найважливіших для нашої держави, адже на сучасному етапі розвитку суспільства потрібні люди, здатні системно й конструктивно мислити, швидко знаходити потрібну інформацію, приймати адекватні рішення, бути активним творчим учасником виробничого процесу, мати сформоване економічне мислення, вміти прогнозувати наслідки своїх рішень, брати участь у різноманітних формах економічної діяльності; вміти долати економічні труднощі в кризових ситуаціях. На формування саме таких якостей і спрямована компетентність «Підприємливість та фінансова грамотність».

Ключова компетентність «Підприємливість і фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних задач щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів

Формування ключових компетентностей вимагає інтегрованості змісту навчання. Саме тому в «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» одним із напрямів державної освітньої політики є модернізація структури, змісту й організації професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу. Використання цього підходу в освіті уможливорює формування готовності майбутнього випускника до професійної й підприємницької діяльності та застосовування набутих ними знань для задоволення суспільних та особистісних потреб, вирішення різноманітних життєвих ситуацій, постійної самоосвіти й саморозвитку. Насамперед, кардинальних змін вимагає система підготовки нового випускника закладу професійної (професійно-

технічної) освіти – творчого, креативного, здатного реагувати на вимоги часу, наділеного ключовими життєвими компетентностями, необхідними їм для професійного самовизначення і кар'єрного розвитку.

Однією з умов підготовки учнів до підприємницької діяльності є застосування інноваційних педагогічних технологій у поєднанні з традиційними формами навчання, які забезпечують професійну підготовку з розвитком внутрішнього потенціалу та підприємницької активності особистості учня ЗП(ПТ)О. Для вдосконалення підготовки майбутніх підприємців необхідно впроваджувати у навчальний процес нові форми і ефективні методи навчання, здатні значно поглибити й оживити сам процес навчання.

Аналіз цілей і особливостей підготовки учнів ЗП(ПТ)О до підприємницької діяльності показує, що це особлива, специфічна сфера освіти, для якої характерний внутрішній конфлікт між безпосередньо освітньою функцією (функція передачі знань) і функцією підготовки до здійснення діяльності (функція формування компетенцій). Підготовка учнів до підприємницької діяльності повинна здійснюватися так, щоб у результаті дозволяла навчити вчитися учнів, реалізуючи технологію освіти впродовж усього життя, орієнтовану на підготовку конкурентоспроможних професіоналів у сфері підприємництва та бізнесу, формування самостійної особистості, яка розвивається має активну життєву позицію, орієнтована на успіх. Однією з умов підготовки учнів до підприємницької діяльності є застосування передових інноваційних педагогічних технологій у поєднанні з традиційними формами навчання, які забезпечують професійну підготовку з розвитком внутрішнього потенціалу та підприємницької активності особистості учня ЗП(ПТ)О. Основою педагогічної технології в такому випадку є компетентнісний підхід в освіті, реалізація якого здійснюється через використання інноваційних методів навчання при підготовці учнів.

Економічне виховання учнів ЗП(ПТ)О передбачає здійснення виховного процесу під час вивчення теоретичних дисциплін, виробничого навчання, виробничої практики та в позанавчальній роботі. Державними стандартами професійно-технічної освіти передбачено вивчення предмета «Основи галузевої економіки і підприємництва». Обсяги навчального матеріалу за цим курсом для різних професій помітно різняться, проте програми курсу містять навчальний матеріал, пов'язаний з підприємницькою діяльністю. Оскільки підприємливість є ключовою компетентністю, то її необхідно формувати наскрізно шляхом введення спецкурсів, факультативів, розширенням змісту базового блоку, або введенням додаткових компетентностей в робочі навчальні програми

професійної підготовки.

Отже, важливим завданням педагогічного процесу є і залишається підвищення рівня економічної освіченості молоді, незалежно, власне кажучи, від того, чи буде ця молода людина в майбутньому підприємцем, чи ні. Така позиція є принципово важливою, оскільки основною чеснотою кваліфікованого підприємця є саме економічна, фінансова освіченість, яка дає можливість вільно орієнтуватися в законах ринкової економіки.

Таким чином, підготовка учнів ЗП(ПТ)О до підприємницької діяльності об'єктивно вимагає застосування в освітньому процесі сучасних педагогічних технологій. Лише створення діяльнісно-орієнтованої системи формування підприємницької компетентності дає змогу досягти очікуваного результату: учні ЗП(ПТ)О не лише повіряють у власні сили, але і почнуть розглядати організацію власної справи в якості однієї з можливих успішних кар'єрних траєкторій.

Список використаних джерел:

1. Білова Ю. А. Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю / Ю. А. Білова // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. — 2013. — Вип. 7. — С. 15-17.
2. Гельбак А.М. Формування підприємливості учня як ключової компетентності для життя : [методичні рекомендації] / А.М. Гельбак. — Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2017. — 24 с.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. — Київ : «К.І.С.», 2004. — 112 с.
4. Пунько Б. М. Основи підприємницької діяльності (практичні аспекти) : Навч. посіб. / Б. М. Пунько. — Л., 1997. — 130 с.
5. Розвиток підприємництва в Україні / П. Гайдуцький та ін. — К. : Нора-Друк, 2003. — 248 с.
6. Сизоненко В. О. Сучасне підприємництво : Довідник / В. О. Сизоненко. — К. : Знання-Прес, 2003. — 379 с.

РОЗДІЛ 5. ДИСТАНЦІЙНЕ ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ: РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Світлана Кравець,

старший науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат
педагогічних наук,

Упровадження інформаційних технологій в освітніх процесах є предметом досліджень сучасної педагогічної теорії та практики. Особливого значення сьогодні набуває проблема розвитку дистанційного навчання (далі – ДН) у закладах освіти різних типів і форм власності, зокрема й вивчення механізмів реалізації технологій ДН у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Теоретичному та методичному вирішенню цих проблем присвячені праці О. Базелюка [9], І. Голуба [9], А. Каленського [1], С. Кравець [2-8], Л. Майбороди [8, 9], Л. Петренко [9] та ін. Результати аналізу законодавчих актів та нормативно-правових документів щодо дистанційної освіти засвідчують, що потреба її упровадження є актуальною в умовах інформатизації суспільства, однак в освітньому законодавстві відсутні чіткі пояснення можливостей реалізації ДН у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) та механізми його фінансування [3].

Нові форми професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників із використанням інформаційних інновацій та ресурсів електронного середовища суттєво впливають на трансформацію професійної діяльності педагогів ЗП(ПТ)О), новими гранями якої постають розширені функції педагога в електронному середовищі, а саме: організаційна, навчально-пізнавальна, комунікаційна, діагностична [6]. Стрижневим чинником реалізації функцій ДН є готовність педагогів ЗП(ПТ)О) до впровадження такої форми навчання. На основі дедуктивного аналізу наукових праць в галузі психології й педагогіки, практичного досвіду ЗП(ПТ)О з'ясовано, що готовність педагогів до впровадження ДН кваліфікованих робітників є різноаспектним поняттям та розуміється нами як: особистісно-

професійне утворення, динамічне відносно прогресивного розвитку інформаційно-комунікаційного середовища (електронних систем, засобів навчання та ІКТ); постійно удосконалюється індивідуально та у педагогічній взаємодії; проявляється у педагогічній діяльності комплексом компонентів (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, оцінно-рефлексивний) через реалізацію функцій ДН; сприяє ефективному поєднанню традиційних й інноваційних форм навчання для досягнення педагогами освітніх цілей у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників [5].

Ефективне впровадження ДН у ЗП(ПТ)О уможлиблюється при реалізації організаційно-технічного, змістово-процесуального, особистісно-професійного блоків умов [7] , які співвідносяться із вимогами до інформатизації освіти [2].

Результати дослідження особливостей ДН та способів його реалізації у ЗП(ПТ)О зусиллями педагогів-практиків дали змогу спроектувати модель дистанційного професійного навчання, яка містить такі блоки: цільовий, що включає мету, концептуальні підходи та принципи її реалізації, зовнішні та внутрішні чинники; суб'єктний, що передбачає партнерську взаємодію суб'єктів навчання в електронному середовищі; змістово-функціональний – містить компонентну структуру готовності педагогів ЗП(ПТ)О до впровадження ДН кваліфікованих робітників та функції, які має реалізовувати педагог у дистанційному професійному навчанні; організаційно-методичний – у якому узагальнено організаційно-педагогічні умови за блоками та методичний супровід їх реалізації; результативний, що відображає механізми оцінювання динаміки рівнів розвитку готовності педагогів ЗП(ПТ)О до впровадження ДН кваліфікованих робітників за відповідними критеріями, а також рівні, критерії і показники результативності дистанційного професійного навчання учнів [4].

Запровадження наукових результатів дослідження щодо впровадження ДН у ЗП(ПТ)О із чіткою орієнтацією на специфіку професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників відносно обраної професії забезпечить досягнення соціального ефекту, а саме: урізноманітнення форм професійної освіти і навчання; задоволення індивідуальних освітньо-професійних потреб особистості; підвищення якості професійної підготовки учнів/слухачів; зменшення фінансових витрат у системі професійної (професійно-технічної) освіти.

Список використаних джерел:

1. Каленський А.А. Застосування педагогічних інформаційних технологій у навчальному процесі вищої школи : монографія / А. А. Каленський. – К.: НАКККиМ, 2011. – 268 с.

2. Кравець С. Г. Вимоги до організаційно-педагогічних умов дистанційного професійного навчання / С. Г. Кравець // Освітній простір України. Науковий журнал – Випуск 13, 2018. – Івано-Франківськ. – С. 154-160.
3. Кравець С. Г. Нормативно-правове забезпечення дистанційного професійного навчання / С. Г. Кравець // матеріали II Всеукр. веб-конф. [«Теорія і практика дистанційного навчання у професійній освіті»], (м. Київ, 28 лют. 2018 р.) / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України / [Ред. кол. Петренко Л. М. та ін.]. – К. : ТОВ «СІК ГРУП УКРАЇНА», 2018. – С. 53-58.
4. Кравець С. Г. Прогностична модель дистанційного професійного навчання / С. Г. Кравець // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць: Вип. 15 / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Міленіум, 2018. – С. 88-97.
5. Кравець С. Г. Суть і компоненти готовності педагогів до впровадження дистанційного навчання кваліфікованих робітників / С. Г. Кравець // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць: Вип. 12 / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Міленіум, 2016. – С. 78-90.
6. Кравець С. Г. Функції дистанційного навчання у системі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників / С. Г. Кравець // матеріали науково-практичного семінару [«Використання платформи дистанційного навчання e-learning.org.ua в освітньому процесі професійно-технічного навчального закладу»]. – С. 21-24.
7. Кравець С. Г. Організаційно-педагогічні умови забезпечення дистанційного професійного навчання / С. Г. Кравець // матеріали Всеукр. звітн. наук.-практ. конф. [«Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XII звітної Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 5-19 березня 2018 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. – К. : ППТО НАПН України, 2018. – С. 236-238.
8. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О. В. Базелюк, А. А. Каленський, С. Г. Кравець та ін.]. – Київ : ППТО НАПН України, 2017. – 76 с.
9. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О. В. Базелюк, О. М. Спірін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У НІМЕЧЧИНІ

Наталя Білоусова,

регіональний представник представництва «Вьорваг
Фарма ГмбХ Ко. і КГ» в Україні

Професійна підготовка медичних працівників у Німеччині здійснюється за програмами, розробленими для інтегрованої (міжпрофесійної) освіти. Вона задумана і регламентована як засіб професійного розвитку, передбачає модернізацію підготовки і відповідає вимогам професійної кваліфікації навчальних курсів в третинній області за межами університетів. Ці курси визначено

Федеральною Державною комісією з планування освіти і сприяння науковим дослідженням для поетапного розвитку фахівців. Основна ідея плану полягає в розширенні системи освіти поза університетських освітніх програм. Професійна підготовка медичних представників у Німеччині є достатньо гнучкою, її зміст і форми постійно адаптуються відповідно до вимог ринку праці. Зміст освіти розробляється на основі випереджувального принципу – розвиток професійних знань і навичок відбувається з урахуванням майбутнього розвитку в галузі охорони здоров'я, що забезпечує фахівцям професійне зростання. Зазвичай, навчання медичних представників зосереджено на набутті та вдосконаленні існуючих навичок, розширює їх набір і, таким чином, дає їм змогу розвиватися в обраній професії. Завдяки цьому відбувається розвиток фармацевтичному бізнесу, тобто медичні представники виступають у ролі своєрідного рушія прогресу в цій галузі.

У контексті нашого дослідження заслуговує на увагу досвід професійної підготовки медичних представників у Німеччині в постуніверситетський період. Вона здійснюється Національною асоціацією фармацевтичних торгових представників, веб-сайт якої виконує організаційну і розвивальну функцію. На ньому розміщені професійно-освітні програми для представників фармацевтичних продажів, менеджерів і тренерів з продажів лікарських засобів. Дана асоціація широко відома своєю програмою CNPR з підготовки до продажів фармацевтичної продукції (Training). Вона пропонує низку послуг як тим, хто шукає роботу, так і тим, хто працює, зокрема: зробити кар'єру з професії медичного представника, встановити рекрутингові контакти тощо. На веб-сайті Національної асоціації фармацевтичних торгових представників, відображено національні списки компаній і представництв фармацевтичної галузі, конвенції з продажів, подаються оголошення про конференції, відкрито доступ до інформаційних бюлетенів і сучасних журналів в галузі фармацевтичної індустрії, в наявності списки вакансій в різних фармацевтичних компаніях тощо.

Використання веб-сайту уможливорює застосування технологій дистанційного навчання, що будуються на основі принципів відкритої освіти. Нині вони «є найсучаснішими перспективними технологіями організації освіти, мають визначальний вплив на характер і темпи інформатизації системи освіти» [1, с. 9].

До таких технологій дослідники відносять: онлайн-курси, онлайн-консультування, онлайн-тренінги, хакатони, вебінари, використання інтерактивних електронних підручників, електронних віртуальних лабораторій, електронних соціальних мереж,

відвідування електронних віртуальних музеїв науки, створення презентацій, платформ спілкування за науковими інтересами, міжнародних конкурсів з рішення науково-технічних задач, віртуальних технопарків тощо. На веб-сайті може розміщатися електронний освітній контент, який передбачає: бібліотечне та інформаційно-ресурсне забезпечення навчання, управління, проведення навчальних та наукових досліджень; ресурси бібліотечних інформаційних центрів; колекції електронних освітніх ресурсів та інші [там саме].

У контексті змін, які сьогодні відбуваються в українській вищій та післядипломній освіті, ми вважали за необхідне вивчити присутність аналогічних веб-сайтів для медичних представників в інформаційному полі України. Результати їх пошуку через різні пошукові системи з використанням ключових слів показали, що є веб-сайт «Pharma» (<http://pharma.net.ua/dossier/unions/aptechnaja-professionalnaja-associacija-ukrainy>) Першого незалежного фармацевтичного бізнес-порталу, який відображає діяльність Всеукраїнської громадської організації «Аптечна професійна асоціація України». Її основною метою визначено представництво і захист інтересів членів асоціації у соціально-трудових, законодавчих, економічних та інших сферах. На веб-сайті є блогосфера, в одному з її блогів розміщені статті стратегічного бізнес консультанта, бізнес-тренера, кризис-менеджера, незалежного експерта, консультанта зі збільшення прибутку аптечного бізнесу. На окремому веб-сайті Аптечної професійної асоціації України (<http://arau.org.ua/>) в рубриці «Професійна освіта» висвітлюються новини закладів вищої медичної і фармацевтичної освіти, розміщуються різні поради, анонси, презентуються лікарські засоби тощо.

Отже, вивчення і узагальнення досвіду Німеччини з професійної підготовки медичних представників з використанням дистанційних технологій навчання є актуальною темою. Його впровадження в Україні дасть змогу знизити витрати на навчання персоналу, підвищити ефективність професійної підготовки медичних представників у постуніверситетський період.

Список використаних джерел:

1. Спірін О.М. Проблеми інформатизації вітчизняної професійної (професійно-технічної) освіти та шляхи їх розв'язання. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник. / [О.В. Базелюк, О. М. Спірін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський, Л.А. Майборода.] – Житомир: «Полісся», 2018. – С. 6-10.

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНУ ОСВІТУ: СТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Наталя Бісик,

викладач спеціальних дисциплін
Криворізького професійного будівельного
ліцею

Для сучасних здобувачів освіти, які живуть в умовах нового інформаційного середовища, підручники або пояснення викладача на уроці часто знижують пізнавальний інтерес, і, відповідно, негативно позначаються на якості підготовки.

Стало очевидним, що, використовуючи тільки підручники, методичні посібники, власні пояснення, активізувати рівень пізнавальної діяльності учнівської молоді неможливо. Водночас постійний технічний розвиток промисловості зумовлює необхідність осучаснення технологічних процесів та обладнання, яке повинні вивчати учні, опановуючи свою професію. Тож сучасний викладач повинен не тільки досконало володіти навчальним матеріалом та педагогічним хистом, а й уміти оперативно отримувати нову інформацію, якісно опрацювати її та доводити до здобувачів освіти, використовуючи інноваційні методики.

Сучасні інформаційні технології відкривають широкі можливості реалізації освітніх програм та подолання проблем, що виникають у сфері педагогічної практики.

Порівняно нещодавно в Україні з'явився новий освітній досвід – електронне дистанційне навчання, що уможливорює надання освітнього контенту користувачу за допомогою комп'ютера з використанням інтернет-технологій, а викладач (або тьютор) контролює та спрямовує процес навчання.

Такий спосіб організації навчального процесу має значні переваги, основними з них є: доступ до навчального матеріалу у зручний для здобувача освіти час; можливість побудови власної траєкторії навчання з урахуванням індивідуальних можливостей; можливість повертатись до навчального матеріалу необмежену кількість разів; спосіб отримання навчальної інформації – електронний, а саме йому сучасна молодь надає перевагу. Крім того, такий спосіб надає викладачу більше можливостей підвищити зацікавленість здобувачів освіти до навчання.

Та поряд з перевагами дистанційне навчання має і ряд недоліків, серед яких: відсутність очного спілкування викладача та здобувача освіти робить неможливим проводити практичні заняття; існує

проблема ідентифікації здобувача освіти – перевірити, хто робить контрольні завдання неможливо; і, чи не найголовніша для наших учнів, – це відсутність мотивації ззовні – тобто, більш міцні та глибокі знання отримають здобувачі освіти, які мають високу внутрішню мотивацію.

Зважаючи на вищезазначені фактори та специфіку професійно-технічної освіти, доцільним є застосування елементів дистанційного навчання, які передбачають: створення інтерактивних баз даних; надання онлайн-консультацій при підготовці до тематичних, поетапних атестацій чи ДКА; дистанційне проведення додаткових занять для невстигаючих здобувачів освіти або учнів, які мають пропуски занять; підготовка до нетрадиційних уроків, наприклад, актуального на теперішній час «уроку навпаки», коли викладач дає завдання на випередження, а здобувачі освіти самостійно опановують новий матеріал, який потім практично застосовують на уроці; підготовка до позаурочних заходів або їх онлайн-проведення.

Упровадження елементів дистанційного навчання можливо реалізувати шляхом організації роботи навчального блогу та електронного класу. Активна діяльність у блогосфері дає змогу викладачам та майстрам виробничого здійснити інтерактивні підходи до співпраці кластеру викладачів, майстрів та здобувачів освіти (освітян). Досить дієвим етапом упровадження дистанційних технологій є організація роботи електронного класу, функціонування якого надає можливість забезпечити інтерактивну взаємодію викладачів та здобувача освіти на різних етапах навчання та самостійної роботи. До електронного класу можна одночасно завантажити необмежену кількість необхідних для опанування певної професії навчальних предметів, запросити до онлайн-співпраці викладачів та здобувачів освіти; надсилати їм як індивідуальні завдання, так і завдання для групового опрацювання в онлайн-режимі. Завантаживши тестові завдання, можна отримувати миттєвий моніторинг знань кожного здобувача освіти з певної теми.

Спираючись на власний досвід, можемо стверджувати, що використання блогів та організація роботи електронного класу сприяє створенню успішного освітнього середовища, що, в свою чергу, надає додаткові можливості для засвоєння навчального матеріалу професійно-практичної підготовки здобувачів освіти ЗП(ПТ)О, дає змогу розвивати інформаційно-технологічну культуру майбутнього кваліфікованого робітника, активізує його пізнавальну діяльність, виховує самостійність, здатність до самонавчання та формує його професійну мобільність.

Список використаних джерел:

1. Дементієвська Н.П., Морзе Н.В. Як можна комп'ютерні технології використати для розвитку учнів і вчителів // Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання / За ред. С.Д.Максименка, М.Л.Смольсон. – К.:Міленіум, 2005.
2. Майборода Л.А. Методика застосування інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності педагога професійного навчання (на прикладі професій галузі зв'язку): методичні рекомендації / Л.А. Майборода. – К. : ФО-П Поліщук О.В., 2012. – 104 с.

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОГРАФІКИ В ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Іван Голуб,

науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Сучасний етап становлення професійної (професійно-технічної) освіти в Україні зумовлюється швидким розвитком інформаційних технологій та інформатизації суспільства, високою конкуренцією на ринку праці і реформуванням системи освіти. Це вимагає від майстра виробничого навчання значного рівня професійної компетентності, адаптивності до зміни і вміння використовувати нові можливості інформаційно-комунікаційних технологій. Курси підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів були створені з метою покращення їхньої психолого-педагогічної, професійної, фахової і методичної підготовки. У зв'язку з виробничою необхідністю, навчальний план спроектовано з урахуванням технологій дистанційного і змішаного навчання, забезпечуючи гнучкість освітнього процесу. Дистанційний курс дає можливість майстру виробничого навчання зберігати активну пізнавальну діяльність упродовж усього навчання.

Упровадження дистанційного навчання для підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання є актуальним і перспективним. Така форма навчання є досить поширеною в інститутах післядипломної педагогічної освіти і забезпечує потребу в безперервному оволодінні знаннями, розвиваючи вміння і навички самоосвіти, а також формуючи самостійну індивідуально освітню траєкторію впродовж усієї активної професійної діяльності майстра виробничого навчання.

Дистанційне навчання в системі підвищення кваліфікації – це форма організації навчального процесу та педагогічна технологія,

основою якої є керована самостійна робота слухачів та широке застосування в навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій.

З метою супроводу процесу дистанційного та змішаного навчання використовують системи дистанційного навчання (СДН). Такі технології допомагають освітянам у розробці, управлінні та розповсюдженні навчальних матеріалів через Інтернет. СДН полегшують роботу зі створення дистанційних курсів своєю простотою у застосуванні. Методи навчання на основі дистанційних технологій сприяють активному поширенню практичних знань, оскільки слухачі постійно обмінюються власним досвідом у чатах та на форумах.

Розвиток професійної компетентності слухача в умовах дистанційного навчання буде ефективним, якщо зміст дистанційного курсу буде насичений візуальним контентом відповідно до напрямів професійної підготовки. Позитивна роль презентацій, інфографіки підкріплюється її характеристиками. Інфографіка уможливорює передавати великий об'єм інформації за допомогою простих і зрозумілих форм. Візуальний контент, поєднаний із текстом, спрямовує на розуміння суті викладеного матеріалу. Дизайн слайду інфографіки забезпечує естетичну складову ефективного навчання. Інфографіка – це візуалізація даних, спрямована на передачу читачеві складної інформації у такий спосіб, аби її швидко і легко можна було зрозуміти.

Самостійна робота слухача в дистанційному курсі є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом, тому використання інфографіки можливо як у лекції, так і у практичних, семінарських, індивідуальних заняттях, а також під час самопідготовки та проведення науково-методичних web-семінарів. Залучення слухачів до створення власної інфографіки успішно розвиває їхню творчу діяльність, самореалізацію та самовдосконалення у професійній сфері.

Інфографіка несе значне смислове навантаження і дає можливість слухачам швидко зрозуміти великі обсяги інформації за короткий проміжок часу, а також допомагає побачити хронологію всередині цифр. Статистична інфографіка сприяє швидкому прийняттю рішень. Залучення слухачів до використання інфографіки під час спільних проектів формує власне бачення певної проблеми, що сприяє згуртуванню групи, виникненню командного духу та поліпшенню взаємовідносин.

Застосування у курсах підвищення кваліфікації технологій дистанційного навчання з використанням інфографіки надає можливість створення для майстрів виробничого навчання оптимальних умов саморозвитку через навчання, сприяє набуттю

навичок самоорганізації та самостійної роботи, надає можливості для підвищення професіоналізму шляхом постійного оновлення та конструювання власних знань і загалом сприяє впровадженню системи безперервної освіти.

Перспективами подальших досліджень є розробка методики створення дистанційних курсів підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Горобець С. М., Горобець О. В. Застосування технологій дистанційного та змішаного навчання у процесі післядипломної освіти Професійна освіта: андрагогічний підхід: монографія / кол. авторів; за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2018. – 452 с [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/27785/1/Profesiina%20osvita_andragogichniy%20pidhid_monografia_10.07.18.pdf#page=244
2. Гедиш О. М. Аналіз сучасного стану застосування дистанційних технологій у системі підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання // Вісник післядипломної освіти. – 2011. – №. 4. – С. 35-42.
3. Купрієвич В. Дистанційне навчання в системі підвищення кваліфікації як засіб професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: um.edu.ua/images/content/nashi.../КУПРИЄВИЧ.pdf
4. Олійник В.В. Підвищення кваліфікації керівних кадрів професійно-технічних навчальних закладів за дистанційною формою навчання: навч. посіб. / В.В. Олійник, В.Ю. Биков, В.О. Гравіт [та ін.] ; НАПН України, Унт менедж. освіти. — Київ, 2010. — 235 с.
5. Наказ МОН України «Про підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів» № 749 від 14.08.2009 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0749290-09>

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ MOODLE У ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Валентина Гордієнко,

викладач української мови та літератури Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ, кандидат педагогічних наук

У сучасній Україні система освіти безперервно розвивається, і для неї характерне постійне відновлення й саморозвиток. Навчання з використанням інноваційних технологій якісно перевищує класичну освіту, реформує її. Апробація та впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес є вимогою сьогодення.

Серед інноваційних технологій, на основі яких у ЗВО створюють інноваційне освітнє середовище, – технології

дистанційного навчання, використання яких зробить навчальний процес більш привабливим, демократичним, комфортним і стимулюватиме студентів до самоосвіти та навчання протягом усього життя.

Одним із засобів інформаційно-комунікаційних технологій, що активно використовується в навчальному процесі Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ, є система Moodle – модульне об'єктноорієнтоване динамічне навчальне середовище, яка є вільно поширюваною системою управління навчальним контентом. Система Moodle орієнтована на організацію взаємодії між викладачем і студентами в процесі навчання й активно використовується для організації дистанційних курсів, а також підтримки очного і заочного навчання. Система Moodle надає можливість організувати повноцінний навчальний процес, включаючи засоби навчання, систему контролю й оцінювання навчальної діяльності студентів, а також інші необхідні складові системи дистанційного навчання.

MOODLE (Modular Object Oriented Distance Learning Environment) – це система управління навчальним контентом (LCMS – Learning Content Management Systems). За допомогою цієї системи можна створювати електронні навчальні курси і проводити як аудиторне (очне) навчання, так і навчання на відстані (заочне/дистанційне). Автор концепції платформи e-learning Moodle австралієць Мартін Доугіамас (Martin Dougiamas) вважає, що головною її метою було створення системи, відмінної від доступних на ринку, а саме такої, в якій враховувалися б педагогічні аспекти, що базуються на основах пізнавальної психології, коли студент – це активний суб'єкт, який самостійно створює свою власну систему знань, користуючись доступними йому джерелами. При цьому роль викладача полягає, в основному, в мотивуванні й підтримці своїх студентів шляхом підготовки завдань для самостійного опрацювання, оцінювання результатів їх виконання, коригування знань студентів.

Можливості та переваги, що надає застосування системи Moodle у процесі викладання «Української мови (за професійним спрямуванням)» викладачу: структурована форма навчально-методичного забезпечення дисципліни; зручний інструмент для обліку та контролю навчальної діяльності студентів; можливість встановлювати потрібні терміни виконання студентами завдань; використання текстових, графічних, аудіо- та відео-матеріалів; мобільність при зміні, доповненні та корегуванні навчально-методичних матеріалів дисципліни; організація тестування контролю знань студентів, застосовуючи різні за типом запитання; неупереджена система рейтингового оцінювання самостійної роботи студентів; розширений доступ до Internet-ресурсів.

При викладанні «Української мови (за професійним спрямуванням)» активно використовуються наступні модулі системи Moodle: опитування, глосарій, урок, семінар, робочий зошит, чат, форум, тест, тест у Hot Potatoes, Wiki, завдання.

Оскільки основною формою контролю знань у дистанційному навчанні є тестування, в Moodle є потужний інструментарій для створення тестів і проведення навчального й контрольного тестування. Підтримується кілька типів питань у тестових завданнях (множинний вибір, на відповідність, так/ні, короткі відповіді, есе й ін.).

Для одержання статистичних даних про навчальну діяльність студентів, а також для їх опрацювання з метою аналізу різних показників успішності, в системі електронного навчання на базі програмного продукту Moodle є можливість створити журнал оцінок з дисципліни, структура якого містить категорії і підкатегорії. Це дозволяє не лише викладачу, а й студенту вести облік успішності.

Важливою особливістю використання системи Moodle у процесі викладання «Української мови (за професійним спрямуванням)» є те, що оцінки виставляє викладач лише за невелику кількість видів навчальної діяльності студентів, а результати виконання тестів та інших завдань обчислюється комп'ютером, що гарантує об'єктивність та неупередженість оцінювання.

Отже, на нашу думку, використання системи Moodle у процесі викладання «Української мови (за професійним спрямуванням)» має ряд переваг: відсутність жорстких рамок і вимог присутності на заняттях тих, хто навчається; самостійна організація часу, призначеного на навчання; можливість навчання у будь-який час і в будь-якому місці; необмежений доступ до навчальних матеріалів і освітніх сервісів; використання сучасних засобів комунікації з викладачами.

Список використаних джерел:

1. Використання системи електронного навчання MOODLE для контролю і оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ: методичний посібник / Ю. В. Триус, І. В. Стеценко, Л.П. Оксамитна, В.М. Франчук, І.В. Герасименко / За ред. Ю. В. Триуса. – Черкаси: МакЛаут, 2010. – 200 с.
2. Офіційний сайт системи MOODLE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moodle.org>

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ З ПРЕДМЕТА «КВІТНИКАРСТВО»

Інеса Іванченко,

викладач спеціальних дисциплін Державного професійно-технічного навчального закладу «Дніпровський центр професійно-технічної освіти туристичного сервісу»

Електронне навчання (e-learning) є перспективною моделлю навчання, що заснована на використанні нових мультимедійних технологій інтернету для підвищення якості навчання шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг, обміну ними, спільною роботою на відстані. Ця система навчання пропонує використання інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедіа-матеріалів, віртуальних лабораторій і практикумів [2].

Проведення в закладі професійної (професійно-технічної) освіти експерименту з упровадження технології дистанційного навчання у процес підготовки робітничих кадрів спонукало педагогів на підвищення уваги до самоосвіти як необхідної складової процесу впровадження інновацій. З'явилася можливість навчитися використовувати можливості системи Moodle при створенні власного дистанційного курсу з предмета «Квітникарство» [3, 4].

Розроблений курс містить 16 тем, що розраховано на 210 годин навчального часу. Відповідно до визначених цілей структура навчальних дій учнів охоплює: ознайомлення з теоретичною частиною кожної теми курсу; виконання контрольних тестових завдань після кожної теми курсу; виконання лабораторно-практичних робіт (ЛПР) відповідно до теми; написання звітів та пояснювальних записок з алгоритмом дій та фотозвітами щодо виконання ЛПР; завантаження матеріалів на сервер для оцінювання; участь у вебінарах, круглих столах за програмою курсу; захист підсумкової роботи у навчальному закладі.

Кожна тема курсу включає теоретичний матеріал, ЛПР, тематичний (модульний) контроль. Після опрацювання низки тем проводиться підсумкова атестація з використанням контрольних запитань, типових завдань, тестів для самоконтролю, контрольного тесту. Впродовж навчання за фактом виконання завдання у журналі оцінок робиться відмітка.

Теоретичний навчальний матеріал дистанційного курсу містить структуровані електронні конспекти лекцій, файли документів, відеоматеріали, мультимедійні презентації. У курсі «Квітникарство»

обов'язковою складовою є виконання ЛПР з певних тем. Викладачем створюються методичні вказівки щодо виконання ЛПР, варіанти завдань, критерії оцінювання, вказується форма подання результатів. Структура робіт і перелік урізноманітнених завдань запобігає одноманітності виконуваних робіт, навіть, коли у темі проводиться цілий ряд робіт за однією тематикою. Наприклад, у темі «Асортимент квіткових рослин відкритого і закритого ґрунту» пропонується стосовно різних рослин і їх характеристик заповнювати таблиці, створювати інтелект-карти, давати характеристику певної рослини або знаходити помилки у тексті, попередньо опрацювавши інформацію про конкретну рослину, відповісти на ряд запитань за текстом.

Після кожної теми курсу здійснюється тематичний контроль, що включає тести для самоконтролю при проходженні тем (модулів), а також контрольні тести за семестр, курс. Для якісної перевірки знань з опрацьованих навчальних тем доцільно створювати різноманітні тести. Такі завдання цікаві, різноманітні, різні за складністю, заохочують учня до праці й отримання результату.

Велика насиченість теоретичного матеріалу різноманітними термінами та поняттями спонукає до створення глосаріїв на допомогу учням. Глосарії краще використовувати тематичні. Це дає змогу дуже швидко знайти потрібний термін або визначення, на відміну від перелічування цілих текстів у запропонованих файлах. А для більш докладного вивчення предмета учень може безпосередньо звернутися до списку рекомендованої літератури. Прикладом такого джерела термінів є фліп-бук із теми «Будова рослин». У ньому надається коротка інформація стосовно різних понять зазначеної теми й відповідні зображення для візуалізації і кращого запам'ятовування інформації.

Для підвищення мотивації навчальної діяльності учнів надалі планується урізноманітнити подачу теоретичного матеріалу авторською інфографікою, яка поєднує представлені у тексті дані з візуальним малюнком, і, таким чином, допомагає викладачу донести зміст інформації у стислій формі до своєї аудиторії.

Упровадження дистанційного навчання в навчальний процес висвітлило ряд труднощів та проблем, які потребують аналізу та вирішення найближчим часом. Позитивним результатом можна вважати: розширення можливостей традиційного навчання, можливість учнів отримувати знання для своєї майбутньої професії поза межами ЗП(ПТ)О; виховання самостійності та організованості учнів; удосконалення ІКТ-компетентностей; урізноманітнення навчального процесу; розвиток інтелектуального потенціалу учнів; автоматизація процесу контролю та оцінювання учнів.

Таким чином, саме дистанційна освіта відкриває учням доступ до

нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчості, знаходження й закріплення різних професійних навичок, а викладачам дає змогу реалізовувати принципово нові форми і методи навчання. Можна сміливо стверджувати, що розвиток дистанційного навчання буде продовжуватися і вдосконалюватися з розвитком інтернет-технологій та вдосконалення методів дистанційного навчання [1].

Список використаних джерел:

1. Ільїна О.І. Дистанційна освіта в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ito.vspu.net/konference15/Ilyina.pdf>
2. Кадемія М.Ю. Інноваційні форми і методи навчання у ВНЗ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ito.vspu.net/metod_seminar/15-16/innov_formy_i_metody_navch_u_vnz_bez_nomera.pdf
3. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О.В. Базелюк, А.А. Каленський, С.Г. Кравець та ін.]. - Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. - 76 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709811/>
4. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О.В. Базелюк, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/713159/>

ПЕДАГОГІЧНА ТЕОРІЯ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ФАРМАЦІЇ

Людмила Клос,

асистент кафедри мікробіології, вірусології та імунології Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця

В епоху модернізації та реформування галузь освіти стане більш ефективною та якісною завдяки залученню усіх видів освітніх технологій, методик та впровадження різних форм навчання.

Відповідно до Закону «Про освіту» [1], основними формами здобуття освіти для провізорів є: «інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві) та дуальна. З недавніх пір набуває популярності така форма здобуття освіти як «дистанційна», що вважається «індивідуалізованим процесом здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [1].

Вимоги сучасного суспільства щодо підвищення якості освітніх послуг, розвиток ІКТ та впровадження їх в освітній процес закладів освіти, забезпеченість громадян технічними засобами, поява різноманітних гаджетів у студентів, підключення закладів освіти до мережі Інтернет – усі ці процеси актуалізували питання щодо активного розгортання та популяризації такої форми навчання як дистанційна.

Враховуючи те, що професія провізора в часи інформатизації залишається досить важливою та значимою, відноситься до галузі охорони здоров'я, знання в ній повинні безперервно оновлюватися та бути доступними й відкритими як для майбутніх провізорів, так і для працюючих фахівців. У роботі та наукових дослідженнях магістрів фармації і викладачів ІКТ відкривають більше можливостей, ніж будь-коли раніше. Роль майбутніх магістрів фармації продовжує розвиватися, з часом вони трансформують та інтегрують свої функції в напрямі проактивної охорони здоров'я. Водночас із інноваційними перспективами ІКТ формуються виклики щодо керування їхнім особистим та професійним розвитком, необхідним для досягнення успіху в умовах навколишнього середовища, що динамічно змінюється.

Водночас, педагогам закладів вищої освіти важливо не тільки адаптуватися в умовах мінливих ситуацій фармацевтичної галузі, але й уміти прогнозувати непередбачувані обставини, що можуть виникати у професійній діяльності провізорів, та здійснювати відповідну безперервно оновлювану підготовку студентів. З цією метою викладачі повинні вміти відбирати навчальні матеріали з різних джерел – електронних ресурсів з мережі Інтернет, книг, повідомлень засобів масової інформації, інформаційних бюлетенів, підручників, журналів, газет тощо. Зазначене пов'язується з тим, що в багатьох ресурсах можуть зосереджуватися фактичні дані, що стануть необхідною навчальною інформацією. Заклади вищої фармацевтичної освіти повинні розробляти навчальні програми, які за своєю суттю спрямовані на формування фахових компетентностей із безперервно зростаючими вимогами до роботи фармацевта.

Як вказують І. Кіреєв та Н. Жаботинська, «успішність спеціаліста в професійному та суспільному житті визначається рівнем розвитку ключових, в тому числі професійних компетенцій. Високий рівень професійних вимог, які висуваються до майбутніх магістрів фармації, ставить на перший план проблеми якісної професійної підготовки, формування професійної компетентності. За визначенням експертів країн Європейського Союзу, поняття «компетентність» потрібно розглядати як здатність застосовувати знання та вміння ефективно і творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що

передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному контексті так само, як і в професійних ситуаціях. Компетентність – поняття, що проходить шлях – від ставлень до цінностей та від знань до умінь. За результатами проведених досліджень і вимогами ВООЗ, до професійних компетентностей провізорів можна віднести: надання фармацевтичної та невідкладної допомоги будь-якій людині, що її потребує; знання, уміння і навички з професійної галузі; комунікативні вміння і навички, здатність вести бесіду, спілкуватися з відвідувачами аптечних закладів тощо» [2].

Фармацевтична освіта повинна забезпечувати вирішення проблем та прийняття рішень під час фармакотерапії, удосконалювання здатності до критичного мислення. Майбутні магістри фармації мають бути навчені не тільки отримувати знання, а й створювати, передавати та застосовувати їх на основі найсучасніших досліджень у фармацевтичній, клінічній та соціальній науках, уміти співпрацювати з іншими фахівцями в галузі охорони здоров'я та навчитися підвищувати якість життя людей шляхом покращення їх здоров'я.

Саме тому постає нагальна потреба у використанні сучасних ІКТ, властивості яких дають змогу не тільки оперативно і фахово відбирати інноваційну інформацію як навчальний матеріал, а й систематизувати її, логічно накопичувати та постійно оновлювати. До такого матеріалу, отриманого з найсучасніших інформаційних джерел, майбутні та працюючі провізори повинні мати відкритий доступ, що сприятиме безперервності їхнього професійного розвитку, підвищенню рівня фахових компетентностей та надання інноваційності теоретичним знанням і практичним навичкам.

Окреслені якості, а також динамічність у роботі забезпечує дистанційне навчання, складовою якого є освітні ресурси (ЕОР). «Під ЕОР розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації освітнього процесу в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами [1].

Метою створення ЕОР, йдеться в «Положенні про електронні освітні ресурси» [1]: «є модернізація освіти, змістове наповнення освітнього простору, забезпечення рівного доступу учасників освітнього процесу до якісних навчальних та методичних матеріалів, незалежно від їхнього місця проживання, та форми навчання, створені на основі інформаційно-комунікаційних технологій».

Список використаних джерел:

1. Законодавство України «Про освіту» Ресурси мережі інтернет [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Кіреєв, І. В. Значення ознайомчої медичної практики в формуванні професійних компетенцій при підготовці майбутніх фармацевтів / І. В. Кіреєв, Н. В. Жаботинська // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали IX Міжрегіональної наук.-метод. інтернет-конф., м. Харків, 1-2 груд. 2016 р. - Харків. - 2016. - С. 115-116.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ольга Лебединська,

методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Луганській області

Сучасний етап соціально-економічної перебудови суспільства характеризується інтегруванням національної системи освіти у європейський і світовий освітній простір. Головною метою державної політики щодо розвитку освіти є забезпечення рівного доступу громадян до всіх рівнів освіти, створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, виховання покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися упродовж життя. Одним із пріоритетних напрямів державної політики в освітній галузі визначено розвиток професійної освіти [1, с. 306]. Держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукомістких й інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Основними шляхами забезпечення доступу до здобуття якісної професійної освіти визначено поєднання професійної та повної загальної середньої освіти, забезпечення гнучкості освітніх програм з урахуванням змін на ринку праці та попиту на нові професії; оновлення матеріально-технічної бази та впровадження інформаційних технологій. Питання забезпечення доступу до якісної професійної освіти є особливо актуальним для мешканців Луганської та Донецької областей в умовах проведення операції об'єднаних сил. Упровадження дистанційного навчання у закладах професійної освіти залишається єдиним способом забезпечення доступу до якісної освіти [2, с. 22]. Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти.

Дистанційне навчання являє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Така форма освіти дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладання, здобувати повноцінну професійну освіту або підвищувати кваліфікацію, і має безліч переваг, а саме: гнучкість, актуальність, зручність, модульність, економічна ефективність, інтерактивність тощо.

Використання інтернет-технологій закладами системи професійної освіти забезпечує доступність різноманітних освітніх ресурсів, залучення здобувачів освіти до системної навчальної діяльності під безпосереднім керівництвом педагога, варіативність засобів навчання та освітнього середовища в цілому. І, найголовніше, екстериторіальність зазначеної технології навчання дає можливість не тільки забезпечити доступ до якісних освітніх ресурсів, а й в умовах регіону, де використовується зброя, зберегти найбільшу людську цінність – життя.

Експериментальними закладами освіти Луганської області, які апробують та впроваджують дистанційну технологію навчання в освітніх процес, є Золотівський професійний ліцей з методичним супроводом Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти в Луганській області. На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2018 року № 1042 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня» та з метою дослідження ефективності використання технологій дистанційного навчання в процесі формування професійних компетентностей здобувачів освіти закладів П(ПТ)О, в області проводиться дослідно-експериментальна робота за вищезазначеною темою. Станом на 1 січня 2019 року завершено I етап експериментальної роботи. За програмою початкового етапу було розроблено нормативно-правове та організаційне забезпечення експерименту, систему навчально-методичного супроводу, налагоджено співпрацю з науковими установами та соціальними партнерами, проаналізовано готовність матеріально-технічної бази закладу освіти та педагогічних колективів до проведення експерименту, розроблено систему технічної підтримки, розгортання програмно-апаратного комплексу дистанційного навчання.

Наряду з перевагами дистанційного навчання постала й певна проблематика. Устотними недоліками дистанційної форми виділено: низьке використання методів невербального контакту, нерівномірність розподілу учнями, слухачами навчального навантаження, що виникає при недостатній сформованості навичок самостійної роботи або самоорганізації та самодисципліни. Крім того,

потрібно зазначити технічні обмеження при застосуванні дистанційного навчання (наявність Інтернету, пропускна здатність мереж, наявність відповідного обладнання у здобувачів освіти та викладачів). Також на загальнодержавному рівні не врегульовано питання оплати праці педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, яких залучено до реалізації та впровадження елементів дистанційного навчання; не вирішена проблема захисту прав на інтелектуальну власність викладача.

Розв'язання зазначених питань, пошук оптимальних шляхів їх забезпечення сприятимуть зростанню мотивації педагогічних працівників щодо використання дистанційного навчання у професійній діяльності. В галузі професійної освіти e-learning не використовується в повній мірі, а лише доповнює традиційний очний варіант навчання. У більшості випадків найбільш доцільним та ефективним залишиться змішане навчання, в залежності від специфіки професії та складу компетенцій [3, с. 184]. Перспективи подальших досліджень питання забезпечення якості освіти через впровадження елементів дистанційного навчання полягають у подальшій взаємодії інформаційних технологій та прогресивних педагогічних ідей і підходів у систему професійної освіти.

Список використаних джерел:

1. Сергеева Л. М. Управление развитием профессионально-технического учебного заведения: теория и практика. / Л. М. Сергеева; за науч. ред. В.В. Олейника. – Херсон: Айлант, 2013. – 452 с.
2. Анісімов А.М. Робота всистемі дистанционного навчання Moodle. Навчальний посібник, 2-е видання. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – 292 стр.
3. Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Рибалко О.В. Теорія та практика змішеного навчання: монографія / Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Рибалко О.В.; за ред. В.М. Кухаренка – Харків: «Міськдрук», НТУ «ЧП», 2016. – 284 с.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Людмила Майборода,

науковий співробітник лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Розвиток 3G і 4G технологій мобільного зв'язку відкриває нові перспективи для освітньої галузі. Відбуваються істотні зміни в організації навчального процесу підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, традиційні методи навчання доповнюються новими формами і методами, дистанційним навчанням, що засновуються на

основі інформаційно-комунікаційних та мобільних Інтернет-технологій.

Упровадження технологій дистанційного навчання в освітні процеси є предметом досліджень сучасної педагогічної науки. Зокрема, вирішенню питань реалізації дистанційного професійного навчання в підготовці майбутніх кваліфікованих робітників присвячені праці О.Базелюка, А. Каленського С.Кравець, Л. Майборода, Л. Петренко, О. Спіріна та ін.

Масове і доступне використання сучасним суспільством, зокрема молоддю, мобільних пристроїв дає змогу всім учасникам освітнього процесу застосовування їх як засобу навчання у дистанційному професійному навчанні. У педагогічній науці мобільне навчання (англ. m-learning) визначається як «одна з форм організації навчання, що тісно пов'язане з електронним і дистанційним навчанням, характерною рисою якого є використання мобільних пристроїв» [1], і до її характеристик відносять гнучкість та доступність навчання, автономність, індивідуальний підхід, безперервність, освіта впродовж життя та інше, тим самим реалізуючи важливі освітні функції.

Однією з складових технології мобільного навчання є використання додатків для мобільних пристроїв, що стають невід'ємною частиною сучасного навчального процесу. Мобільний додаток - це автономний програмний продукт, розроблений спеціально для мобільних пристроїв з метою оптимізації вирішення будь-яких потреб або завдань користувача. Вони доступні для завантаження будь-якому користувачеві і, переважно, є безкоштовними.

На сьогодні існує безліч мобільних додатків, призначених для навчання, що забезпечують не лише відображення інформації, а й інтерактив із засвоєнням та перевіркою отриманої інформації. Також є мобільні додатки професійного спрямування (електронні книжки, посібники, довідники, словники, калькулятори, кросворди, головоломки тощо), які можна використовувати у дистанційному професійному навчанні кваліфікованих робітників за різними галузями економіки. А саме, це додатки для: будівельників, слюсарів, зварників, сантехніків, кухарів, швейників тощо (рис. 1).

Так, наприклад: мобільний додаток **«Будова автомобіля»** для вивчення будови автомобіля на прикладі моделі ВАЗ 2106; мобільний додаток **«Влаштування автомобіля»** є довідковим посібником, який складається з дев'яти розділів; додаток **«Довідник зварника»** є електронним посібником із предмета «Технологія зварювальних робіт»; **«Довідник електрика»** допомагає у виборі перетину кабельної лінії, автоматичного вимикача для різного виду

навантаження, перетину плавкою вставки, вибору пускового конденсатора для електродвигуна; додатки «**Будівельний калькулятор**» та «**Бетон-калькулятор**» призначені для розрахунку кількості матеріалів для будівництва та ремонту; «**Кухонний калькулятор**» – безкоштовний додаток для здійснення розрахунку ваги і обсягу продуктів, обчислення кількості продуктів для приготування страв та багато іншого.

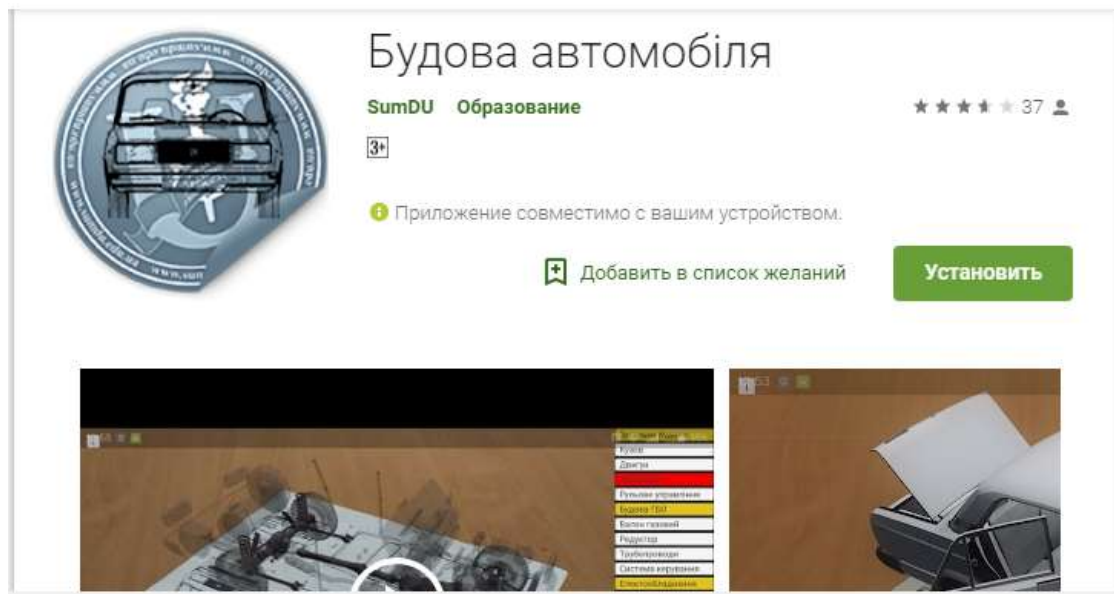

Рис. 1. Мобільний додаток «Будова автомобіля» на Google Play

Отже, використання мобільних пристроїв, зокрема мобільних додатків, дає змогу педагогам професійного навчання урізноманітнити професійну підготовку кваліфікованих робітників, учням – навчатися дистанційно, мобільно, здійснювати дослідження, розв'язувати кросворди, головоломки тощо. Мобільні додатки із посібниками, навчальними матеріалами, довідниками, словниками стають в нагоді педагогам як допоміжні методичні джерела, що дає змогу підготувати наочні, змістовні та інформаційно насичені навчальні матеріали.

Мобільне навчання, що застосовується в процесі навчання, впливає на подолання комунікативного бар'єру, розвитку мислення, формування навичок дослідницької діяльності, на підвищення мотивації до оволодіння життєвої, цифрової та професійної компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Кадемія М.Ю. Інноваційні технології навчання: словник-глосарій / М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр, Т.Є. Рак // – Львів: Вид-во ЛДУ БЖД, 2011 р. – 156 с.
2. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О.В. Базелюк, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін.]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.

3. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О.В. Базелюк, А.А. Каленський, С.Г. Кравець та ін.]. – Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. – 76 с.
4. Майборода Л.А. Методика використання елементів дистанційного навчання для теоретичної підготовки кваліфікованих робітників / Л.А. Майборода // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць : Вип. 16 / Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. – ЖККГВ «Полісся» ЖОР., 2018. – 188 с., С. 115-121.
5. Кравець С. Г. Суть і компоненти готовності педагогів до впровадження дистанційного навчання кваліфікованих робітників / С. Г. Кравець // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць: Вип. 12 / Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України ; [Ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К. : Міленіум, 2016. – С. 88-97.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗОЛОТІВСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ

Світлана Мозгова,

методист Золотівського професійного ліцею

Майбутнє промисловості нашої держави, безперечно, в руках висококваліфікованих робітничих кадрів, теперішніх учнів професійно-технічних навчальних закладів. Тому зрозуміло, яка велика відповідальність покладена на викладачів і майстрів виробничого навчання ПТНЗ, адже від їхньої роботи залежить рівень підготовки майбутніх фахівців, праця яких буде спрямована на розвиток нашої країни.

У сучасному світі проблема якості освіти – одна з найактуальніших. Вагомим чинником її забезпечення є особистість педагога. До нього завжди висувалися високі вимоги щодо професійної компетентності й фахової майстерності, а особливо сьогодні – в час значних змін у системі освіти. Ці зміни вимагають від викладачів і майстрів виробничого навчання переорієнтації на сучасні інтерактивні технології, атмосферу співпраці та формування партнерських відносин між педагогами й учнями. Інноваційна модель розвитку суспільства потребує висококваліфікованої робочої сили, професійно мобільних, конкурентоспроможних працівників. Звідси випливає головне завдання для системи П(ПТ)О – забезпечення економіки держави кваліфікованими, грамотними кадрами, які дали б змогу долучитися до сучасних інтегрованих процесів, характерних для глобалізованого світового співтовариства.

Найбільш актуальним та проблематичним у сфері професійної (професійно-технічної) освіти є питання якості профпідготовки та компетентність молодих кваліфікованих робітників. Швидкий розвиток і зміна технологій у промисловості потребують гнучкості та універсальності від нових кадрів.

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та вимогам до сучасного освітнього середовища методистом ліцею впроваджено роботу Електронного методичного кабінету з метою розширення єдиного інформаційно-методичного простору, підтримки професійної майстерності педагогів, систематизації науково-методичних матеріалів, обміну досвідом, поширення інформації, що супроводжує освітній процес, формування банку передового педагогічного досвіду педагогів.

Результатом впровадження віртуального методичного кабінету є поліпшення роботи методичних комісій ліцею через цілодобовий доступ до необхідної інформації, зростання професійних якостей викладачів.

Одним з провідних механізмів управлінського впливу в інноваційному навчальному закладі є створення колективу односторонців – команди, де виникає взаємодія, взаємовплив, взаємовідповідальність. Саме у процесі методичної роботи, коли формується і вдосконалюється професійна компетентність і педагогічна майстерність, створюється такий колектив, що орієнтує свої професійні потреби на результативну діяльність.

Так виглядає інноваційний вектор віртуального методичного кабінету.

Цього року на базі Золотівського професійного ліцею розпочато експеримент всеукраїнського рівня на тему: «Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання». Запровадження технологій дистанційного навчання в Золотівському

професійному ліцеї розпочато за погодженням МОН України (Наказ №1042 від 01.10.2018 р. Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою: "Організація професійного навчання учнівської молоді й дорослих, які проживають на тимчасово окупованій території та в населених пунктах на лінії зіткнення, з використанням технології дистанційного навчання" у жовтні 2018-грудні 2020 роках на базі Золотівського професійного ліцею)

Завдання проекту: удосконалення та розвиток дистанційної форми; створення можливостей безперервної освіти з причин проживання за межею пішохідної доступності до ліцею (відсутність громадського транспорту) та для внутрішньо переміщених учнів з території області, тимчасово не підконтрольній державній владі.

Дистанційне навчання полегшує доступ до інформації як для учнів, так і для педагогічного складу ПТНЗ. Це, в умовах збройного конфлікту, є дуже актуальним, відкриває можливості варіативності навчальної діяльності. Відмінністю дистанційної форми є те, що вона передбачає індивідуальне навчання кожного учня за індивідуально розробленим ним самим планом. Такий план є гнучким у своїй основі, проте, після затвердження, визначає характер і графік взаємодії учасників навчального процесу, та використовується для оцінки успішності навчання.

Дистанційне навчання реалізовується шляхом: - застосування технології дистанційної форми як суміжної до основної навчально - виробничої діяльності (у разі виникнення обставин: з причин проживання за межею пішохідної доступності до ліцею (відсутність громадського транспорту), тимчасове переміщення учнів та їх сімей в інші області України, або за її кордони з причини воєнного конфлікту, надання учням можливості отримати якісні знання, уміння та навички відповідно навчальних програм за місцем їх проживання або тимчасового перебування (у разі захворювання, або виникнення обставин, загрожуючих життю).

Проект забезпечує реалізацію дистанційного навчання тимчасово, у разі виникнення обставин, зазначених вище, та не передбачає можливості отримання випускниками документу державного зразка у разі фізичної відсутності учня на учбових заняттях тривалий час протягом навчального року.

ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС ІЗ ПРЕДМЕТА «СПЕЦІАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ» ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ПРОФЕСІЇ «ФЛОРИСТ»: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ПРАКТИКА ВИКЛАДАННЯ

Світлана Скловенко,

викладач спеціальних дисциплін Державного
професійно-технічного навчального закладу
«Дніпровський центр професійно-технічної освіти
туристичного сервісу»

Сьогодні технології дистанційного навчання впевнено займає одне з провідних місць в українській освіті. Актуальність дистанційного навчання проявляється в можливості впровадження новітніх педагогічних, психологічних і методологічних розробок з розбиттям матеріалу на окремі функціонально завершені модулі (теми), які вивчаються в міру засвоєння матеріалу і відповідають здібностям окремого студента чи групи загалом [1].

Звичайно, специфіка професійної освіти не сприяє впровадженню дистанційної форми навчання в класичному його розумінні: найдоцільніше використовувати змішане навчання, при якому певну частку навчального матеріалу учні засвоюють очно, а іншу частину, зокрема, теоретичну – дистанційно [2].

У рамках здійснення експерименту з впровадження дистанційного навчання у ДПТНЗ «Дніпровський центр ПТОТС» було створено авторський дистанційний курс із предмета «Спеціальна технологія»; курс апробується серед учнів експериментальної фокус-групи.

Система дистанційного навчання у ДЦПТОТС передбачає організацію та проведення таких видів навчальних занять: самостійне вивчення, лекція, консультація, лабораторно-практичне заняття, творче заняття, тестування.

При розробці дистанційного курсу була застосована модульна структура: виклад матеріалу здійснюється невеликими структурними частинами, що дозволяє уникнути надмірності матеріалів і дає можливість вибирати траєкторію навчання. Курс складається з 24 модулів, до яких входять 139 тем навчальної програми, складеної відповідно до стандарту ДСПТО 7331.DN.36.60-2012. Обсяг кожного уроку приблизно становить 45 хвилин.

Для прикладу розглянемо структуру модуля № 3 «Технологія первинної обробки рослинного матеріалу»: він складається з двох мікромодулів – «Технологія первинної обробки рослинного матеріалу: зрізаних квітів, гілок, листя і тощо» та «Первинна технологія обробки

рослин з дерев'янистими, гнучкими стеблами і тими, що виділяють молочко». Ці два мікромодуля доцільно було об'єднати в єдиний матеріал, що дасть змогу учневі отримати більш повну інформацію про первинну обробку різного по виду рослинного матеріалу. При розробці контенту модуля №3 автор спирався на такі вимоги:

1. Використання навчального матеріалу має бути обґрунтовано, з точки зору корисності як для учня, так і викладача. Дана тема по первинній обробці рослинного матеріалу є однією з основних для успішного початку роботи флориста з живими квітами і іншим матеріалом, тому при розробці теми більш детально було висвітлено технологію обробки основних видів рослинного матеріалу: квітів, зелені, гілок, листя;

2. Матеріал з теми первинної обробки рослинного матеріалу повинен переводити учня від уже відомого йому навчального матеріалу до нових знань. Так, в уроці використані рекомендації про застосування новітніх методів збереження рослинного матеріалу з використанням препаратів для пожоввлення й підгодівлі зрізаних квітів;

3. Навчальний матеріал демонструє, як нові знання і навички можна застосувати у вирішенні реальних проблем: відновити свіжість рослинного матеріалу, продовжити йому життя або застосувати методи консервації, про що буде викладено в наступному модулі;

4. Навчальний матеріал повинен стимулювати і мотивувати учня, тому він має бути наочним, зрозумілим і викликати в учня зацікавленість і позитивні емоції;

5. Контент модуля №3 передбачає діяльність, яка може залучити або захопити учня. Наприклад, виконання творчого завдання – розробка ескізів весільних букетів, композицій, оформлення урочистостей, виставок тощо;

6. Відеоматеріал, майстер-класи, фотоматеріали підбираються чітко по темі модуля і не використовуються без дидактичних підстав.

Тепер розглянемо один з основних методів об'єктивного оцінювання знань учнів – тестування – в умовах дистанційного навчання. У кожному модулі курсу «Спеціальна технологія» розроблені тести, кількість яких має максимально забезпечити виявлення тих моментів, у яких учень не зміг розібратися і припускається помилок. Так, у модулі №3 розроблено тестове завдання «Технологія обробки зрізаних квітів», яке включає в себе 6 питань, максимально охопивши основні аспекти теми. Аналіз організації та результатів проведення тестування з методики навчання предмета дає підстави для висновку про доцільність обмеження кількості спроб і чіткого призначення часових меж тестування.

За попередніми результатами впровадження дистанційного

курсу з предмета «Спеціальна технологія» у процес підготовки учнів-флористів можна зробити висновок, що, по-перше, подача тем курсу «Спеціальна технологія» саме у формі дистанційного навчання, що спирається на величезний обсяг цифрової інформації, виявилася педагогічно доцільнішою й ефективнішою. По-друге, засвоєння учнями навчального матеріалу через нову для них форму навчання значно вплинуло на формування їхніх загальнонавчальних умінь та навичок. Була створена основа для організації самостійної діяльності учнів по знаходженню, аналізу та узагальненню матеріалу, що вивчається. По-третє, учні побачили інтеграцію навчальних предметів не на словах, а на ділі, розвиваючи свої професійні здібності й отримуючи одночасно навички роботи з інформацією, які допоможуть їм швидко орієнтуватися в сучасному світі, де ключовим моментом є саме інформація, методи її отримання, обробки і передачі.

Список використаних джерел:

1. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. – Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – 140 с.
2. Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до дистанційного навчання кваліфікованих робітників / [О. В. Базелюк, А. А. Каленський, С. Г. Кравець та ін.]. - Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. - 76 с.
3. Технології дистанційного професійного навчання. Методичний посібник / [О. В. Базелюк, О. М. Спірін, Л. М. Петренко, А. А. Каленський, Л. А. Майборода]. – Житомир: «Полісся», 2018. – 160 с.

МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Денис Романов,

магістрант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, засобом підвищення його ефективності. Термін «мобільне навчання» (*m-learning*), що з'явився в англomовній педагогічній літературі близько 15 років тому, набув поширення і в нашій країні. Майбутнє навчання за підтримки інформаційно-комунікаційних технологій залежить від поширення мобільних засобів зв'язку, популярності смартфонів і планшетів, появи відповідних навчальних додатків і програм, а також нових технологій, що дозволять підвищити якість освіти.

Створення середовища, в якому студенти не були б прикуті до стаціонарного комп'ютера, а мали змогу пересуватися з ним, стало можливим з появою портативних комп'ютерів (note book, lup-top).

Формування такого середовища в навчальному закладі дозволяє кардинально змінити парадигму трансляції знань. Ця модель, що орієнтована на принципи «вчитися завжди і всюди», створює умови для реалізації принципів особистісно орієнтованої освіти.

Мобільною освітою можна вважати електронну освіту, в якій комунікативна взаємодія між користувачем і комп'ютерною системою підтримки забезпечується мобільними пристроями та засобами бездротового зв'язку, що здатні з'єднуватися з глобальною мережею, відображати освітню інформацію і надати двосторонній інформаційний обмін між викладачем і студентом [1].

Mobile learning (m-learning) – це передача знань на мобільний пристрій з використанням WAP або GPRS технологій. Мета m-learning – зробити процес навчання гнучким, доступним і персоналізованим. Головний принцип мобільного навчання – навчання в будь-якому місті, в будь-який зручний час.

Мобільне навчання, з одного боку, є різновидом дистанційного навчання, а з іншого – навчання з використанням ІКТ. Але, у порівнянні з цими видами навчання, мобільне навчання надає суб'єкту, що навчається, більшу кількість «ступенів свободи» – вищу інтерактивність, більшу свободу руху, більшу кількість технічних засобів для навчання. Мобільне навчання є важливою складовою змішаного навчання (blended learning), що в педагогічних дослідженнях розглядається як таке, що поєднує в собі традиційне навчання в аудиторії й комп'ютерно-опосередковану діяльність студентів на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Можна виділити такі особливості мобільного навчання: 1) студенти готові використовувати мобільні пристрої для навчання в тих випадках, коли вони не можуть скористатися книгою чи комп'ютером; 2) мобільне навчання надає можливість студентам використовувати вільні проміжки часу; 3) мобільне навчання надає можливість здійснювати спільну онлайнову роботу над проектом, мобільний блоггінг, персоналізоване навчання, роботу у групах, онлайнові дослідження, рівний доступ до навчання; 4) мобільні додатки повинні бути компактними й активізовуватися з того місця, на якому була перервана робота; 5) мобільні додатки повинні бути доступними в мережі Internet, а також бути синхронізованими з мобільними засобами навчання.

Основними напрямками реалізації мобільного навчання є такі: технологічно орієнтоване мобільне навчання – окремі конкретні технологічні інновації, впроваджені у навчальний процес для демонстрації технічних переваг та педагогічних можливостей; міні електронні технології навчання – мобільні, бездротові і портативні

технології, які використовуються для повторного впровадження рішень і підходів, що вже використовуються у традиційних електронних засобах навчання, можливо, перенесення деяких технологій навчання з використанням ІКТ, таких, як віртуальні навчальні середовища (VLE), на мобільні платформи (MLE); змішане навчання – це навчання, що поєднує традиційне навчання з мобільним навчанням з метою створення гармонійного поєднання теоретичної та практичної складових освітнього процесу; неформальне, персоналізоване, ситуативне мобільне навчання – мобільні технології з додатковою функціональністю, наприклад, залежні від місця розташування; технології мобільних тренінгів – технології, що використовуються для підвищення продуктивності та ефективності мобільних працівників шляхом надання матеріалів для підтримки «точно у термін» і в контексті їхніх першочергових пріоритетів; віддалене (сільське) розвивальне мобільне навчання – мобільні технології використовуються для вирішення інфраструктурних і екологічних проблем та підтримки освіти там, де традиційні технології навчання малоефективні [2].

Основне призначення мобільного навчання полягає в тому, щоб покращити знання студента у потрібній йому галузі в той момент, коли він цього потребує.

Широкі можливості для використання глобальної мережі Інтернет відкриває підключення мобільних телефонів до неї у різних варіаціях (Інтернет, I-mode, WAP – Інтернет). Можливість безпосереднього виходу в Інтернет за допомогою мобільного телефону або використання його як модему, що приєднаний до персонального комп'ютера, ноутбука, нетбука, кишенькового комп'ютера, або іншого пристрою за допомогою дротового або бездротового зв'язку, розширює можливості інформатизації освіти, розвитку інформаційної культури.

Список використаних джерел

1. Горбатюк Р. М. Мобільні технології у вищих навчальних закладах України: пошук шляхів розвитку / Р. М. Горбатюк, В. І. Репський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - 2014. - Вип. 37. - С. 181-185. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2014_37_34
2. Traxler J. Defining, Discussing, and Evaluating Mobile Learning : The moving finger writes and having writ... / J. Traxler // International Review of Research in Open and Distance Learning. — 2007. — June. Volume 8. — Number 2. — pp. 173—188.

РОЗДІЛ 6. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Вікторія Кручек,

завідувач лабораторії дистанційного професійного
навчання Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент

У сучасних соціально-економічних умовах розвитку України відчувається велика потреба в професійно-компетентних конкурентоспроможних робітничих кадрах. В економіці нашої держави склалася ситуація, коли попит на робітничі професії зростає і поки що залишається незадоволеним. Це зумовлено спадом економіки країни, політичною нестабільністю, демографічною кризою кінця ХХ – початку ХХІ століття, планомірним знищенням престижності робітничих професій та відповідних закладів освіти. Вагомий внесок у рішення цієї проблеми вносить система професійно-технічної освіти. Провідна роль в оновленні та забезпеченні якості підготовки робітничих кадрів в системі професійної (професійно-технічної) освіти належить майстрам виробничого навчання. Тому дуже актуальним є питання формування і подальшого системного розвитку їх професійної компетентності. Важливо, щоб фахівець у галузі професійно-технічної освіти орієнтувався у сучасних науково-педагогічних підходах, принципах організації навчально-виробничого процесу та процесу виховання; міг з наукової та практичної точки зору визначати зміст, обирати форми, методи і засоби педагогічної діяльності був спроможним адаптуватись до змінних умов, самостійно виконувати дослідницьку роботу. Є потреба в професіоналах, які братимуть участь в обговоренні і розв'язанні сучасних педагогічних проблем, розділятимуть цінності й норми професійної діяльності ініціюватимуть інноваційний педагогічний процес через постійне самовдосконалення, орієнтацію на творчу самореалізацію, стійкий інтерес до співпраці з учнями.

Оптимальний вибір форм і методів навчання для здійснення

професійно-практичної підготовки майбутніх робітників значною мірою залежить від методичної підготовки та педагогічного досвіду майстра виробничого навчання, володіння ним знаннями про сучасну систему методів і прийомів їх застосування для підвищення ефективності навчально-виробничого процесу, у тому числі інтерактивних методів, які передбачають навчання в режимі діалогу, під час якого відбувається взаємодія учасників освітнього процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення навчальних завдань, проблемних ситуацій, розвитку професійних і особистісних якостей учнів.

Разом з тим, питання підвищення рівня розвитку професійної компетентності майстра виробничого навчання закладу професійної (професійно-технічної) освіти не може обмежуватись тільки питаннями опанування методик викладання. Для працівників ЗП(ПТ)О особливої значущості набувають такі професійні та особистісні якості як: гнучкість, мобільність, адаптивність, конкурентоспроможність, комунікабельність, на них лежить відповідальність за піднесення духовного рівня молоді. Варто зазначити, що компетентність формується в процесі діяльності, яка узгоджується з цінностями особистості, її поглядами та оцінками. Йдеться про наявність особистої зацікавленості і позитивної оцінки діяльності. До ключових компетенцій, якими повинен володіти майстер виробничого навчання науковці відносять: комунікативні, психолого-педагогічні, інформаційно-технологічні, організаційні, планово-прогностичні, проектно-дослідницькі, рефлексивні.

Практика функціонування системи професійної (професійно-технічної) освіти показує, що існують суперечності між сучасними вимогами до професійної компетентності майстрів виробничого навчання і недосконалою системою підвищення їхньої кваліфікації, зростанням вимог до якості підготовки кваліфікованих робітників та неготовністю більшості майстрів виробничого навчання до інноваційної освітньої діяльності, між динамічними техніко-технологічними змінами та недооцінкою майстрами виробничого навчання нових виробничих і педагогічних технологій.

На жаль, майстри виробничого навчання недостатньо цікавляться новітніми науково-методичними педагогічними технологіями. Освітні програми теж в багатьох випадках не відповідають вимогам ринку праці. Є необхідним розроблення сучасного професійного стандарту «Майстер виробничого навчання», чіткого механізму оновлення змісту підготовки, перепідготовки, постійного підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників з урахуванням державних стандартів професійної освіти.

До підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання

мають бути залучені досвідчені наукові, науково-педагогічні працівники. Потрібно визначити наукові установи та заклади вищої освіти, які змогли б надавати якісні освітні послуги тим, хто їх потребує. Доцільним є запровадження на постійній основі семінарів, практичних занять, тренінгів, спецкурсів для майстрів виробничого навчання від закладів вищої освіти, що готують таких фахівців. З метою створення гнучких спецкурсів для поглиблення рівня психолого-педагогічної підготовки майстрів варто передбачити попередню діагностику рівня психолого-педагогічних знань слухачів, їх тестування, врахування специфіки проведення занять в ЗП(ПТ)О.

Джерело професійного розвитку знаходиться у творчості педагогів, їх прагненні удосконалення професійної майстерності, усвідомленні ними завдань, які стоять перед закладами освіти.

Отже, проблема розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання є надзвичайно гострою і має бути розв'язана на системній основі, адже потреба формування якісно нової робочої сили нині є актуальною для держави і перетворюється на один із найважливіших чинників підвищення продуктивності праці, забезпечення конкурентоспроможної продукції. Робота з майстрами виробничого навчання має проводитися за такими напрямками: удосконалення методичного забезпечення предметів; використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній діяльності; психолого-педагогічна підготовка з метою формування активної професійної позиції.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність у закладах професійної освіти : монографія / І.А. Зязюн. – К., 2003. – 246 с.
2. Коваль Л. Е. Методологические подходы к организации профессионального развития мастеров производственного обучения. // Професійна освіта. – 2018. – №1(178). – С. 39-42
3. Ковальчук В.І. Теоретичне підґрунтя розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання ПТНЗ у системі підвищення кваліфікації / В.І.Ковальчук // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах - 2013 р., - Вип. 28 (81). - С. 512-521
4. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Н.Ничкало // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2006. - С.625.
5. Олійник В.В. Теоретико-методологічні засади управління підвищення кваліфікації педагогічних працівників профтехосвіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Олійник Віктор Васильович. – К., 2004. – 489 с.
6. Педагог професійної школи : метод. посіб. / наукова редакція Л.В. Нестерової, Т.М. Герлянд. – К. : ПТО НАПН України, 2012. – 264 с.
7. Самойленко Н.Ю. Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів: методичні рекомендації / Н.Ю. Самойленко. – Суми: Видавництво: ПП Вінниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2012. – 70 с.

САМООСВІТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Ірина Дрозіч,

методист ДНЗ «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг», кандидат педагогічних наук

На шляху розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним з головних чинників успіху, а педагог є одночасно і об'єктом, і провідником позитивних змін [1]. Нові цільові установки неможливі без вирішення проблеми професійного зростання педагога.

Модернізація системи професійної (професійно-технічної) освіти на сучасному етапі вимагає від викладачів, майстрів виробничого навчання (далі в/н) не просто розуміння й прийняття ними цілей і змісту цього процесу, а, перш за все, їхньої ефективної самоосвіти, яка є однією з умов якісної підготовки кваліфікованих робітників, що впливає на рівень продуктивних сил суспільства, його матеріальне і духовне багатство.

У підготовці кваліфікованих робітників провідна роль належить майстру в/н, адже саме він розкриває кращі сторони професії, передає учням знання і досвід, виховує активну життєву позицію, формує особистість. Вплив майстра в/н буде ефективним тільки тоді, коли учні відчують, що їх навчає справжній професіонал своєї справи. Ще А. Макаренко стверджував, що учні пробачать своїх вчителів за суворість, навіть упередженість, але не пробачать за погане знання своєї справи. Щоб залишатися професіоналом, майстру в/н потрібно безперервно самовдосконалюватися.

Теоретичні основи для розробки проблем самоосвітньої діяльності педагога були закладені в роботах А. Макаренка, М. Скаткіна, В. Сухомлинського, К. Ушинського, С. Шацького. К. Ушинський висловив думку про безперервну самоосвіту вчителя: «учитися все життя», а також вперше провів ідею зв'язку самоосвіти вчителя з його професійними запитам [2].

В «Енциклопедії освіти» самоосвіта потрактована як самостійна пізнавальна діяльність людини, спрямована на досягнення певних особистісно-значущих освітніх цілей: задоволення загальнокультурних запитів, пізнавальних інтересів у будь-якій сфері діяльності, підвищення професійної кваліфікації тощо [3].

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях окрема увага приділяється вивченню самоосвітньої діяльності, розвиток якої є ключовим завданням як методичної служби навчального закладу, так і кожного педагога.

У заклади професійної (професійно-технічної) освіти сфери ресторанного господарства приходять навчатися учні з різним рівнем навчальних досягнень та різнорівневою мотивацією до пізнавальної діяльності. Тому завдання майстра в/н – створити умови, при яких у процесі навчання в учня формуються зацікавленість в удосконаленні професійних навичок і творче мислення. Учень повинен не тільки отримувати певні знання і вміння, а й прагнути постійно вдосконалювати їх, опановуючи інноваційні ресторанны технології. Ставлячи перед собою таку мету, майстер в/н бере на себе зобов'язання підвищувати свій рівень професійної компетентності, звертаючись до інноваційних педагогічних та виробничих технологій, а також передового педагогічного досвіду з метою вдосконалення власного.

Форми організації самоосвіти можуть бути груповими та індивідуальними. Групові форми: курси підвищення кваліфікації, стажування на виробництві, участь в методичних заходах тощо. Індивідуальна робота по самоосвіті: робота над індивідуальною методичною проблемою, вивчення фахової та психолого-педагогічної літератури, відвідування уроків колег, обмін досвідом з питань організації занять, змісту освіти, написання методичних розробок уроків, розроблення сценаріїв позаурочних заходів тощо. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює умови самоосвіти. Інтернет з його можливостями спілкування сприяє віртуальному об'єднанню педагогів у мережеві педагогічні спільноти. Це інтернет-ресурси, створені для спілкування однодумців, педагогів, охочих поділитися досвідом, посперечатися, розповісти про себе, дізнатися потрібну інформацію. Результати самоосвіти педагог виявляє на кожному етапі навчального процесу, беручи участь у семінарах, майстер-класах, педагогічних читаннях, доповідаючи на засіданні методичної комісії чи педагогічної ради.

Самоосвіта майстра в/н буде результативною, якщо в її процесі реалізується його власна потреба до розвитку. Важливою умовою результативності самоосвіти є здатність педагога до об'єктивного самоаналізу своєї діяльності, осмислення власних дій, своїх внутрішніх почуттів і формулювання правильних висновків.

Позитивними результатами самоосвіти майстра в/н повинні бути: стабільно зростаюча якість навчальних досягнень учнів, позитивні відгуки від керівників виробничої практики, сприятливий морально-психологічний клімат в учнівському колективі, активна участь у конкурсах фахової майстерності, безконфліктне спілкування та взаєморозуміння між майстром в/н й учнями; підготовка доповідей, виступів; розроблення дидактичних матеріалів, тестів, методичних рекомендацій тощо; проведення відкритих уроків за власними

новаторськими технологіями; проведення семінарів, майстер-класів, узагальнення передового педагогічного досвіду.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що самоосвіта майстра в/н – це невід’ємна складова його професійного зростання. Від того, наскільки активна позиція майстра в/н у професійній діяльності, від здібностей і рівня розвитку творчого потенціалу його особистості, самоосвіта буде носити більш творчий характер, настільки ширшими і різноманітнішими будуть ставати потреби й інтереси майстра в/н, а значить, і успіхи та запотребованість його учнів – майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 № 776 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
2. Ушинский К. Д. О пользе педагогической литературы. Пед. соч. М., 1959, Т.10.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. К. Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ДПТНЗ «ПОКРОВСЬКИЙ ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ І ПЕРЕПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ»

Олена Нагорна,

методист ДПТНЗ «Покровський центр підготовки і перепідготовки робітничих кадрів»

Результатом вивчення питання попиту на працівників робітничих професій у державі стало визначення, що система професійно-технічної освіти в умовах входження України до європейського та світового соціокультурного простору, потребує вдосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів.

Аналіз кваліфікації випускників ПТНЗ доводить, що чимало з них не відповідають критерію конкурентоспроможності [3].

Сучасна система професійно-технічної освіти повинна бути спрямована на вирішення складних завдань у підготовці кваліфікованих робітників відповідно до потреб економіки держави та галузей виробництва з урахуванням нахилів, уподобань, вибраного рівня кваліфікації, світогляду.

Найголовніша роль у забезпеченні якісних результатів професійної підготовки кваліфікованих робітників відводиться майстру виробничого навчання, його професійно-педагогічній компетентності.

Визначення мети професійної освіти.

Створення умов, що сприяють підготовці компетентного кваліфікованого робітника.

Визначення професійної компетентності педагога як здатності до ефективної реалізації в освітній діяльності системи цінностей і досягнень педагогічних результатів за рахунок професійно-особистісного саморозвитку [2].

Значення компетентнісного підходу та трактовки науковців щодо визначення поняття «компетентність».

Відповідність професійної підготовки майстра виробничого навчання сучасним потребам та вимогам часу і суспільства.

Створення умов для педагогів ПТНЗ для оволодіння найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями [1].

Дослідження науковців щодо рівнів професійної та методичної майстерності, які досягаються педагогом, якщо у нього виникає потреба у професійному саморозвитку, самовдосконаленні [2].

Розгляд компетентнісної моделі майстра виробничого навчання, як системи професійних компетенцій, які забезпечують готовність фахівця до професійної діяльності [4].

Шляхи підвищення професійної компетентності майстрів виробничого навчання ДПТНЗ «Покровський ЦППРК».

Підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних робітників, як результат роботи майстрів ДПТНЗ «Покровський ЦППРК».

Список використаних джерел:

1. Жуков Г.Н. Основы педагогических знаний мастера производственного обучения: учебное пособие / Г.Н. Жуков. – М.: Изд. Отдел НОУ ИСОМ, 2005. – 248 с.
2. Кругликов Г.И. Методика профессионального обучения: учебное пособие с практикумом / Г.И. Кругликов. – М.: Изд. Центр «Академия», 2008. – 288 с.
3. Ничкало Н.Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв'язку з ринком праці // Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу ХХІ століття : Зб. матер., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту „Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні” / Ю. Вайс, Н. Ничкало, А. Сімак та ін. – Ніжин : ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2007. – С. 134-148.)
4. Самойленко Н.Ю. Розвиток методичної компетентності майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів: методичні рекомендації / Н.Ю. Самойленко. – Суми: Видавництво: ПП Вінниченко М.Д., ФОП Литовченко Є.Б., 2012. – 70 с.

РОЗВИТОК ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

Наталія Сиско,

завідувач лабораторії Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, кандидат психологічних наук

Діяльність викладача закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) є поліфункціональною та лежить у двох площинах: викладач має бути висококомпетентним фахівцем у галузі знань з професії, а також володіти відповідними педагогічними вміннями, що в сукупності забезпечує якісну підготовку кваліфікованого робітника. Результативність його професійного розвитку полягає в успішному засвоєнні інновацій як у виробничій сфері, так і в педагогічній [1].

Однією зі складових професійно-педагогічної компетентності викладача ЗП(ПТ)О є фахова. Ця компетентність передбачає знання педагогом сучасних виробничих технологій, обладнання та матеріалів, запитів регіонального ринку праці відповідного галузевого спрямування; володіння змістом освіти відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти; упровадження інноваційних виробничих технологій в освітній процес; уміння на підставі стандарту розробляти зміст освітніх програм з підготовки кваліфікованих робітників, а також розробляти дидактичне забезпечення навчальних занять.

Розвитку фахової компетентності викладачів сприяють навчально-практичні центри інноваційних виробничих технологій (далі – НПЦ), які створюються на базі ЗП(ПТ)О України з 2016 року.

Завданнями НПЦ згідно з «Положенням про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу» [2] є: організація стажування та підвищення кваліфікації педагогів ЗП(ПТ)О; формування пропозицій щодо вдосконалення робочих навчальних програм із предметів професійно-теоретичної підготовки, спрямованих на вивчення та оволодіння здобувачами освіти новітніми матеріалами і технологіями; надання тренінгових, маркетингових, інформаційних, виробничих послуг; надання консультативної, інформаційної та посередницької допомоги з питань використання інноваційних матеріалів і технологій підприємствами; надання практичної та методичної допомоги з питань упровадження в освітній процес новітніх технологій і матеріалів;

розроблення навчально-методичного, інформаційного супроводу, спрямованого на підвищення якості професійної підготовки, а саме: підручників, навчальних посібників; організація та проведення семінарів-практикумів, конференцій, засідань методичних секцій з питань упровадження новітніх технологій і матеріалів у процес підготовки робітничих кадрів.

Станом на лютий 2019 року в Україні відкрито 185 НПЦ, 100 з яких обладнані коштом державного бюджету, а 85 – за кошти бізнесу та соціальних партнерів. У цьому році планується відкриття ще близько 50 НПЦ для найбільш затребуваних серед роботодавців професій.

НПЦ функціонують за такими напрямками: механічна обробка металу, зварювальні технології, електротехнічні технології, сучасні швейні технології та дизайн, сільськогосподарська діяльність, будівельні технології, ІТ-технології, обробка деревини, харчові технології.

У ЗП(ПТ)О Хмельницької області відкрито 5 НПЦ: у Нетішинському професійному ліцеї (з професії «електрогазозварник»), у Шепетівському професійному ліцеї (з професії «електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування. Електромонтажник з освітлення освітлювальних електромереж. Електромонтажник силових мереж та електроустаткування»), у ВПУ № 4 м. Хмельницького (Ресурсний навчально-практичний центр новітніх будівельних технологій та матеріалів. Хенкель Баутехнік (Україна)), у ДНЗ «Хмельницький центр ПТО сфери послуг» (з професії «швачка. Кравець. Закрійник») і ДНЗ «Подільський центр професійно-технічної освіти» (з професії «монтажник санітарно-технічних систем та устаткування»).

З метою поширення інформації про НПЦ серед ЗП(ПТ)О України, роботодавців, соціальних партнерів створено «Інтерактивну карту навчально-практичних центрів закладів професійної (професійно-технічної) освіти України», яка містить інформацію в розрізі областей про заклади, на базі яких функціонують центри та професій, з яких можна пройти навчання і стажування.

Отже, велика мережа новостворених НПЦ різного галузевого спрямування дає змогу викладачам ЗП(ПТ)О підвищувати фахову компетентність на новітніх виробничих технологіях та обладнанні відповідно до власних освітніх потреб і програмних цілей навчального закладу. Викладачі ЗП(ПТ)О за результатами якісного опанування програми стажування, удосконалення фахової компетентності отримують сертифікати.

Водночас, потребують вирішення проблеми розширення переліку професій у НПЦ, за якими можуть проходити стажування

педагоги, оскільки у ЗП(ПТ)О України ведеться підготовка з майже 400 професій; поширення інформації про мережу центрів та їх послуги з професійної освіти; фінансування проходження педагогами стажування.

Список використаних джерел:

1. Сиско Н.М. Стажування як одна із складових системи професійного розвитку викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Педагогіка і психологія НАПН України, 2018. №3 С. 60-67.
2. Положення про навчально-практичний центр (за галузевим спрямуванням) професійно-технічного навчального закладу – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-12>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Олександр Слободяник,

доцент кафедри природничо-математичної освіти та технологій КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук

Навчально-виробнича діяльність є провідною ланкою у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, адже у ході її здійснення досягаються основні цілі навчання: засвоєння знань, формування умінь, розвиток особистості. Механізми та етапи досягнення навчальних цілей, з однієї сторони, є сталими, визначені нормативно-правовими документами, що регламентують освітній процес, однак, з іншої сторони, у «внутрішній» частині цього процесу постійно відбуваються зміни, що зумовлені особистісним відношенням суб'єктів навчання до обраної професії, їх світоглядних та громадянських позицій, професійною мотивацією тощо. На ряду із засвоєнням теоретичних знань і практичних умінь відбувається трансформація самосвідомості учня, його професійне самовизначення та особистісна самореалізація.

Доволі прогресивно як у системі освіти, так і у галузях виробництва та сфери послуг зростає роль та цінність людського фактора у здійсненні науково-технічного і соціально-економічного прогресу. На перший план у виробничій діяльності виходять такі складові людського фактора, як: системне мислення, уміння прогнозувати ситуацію, уміння ефективно функціонувати в групі, здатність приймати рішення в умовах ризику і нести за це відповідальність, уміння функціонувати за принципом синергізму; мотивація до досягнення результату; прагнення до самоствердження, лідерства тощо [2, с. 15].

Таким чином, очевидно, що професійна мотивація у сукупності з інтелектом і здібностями є одним із показників прояву професійної компетентності майбутніх будівельників у процесі здійснення ними виробничої діяльності.

Професійна мотивація майбутніх будівельників зумовлюється, перш за все, потребою у здобутті професії. Задоволення або не задоволення зазначеної потреби, її перехід у дію залежить від багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників (престиж професії, престиж закладу освіти, можливість працевлаштування, оплата праці, окрім того фізіологічні й індивідуально-психологічні якості учня). І тільки за сприятливих обставин відбувається процес мотивації, усвідомлення потреби й дії, формування професійних мотивів.

Процес виробничого навчання в закладах професійної освіти є найбільш сприятливою площиною для розвитку професійної мотивації майбутніх будівельників, оскільки передбачає підвищення внутрішньої мотивації учнів до професійного самовдосконалення, ініціативність, самовдосконалення, усвідомлення значущості професійного зростання в умовах наближеного до реальності конкурентного ринку будівельної галузі. Однак, для досягнення означених особистісно-професійних утворень недостатнім є відпрацювання практичних навичок на уроці виробничого навчання, актуальною постає потреба організації цілеспрямованого процесу формування професійної мотивації, що визначається як змістом навчання, так і якістю викладання, здатністю майстра виробничого навчання застосувати інноваційні педагогічні технології при проведенні занять.

Педагогічний та професійний ефект використання інноваційних педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників засвідчують численні експериментальні дослідження щодо формування професійної компетентності, показником прояву якої є професійна мотивація. Практичне використання педагогічних технологій майстром виробничого навчання задля досягнення навчальної мети, а також формування професійної мотивації передбачає варіативність технологій на рівні його творчості та майстерності, видозміну педагогічних технологій в залежності від особливостей суб'єктів педагогічної взаємодії, трансформацію у площину компетентісного навчання.

Усі інноваційні педагогічні технології, визначені та визнані у педагогічній теорії й практиці (інтерактивні, особистісно-орієнтовані, ігрові, проблемно-розвивальні, інформаційно-комунікаційні та ін.), покликані забезпечувати високий рівень професійної мотивації майбутніх кваліфікованих робітників. Варто зазначити, що вміле застосування традиційних та інтерактивних методів навчання дає

змогу залучити до роботи всіх учнів групи, сприяє виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговоренні; посилює позитивну мотивацію учнів на досягнення ними навчальних та професійних результатів [1, с. 88].

Отже, забезпечення професійної мотивації майбутніх будівельників є цілеспрямованим процесом формування в освітньому середовищі єдності мотивів учнів, який реалізовується у педагогічній взаємодії на основі поєднання традиційних методів навчання із інноваційними педагогічними технологіями і забезпечує бажаний результат – підготовку компетентного кваліфікованого робітника галузі будівельного господарства.

Список використаних джерел:

1. Педагогічні основи формування змісту підготовки кваліфікованих робітників за інтегрованими професіями: посібник / С. Г. Кравець, Ю. І. Кравець, Н. П. Дерев'янка, О. Г. Оліферчук. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 152 с.
2. Шаповалов В. И. Формирование конкурентоспособной личности в условиях школьного дополнительного образования / В. И. Шаповалов : моногр. / поднауч. ред. Ю. С. Тюнникова. – Сочи : СГУТиКД, 2008. – 190 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙСТРІВ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Лілія Чогут,

методист Державного навчального закладу
«Богуславський центр професійно-технічної освіти»

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в Україні, зумовили необхідність пошуку принципово нових підходів до здійснення професійної підготовки майстрів виробничого навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Заклади освіти, що здійснюють підготовку робітників і фахівців середньої ланки для всіх галузей економіки, потребують майстрів виробничого навчання, які володіють глибокими технічними, педагогічними, психологічними, методичними знаннями і вміннями, вміло використовують різні способи методичної діяльності для творчого вирішення педагогічних задач [2].

Під методичною компетентністю майстра виробничого навчання ми розуміємо результат професійно-педагогічної освіти, що полягає в досягненні високого рівня професійної самосвідомості, в цілісному баченні професійно-педагогічної діяльності майстра виробничого навчання, в наявності системи потреб, здібностей до самовизначення і творчої самореалізації в життєвих і професійних

ситуаціях.

Компоненти професійної компетентності майстра виробничого навчання: *соціальний* – володіння спільною (груповою, кооперативною) професійною діяльністю, співробітництвом, а також прийнятими в даній професії прийомами професійного спілкування, соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці; *особистісний* – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку засобами протистояння професійним деформаціям особистості; *індивідуальний* – володіння прийомами самореалізації і розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до професійного зростання, вміння раціонально організувати свою працю без перевантажень; *спеціальний* – володіння власне професійною діяльністю на досить високому рівні, здатність проектувати свій подальший професійний розвиток [1].

Для майстра виробничого навчання основним є спеціальний компонент, який має складові: науково-теоретична складова компетентності охоплює обізнаність у галузі навчального, що викладається; методична (предметна) складова компетентності передбачає певний рівень майстерності у галузі засобів формування знань, умінь, навичок, ставлень і ціннісних орієнтацій учнів; психологічна складова компетентності включає диференційно-психологічний компонент у галузі обізнаності з мотивів, здібностей, спрямованості учнів [2].

Методична компетентність включає: володіння різноманітними методами навчання; знання дидактичних методів, прийомів і вміння застосовувати їх у процесі навчання; знання психологічних механізмів засвоєння знань і вмінь у процесі навчання; мобільність знань (постійне відновлення знань для успішного рішення завдань); гнучкість методу (застосування того або іншого методу в залежності від умов); критичність мислення (творче, нестандартне мислення); відповідальність за дії [3].

З чого почати розвиток методичної компетентності? Початок роботи потребує чіткого визначення: на якому рівні професійної компетентності знаходиться конкретний майстер виробничого навчання у даний час? Наскільки він здатен до зростання? Чи здатний до самоосвітньої діяльності? Якої саме методичної допомоги потребує?

Педагогічні умови розвитку методичної компетентності майстра виробничого навчання: створення системи семінарів, тренінгів, інших форм професійного розвитку, які сприяють формуванню професійного способу мислення майстрів виробничого навчання; забезпечення інтерактивності навчання дозволяє встановити партнерську взаємодію учасників, що зумовлює діалог, взаємозбагачення, обмін думками як

форми навчання, що забезпечується такими чинниками, як готовність до професійного діалогу; активність у взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу; прагнення до спільної освітньої діяльності; розробка програм розвитку методичної компетентності для кожного майстра виробничого навчання [2].

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти змушені шукати власні шляхи підвищення методичної компетентності майстрів виробничого навчання. Методичне самовдосконалення майстра виробничого навчання здійснюється через самоосвіту, активну участь у різноманітних методичних заходах.

Самоосвіта – це провідна форма вдосконалення професійної компетентності, що полягає в засвоєнні, оновленні, поширенні й поглибленні знань, узагальненні досвіду шляхом цілеспрямованої, системної самоосвітньої роботи, спрямованої на саморозвиток та самовдосконалення особистості, задоволення власних інтересів і об'єктивних потреб закладу професійної (професійно-технічної) освіти. Самоосвіта майстра виробничого навчання не повинна зводитися до відновлення знань, якими він оволодів у вузі, мова йде про ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямів у методиці та організації освітнього процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення в практичній роботі [2].

Майстри виробничого навчання будівельного профілю Державного навчального закладу «Богуславський центр професійно-технічної освіти» постійно займаються самоосвітньою діяльністю: відвідують виставки, працюють над проектними роботами, проводять майстер-класи, беруть участь в обласних конкурсах, співпрацюють з громадською організацією «Ліга Про», постійно підвищують рівень своєї кваліфікації завдяки курсам, семінарам-практикумам «Упровадження сучасних будівельних матеріалів при підготовці кваліфікованих робітників будівельного напрямку».

Важливе значення для розвитку методичної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю має узагальнення і вивчення практичного досвіду. Особистий досвід людини (як життєвий, так і професійний) цілісно віддзеркалює довкілля, тому в процесі навчання потрібно підкреслювати його цінність, допомагати тим, хто навчається, аналізувати різні аспекти практичного досвіду, віднаходити типові й унікальні, виявляти суперечності та невирішені проблеми [3].

Підвищення методичної компетентності майстрів виробничого навчання будівельного профілю можливе при створенні в закладі професійної (професійно-технічної) освіти певних організаційно-

дидактичних умов, одним з яких є розробка і впровадження моделі процесу підвищення професійної діяльності майстра всередині освітнього закладу.

Список використаних джерел:

1. Войцехівський М. Ф. Розвиток професійної компетентності педагога в умовах інноваційних змін у системі післядипломної педагогічної освіти. Інноваційна діяльність педагога в умовах реформування шкільної освіти: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конференції (20–23 квітня 2015 р.). URL: <http://conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/idpurso/index#>. WBYanNKLTIV
2. Ковальчук В.І. Теоретичні і методичні засади розвитку педагогічної майстерності майстрів виробничого навчання професійно-технічних начальних закладів у післядипломній освіті: Дис.... док. пед. наук: 13.00.04 / В.І. Ковальчук; –Класичний приватний університет.–Запоріжжя., 2014 –369 с.
3. Ничкало, Н. Г., 2014. Українська наукова школа педагогічна майстерності скарбниця сьогодення і майбутнього. Вища освіта України: Теоретичний та науково-методичний часопис. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології, 3(54), с. 22-29.

РОЗДІЛ 7. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

СТВОРЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ ЯК РЕСУРСУ ПРОГРАМИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙ СЛЮСАРНОГО НАПРЯМУ

Галина Безпечна,

майстер виробничого навчання Хмельницького
професійного ліцею

Основною метою Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті є створення оптимальних умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації, професійного становлення кожного громадянина [1]. Активний розвиток інформаційного суспільства впродовж останніх десятиліть спричинив зростання ролі інформаційно-освітнього середовища (ІОС) у всіх сферах життя, а особливо в науці, освіті, виробництві. Нині неможливо уявити сучасний навчальний процес без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Під інформаційно-освітнім середовищем закладів професійної освіти (ЗПО) ми розуміємо цілеспрямовано побудовану інноваційну педагогічну систему, створену на основі сучасних педагогічних, інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій, методів та інтеграції комп'ютерно-орієнтованих засобів з інформаційно-ресурсним забезпеченням, призначену для адаптації сучасного навчально-виховного процесу до умов інформаційного суспільства.

З переходом на нову систему підготовки фахівців висуваються нові вимоги до науково-методичного забезпечення навчального процесу. Поряд із традиційними складовими компонентами науково-методичного забезпечення навчального процесу, інноваційною формою в умовах реформування професійної освіти є електронні навчально-методичні комплекси (ЕНМК).

Наразі в закладах професійної освіти (ЗПО) накопичується чимало навчальних інформаційних ресурсів в електронному вигляді. Проте вони використовуються несистематично. Насамперед, це відбувається через відсутність наукової та методологічної бази, чіткого уявлення про технічні й методичні проблеми застосування навчальних інформаційних технологій в освітньому процесі.

Заклади професійної освіти України протягом останніх років активно впроваджують ІКТ-технології у навчальний процес, зокрема ЕНМК як перспективний засіб навчання, індивідуалізації та ефективного контролю за навчальною діяльністю учнів, який повинен бути структурною частиною навчальних SMART-комплексів [2].

Електронний навчально-методичний комплекс – дидактична система, в якій з метою створення умов для педагогічної активності інформаційної взаємодії між викладачами, майстрами виробничого навчання та учнями інтегруються прикладні програмні продукти, бази даних, а також інші дидактичні засоби і методичні матеріали, які забезпечують та підтримують навчальний процес. ЕНМК розробляються з предметів загальнотехнічної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки.

У Хмельницькому професійному ліцеї ведеться робота над створенням електронного навчально-методичного комплексу для професії 7233 «слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування». Вже створений електронний комплект навчально-методичного забезпечення з теми «Слюсарні та слюсарно-складальні роботи».

Визначаючи основні підходи до створення ЕНМК, ми приймаємо за основу класичне визначення поняття «навчально-методичний комплекс». Це програми навчання, плани занять, підручники, презентації, відеоматеріали, робочі зошити, наочні та роздаткові матеріали, методичні рекомендації щодо використання комплексу. ЕНМК – це нове покоління навчальних засобів, що інтегративно поєднує у собі всі зазначені складові. У ньому пропонується комплекс тестів, практичних завдань, тренувальних вправ, лабораторних, контрольних, екзаменаційних і залікових робіт, рекомендацій. ЕНМК повинен відповідати вимогам освітньо-кваліфікаційних стандартів, навчальним планам і програмам [3, 6].

Режим доступу до електронного комплексу на умовах перегляду доступний педагогам і учням за напрямом будь-яких слюсарних професій. Доступ до ресурсу на хмарному середовищі можливий з ОС Windows та Android. ЕНМК складається з головної сторінки та сторінки навігації, яка дає можливість вибрати необхідний напрям для роботи з навчально-методичним матеріалом з виробничого навчання. На ній розміщено такі розділи:

I. Робоча навчальна програма з виробничого навчання професії «Слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування» (кваліфікація – 2 розряд);

II. Перелік навчально-виробничих робіт з теми 2 «Слюсарні та слюсарно-складальні роботи»;

III. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.

Дидактичні матеріали з теми «Слюсарні та слюсарно-складальні роботи» для роботи учнів (он-лайн навчальні матеріали, картки-завдання, тести, кросворди, інструкції-завдання, плакати, таблиці, інструкційні, інструкційні технологічні карти), он – лайн навчальні фільми, мультимедійні презентації;

IV. Робочі папки уроків виробничого навчання;

V. Методична розробка на тему: «Організація і проведення конкурсів професійної майстерності серед учнів»;

VI. Творча робота «Троянда з металу»;

VII. Мультимедійні презентації, навчальні фільми та інші засоби візуалізації освітнього процесу з предмета.

Означений комплекс практичний, призначений для учнів та майстрів виробничого навчання з професії «Слюсар з експлуатації та ремонту газового устаткування», але є базовим для всіх професій слюсарного напрямку. У ньому послідовно викладено теоретичний матеріал, подано систему вправ і завдань, кваліфікаційні пробні роботи для набуття практичних навичок. Для вхідного, поточного, підсумкового тестування, для самоконтролю знань використовується система тестів. Мета цього курсу – допомогти майстрам виробничого навчання у підготовці до занять, а учням – оволодіти системою умінь та навичок щодо основ слюсарних та слюсарно-складальних робіт.

Застосування учнями ЕНМК приводить до: підвищення інтересу до занять; поліпшення дисципліни на заняттях; підвищення уваги й поліпшення пам'яті та успішності учнів; набуття умінь критично мислити тощо [4]. Програмні засоби навчального призначення дають можливість педагогам: ефективно проводити заняття; мінімізувати час підготовки до них; підвищувати емоційний рівень навчального процесу; забезпечити викладання курсу на рівні сучасних вимог[5].

Робота з розробки електронних комплексів нового покоління в ліцеї продовжується. Педагогічні працівники Хмельницького професійного ліцею творчо працюють над створенням електронних навчально-методичних комплексів для професій: «зварник», «кухар», «швачка». Їхня діяльність є перспективною і стане в нагоді колегам системи професійної (професійно-технічної) освіти не лише області, а й усіх регіонів України.

Список використаних джерел

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Освіта України. – 2002. – №16. – С. 3-9.
2. Гуменний О. Д. Smart-комплекси навчальних дисциплін для професійно-технічних навчальних закладів [Текст] / О. Д. Гуменний, В. О. Радкевич. // Теорія і методика професійної освіти, 10(2), 2016.
3. Інформаційні технології в навчально-виховному процесі ПТНЗ: посібник [С.В. Алексєєва, І.В. Гириловська, О.Д. Гуменний, Л.А. Карташова, Л.А. Майборода, І.М. Савченко]. – К.: ПТО НАПН України, 2015. – 255 с.

4. Гуревич Р.С. Теорія і методика професійного навчання (розділ III. Методика професійного навчання з інформаційно-телекомунікаційних технологій) Навчальний посібник (видання друге, доповнене) / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, О. В. Шестопалюк – Вінниця : ТОВ «Компанія «Зорг»» – 2007.
5. Кадемія М. Ю. Використання електронного навчально-методичного комплексу в навчальному процесі // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 8 ; редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. / М. Ю. Кадемія – Київ-Вінниця : ООО «Планер», 2005.
6. Майборода Л.А. Методичні аспекти використання відеоматеріалів у формуванні інформаційно-технологічної культури майбутніх кваліфікованих робітників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/7311/1/metoduchni_aspektu_vukorustania.pdf

МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ

Ольга Гермак,

аспірант Інституту ПТО НАПН України, викладач
ДНЗ «Криворізький центр професійної освіти
металургії та машинобудування»

Основу сучасних освітніх трансформацій становить інноваційна діяльність, сутність якої полягає в оновленні педагогічного процесу, внесенні новоутворень у традиційну систему.

Потреби підготовки конкурентоздатних фахівців, постійно зростаючі вимоги до якості підготовки майбутніх електромонтерів, необхідність підтримки навчально-виробничого процесу в умовах обмеженого фінансування зумовлюють пошук нових шляхів та вдосконалення існуючих у підготовці майбутніх електромонтерів. У зв'язку з цим особливого значення у системі професійної підготовки набуває створення ефективних механізмів запровадження інноваційних освітніх технологій, підтримка сучасних інформаційних технологій в освіті та пошук шляхів їх подальшого вдосконалення.

Термін «Методика» (від грец. μέθοδος – «шлях через») навчання окремої навчальної дисципліни (предмета) – галузь педагогічної науки, що являє собою окрему теорію навчання (приватну дидактику) [2]. Тому методику навчання окремого предмета слід розглядати як спосіб організації практичної та теоретичної діяльності учасників навчання, зумовлений закономірностями та особливостями змісту навчального предмета. Проблема методу завжди була й залишається в центрі уваги філософської та наукової думки і обговорюється в рамках різноманітних учень. Особливо питання методу й методології широко ставилось і розв'язувалось філософами, педагогами, психологами.[1].

Системний підхід застосовується до вивчення педагогічних явищ і процесів, які мають множину різних елементів (компонентів, складників), пов'язаних між собою, об'єднаних спільністю функцій, мети, єдністю управління і функціонування. Саме виявлення цих складників цілого уможливорює ретельне їх дослідження (вплив різних чинників на їх функціонування, вияв нових закономірностей тощо) і подальше поєднання на новій основі в системи з іншими якостями і властивостями, що відповідають загальній меті їх функціонування. Її розроблення передбачає такі взаємопов'язані етапи: виникнення суспільної потреби → формулювання мети і завдань розроблення методики → визначення науково-методичного підґрунтя майбутньої методики шляхом аналізу досліджень в галузі професійної педагогіки та існуючого практичного досвіду щодо підготовки фахівців енергетичної галузі → виокремлення інноваційних структурних компонентів, їх змісту, форм, способів зв'язку, методів та засобів, використання яких спрямоване на досягнення мети й вирішення поставлених завдань → розроблення нової методики застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів → підготовка методичних рекомендацій щодо практичного застосування запропонованої технології в освітньому процесі ЗП(ПТ)О.

Аналіз літературних джерел дав змогу виокремити класифікаційні ознаки методики, врахування яких є необхідною умовою її проектування і створює основу розмежування понять «методика застосування», «методика розроблення» і «методика впровадження».

1. Назва методики: «авторська методика застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів».

2. Визначення методики: застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів – це науково-обґрунтована педагогічна система професійної підготовки кваліфікованих робітників, що включає специфіку професії електромонтерів, застосовані критерії і показники результативності формування їхньої професійної компетентності та ІТ-технології, володіння якими передбачає майбутня професійна діяльність.

3. Цільові орієнтації методики: забезпечити ефективну професійну підготовку майбутніх електромонтерів, вплинути на рефлексивний саморозвиток особистості у процесі набуття професії, сформувати конкурентоздатний рівень професійної компетентності учнів (відповідно до вимог роботодавців), тим самим отримати соціально значущий результат – інноваційно підготовлених електромонтерів.

4. Теоретико-методологічне підґрунтя розроблення методики складають такі підходи: системний, що дає змогу обстежити елементи системи для утримання її функціонування у заданому стані; суб'єктно-діяльнісний, який уможливорює суб'єкт-суб'єкту взаємодію і сприяє: виробленню мотивів щодо опанування професією, створенню відповідного середовища для особистісного зростання учнів (і педагогів) при підтримці процесів самоорганізації та визнання індивідуальності кожного учня, формування його особистості в умовах, наближених до реального виробництва; компетентнісний, що інтегрує вмотивованість дії, знання, уміння, досвід, ставлення до своєї майбутньої професії, здатності самостійного вирішення професійних завдань та сприяє формуванню конкурентоздатності на ринку праці; технологічний, що характеризується технологізацією професійної і фахової підготовки електромонтерів, запровадженням інформатизації технологічних операцій, випереджальними елементами навчання, інтеграцією складових педагогічного процесу за видами підготовки у ЗП(ПТ)О;

5. Для розроблення методики ми виокремили її структуру, що представлена такими складовими: концептуальна (визначає мету, завдання, принципи методичного управління, рівень застосування, зазначені вище методологічні підходи); мотиваційна (передбачає підготовку педагогічних працівників до застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів шляхом засвоєння теоретико-методичних основ відповідного технологічного процесу, усвідомлення його мотиваційно-ціннісної ролі в підготовці учнів за професією та виробленні в них професійних інтересів із активізацією взаємодії і взаємовпливу); змістово-процесуальна (включає: освітній процес з орієнтацією на сфери і структуру особистості, характер технології, політехнічність; інтерактивну взаємодію суб'єктів; способи, методи і засоби застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів на основі активізації навчального процесу; позаурочні заходи), оцінювально-результативна (базується на певних функціях управління: моніторинг, поточне коригування/самокоригування, періодичне регулювання/саморегулювання за відповідним результатом й своєчасне прийняття компетентного рішення адміністрацією ЗП(ПТ)О щодо результатів застосування ЕОР у професійній підготовці майбутніх електромонтерів).

Мотиваційна складова стосується як педагогічних працівників, так і учнів. У ході її здійснення відбувається ознайомлення педагогічних працівників ЗП(ПТ)О, які готують майбутніх електромонтерів, з теоретико-методичними основами формування

їхньої професійної компетентності, визначення пілотної групи з найбільш зацікавлених викладачів і майстрів виробничого навчання для первинної апробації та практичного застосування набутих знань з метою подальшого проведення ними майстер-класів для інших педагогічних працівників.

Отже, актуальність розроблення методики застосування ЕОР підтверджується встановленою суперечністю між сучасною потребою вдосконалення професійної підготовки майбутніх електромонтерів і недостатньою розробленістю відповідних педагогічних методик та науково-обґрунтованих рекомендацій щодо застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Література

1. Кадемія М.Ю. та ін. Методика застосування комп'ютерної техніки при викладанні шкільного курсу: навчальний посібник для пед. працівників, слухачів закладів післядипломної освіти, студентів пед. спеціальностей / М.Ю. Кадемія, А.П. Кобися, В.М. Кобися, О.А. Подзигун. – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. – 230 с.

2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [за гол. ред. В.Г. Кременя]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ SMART-КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА

Олександр Гуменний,

старший науковий співробітник лабораторії
електронних навчальних ресурсів Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат
педагогічних наук

Для ефективного розвитку професійно-технічної освіти необхідно створити сучасне освітнє середовище, що сприятиме забезпеченню якості підготовки кваліфікованих робітників шляхом модернізації матеріально-технічного та розвитку інформаційно-комунікаційного забезпечення в закладах освіти і на виробництві. Одним зі способів покращення якості підготовки кваліфікованих робітників є використання Smart-комплексів навчальних дисциплін. Однак особливості їх створення та запровадження в закладах професійної (професійно-технічної) освіти дотепер не потрапляли в поле зору наукової педагогічної спільноти.

З урахуванням результатів аналізу наукових праць та емпіричного досвіду уточнено, що Smart-комплекс навчальної дисципліни – це комплексна інформаційна динамічна система електронного освітнього ресурсу навчально-методичного

спрямування, побудована на постійному розвитку й зміні функціональних зв'язків та відношень і призначена забезпечити безперервний дидактичний цикл процесу навчання, що складається з організаційних матеріалів для аудиторної й самостійної роботи студентів у рамках засвоєння ними дисципліни за навчальним планом та систематизованих теоретичних, практичних, тестових матеріалів, побудованих на принципах інтерактивності, адаптивності та відкритості.

З'ясовано, що конструктивними елементами Smart-комплексу навчальних дисциплін є середовища: креативне освітнє, авторське, невербальне, творчої самореалізації та інформаційно-комунікаційні технології.

Особливістю Smart-комплексу навчальної дисципліни є інтегрування блоку конструктивного вирівнювання для створення індивідуальної освітньої траєкторії. Конструктивне вирівнювання – це принцип, який використовується для створення Smart-комплексів навчальних дисциплін на основі відмінностей між конструктивістським розумінням дидактики навчання й узгодженим дизайном для навчання згідно бажаних результатів, у якому навчальний план та передбачувані студентами результати навчальної діяльності, зміст, форми і методи навчання, а також методи контролю, діагностування й оцінювання взаємоузгоджених та спрямовані на оптимізацію умов для підтримки їхньої пізнавальної активності. Smart-комплекс вирізняється від електронних навчальних підручників блоком конструктивного вирівнювання з можливістю побудови студентом власної освітньої траєкторії.

Застосування Smart-комплексу навчальних дисциплін передбачає, що проектування студентом свого навчання відбувається завдяки його участі в навчальних проектах. Така форма навчання передбачає використання педагогічного проектування та оцінювання кожного проміжного результату навчання студентів.

З метою з'ясування впливу компонентів Smart-комплексу навчальних дисциплін на ефективність навчального процесу було проведено дослідно-експериментальну роботу, під час якої було опитано 442 педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів щодо реалізації досвіду впровадження евристичних форм, методів і прийомів (евристичного підходу) для розширення інформаційної бази уроку та підвищення доступності навчальної інформації; доцільність і результативність використання моделі нейронної мережі Коско – для досягнення творчої самореалізації студентів; ефективність сприяння конструктивного вирівнювання в організації контролю/самоконтролю.

Середовище творчої самореалізації формується за принципом

нейронної мережі Коско (рис.1) згідно теорії адаптивного резонансу С. Гросберга і моделі автоасоціативної пам'яті Дж. Хопфільда.

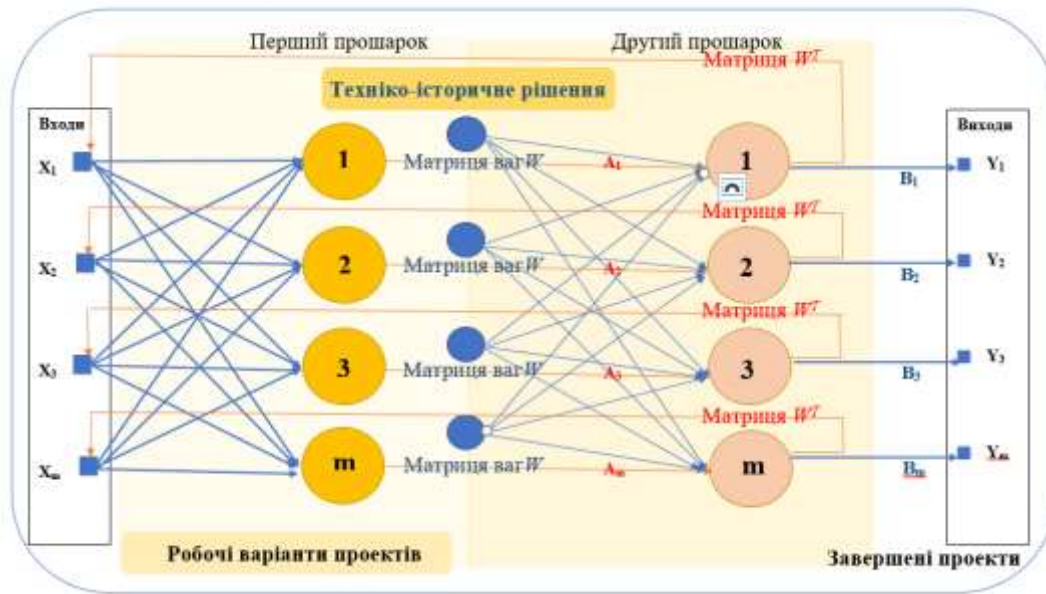

Рис.1. Модель нейронної мережі Коско в Smart-комплексі

Напрями реалізації проекту: підготовка фахівців для розроблення Smart-комплексів навчальних дисциплін машинобудівної, будівельної та аграрної галузі; видання інформаційних, методичних та дидактичних матеріалів, розроблених на підставі досвіду розроблення Smart-комплексів навчальних дисциплін; організація заходів (конференцій, інтернет-конференцій, семінарів-практикумів, майстер-класів, вебінарів), спрямованих на поширення досвіду з розроблення Smart-комплексів навчальних дисциплін машинобудівної, будівельної та аграрної галузі; моніторинг за результатами розроблення, впровадження та результативності Smart-комплексів навчальних дисциплін у підготовці майбутніх фахівців машинобудівної, будівельної та аграрної галузі; проведення досліджень, необхідних для подальшого вдосконалення Smart-комплексу навчальної дисципліни.

МЕТОДИКА ПРОЕКТУВАННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Альона Зуєва,

науковий співробітник науково-організаційного відділу Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

Сучасний розвиток суспільства, науки, технологій зумовив модернізацію професійної освіти, привів до виникнення різних форм

навчання із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Наступним кроком є розвиток професійно-технічної освіти у напрямі SMART-освіти.

SMART-освіта має бути спрямована на процес одержання майбутніми кваліфікованими робітниками компетентностей для гнучкої й адаптованої взаємодії із соціальним, економічним і технологічним середовищем. SMART -освіта повинна забезпечити можливість використання переваг глобального інформаційного суспільства щодо забезпечення освітніх потреб та інтересів (Гуревич та Кадемія, 2016, с.75).

Інформаційне освітнє середовище стало підґрунтям для подальшого проектування SMART-освіти загалом і SMART-комплексів зокрема. Інформаційне освітнє середовище містить гнучкі модулі (засоби організації та управління, засоби дистанційного навчання, соціально-освітня складова, контент-бібліотека), які було адаптовано і включено до складових SMART-комплексу (Липська та Зуєва, 2017). Під SMART-комплексом (за О. Прохорчуком) розуміємо комплексну інформаційну динамічну систему навчально-методичного спрямування, яка відповідає SMART-критеріям, надає цілісну інформацію про навчальний предмет з можливістю оперативного доступу до навчального контенту, забезпечує оперативну оцінку навчальної діяльності учасниками навчального процесу. Ця система побудована на принципах інтерактивності, адаптивності та відкритості. SMART-комплекс (за О. Прохорчуком) має статичну, динамічну і середовищну складові. Він містить структурні блоки: навчальний контент, атестація, супровід та підтримка, блок комунікації (Зуєва, 2018).

Описуючи модель wiki-орієнтованого навчального електронного середовища університету, Н. В. Морзе визначила основні його компоненти: організаційна, змістова, технологічна (Морзе та Варченко-Троценко, 2015, с. 117). Складові SMART-комплексу, як ми вже зазначали, інші. Однак методика проектування SMART-комплексу складається з подібних етапів: організаційного, змістового, технологічного.

Організаційний етап методики проектування SMART-комплексу охоплює виявлення вимог та освітніх стандартів, яким повинен відповідати SMART-комплекс; забезпечення відповідності SMART-комплексу цим вимогам; визначення параметрів оцінювання якості навчання за допомогою SMART-комплексу; формування робочої групи; визначення рівнів складності, методів контролю чи самоконтролю за результатами навчання в SMART-комплексі; попередній опис взаємодії складових SMART-комплексу та його структури, які повинні бути побудовані на основі синапсоподібних зв'язків між блоками навчального контенту, між учасниками навчального процесу, між творчими студіями SMART-комплексу.

Змістовий етап методики проектування SMART-комплексу містить добір чи розробку навчального контенту (відео-, аудіо-, анімаційні, графічні, текстові чи інші навчальні матеріали); створення гіпертекстових зв'язків; побудова структури навчального матеріалу; створення інструкцій чи рекомендацій з користування SMART-комплексом для викладачів і тих, хто навчається.

Технологічний етап методики проектування SMART-комплексу охоплює добір педагогічних програмних засобів та програмного забезпечення для створення SMART-комплексу, безпосереднє проектування його блоків, створення та розміщення навчального контенту в структурі SMART-комплексу, розроблення атестаційних блоків SMART-комплексу для оцінювання чи самооцінювання, розміщення анотацій до навчальних матеріалів; робочих програм дисциплін, що входять до SMART-комплексу; технічне розроблення змісту, структури навчальних матеріалів і всього SMART-комплексу; створення системи інформування користувачів; електронного розкладу, інструкцій чи рекомендацій з користування SMART-комплексом для викладачів і тих, хто навчається.

Адаптивно-комунікаційний етап методики проектування SMART-комплексу полягає в тому, що педагогічні працівники вибудовують власну структуру та графік навчального процесу, учні формують індивідуальний темп і траєкторію навчання. На цьому етапі забезпечується взаємодія між користувачами SMART-комплексу, враховуючи їхні ролі в навчальному процесі, вибудовуються зв'язки між ними та структура комунікації.

Надалі відбувається безпосереднє використання SMART-комплексу в процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. та Кадемія М. Ю., 2016. Смарт-освіта – нова парадигма сучасної системи освіти. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 4, с. 71-78.
2. Липська Л.В. та Зуєва А.Б., 2017. Структура інформаційно-освітнього середовища професійно-технічних навчальних закладів. *Теорія і методика професійної освіти*, 12, [online] (Останнє оновлення 11 Липень 2017) Доступно: <<https://jmls.ivet.edu.ua/index.php/3/issue/view/47/tmpo12>> [Дата звернення 05 Березень 2018].
3. Зуєва А.Б., 2018. Критерії діагностування якості SMART-комплексу для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 17, с. 58-61. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.17>.
4. Морзе Н. В. та Варченко-Троценко, Л.О., 2015. Використання WIKI-технологій для організації навчального середовища сучасного університету. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*, С. 115-125. [online] (Останнє оновлення 04 Січень 2016) Доступно: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12318/1/N_Morze__Varchenko_OpenEdu.pdf> [Дата звернення 05 Березень 2018].

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Ольга Кепша,

методист ДНЗ «Криворізький центр професійної
освіти металургії та машинобудування»

Реформування та модернізація системи освіти в Україні зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до організації навчально-виробничого процесу. Сучасна освітня парадигма повинна забезпечувати мобільність, гнучкість, розширення горизонтів для всіх можливих шляхів навчання з метою формування ключових та предметних компетентностей учнів.

Тому учням закладів професійної (професійно-технічної) освіти для успішного навчання і роботи на підприємстві необхідно вже сьогодні навчитися ефективно використовувати знання в реальному житті; вміти творчо мислити, послідовно і логічно міркувати, подавати та захищати свої ідеї; ставити цілі та нові завдання, визначати пріоритети, планувати конкретні результати та нести персональну відповідальність за них; уміти працювати в команді та мати навички спілкування; підвищувати рівень інформаційної культури – тобто мобілізувати свій потенціал для побудови успішної кар'єри.

Якість освіти визначається змістом, технологіями та результатами навчання і залежить від якості ЕОР, що застосовуються в навчально-виробничому процесі. Підготовка ж кваліфікованих спеціалістів не може ґрунтуватися тільки на традиційних підходах до навчання. Освітній процес необхідно будувати з використанням нових педагогічних та інформаційних технологій, коли викладач має бути консультантом, здійснювати контроль за процесом навчання, надаючи максимальні можливості для самостійної, творчої роботи учнів.

Поява електронних освітніх ресурсів спричинила необхідність перегляду існуючих методик навчання. Перспектива в освіті така, що вже на даний час педагог, який не володіє навичками роботи на комп'ютері та не використовує їх у своїй професійній діяльності, не може ефективно забезпечувати навчально-виробничий процес та не є конкурентоздатним.

Тому перед педагогічним колективом Криворізького центру професійної освіти металургії та машинобудування постало завдання – розробити електронний освітній ресурс (в рамках експерименту всеукраїнського рівня), котрий відображатиме навчальний матеріал

згідно з вимогами Держстандарту ПТО з професії та відповідно до освітньої програми, яким є електронний навчально-методичний комплекс з професії «токарь, фрезерувальник». Такий електронний ресурс дає можливість навчити учнів бути активними учасниками пізнання, використовувати комп'ютерні технології для роботи з інформацією для того, щоб упродовж усього життя вони могли, за потреби, самостійно поновлювати знання.

Електронний навчальний ресурс (ЕНР) рекомендований для полегшення розуміння й запам'ятовування (причому, активного) найістотніших понять і прикладів, залучаючи до процесу навчання інші, ніж звичайний підручник, можливості людського мозку, зокрема слухову й емоційну пам'ять. Можливості електронного підручника переважно розкриваються через діяльність учнів, які мають можливість самостійно вивчати теоретичний матеріал, здійснювати тренувальну навчальну діяльність, контроль за рівнем знань, інформаційно-пошукову діяльність. Процес навчання здійснюється на принципово новому, вищому рівні, тому що представлений підручник надає можливість навчатися в темпі, притаманному йому, забезпечує можливість кожному багаторазово повторювати і вести діалог між учнями і комп'ютером. За допомогою ЕНР (складається з певних розділів, які є відображенням навчальних предметів, що передбачені робочим навчальним планом та Державними стандартами ПТО з професій) учня легше зацікавити і навчити професії «токаря, фрезерувальника», на нього мають вплив зорові образи, інформаційні й емоційні складові.

Особливості використання електронного навчального ресурсу: використовують його при вивченні нового матеріалу з певного предмета; він може використовуватися на етапі закріплення вивченого матеріалу; у рамках комбінованого уроку за допомогою електронного комплексу здійснюється повторення й узагальнення вивченого матеріалу. Такий варіант кращий для підсумкових уроків, коли по ходу уроку потрібно «перегорнути» зміст кількох параграфів, закріпити формули, повторити закони, визначити причинно-наслідкові зв'язки. На такому рівні учні повинні мати можливість попрацювати спочатку спільно - по ходу пояснення викладачем, потім у парах - за завданнями і, нарешті, індивідуально; окремі уроки можуть бути присвячені самостійному вивченню нового матеріалу і складанню конспекта за структурною формулою параграфа. Така робота проводиться в групах учнів. У висновку уроку учні звертаються до електронної формули параграфа, порівнюючи її зі своїм варіантом. Тим самим відбувається залучення учнів до дослідницької роботи на уроці; ЕНР використовується як засіб контролю засвоєння учнями понять. Тоді до складу електронного

підручника входить система моніторингу. Результати тестування учнів з навчального предмета, що входить до складу навчально-методичного комплексу, фіксуються, обробляються комп'ютером і надсилаються на особистий блог викладача та на електронну скриньку сайту навчального закладу. Відсоток правильно вирішених завдань дає учневі уявлення про те, як він засвоїв навчальний матеріал, при цьому він може подивитися, які структурні одиниці ним засвоєні не повною мірою, і згодом допрацьовувати цей матеріал. Таким чином, учень якоюсь мірою може керувати процесом навчання.

Педагогічний працівник, у свою чергу, на основі отриманої інформації, має можливість управляти процесом навчання. Результати групи за змістом у цілому дають змогу побачити необхідність організації повторення тієї чи іншої теми для досягнення максимального рівня навченості. Розглядаючи результати роботи окремих учнів, можна зробити аналогічні висновки по кожному окремому учневі і прийняти відповідні методичні рішення в плані індивідуальної роботи. Нарешті, можна простежити динаміку навчання учня з предмета та й з професії в цілому. Стабільно високі результати деяких учнів дають можливість педагогу вибудувати для них індивідуальну предметну траєкторію.

Ще одним з аспектів застосування навчально-методичного комплексу з професії є можливість його використання для активізації самостійної або дистанційної роботи учнів (упровадження технології дистанційного навчання - застосування будь-де та будь-коли за наявності мережі Інтернет та QR-коду чи необхідного доступу до ЕОР). У такому разі робота з ЕНР здійснюється в позаурочний час, а електронний ресурс полегшує розуміння досліджуваного матеріалу за рахунок інших, ніж у друкованій навчальній літературі, способів подачі матеріалу: індуктивний підхід, вплив на зорову й емоційну пам'ять тощо; допускає адаптацію відповідно до потреб учня, рівня його підготовки, інтелектуальних можливостей й амбіцій; звільняє від громіздких обчислень і перетворень, дозволяючи зосередитися на суті предмета; розглянути більшу кількість прикладів і вирішити більше завдань; надає можливість для самоперевірки на всіх етапах роботи; частково виконує роль наставника, надаючи необмежену кількість роз'яснень, повторень, підказок та інше.

Електронний навчально-методичний комплекс з професії «токарь, фрезерувальник» дає змогу збагатити освітній курс, доповнюючи його всілякими можливостями комп'ютерних технологій, робить його цікавішим і привабливішим для учнів. Варто визнати, що даний електронний комплекс не конкурує з викладачами, а лише змінює їхні функції у процесі навчання професії, він не знижує роль традиційних засобів навчання, а доповнює їх.

Список використаних джерел:

1. Васильченко Л.В. Основи дидактичного проектування комп'ютерно-орієнтованих навчальних комплексів / Л.В. Васильченко, В.Л. Шевченко. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 208 с.
2. Методичні рекомендації щодо розроблення електронного підручника для професійно-технічних навчальних закладів / А.Г. Гуралюк, О.В. Діденко, Г.В. Єльнікова, В.Т. Лозовецька, П.Г. Лузан, В.Д. Швець, В.В. Юрженко, Л.С. Гуменна, А.Б. Зуєва, В.С. Локшин, М.Л. Ростока, І.М. Шупік / за наук. ред. Л.А. Карташової. / – К., ТОВ «НВП Поліграфсервіс», – 2014. – 80 с.

ВИКОРИСТАННЯ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Андрій Кононенко,

завідувач науково-організаційного відділу Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Сучасне суспільство характеризується високим рівнем інформатизації, стрімким проникненням інформаційних технологій в усі сфери життєдіяльності людини. Особливого впливу інформаційних технологій зазнає галузь освіти. Наразі традиційні методи навчання не можуть забезпечити належну якість знань учнів загальноосвітніх навчальних закладів та високий рівень професійної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Тому перед педагогічними працівниками усіх типів закладів освіти стоїть першочергове завдання: пошук таких форм і методів організації навчальної діяльності, які б забезпечували комфортні умови навчання, стимулювали учнів до процесу засвоєння нових знань, активізували їхню розумову діяльність.

Відомо, що на сьогоднішні основним джерелом інформації є мережа Інтернет. Викладач перестав бути монополістом знань. Багато інформації учні заходять самостійно серед мільярдів web-сторінок. При цьому упровадження ІКТ-технологій максимально вдосконалює освітній процес, пристосовує його до потреб молоді, забезпечує стабільне працевлаштування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Доречно зауважити, що важливу роль у формуванні компетентного фахівця відіграє SMART-освіта. Як зауважують А. Єрмошенко та Л. Єрмошенко, SMART-освіта – це навчання в інтерактивному освітньому просторі за допомогою світового контенту, який знаходиться у вільному доступі [1]. Водночас науковці звертають увагу, на те, що головним у цьому процесі є максимальна доступність знань.

Загалом, SMART-технології передбачають: S (Self Directed) – забезпечення можливостей для самостійного визначення, що саме вивчати, та ефективної організації самостійного навчання; M (Motivated) – мотивування активної пізнавальної діяльності; A (Adaptive) – адаптування методів, місця та часу навчання для конкретного суб'єкта, який бажає придбати освітні послуги; R (Resource Free) – забезпечення вільного доступу до освітніх ресурсів; T (Technology Embedded) – перманентне забезпечення процесу навчання сучасними технологіями [2].

Різновидом інтерактивного простору є науковий портал Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, який забезпечує надання освітніх послуг у вигляді навчальної інформації, лабораторних практикумів, методичних рекомендацій. Як, приклад наведемо опис основних компонентів порталу для підготовки майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів – <http://mechanic.profua.info> (табл. 1).

Таблиця 1

Стислий опис основних компонентів порталу для підготовки майбутніх слюсарів з ремонту автомобілів

Назва компонента	Стислий опис
Орієнтований	Дає змогу безпосередньо зосередитися на з'ясуванні поставленого виробничого питання. Пропонує декілька варіантів розв'язання.
Змістовний	Дає ґрунтовні знання з усіх навчальних тем, які структуровані за наступним принципом: «устрій вузла або агрегату – проблеми, що виникають у процесі роботи – діагностика стану – ремонт – тезарій з додатковою інформацією».
Діяльнісно-стимулюючий	Самостійне знаходження навчальної інформації, її практичне застосування, порівняння методів, способів ремонту автомобіля. Прагнення вдалого кінцевого результату.
Контролюючий	Виконання тестових завдань та практичних робіт під час реалізації поставлених завдань. Зворотній зв'язок з викладачем, який виконує настановну функцію.

Загалом, використання SMART-технологій у процесі підготовки майбутніх кваліфікованих робітників є необхідною умовою вдосконалення сучасного освітнього процесу. Така технологія спрощує процес навчання, робить його ефективним, контрольованим, стимулює особистісний розвиток учнів та подальше їхнє професійне зростання.

Список використаних джерел:

1. Єрмошенко А. Досвід Південної Кореї із запровадження smart-освіти [Електронний ресурс] / А. Єрмошенко // Smart- освіта: ресурси та перспективи : матеріали міжнар. наук.-метод. конф. (Київ, 16–17 жовтня 2014 р.) : тези доповідей. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 350 с. – Режим доступу : <https://bit.ly/2HxJIg8>
2. Рогульська О., Тарасова О. Використання SMART-технологій у освітньому процесі вітчизняної вищої школи [Електронний ресурс] / О. Рогульська, О. Тарасова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : Зб. наук. пр. – Випуск 47 / редкол. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. – 323 с. – Режим доступу: https://vspu.edu.ua/faculty/imad/files/z/Z_47.pdf

РОЗРОБЛЕННЯ SMART-КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Лариса Липська,

старший науковий співробітник лабораторії
електронних навчальних ресурсів Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат
педагогічних наук

Однією з найважливіших соціальних вимог сучасного суспільства є інформатизація освіти, що потребує переосмислення досвіду реалізації нових інформаційних технологій, аналізу й оцінки можливостей їхнього використання в навчальному процесі, що зумовлює необхідність якісно нового рівня підготовки кваліфікованих спеціалістів. Особливо актуальним це є для професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключовим завданням освіти в Україні, відповідно до «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», є створення системи освіти нового покоління: орієнтація на сучасні наукові досягнення та інновації, вдосконалення навчально-виховного процесу засобами SMART-технологій, підвищення доступності та ефективності освіти на основі ІКТ, забезпечення доступу навчальних закладів до світових інформаційних ресурсів, розширення взаємодії та співпраці вищих навчальних закладів з іншими навчальними закладами, науковими установами, роботодавцями.

Розробка і впровадження у навчально-виховний процес SMART-технологій з метою вдосконалення електронних освітніх ресурсів та створення SMART-комплексів навчальних дисциплін, відповідно до сучасних запитів епохи, є актуальною і забезпечить підвищення якості освіти та випереджувальний розвиток майбутніх фахівців. SMART-технології забезпечують практичну спрямованість та результативність

навчального процесу; підвищену мотивацію учнів до навчання; різноманітність форм і видів навчальної діяльності.

Актуальні питання переходу до SMART-освіти, розроблення та впровадження в навчально-виховний процес професійної підготовки фахівців SMART-комплексів навчальних дисциплін, інтерактивних моделей досліджували вітчизняні науковці Р. Гуревич, М. Кадемія, В. Радкевич, І. Твердохліб, [3, 4, 5] і ін.

Вимоги до освітнього продукту у всіх галузях професійної освіти принципово змінилися, внаслідок чого в умовах формування SMART-суспільства змінилась і особистість майбутнього спеціаліста, а також механізми, методики і технології формування професійної компетентності кваліфікованого робітника.

SMART-освіта має низку позитивних характеристик, зокрема: універсальність; незалежність від часу і місця, мобільність, безперервність і простота доступу до навчальної інформації; автономність викладача й учня завдяки використанню мобільних пристроїв доступу до навчальної інформації та ін. До переваг застосування SMART-технологій в освітньому процесі належать: можливість їх використання під час викладання різних дисциплін; висока ефективність засвоєння знань; підвищення інтересу до навчання в учнів. SMART-технології дають змогу викладачеві подати матеріал, зробити його більш цікавим, швидко перевірити знання учнів, підвищити їхній інтерес до навчання, розкривати потенціал кожного учня.

Концепцію проектування SMART-комплексів навчальних дисциплін для закладів професійної (професійно-технічної) освіти розробленою лабораторією електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти [4]: *SMART-комплекс навчальної дисципліни* – це комплексна інформаційна структурована сукупність / система електронного освітнього ресурсу інформаційно-освітнього середовища навчально-методичного призначення для забезпечення безперервного, повного дидактичного циклу процесу навчання, яка складається з організаційних матеріалів для аудиторної і самостійної роботи студентів у рамках засвоєння ними дисципліни за навчальним планом та систематизованих теоретичних, практичних, контролюючих матеріалів, побудованих на принципах інтерактивності, адаптивності та інформаційної відкритості.

Використання SMART-комплексів в навчальному процесі дає можливість: візуалізувати матеріал у формі відеоуроків; використовувати електронні посібники для розгляду теоретичних аспектів; проводити інтерактивне тестування студентів, що дає змогу проаналізувати рівень володіння інформацією, а також виявити помилки. Головною перевагою SMART-комплексів стає створення

освітнього контенту, що є підґрунтям для створення єдиного репозиторію, усунувши часові та просторові обмеження, а також мобільність, безперервність та простота доступу. SMART-освіта також дає змогу навчатися людям з обмеженими можливостями, літнім людям, бізнесменам, тим, хто некомфортно почуває себе за традиційною партою.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/viewer?url=https%3A%2F%2Fpon.org.ua%2Fengine%2Fdownload.php%3Fid%3D563%26viewonline%3D1>. – Назва з екрана.
2. Гуревич Р.С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : навчальний посібник [для студ. пед. ВНЗ і слух. інст. в післядипл. пед. освіти] / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – Вінниця :ООО «Планер», 2005. – 366 с.
3. Твердохліб І.А. Smart Education – нова тенденція у сфері освіти / А.І. Твердохліб // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2016. – Вип. 48. – С. 236-240.
4. Гуменний О.Д. Концепція проектування SMART-комплексів навчальних дисциплін для закладів професійної (професійно-технічної) освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.wixstatic.com/ugd/2f377b_dce46dbc6e7c45c2942830d565f95f9b.pdf. – Назва з екрана.
5. Липська Л. В. Використання SMART-технологій у навчальному процесі професійно-технічних навчальних закладів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.wixstatic.com/ugd/2f377b_287f9715753e47e590a96414164ffad8.pdf. – Назва з екрана.

СТРУКТУРА SMART-КОМПЛЕКСІВ ОСВОЄННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сергій Охременко,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Умови мінливих ринків праці сьогодення вимагають постійного освоєння нової діяльності та розвитку професійної компетентності (ПК) – здатності до ефективної професійної діяльності. ПК складається не тільки з професійних знань, умінь та навичок, а й інтелектуальних, фізичних та комунікативних здібностей, професійно важливих якостей (ПВЯ) та особливостей, спрямованості та цінностей. Проте, поширені педагогічні технології та освітні стандарти лише декларують компетентнісний підхід, залишаючись у знанієвій парадигмі. Тому освітній процес та його навчально-методичне забезпечення (НМЗ) орієнтовані на засвоєння знань та вмінь, а не на розвиток здібностей, ПВЯ, цінностей і спрямованості, тобто на ПК.

Нові освітні технології, спираючись на ІТ, ІКТ та Smart-

технології, значно підсилюють ефективність засвоєння знань. Ефективність засвоєння інформації, представленої у вигляді освітнього відео, слайдів та гіпертексту, значно покращують звичайні «контактні» лекції та уроки [1]. Проте вони застосовуються, переважно, для передачі знань, а не для засвоєння дій, розвитку здатності ефективно діяти у професії – ПК. Smart-комплекси, надають більше можливостей для розвитку особистості у інтерактивній діяльності шляхом використання ІКТ, але теж орієнтовані на освітні стандарти, створені на знанієвій парадигмі. Інформаційна криза в освіті свідчить на невідповідність сучасним вимогам ринку праці, орієнтації професійної освіти на засвоєння тільки знань та вмінь. Таким чином, виникає суперечка між потребами сучасного ринку праці до розвитку ПК й невідповідністю їм поширених педагогічних технологій та освітніх стандартів, їх навчально-методичного забезпечення та нових SMART-комплексів. Тому метою нашого дослідження є створення структури SMART-комплексів для ефективного розвитку ПК в освоєнні дій.

Отже, ПК особистості, як здатність ефективного вирішення завдань згідно теорії діяльності, формується та розвивається тільки в її діяльності. Таким чином, необхідне створення педагогічних технологій засвоєння не стільки знань, скільки освоєння діяльності. А так як умови професійної діяльності швидко змінюються в постіндустріальній економіці, то необхідні технології оволодіння процесом освоєння дій. Такою технологією може бути «Алгоритм реактивного освоєння діяльності» (АРОД) [2]. АРОД застосовується як реакція на виникаючі проблеми освоєння необхідної особі діяльності. Тому АРОД має таку структуру: 1) мотивація навчальної діяльності з розвитку ПК у процесі освоєння конкретної діяльності; 2) визначення мети, критеріїв та індикаторів її досягнення, плану, умов і засобів навчальної діяльності, тобто визначення орієнтовної основи діяльності (ООД) у навчанні; 3) актуалізація опорних релевантних знань і вмінь; 4) сприйняття нових знань; 5) осмислення нових знань; 6) формування алгоритмів і стандартів діяльності при застосуванні нових знань; 7) первинне застосування алгоритмів і стандартів; 8) опанування діяльністю – відпрацювання навичок, застосування алгоритму діяльності в різних умовах майбутньої навчальної, практичної та професійної діяльності; 9) контроль і аналіз результатів навчання – прогресу показників ПК: знань, умінь і навичок, здібностей, ПВЯ і спрямованості; 10) корекція і систематизація нової якості дій і ПК; 11) актуалізування здатностей для ефективного застосування їх у майбутній діяльності. Саме так, природно, освоюється на майбутнє будь яка діяльність.

Для ефективного використання АРОД необхідне НМЗ у формі

відео, слайдів, текстів та гіпертекстів, тестів та онлайн-тренажерів – контенту. Змістом НМЗ є: інформація для мотивації та планування освоєння запропонованих дій щодо вирішення актуальної проблеми, актуалізації мінімально необхідних знань та вмінь для освоєння суб'єктивно нової діяльності та її стандартів чи ООД; завдання для її первинного застосування, опанування та контролю, для її корекції, систематизації та актуалізації; приклади, помилки і рецензії процесу та результату виконання цих завдань для застосування технологій освоєння наявних знань та дзеркальних нейронів.

НМЗ АРОД відповідає актуальному для особи завданню чи проблемі та має відповідну назву – «алгоритм вирішення проблеми». Ця суб'єктивно нова проблема декомпозується на простіші і сама входить до композиції інших. Всі вони створюють розгалужену систему алгоритмів вирішення проблем, а тому дають змогу обирати індивідуальні траєкторії навчання та розвитку за розгалуженими програмами Н. Кроудера. Тому шляхи створення такого НМЗ – накопичення контенту в такій розгалуженій системі алгоритмів, структурованого за НМЗ АРОД, що складається із завдань, письмових та відео прикладів, помилок та еталонів і критеріїв оцінювання їх вирішення, які створюють ті, хто навчає та навчається впродовж свого професійного життя, тобто його користувачі.

Таким чином, структура та методологія розробки НМЗ АРОД є: конкретизацією концепції створення smart-комплексів [3]; методологією створення НМЗ освоєння відповідної діяльності та розвитку ПК; забезпеченням надфективної технології з використання наявних знань, інформаційних технологій навчання [4], синергії усіх її користувачів.

Список використаних джерел

1. Карпенко, М.П. Качество высшего образования: монография / Под ред. М.П. Карпенко //Изд-во СГУ, – М., 2012. – 291 с.
2. Охременко, С.В. Алгоритм реактивного освоєння діяльності / С.В. Охременко, М.П. Костюченко // Наукові праці ВНЗ “ДонНТУ”. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія. – 2016. – № 1-2 (18-19). – С. 112 – 125.
3. Гуменний О.Д. Концепція проектування smart-комплексів навчальних дисциплін для закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Гуменний О.Д. // Теорія і методика професійної освіти, ПТО НАПН України – К, 2018 – С 100-112.
4. Каленський А.А. Методика застосування інформаційних технологій навчання (управлінські і тактичні дисципліни): навчально-методичний посібник /А. А. Каленський. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – 81 с.

SMART-ПІДРУЧНИК – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ SMART-КОМПЛЕКСУ

Олександр Прохорчук,

науковий співробітник лабораторії електронних
навчальних ресурсів Інститут професійно-технічної
освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

Упровадження SMART-освіти нині є актуальним об'єктом досліджень серед науковців і освітян України. Ці дослідження вбачаються логічними у світлі того, що наше суспільство переживає четверту наукову революцію, що характерна бурхливим розвитком комп'ютерної техніки, інформаційних технологій, нанотехнологій, біотехнологій, соціальної інженерії, робототехніки, енергозберігаючих технологій, екозберігаючих технологій тощо [1]. У процесі розробки SMART-комплексу, спираючись на основні філософські поняття щодо знаннєвої сфери людей, стало очевидним, що його основними функціональними елементами можна визнати статичний, динамічний і середовищний компоненти.

Статичним, тобто незмінним, варто відмітити SMART-підручник, де міститься логічно структурований навчальний матеріал (у тому числі мультимедійний), динамічним – систему передачі, збереження й обміну навчального матеріалу (хмарні сервіси, веб-сайти, систему дистанційної освіти), і середовищним («Творча студія») де викладачі й студенти могли би створювати, користуватися й підтримувати навчальний контент SMART-комплексів. На нашу думку, варто окремо розібрати статичний компонент – SMART-підручник.

За різними оцінками, сума знань, накопичених людством, за різними оцінками подвоюється кожних два-три роки, це в тому числі пов'язано з тотальним поширенням глобальної мережі Інтернет + непинним удосконаленням обчислювальної комп'ютерної техніки, здатної працювати у цій мережі. Цей факт повністю змінює всю систему взаємовідносин між людьми, де приміром «твіт» від 23 квітня 2013 року видавництва «Associated Press» повідомило про вибухи в Білому домі і пораненні американського президента Барака Обами, що як виявилось пізніше було брехнею, бо акаунт видавництва був «поломаним», повідомлення видалили, але за декілька хвилин по тому індекс «Доу Джонса» обвалився аж на 200 мільярдів доларів.

Окрім того варто окремо відмітити, що підростаюче покоління було народжене в оточенні комп'ютерної техніки й Інтернету, й не уявляє свого життя без неї. Однак, яким би благом не здавалися нові інформаційні технології, вченими (Джим Тейлор) було відмічено, що

«Мислення дітей і розвиток їхнього мозку змінюються фундаментально», а Лаура Шад [2] стверджує, – «Це проблема! Середньостатистичний підліток здатен утримувати увагу (на навчальному об'єкті) близько 28 секунд.» Очевидно це пов'язано з тим, що діти звикають до динамічних сцен і так званого «скролінгу».

Тобто з одного боку є значна потреба у швидкій доставці найновіших знань, а з іншої сторони виникає проблема зосередженого вдумливого засвоєння таких знань учнями. Саме ці і ще деякі завдання, зокрема, й покликаний вирішувати SMART-комплекс.

У результаті аналізу наукової психолого-педагогічної літератури стало зрозуміло, що саме підручник є – «Ядром системи засобів навчання, дослідження сутності, ролі та функцій якого складають окремий напрям педагогічної науки – теорію підручника...»[3], в еру інформаційних технологій це твердження набуває особливого значення, оскільки саме підручники здатні забезпечувати «вдумливість» при засвоєнні навчального матеріалу і є свого роду «антиподом» до «кліпового мислення». І це пов'язано в першу чергу з послідовним викладом навчального матеріалу, і мінімумом необхідних дій для отримання таких знань.

Зрозуміло, що паралельно із книжними підручниками існують і електронні підручники, із різним ступенем інтерактивності, і при детальному розгляді переважної більшості електронних підручників, як правило можна відмітити інтерактивності у вигляді гіперпосилань на веб-ресурси, або статичних зображень. Окреме місце серед електронних підручників посідають SMART-підручники, оскільки рівень їхньої інтерактивності суттєво вищий за існуючі аналоги.

Зокрема цікавими є рішення «Mcgrawhill» [4], «Mozaik education» [5], «SMARTtech» [6]. Однак на жаль наведені рішення не пропонують середовища розробки, що було б доречним, адже закупівля кожного окремого такого підручника було б не доцільним зокрема для закладів професійної освіти, оскільки вони не здатні забезпечити специфіки конкретної галузі народного господарства.

Орієнтуючись на Наказ МОН №440 від другого травня 2018 року [7] «Про затвердження положення про електронний підручник» нами було відмічено зокрема, що електронний підручник (у тому числі і наш SMART –підручник) має містити такі складові частини: «емпіричні, теоретичні, практичні та демонстраційні компоненти, засоби пошуку, відображення, перевірки знань тощо...» [7, с.2].

Тобто у такому підручнику має бути можливість оперувати переважною більшістю типів мультимедійного контенту (flash, 3d, mp3, mp4, html, docx, xlsx, pptx, mtf) й надавати учням цілісну інформацію про об'єкт вивчення. Такий підручник також повинен мати можливість автономної роботи з навчальним матеріалом за умов

поганого, або і зовсім без доступу до мережі Інтернет.

Детальне вивчення платформ для створення такого підручника дало можливість виділити окремо рішення від Adobe «Acrobat», яке дозволяє вбудовувати в Pdf файли мультимедійний вміст (flash, 3d, mp3, mp4, html docx, xlsx, pptx, mtf).

Окремі дисципліни виконані у вигляді SMART-підручників – можуть функціонувати як автономно, так і бути вбудованими у SMART-комплекси. Результатом нашого дослідження є схема SMART-комплексу, де SMART-підручник посідає важливе місце інтегратора й конструктора навчального матеріалу – як це зображено на Схема 1.

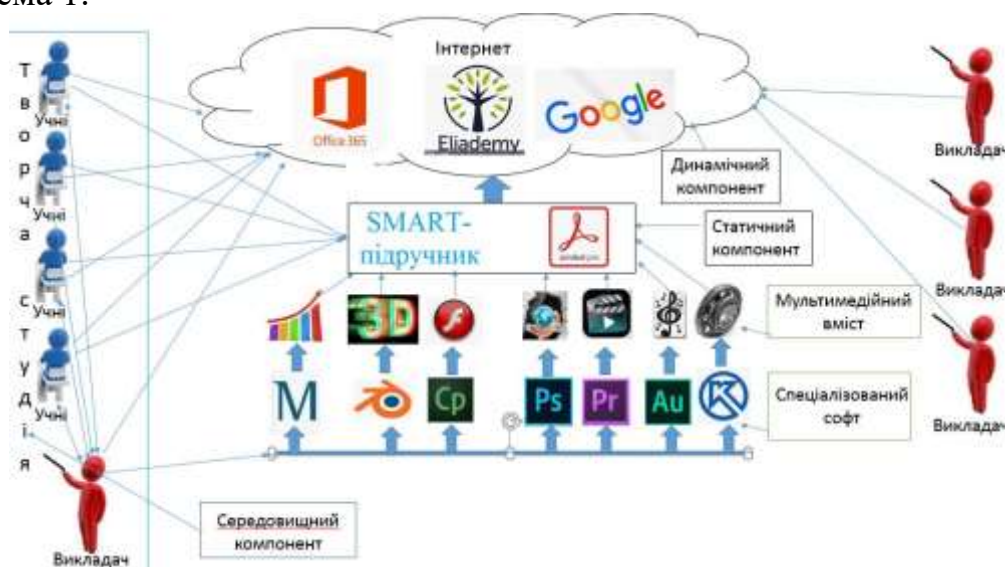

Рис. 1. Орієнтовна схема SMART-комплексу і місце SMART-підручника в ньому

Таким чином, варто вказати на важливість SMART-підручника в загальній схемі SMART-комплексу, оскільки він є одним з головних елементів, який виконує функцію конструктора навчального матеріалу, містить мультимедійний матеріал, є кросплатформовим, може працювати за умов відсутності підключення до мережі Інтернет, та інтегрованим у динамічний компонент комплексу.

Список використаних джерел:

1. Науково-технічна революція [Електронний ресурс]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Науково-технічна_революція (дата звернення: 29.07.2018)
2. Як навчати покоління, яке не може зосередитися [Електронний ресурс]. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/vert-cap-47391740?ocid=socialflow_facebook&fbclid=IwAR26Ik7Hgmoj_oqJID4162DY7d0EJwoHzDgpQ1Nir78Jaukoxyhh9i3nsbw
3. Функціональний підхід до створення комп'ютерного підручника http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/7/12.pdf
4. SMARTBook [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mheducation.co.uk/smartbook>

5. Mozaik education [Електронний ресурс]. URL:
<https://www.mozaweb.com/uk/index.php>
6. SMARTtech [Електронний ресурс]. URL:
<https://www.smarttech.com/en>
7. Положення МОН Укараїни «Про електронний
підручник»[Електронний ресурс]. URL: [http://nus.org.ua/wp-
content/uploads/2018/06/Polozhennya-pro-elektronnyj-pidruchnyk.pdf](http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Polozhennya-pro-elektronnyj-pidruchnyk.pdf)

РОЗДІЛ 8. ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

РОЗВИТОК ГОТОВНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анна Романова,

заступник директора з наукової роботи Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Проектні технології на сьогодні є одними з найперспективніших у професійній підготовці кваліфікованих робітників, оскільки дозволяють наповнити навчання професійним контекстом і сформувати здатність учнів до самовдосконалення, продуктивної діяльності, розвивають їх креативність, комунікативність, самостійність, дослідницькі компетентності. Водночас не всі педагоги професійної школи володіють методиками проектного навчання, розуміють його принципи і особливості, можуть забезпечити реалізацію проектних технологій на практиці. Також у проектній діяльності недостатньо використовуються сучасні інформаційні технології, що не відповідає запитам практики та потребам тих, хто навчається. Відповідно актуалізується завдання підготовки педагогічних працівників системи професійно-технічної освіти (викладачів, майстрів виробничого навчання, методистів) до застосування проектного навчання.

Готовність педагогів професійно-технічних навчальних закладів до розроблення і застосування проектних технологій професійного навчання розглядаємо як інтегративне особистісне утворення педагога, що охоплює мотиви, цінності, професійну Я-концепцію, професійно важливі якості, професійні знання, вміння, навички, які забезпечують результативне керівництво проектною діяльністю учнів. У ході науково-дослідної роботи лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України «Методичні засади розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей» обґрунтовано структуру, критерії, показники означеної готовності, розроблено відповідний інструментарій дослідження.

Визначено такі компоненти готовності педагогів ПТНЗ до

розроблення і використання технологій проектного навчання: мотиваційно-ціннісний (мотиви і цінності цієї діяльності, професійна спрямованість викладачів); особистісний (складові професійної Я-концепції, особистісні якості, здібності до самоуправління); пізнавальний (знання ефективних для професійно-технічної освіти технологій проектного навчання; знання основних категорій та понять проектного навчання; знання психологічних і педагогічних умов застосування проектних технологій професійного навчання); діяльнісний (уміння визначати цілі проектного навчання; розробляти проектні завдання, мотивувати й стимулювати учнів до проектної діяльності; застосовувати різноманітні види, методи та форми проектного навчання; встановлювати зворотний зв'язок в проектному навчанні та здійснювати відповідну корекцію; оформляти технологічну карту).

Виокремлено три рівні готовності педагогів до розроблення і використання технологій проектного навчання: високий рівень характеризується майстерністю щодо розроблення і використання проектних технологій професійного навчання; середній – пов'язаний із перенесенням засвоєних алгоритмів розроблення та використання проектних технологій професійного навчання в умови реального навчального процесу; низький рівень притаманний педагогам, які застосовують окремі елементи проектного навчання на основі запозиченого досвіду колег.

У підготовці педагогів професійного навчання сьогодні найчастіше використовується компетентнісний, аксіологічний, особистісно-діяльнісний, культурологічний, суб'єкт-суб'єктний, а також акмеологічний підходи. Разом з тим, досвід наукової та практичної діяльності дозволяє підтвердити доцільність розвитку готовності викладачів до розроблення і використання проектних технологій професійного навчання на основі суб'єктно-продуктивного підходу. За цим підходом метою професійної підготовки педагогів є розвиток їхньої активної відповідальної позиції за результати педагогічної діяльності, що досягається шляхом створення у проектувальній діяльності корисних продуктів – дидактичних проектів.

Визначено такі компоненти розвитку готовності викладачів до розроблення і використання проектних технологій: цільовий (орієнтація суб'єктів навчання на досягання попередньо запланованих результатів, що можна перевірити); мотиваційний (урахування потреб і мотивів педагогів, розвитку мотивів дидактичного проектування, викликання та підтримка інтересу до проектного навчання); змістовий (включення до змісту навчання педагогів питань, пов'язаних з навчальним проектуванням, та створення відповідного наочно-

методичного забезпечення); операційно-діяльнісний (втілює процесуальну, технологічну сторону навчального процесу і реалізується через форми, методи, прийоми, засоби навчання), контрольно-регуляційний (забезпечує зворотний зв'язок про результати навчання), рефлексивний (полягає у самоаналізі, самооцінці результатів проектної діяльності та визначенні подальших напрямів удосконалення використання відповідних технологій).

Процес розвитку готовності викладачів до розроблення та застосування проектних технологій має відбуватися за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників, що передбачає застосування тренінгової форми і таких методів активного навчання, як дискусія, мозковий штурм, аналіз ситуацій, дидактична гра та ін.

З метою розвитку готовності педагогічних працівників до розроблення та застосування проектних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей було розроблено та впроваджено у ЗП(ПТ)О тренінг-курс «Підготовка педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів до розроблення та застосування проектних технологій професійного навчання» (програму затверджено Вченою радою Інституту ПТО НАПН України, протокол № 5 від 29.05.2017 р.). До його складу увійшли тренінги «Планування проектного навчання», «Мотивація до проектної діяльності», «Організація проектного навчання», «Контроль та оцінювання результатів проектної навчальної діяльності учнів», «Розвиток особистісних якостей педагога для управління проектною діяльністю».

Отримані під час експерименту результати свідчать про позитивну динаміку щодо розвитку компонентів готовності педагогічних працівників до розроблення та застосування проектних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей. Так, після його проведення на 7 % (з 75% до 82%) зросла кількість педагогів з високим рівнем розвиненості мотиваційного компонента, показники сформованості якого були найвищими відносно інших компонентів ще на констатувальному етапі дослідження. Відповідно на 6 % (з 22% до 16%) зменшилася кількість викладачів з середнім та 1 % (з 3% до 2 %) – з низьким рівнем його розвиненості. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо особистісного компонента, який характеризується підвищенням кількості викладачів з високим рівнем розвиненості на 14% (з 48% до 62%) і зменшенням їх кількості з середнім на 13% (з 51 % до 38%) та низьким на 1% (з 3% до 2 %).

Найпроблемніша зона щодо готовності викладачів до розроблення та застосування проектних технологій за результатами

констатувального етапу спостерігалася у розвиненості пізнавального компонента: кількість викладачів з високим рівнем становила лише 20%, 70 % педагогів мали середній, а 10% – низький рівень. Після проведення формувального етапу кількість викладачів з високим рівнем збільшилася на 23% і становить 7%, з середнім – зменшилася на 29% і дорівнює 41%, з низьким – зменшилася на 9% і становить 1%.

Розвиненість діяльнісного компонента також зазнала значущих позитивних змін: кількість викладачів з високим рівнем збільшилася на 23% (з 34 до 57), з середнім – зменшилася на 17% (з 59% до 42%), з низьким зменшилася на 6% (з 7% до 1%).

Отже, у системі професійної (професійно-технічної) освіти існує потреба в розробці та застосуванні проектних технологій, що зумовлює необхідність розвитку відповідної готовності педагогічних працівників. З цією метою обґрунтовано використання суб'єктно-продуктивного підходу, що передбачає розвиток активної відповідальної позиції педагогів за результати педагогічної діяльності та створення дидактичних проектів, здійснено експериментальне навчання викладачів, проаналізовано динаміку їхньої готовності до розроблення та застосування проектних технологій за результатами експерименту.

Список використаних джерел:

1. Методичні рекомендації щодо застосування технології проектного навчання у практиці підготовки кваліфікованих робітників автотранспортної галузі / Д. В. Гоменюк, Н. В. В. Кулалаєва, Л. А. Романов, Г. М. Романова, А. Е. Ткачук; за ред. Г. М. Романової. – К. : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. – 132 с.
2. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / [Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В, Романова Г. М.]; за заг. ред. Г. М. Романової. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 216 с.

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Марина Артюшина,

завідувач кафедри педагогіки та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана, доктор
педагогічних наук, професор

Сучасний світ висуває принципово нові вимоги до якостей майбутніх фахівців. Експерти Всесвітнього економічного форуму в Давосі назвали ключові навички, які знадобляться людині для

успішної кар'єри в 2020 році [5]. При цьому рейтинг цих ключових навичок змінився у порівнянні з 2015 роком. На перших місцях названі такі якості: комплексне вирішення проблем, критичне мислення, креативність, уміння управляти людьми та взаємодія. Це позначає, що протягом найближчих років роботодавці почнуть віддавати перевагу працівникам, що вміють креативно і критично мислити, висувати та обговорювати свої ідеї у взаємодії з іншими людьми, реалізовувати проектну діяльність. Знання та вміння відходять на другий план, оскільки у вік інформаційних технологій можна швидко отримати практично будь-яку необхідну інформацію.

Критичне мислення тлумачиться дослідниками як мислення вищого порядку, яке спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності та діяльності інших [3]. Дж.Барелл назвав такі якості людини, що мислить критично: вміє вирішувати задачі, проявляє наполегливість у вирішенні проблем, контролює свою імпульсивність, відкрита до нових ідей, вміє співпрацювати, вміє слухати, вміє співчувати, витримана до невизначеності, вміє розглядати проблему з різних точок зору, вміє розглядати численні зв'язки між явищами, витримано ставиться до інших поглядів, може розглядати кілька можливостей вирішення тієї ж проблеми, часто задає питання: "А якщо...?", вміє будувати логічні висновки, роздумує про свої думки і почуття, може їх оцінити, вміє будувати прогнози, ставити цілі, може використовувати свої навички і знання у різних ситуаціях, допитлива і часто задає розумні питання, активно сприймає інформацію [4].

Для розвитку розумових здібностей тих, хто навчається, необхідних як для навчання, так і для повсякденного життя, що дозволяють приймати виважені рішення, працювати з інформацією, аналізувати різноманітні явища тощо необхідні відповідні освітні технології. Традиційні підходи у навчанні не в змозі задовольнити потреби в особистісному розвитку. Студенти прагнуть бути активними суб'єктами навчального процесу, не бажають пасивно сприймати інформацію, прагнуть до її обговорення і критичного аналізу. Найкращими технологіями для вирішення цих завдань є інтерактивні технології навчання.

Поняття «інтерактивний» походить від англійського слова «interact», де «inter» — взаємний і «act» — діяти. Таким чином, інтерактивний — здатний до взаємодії, діалогу. О. Пометун та Л.Пироженко вважають, що суть інтерактивного навчання у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, завчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять,

рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу. [2, с. 8,9].

Інтерактивне навчання поєднує групу методів і прийомів кооперативного навчання, різноманітні форми дискусій, роботу в парах, трійках, малих або великих робочих групах змінного складу, ситуативне моделювання.

Сьогодні в науковій літературі описано багато видів технологій кооперативного навчання, серед яких найбільш відомі такі: «Навчаємося разом» (Learning Together) Роджера і Девіда Джонсонів; навчання в команді (Student Team Learning); технологія «Пилка» (Jigsaw) Елліота Аронсона та «Пилка – 2» Р. Славіна [1]. Також у різноманітних джерелах описані інтерактивні прийоми «Думай - працюй у парі – ділись», «Кажі та переключайся», «Круглий стіл», «Трьохступеневе інтерв'ю», «Кути», «Графіті», «Навчання разом», «Команди - ігри – турніри», «Складана картинка», «Акваріум», «Мікрофон» та інші.

Використання даних методів і прийомів на заняттях з дисципліни «Інноваційні технології навчання», що викладається студентам ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за спеціальністю «Професійна освіта (економіка)» дозволяє заключити, що інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок і вмінь спільної діяльності, розвитку здатності до спілкування, виробленню спільних цінностей студентів, створює атмосферу співробітництва, забезпечує глибоку внутрішню мотивацію учнів до навчання, краще осмислення матеріалу тощо. Незначні складнощі пов'язані із необхідністю витрачання певної кількості часу на підготовку до навчання як студентів, так і викладачів, пояснення правил роботи, підготовку роздаткових матеріалів тощо.

У сучасних умовах відкриваються нові можливості у використанні інтерактивних технологій навчання через їх поєднання з інформаційними технологіями. Зокрема, використання популярних сьогодні серед молоді соціальних мереж та форумів, хмарних технологій, спеціальних сервісів для спільного створення та обміну інформації активізує та мотивує учнів та студентів, допомагає краще організувати процес навчання, надає додаткові можливості для організації спільної проектної діяльності та використання інтерактивних технологій.

Список використаних джерел:

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. — М.: Издательский центр «Академия», 2002. — 272 с.
2. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. — К.: Видавництво А. С. К., 2004. — 192 с.
3. Тягло О.В. Критичне мислення: Навчальний посібник. — Х.: Основа, 2008. — 189 с.
4. Barell J. Problem-Based Learning: An Inquiry Approach / John Barell; 2nd ed. — Corwin Press, 2006. — 192 p.
5. World Economic Forum (2018). The Future of Jobs Report 2018. World Economic Forum, Geneva. Retrieved on 8 November 2018, from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2018.pdf.

ПРОЕКТУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Халідахон Бахтіярова,

професор кафедри філософії та педагогіки
Національного транспортного університету, кандидат
педагогічних наук, доцент

Умови, в яких здійснюється сучасна освіта, складні, мінливі, але не довічні. Молода держава, нова сучасна генерація державних діячів, притаманна українцям розсудливість і прагнення не стояти осторонь прогресу людської цивілізації, величезний науковий потенціал нашої освіти, випробуваний у часі — це ті чинники, які, безперечно, виступають гарантами нашого успіху.

Насамперед, ці положення стосуються викладачів, які формують інтелектуальний прошарок суспільства і в яких прийняття інноваційних рішень — обов'язкова ознака професійної діяльності.

Потрібно зазначити, що серед педагогічних працівників інженери-педагоги утворюють особливу категорію, професійна діяльність котрих зумовлюється, перш за все, станом як ринку товарів та послуг, так і праці.

Саме тому в процесі підготовки майбутніх фахівців, враховуючи специфіку їхньої професійної діяльності, широко застосовується дидактичне проектування, оскільки втілює особистісний, авторський підхід до викладання фахових дисциплін.

Як відомо, одним з основоположників проектування в педагогіці вважається А. С. Макаренко, він прагнув позбавити навчально-

виховний процес стихійності, віддаючи перевагу поміркованості дій, послідовності, зорієнтованості на студента. Педагогічна думка та практика діяльності А. С. Макаренка знайшла послідовників у 60-90-х роках ХХ століття і в теперішній час. Завдяки дослідженням та напрацюванням багатьох учених, дидактів, викладачів-практиків сформульовані теоретичні і практичні проблеми проектування педагогічних об'єктів різних рівней [1;2;3;4;5;6;7].

Сьогодні проектувальна діяльність викладача є обов'язковою і розглядається як: структурний елемент педагогічної системи; конструктивний елемент змісту освіти; проектувальний елемент у доборі способів презентації навчального матеріалу. При цьому об'єктом проектування виступає, як правило, певна педагогічна конструкція: технологія, метод, зміст освіти, навчальна програма, тощо.

За встановленою В. А. Казаковим структурою навчальної діяльності можна розкрити і структуру проектувальної діяльності як взаємодію елементів організації (суб'єкт, процес, предмет, умови) та соціально-психологічних елементів (мета, мотив, засоби-способи, результат).

У практичній площині проектувальна діяльність викладача має чотири головних етапи: «підготовка» – визначення порядку дій та особливостей використання необхідних засобів навчання; «розробка» – обґрунтування низки рішень для досягнення бажаного результату; «перевірка» – спостереження за освітнім процесом та внесення за необхідності певних коригувань; «завершення» – оцінка оптимального варіанта розробленого проекту. Такий план дій педагогічного проекту дає змогу встановити зв'язок між проектуванням та особистісно-орієнтованим підходом до навчання і сприяє розвитку проектування педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Педагогічна діяльність викладача проектного навчання найчастіше носить творчий характер, який виявляється в умінні проектувати й реалізовувати різноманітні навчальні технології, визначати їх ефективність, оптимальність, доцільність у кожному конкретному випадку.

Щодо якості проектування навчальних технологій, то вона залежить від готовності викладачів до цієї діяльності, їхнього досвіду, майстерності, відкритості та зацікавленості до інноваційних перетворень у закладі вищої освіти. Оскільки продуктом проектування є педагогічний проект, то це – неодмінно прообраз навчально-виховного процесу, в якому задіяні два суб'єкти: з одного боку – викладач, який намагається детально, послідовно, обґрунтовано надати студенту матеріал і для цього шукає інноваційні підходи, а з іншого – студент, здатний до професійного самозростання в умовах інноваційного навчання.

Накопичений досвід викладачів Національного транспортного університету, які готують з 2013 року «інженерів-педагогів» розробляти та застосовувати проектні технології, свідчить про те, що саме таке навчання дає можливість майбутнім проектантам навчитися підсумовувати власну роботу в проекті, покращувати та вдосконалювати її, аналізувати, усвідомлювати досягнуті результати.

Отже, розглядаючи проблему педагогічного проектування у професійній освіті, варто згадати думку Н. О. Брюханової, яка зазначила, що: «Проект педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів має такі характеристики: за типом – педагогічний, за класом – мультипроект, за видом – змішаний, за масштабом – великий, за складністю – складний, за тривалістю – довгостроковий, за характером координації – з відкритою координацією, за ступенем зв'язку – взаємопов'язаний, за необхідністю – обов'язковий в навчально-виховному процесі підготовки майбутніх викладачів фахових інженерних дисциплін у закладах вищої освіти».[7, с.143].

Список використаних джерел

1. Безпалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Артющина М. В. Дидактичні умови проектного навчання учнів ПТНЗ / М. В. Артющина // науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної), присвяченої 25-річчю НАПН України (м. Київ, 29 березня – 13 квітня 2017 р.) / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В.О. Радкевич. – К. : ПІТО НАПН України, 2017. – С.117–121.
3. Гонтарева І.В. Управління проектами: навчальний посібник / І. В. Гонтарева. – Харків: Вид-во ХНЕУ, 2007. – 365 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг курс: навчальний посібник [Аніщенко В. М., Артющина М. В., Герлянд Т. М., Кулалаєва Н. В., Шимановський М. М., Вайнтрауб М. А., Гоменюк Д. В., Пятничук Т. В., 2018. – 180с.
6. Елькін М. В. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя географії засобами проектної діяльності: Дис... канд. техн. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2005. – 260 с.
7. Брюханова Н. О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті : [монографія] / Н. О. Брюханова. – Х. : НТМТ, 2010. – 438 с.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНИХ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Валерія Бойко,

викладач спеціальних технологій в будівництві
Одеського професійного ліцею будівництва та
архітектури

Для успішної організації проектної діяльності учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) необхідно створити для її учасників відповідне освітнє середовище, організувати роботу з оволодіння інформаційними технологіями як засобу взаємодії під час роботи над проектом, забезпечити теоретико-методологічну і практичну базу для реалізації проектної діяльності зі застосуванням інформаційних технологій. Мета проектної технології – стимулювати інтерес учнів ЗП(ПТ)О до вирішення професійних проблем, що передбачає оволодіння певною сумою знань через проектну діяльність, вироблення умінь практично застосовувати отримані знання на практиці; розвиток рефлексивного (критичного) мислення [1].

Розглянемо способи діяльності на уроках спецтехнологій з використанням проектного методу на прикладі уроку-проекту на тему: «Будівництво заміського будинку для відпочинку дітей влітку з використанням негорючих плит»: 1) система навчальної інформації; 2) система творчих завдань. [2].

Ідея проекту. Питання вогнезахисту адміністративних споруд, зокрема дитячих установ, набуло особливого значення у зв'язку з невиконанням будівельних норм щодо вогнебезпеки. Тому учням спеціальності «Монтажник гіпсокартонних конструкцій» було запропоновано опрацювати інформацію щодо використання протипожежних матеріалів та технологій в будівництві, зробити висновки та пропозиції.

Робота над проектом займає два уроки, не враховуючи попередньої підготовки вчителя і самостійного опрацювання матеріалу учнями вдома. Етапи роботи над проектом: I етап – вибір проблеми, яка була б достатньо складною і одночасно доступною та зрозумілою кожному учневі; II етап – вибір об'єкта дослідження (бесіда з теми); III етап – вибір предмета дослідження (пояснення вчителя, виявлення питань, які потрібно обговорити в групах); IV етап – формулювання гіпотез; V етап – визначення напрямів роботи, безпосередніх завдань; VI етап – визначення шляхів пошуку інформації; VII етап – захист

власних ідей; VIII етап– оцінювання роботи над проблемою

Завдання проекту: навчитися формулювати основні наукові принципи хімічних виробництв; навчитися складати технологічні схеми хімічних процесів; навчитися визначити оптимальні умови проведення процесу; уміти проводити економічний аналіз; уміти складати план природоохоронних заходів та заходів з охорони праці на виробництві.

Виконання проекту. Визначення складу команди (різні фірми по будівництву) по 4–5 осіб. Кожна команда складає бланк проекту (рис.1).

Визначення наглядового комітету (складається з інвесторів) за діяльністю команд у кількості 3 осіб.

Час виконання проектів складає – 2 уроки.

Презентація результатів проекту.

П Л А Н У В А Н Н Я П Р О Е К Т У			
Назва:		Тривалість:	
Навчальний предмет:		Вчитель:	
Тема/початковий дискусійний:		Клас:	
Ключові поняття			
Навчальні цілі	Критерії успішного виконання завдання	Саморефлексія	
	Складові	Інші:	
Завдання проекту			
(проблема, мета, основні етапи)			
Продукти (результати проекту)	Інструменти:		
	Команди:		
Презентація результатів проекту			

Рис.1. Бланк проекту

Проектна технологія є інтегративним видом діяльності (діяльність мозку, яка об'єднує різноманітні функції організму для їх злагодженої взаємодії у процесі досягнення поставленої мети), що синтезує в собі елементи дослідницької, пізнавальної, орієнтованої, навчальної, комунікативної та творчої діяльності та дає змогу учням розкрити свої можливості щодо використання знань з обраної професії.

Список використаних джерел:

1. Свод знань по управленню проектами (PMBOK) // Project Management Institute, 2013.
2. Бойко В. А., Козік С. Г. Застосування проектного підходу в процесі вивчення спеціальних дисциплін технологій // Міжнародна науково-практична конференція «Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті»: ОДАБ, Одеса, 2018.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Тетяна Герлянд,

старший науковий співробітник лабораторії
технологій професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат
педагогічних наук, старший науковий співробітник

Останнім часом зростає популярність методу проектів у різних країнах світу. Через це збільшується кількість сучасних підходів до тлумачення його суті та дидактичних можливостей використання, зокрема у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Саме тому, крім загального визначення поняття «проектна технологія», і було нами у процесі дослідно-експериментальної роботи запропоновано обов'язкові критеріальні вимоги до її сучасного тлумачення, а саме: наявність освітньої проблеми, складність і актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам учнів ЗП(ПТ)О; дослідницький характер пошуку шляхів розв'язання проблеми; структурування діяльності відповідно до класичних етапів проектування; моделювання умов для виявлення учнями навчальної проблеми; постановка проблеми дослідження; пошук шляхів розв'язання, експертиза й апробація версій, конструювання підсумкового проекту, його захист, коригування і впровадження; самостійний характер творчої активності учнів; практичне або теоретичне значення результату діяльності (проект) і готовність до застосування (впровадження); педагогічна цінність діяльності (учні здобувають знання, розвивають особистісні якості, опановують необхідні способи мислення і дії).

Визначено також вимоги до організації навчальної проектної діяльності, зокрема: наявність значущої в дослідницькому плані проблеми, що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку; самостійна діяльність учнів. Вона може бути груповою, парною чи індивідуальною; використання дослідницьких методів; структурування змістової частини проекту із зазначенням поетапних результатів; проектна діяльність завершується реальним практичним результатом. Матеріали дослідження оформляються у вигляді альбому, збірника, плану-карти, фільму, виставки, путівника тощо; обов'язковим є публічний захист проекту (презентація).

За підсумками роботи здійснювався ґрунтовний аналіз проектних дій та виготовленого продукту. Якщо потрібно, пропонувалися корективи, надавалася оцінка, формувалися пропозиції

та рекомендації щодо можливого використання проектного продукту.

Таким чином, на основі аналізу проектної діяльності доходимо низки висновків, що, враховуючи трактування суті роботи учнів над навчальними проектами, зміст визначень понять «метод навчання», «форми організації навчання», «проектна технологія» – для позначення навчальної діяльності учнів зі створення проектів – вважаємо більш умотивованими і прийнятними категорії: «проектна технологія», «технологія навчальних проектів», «технологія проектного навчання», «навчальна проектна діяльність учнів», оскільки такий вид навчальної діяльності, як і в умовах упровадження будь-якої педагогічної технології, передбачає спільну педагогічну діяльність із проектування, організації і проведення навчального процесу, застосування різних методів і прийомів навчання, видів навчально-пізнавальної діяльності та має виразне спрямування на одержання кінцевого результату – розвиток певних компетентностей учня у процесі навчальної діяльності та створення проекту як результату такої діяльності.

Отже, технологію проектів визначаємо як модель навчально-пізнавальної самостійної діяльності учнів (репродуктивної, дослідницької, творчої або комбінованої) із планування, організації діяльності та створення певного виду проекту, що здійснюється під керуванням викладача (безпосереднім або опосередкованим) в умовах вивчення певного навчального предмета (навчальних предметів) та має спрямування на засвоєння навчального матеріалу і розвиток компетентності учнів.

Методологічною основою навчальної проектної діяльності є загальнодидактичні принципи та ті, що притаманні саме такому виду навчальної діяльності, – прогностичності, покроковості, унормованості, зворотного зв'язку, продуктивності, культурної аналогії, саморозвитку.

Провідними функціями упровадження проектної технології визначено дослідницьку, аналітичну, прогностичну, перетворювальну, унормовану, конструктивну.

Ознаками проектної діяльності є такі показники: здобуття нових знань, набуття вмінь на основі самостійної діяльності; навчання в дії; застосування різноманітних методів навчання, способів і видів діяльності; використання різноманітних засобів; планування діяльності в реальних обставинах; вільний вибір та врахування інтересів; практична (репродуктивна, дослідницька, творча) діяльність.

Навчальна проектна діяльність передбачає створення продукту – навчального проекту, який трактуємо як самостійно розроблений чи виготовлений продукт навчальної діяльності учня (учнів), що

визначається суб'єктивною чи об'єктивною новизною, виконаний в умовах керування й консультування педагогом ЗП(ПТ)О.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ПРИ ВИКОРИСТАННІ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

Дмитро Гоменюк,

директор Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат педагогічних наук

Навчальний проект, з точки зору викладача, це дидактичний засіб, що дає змогу навчати здобувачів освіти проектуванню, тобто цілеспрямованій діяльності по знаходженню способу вирішення проблеми шляхом виконання завдань, що впливають з цієї проблеми при розгляді її в певній ситуації.

Реалізація методу проектів на практиці приводить до зміни позиції викладача. З носія готових знань він перетворюється в організатора, мотиватора пізнавальної діяльності своїх здобувачів освіти. Змінюється і психологічний клімат у навчальній групі, тому що викладачу доводиться переорієнтувати свою освітню роботу на різноманітні види самостійної діяльності учнів, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру.

Ролі викладача у проектній діяльності визначаються, як такі: демократ, гуманіст, проектувальник, організатор, координатор, фасилітатор, консультант, партнер, наставник, вихователь.

1. Вимоги до викладача. Перш за все, викладач повинен знати основні вимоги, які висуває проектна технологія до її організації та умов застосування. До них, насамперед, відноситься: наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання); практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність здобувачів освіти; структурування змістової частини проекту (з указуванням поетапних результатів); використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування, висновки.

Уміння користуватися проектною технологією є показником високої кваліфікації педагога, його інноваційного мислення, орієнтації на особистісний і професійний розвиток здобувача освіти в процесі навчання.

Під час організації навчального проектування викладач виконує такі функції: допомагає здобувачам освіти у пошуку джерел інформації, необхідних їм у роботі над проектом; сам є джерелом інформації; координує весь процес роботи над проектом; підтримує і заохочує здобувачів освіти, підтримує їхній інтерес; підтримує безперервний рух здобувачів освіти у роботі над проектом; уміє допомогти здобувачу освіти, але не виконує роботу замість нього.

Викладач повинен не лише добре знати свій навчальний предмет, але й бути компетентним в інших галузях науки. Він має добре знати своїх здобувачів освіти, їхні можливості, інтереси, бажання. Психологічна грамотність і компетентність викладача вкрай важливі для організації проектної діяльності здобувачів освіти. Викладач повинен бути комунікабельним, емпатійним, толерантним. Особливу роль відіграють креативні здібності викладача, його творчий потенціал, досвід творчої діяльності. Від викладача очікують не тільки досконалого володіння предметом, який він викладає, а й володіння педагогічною майстерністю. Викладач впливає на здобувачів освіти яскравістю власної індивідуальності, а самотійність особистості важлива у цій технології, як в жодній іншій.

2. Умови реалізації методу проектів в освітньому процесі. Перед тим, як застосовувати метод проектів у практику освітнього процесу, потрібно перевірити реальну ситуацію (умови) яка існує в освітньому процесі закладу професійної (професійно-технічної) освіти, навчальній групі, конкретного (обраного) предмета з умовами, котрі наведені нижче: позитивна мотивація здобувачів освіти до навчання, значима, важлива тема та мета; самотійність здобувачів освіти у навчанні; інформаційне-методичне, комп'ютерне забезпечення; наявність у викладачів гуманного підходу до здобувачів освіти (гуманізм, володіння педагогікою співробітництва); розробка критеріїв оцінок здобувачів освіти при використанні цього методу; потребує попереднього навчання викладачів та здобувачів освіти використанню методу проектів; потребує наявності у викладачів мотивації до використання цього методу; потребує суттєвого емоційного навантаження на викладачів та здобувачів освіти; потребує підвищення психолого-педагогічної підготовки викладачів, оволодіння основами використання дослідницьких методів; Потребує розгорнутого поурочного планування навчальної теми.

3. В умовах проектної навчальної діяльності відбувається докорінна зміна у відносинах «викладач-здобувач освіти», а саме: здобувач освіти визначає мету діяльності – викладач допомагає йому в цьому; здобувач освіти відкриває нові знання – викладач рекомендує джерела знань; здобувач освіти експериментує – викладач розкриває можливі форми і методи експерименту, допомагає організувати

пізнавально-практичну продуктивну діяльність; здобувач освіти обирає – викладач сприяє прогнозуванню результату вибору; здобувач освіти активний – викладач створює умови для розвитку активності; здобувач освіти – суб'єкт навчання, викладач – партнер; здобувач освіти відповідає за результати своєї діяльності – викладач допомагає оцінити отримані результати і виявити способи вдосконалення діяльності.

4. Основні завдання, які перед собою ставить викладач при використанні методу проектів: побачити і відібрати найбільш цікаві та практично значущі теми проектів; організація навчання у співпраці (здобувач освіти – здобувач освіти, здобувач освіти – викладач); не лише передавати здобувачам освіти суму тих чи інших знань, але й навчити їх здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; сприяти здобувачу освіти в набутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати в різнорівневих групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо); розширити коло спілкування здобувачів освіти, знайомство з різними точками зору на одну проблему; прищепити здобувачам освіти уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки; надати можливість здобувачам освіти робити щось цікаве самостійно або в групах, використовуючи індивідуальні творчі можливості, докласти свої знання, принести користь у своїй групі і показати публічно досягнутий результат.

5. У процесі виконання проектних завдань здобувачі освіти мають набути різноманітних умінь. До таких умінь належить усвідомлене виконання наступних розумових та практичних дій: виявлення потреби у вдосконаленні предметного світу, в поліпшенні вжиткових якостей речей; розуміння поставленого завдання, його суті, навчального завдання, характеру взаємодії з однолітками і викладачем, вимог до представлення виконаної роботи або її частин; планування остаточного результату і повідомлення його у вербальній формі, тобто без обмеження фантазії здобувачі освіти мають дати собі й іншим розгорнуту відповідь за схемою «Я хотів би...»; виконання узагальненого алгоритму проектування; внесення корективів у раніше прийняті рішення; конструктивне обговорення результатів і проблем кожного етапу проектування. Формулювання конструктивних запитань і запитів про допомогу (поради, додаткова інформація, оснащення тощо); відображення задумів, конструктивних рішень за допомогою технічних рисунків, схем, ескізів, креслень, макетів; пошук і знаходження необхідної інформації самостійно; складання схеми необхідних розрахунків (конструктивних, технологічних,

економічних), повідомлення їх у вербальній формі; оцінювання результатів з досягнення запланованого за обсягом і якістю виконаного, за трудовитратами, за новизною; оцінювання проектів, виконаних іншими; розуміння критеріїв оцінювання проектів і захисту, процедури їх публічного захисту; конструювання уявлень про професійну проектну діяльність, про індивідуальність проектувальника (проектанта), яка виявляється в результаті готового виробу.

6. Для реалізації проекту викладачу необхідно розробити чіткий план, що враховує всі аспекти навчання та містить: стислий опис проекту; визначення проблеми; міжпредметні зв'язки; цілі й очікувані результати навчання; опис діяльності здобувачів освіти; матеріали і ресурси; критерії оцінювання знань і вмінь учнів; поточні заходи.

7. Викладачу необхідно спланувати та організувати роботу таким чином, щоб здобувачі навчилися: визначати основні й поточні (проміжні) мету і завдання; шукати шляхи їх вирішення, обираючи оптимальні; здійснювати й аргументувати вибір; передбачати наслідки вибору; діяти самостійно (без підказки); порівнювати отриманий результат з тим, що потребується; об'єктивно оцінювати процес (саму діяльність) і результат проектування.

8. Викладачу треба пам'ятати, що робота здобувача освіти має ґрунтуватися виключно на основі його особистого вибору, з урахуванням його інтересів (традиційно викладач сам визначав, що саме потрібно знати здобувачу освіти). Здобувач освіти має чітко усвідомлювати, що саме пізнає, для чого йому це потрібно (чи відповідає його інтересам), де ці знання й уміння можна застосувати, а викладач визначає, яким обсягом знань необхідно оволодіти здобувачу освіти та навчити здобувати ці знання, застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань.

9. Робота над проектами вимагає від викладача: організувати справжню дослідницьку творчу мотивовану самостійну діяльність протягом навчального часу, що відводиться на вивчення предмета або окремої теми; використання різноманіття методів і форм самостійної пізнавальної, практичної й виробничої роботи; сприяти інтелектуальній активності здобувачів освіти; створення дидактичних і довідкових посібників; установлення ділових контактів між викладачами й здобувачами освіти.

10. При використанні методу проектів варто керуватись наступним: підходити до проведення роботи творчо; не стримувати ініціативи здобувачів освіти; заохочувати самостійність, уникати прямих інструкцій; не робити за здобувача освіти те, що він може зробити самостійно; не поспішати з винесенням оціночних суджень.

Список використаних джерел:

1. Освітні технології. Навчально-методичний посібник /За заг. ред. О. М. Пехоти. — К.-А.С.К., 2002. -176 с.
2. Сучасні шкільні технології. Ч. I /Упоряд. І. Рожнятовська, В. Зоц. — К.: Ред. загальнопед. газ. 2004. – 121 с.
3. Пахомова Н. Ю. Метод учебных проектов в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов педагогических вузов. — М.: АРКТИ, 2003. — 163 с.
4. Метод проектів – сучасна педагогічна технологія навчання освітніх закладів різних рівнів / О. Карбованець, Н. Куруц, Н. Голуб, А. Майорош // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, 2008. – Вип. 15. – С. 80–83
5. Методичні рекомендації щодо застосування технології проектного навчання у практиці підготовки кваліфікованих робітників автотранспортної галузі / Д. В. Гоменюк, Н. В. Кулалаєва, Л. А. Романов, Г. М. Романова, А. Е. Ткачук; за заг. ред. Г. М. Романової. – К. : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. – 97 с.
6. Калошин В.Ф. Співробітництво – головна стратегія виховання, або як зробити виховання ефективним. – Х.: Вид. група «Основа», 2016. – 144 с.

РОЛЬ ТРЕНІНГІВ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕТОДИСТІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Євдокія Горбань,

аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

Підвищення рівня професійної майстерності сучасного педагога належить до одного з надважливих завдань системи післядипломної освіти. Особливу потребу в цьому відчують представники професій, для яких взаємодія з іншими членами суспільства є важливою та істотною частиною їхніх «суб'єкт-суб'єктних» відносині професійної діяльності. До означеної категорії належать також методисти закладів професійної (професійно-технічної) освіти (надалі – ЗП(ПТ)О).

Сучасний етап реформування вітчизняної освітньої галузі надає процесу вдосконалення педагогічної діяльності методистів ЗП(ПТ)О особливого значення, що передбачає управлінсько-методичний супровід розвитку їхньої професійної компетентності, й на цій основі – підвищення рівня її сформованості в міжтестастійний період [1]. Одним із найефективніших і найперспективніших шляхів роботи з дорослими є тренінг як альтернатива традиційним формам і методам їх навчання [2]. Саме навчальні тренінги як система вправ, спрямованих на розвиток здібностей людини, набуття нею певних необхідних умінь і навичок, дають змогу методистам ЗП(ПТ)О оволодіти сучасними знаннями, практичними вміннями і навичками [3].

Основними ідеями проведення занять методом соціально-психологічного тренінгу, на думку Л. Петровської, є: рівність

позицій, визнання активної ролі в процесі пізнання; реалізація активності як самопізнання, самовираження та самовиховання; включення у процес взаємодії елементів дослідження «як важливої умови возвеличення людини»; актуалізація потенціалу особистості кожного учасника через апеляцію до особистості та її «возвеличення» шляхом пізнання [3].

Процес розвитку професійної компетентності методистів ЗП(ПТ)О передбачає особливий відбір змісту навчального матеріалу для проведення тренінгу. Характерними ознаками тренінгових занять є: самостійність набуття знань, поєднання знань із практикою, осмисленість, особистісна зацікавленість та значущість, емоційне забарвлення. А ще сам характер участі в тренінгу, спрямований на особистісну корекцію. Учасники, які беруть участь у груповій взаємодії, усвідомлюють себе як особистість через сприйняття колег у групі, Спілкування учасників у ході тренінгу охоплює дві складові – зміст і процес. Зміст тренінгу включає ідеї, питання, закономірності явищ, що вивчаються під час роботи. Процес тренінгу характеризується такими параметрами: як взаємодіють учасники під час навчання; яку атмосферу створили; які ролі відіграють; як впливають один на одного. У процесі тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою методистів різні варіанти розв'язання проблем, заради яких вони зібралися. Під час тренінгу враховуються положення гуманістичної педагогіки і психології щодо прийняття себе та інших, налагодження довірливих стосунків, вираження відкритості та щирості власних почуттів, прояв толерантності, самоусвідомлення та саморозвитку.

Важливим для тренінгу є його метод, тобто те, в який спосіб організовано навчання (дискусія, робота у складі малих груп, робота в парах, трійках тощо), як відбувається процес засвоєння змісту тренінгу. До означених методів відносять: соціально-ігрові, інтерактивні та особистісно орієнтовані. Форма тренінгу передбачає такі етапи: обговорення, переведення теоретичних положень у площину практичної педагогічної діяльності, освоєння якісно нових підходів до організації діяльності з методистами на заняттях і в повсякденному житті. У рамках тренінгу допускається наявність власної позиції учасників, обмін професійною інформацією та вироблення стилю педагогічної діяльності в умовах освітнього середовища. Перевага тренінгу полягає в активній взаємодії суб'єктів, їхніх регулярних зустрічах, які розширюють можливості комунікації методистів [4].

Тренінг як форма навчання передбачає отримання знань, як правило, не в готовому вигляді від викладача, а через власне здобування за допомогою педагога-тренера. А це вже принципово

інша основа особистісно-професійного розвитку, де переважають процеси мислення та переструктурування образу «Я» [6]. Отже, тренінг дає змогу за порівняно невеликий проміжок часу вирішити завдання розвитку здібностей, які є необхідними для ефективного професійного спілкування та особистісного зростання методиста ЗП(ПТ)О [5].

Список використаних джерел:

1. Інноваційні підходи до організації науково-методичної роботи з педагогічними працівниками в умовах компетентісно зорієнтованої освіти: тематичний зб. праць / за заг. ред. В. В. Олійника. – Рівне : ПП Лапсюк, 2012. – 632 с.
2. Мілютіна К. Л. Теорія та практика психологічного тренінгу : навч. посіб. / К. Л. Мілютіна. – К. : МАУП, 2004. – 192 с.
3. Петровская Л. А. Теоретические и методические вопросы социально-психологического тренинга / Л. А. Петровская. – М. : МГУ. 1982. – 175 с.
4. Рейс Ф., Смит Б. 500 Лучших советов тренеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zippo.net.ua/index.php?page_id=525
5. Сидоренко Е. В. Тренинг коммуникативной компетентности в деловом взаимодействии / Е. В. Сидоренко. – СПб: Речь, 2002. – 208 с.
6. Скаковська Л. А. Організаційно-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.win-win.ru/fil.html>

КЕЙС-МЕТОД ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Людмила Данилова,

методист Харківського державного автомобільно-
дорожнього коледжу

Реалізація компетентісного підходу, нові тенденції в сучасній освіті передбачають акцентування на впровадженні практико-орієнтованого змісту в структуру підготовки майбутніх спеціалістів. Це спонукає педагогічних працівників до пошуку нетрадиційних підходів щодо налагодження ефективної взаємодії зі студентами.

Закон України «Про освіту» засвідчує актуальність модернізації вищої освіти на засадах використання інноваційних технологій навчання, однією з них є кейс-метод актуального аналізу. Кейс-метод використовується в економічному аналізі: по-перше, як метод аналізу конкретних ситуацій, що займає проміжне місце між дискусійними та ігровими методами; по-друге, як техніка навчання, що використовує опис реальних проблемних ситуацій; по-третє, як приклад, узятий з реальної практики роботи РАД Харківської області, і являє собою єдиний інформаційний комплекс, що дає змогу зрозуміти виробничу ситуацію; по-четверте, як метод навчання, що використовує опис (демонстрацію) та аналіз реальних виробничих ситуацій з метою формування в студентів досвіду виконання професійних завдань; по-п'яте, як інструмент, який дає змогу застосувати теоретичні знання до вирішення практичних завдань. Таким чином, кейс-метод (або метод

конкретних ситуацій, метод інциденту) може бути охарактеризований як освітня інноваційна технологія.

Важливість проблеми підготовки молодших спеціалістів на основі використання кейс-методу відповідає цілям та завданням, які ставляться суспільством перед закладами вищої освіти щодо формування у випускників високого рівня компетентності.

«Кейс-метод» при вивченні дисципліни «Економічний аналіз» – це метод активного навчання студентів за допомогою прийомів і методологій аналізу виробничих ситуацій, у змісті яких інтегруються техніко-технологічні та соціальні проблеми, а також проблемно-ситуаційний аналіз, який спрямовується на актуалізацію та поглиблення професійних компетентностей студентів.

Кейс складається з таких елементів: назва кейсу; загальна інформація про предмет розгляду; мета кейсу; опис проблеми; план вивчення матеріалів кейсу та поетапного виконання виробничих завдань; питання для обговорення; звіт щодо результатів роботи з кейсом; довідкові матеріали. Таким чином, кейс-метод – це інноваційна технологія, яка формує професійні компетентності в майбутніх спеціалістів, створює умови для пошуку студентами нових підходів щодо вирішення проблем професійної діяльності, розвиток критичного мислення, побудови ефективної взаємодії учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю. П. – Киев: Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
2. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті. – К.: КНЕУ, 1999. – 128 с.
3. ECCH the case for learning [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ecch.com/educators/casemethod/resources/freecasesoverview>.
4. Освітні технології. / Ред. О. М. Пехота – К.: А.С.К., 2002. – 256 с.
5. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник. – К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
6. Михайлова Э. А. Кейс и кейс-метод. – М.: Центр Марк. исслед. и менедж., 1999.
7. Ситуаційна методика навчання : теорія і практика / Упор. О. Сидоренко, В. Чуба. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2001.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Наталя Довгань,

викладач ДНЗ «Одеське вище професійне училище
торгівлі та технологій харчування»

Стратегія розвитку сучасної вітчизняної професійної освіти пов'язується з формуванням професійної компетентності майбутнього фахівця ресторанного господарства, зокрема такої її важливої складової, як іншомовна. Реалізацію цього стратегічного напрямку в межах закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) забезпечує іншомовна освіта у вигляді цілісного та системного педагогічного процесу, спрямованого на професійну підготовку майбутніх фахівців ресторанного господарства «змістом і засобами іноземної мови» [4, с. 4]. Таким чином, іншомовна підготовка у ЗП(ПТ)О має створювати умови для формування полікультурної мовної особистості, яка, за визначенням Н. Микитенко, є «цілісною особистістю, у структурі якої засобами іноземної мови сформований комплекс компетенцій, що забезпечує розвиток її здатності до позитивної активної взаємодії з представниками полікультурного світу» [6, с. 94].

Метою навчання іноземної мови майбутніх фахівців ресторанного господарства має стати практичне використання іноземної мови в майбутній діяльності. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови – це навчання, яке в межах навчального плану спрямоване на оволодіння учнями іноземною мовою відповідно до вимог певної професійної сфери [8]. Тобто майбутні фахівці ресторанного господарства повинні володіти іноземною мовою не лише як засобом загальнокультурного спілкування, але і як засобом спілкування в межах обраної спеціальності чи профілю навчання (читати та перекладати фахову літературу, володіти необхідною термінологією, правильно формулювати усно та письмово мовленнєві висловлювання іноземною мовою тощо). При цьому профіль навчання у контексті дослідження нами розуміється як сформований тип підготовки з іноземної мови залежно від особливостей закладу освіти і потреб майбутніх фахівців ресторанного господарства в знанні іноземної мови як професійної. Саме профіль навчання визначає зміст, цілі та завдання навчання у певному навчальному закладі, вимоги до рівня володіння іноземною мовою, який повинен бути досягнутий у результаті ефективної іншомовної підготовки.

Однією з цілей профільного навчання іноземній мові є

створення умов для розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів учнів, формування готовності до оволодіння майбутньою професією. Заняття з іноземної мови у ЗП(ПТ)О орієнтують майбутніх фахівців ресторанного господарства на оволодіння мовою як засобом спілкування в межах обраної ними спеціальності [2, с. 68]. Тому логічно, що засвоєння змісту професійно спрямованого модуля з іноземної мови здійснюється з урахуванням профілю ЗП(ПТ)О. Варто зазначити, що засобами дисципліни «Іноземна мова» формуються також навички професійної мобільності майбутніх фахівців ресторанного господарства. При засвоєнні професійно орієнтованого змісту навчання учень занурюється в ситуацію професійної діяльності, що створює умови для додаткової мотивації як до вивчення іноземної мови, так і до освоєння обраної спеціальності.

З іншого боку, ведучи мову про профільну іншомовну освіту, слід наголосити, що при вивченні іноземної мови, мова та культура виступають в органічній єдності. Адже «володіти іноземною мовою означає опанувати іншомовною культурою» [3, с. 38]. У зв'язку з цим програма профільної іншомовної освіти містить велику кількість країнознавчої інформації про країну, мова якої вивчається.

Дисципліна «Іноземна мова», яку вивчають майбутні фахівці ресторанного господарства, носить як комунікативно-орієнтований, так і професійно спрямований характер. Тому основною метою навчання іноземної мови учнів ЗП(ПТ)О є формування і розвиток професійної іншомовної компетенції. Розглядаючи зміст дефініції «іншомовна професійна компетентність» у термінологічному полі сучасних наукових суджень, І. Ставицька зазначає, що більшість вчених її трактує як особистісну здатність фахівця розв'язувати певний клас професійних завдань, використовуючи знання, отримані при вивченні іноземної мови [12].

Успіх комунікації передусім залежить від обраних форм і стилів спілкування, тому формування іншомовної комунікативної компетентності має спрямовуватися на оволодіння майбутніми фахівцями ресторанного господарства такими аспектами взаємодії: комунікативними жанрами, які є професійно визначальними для конкретної спеціальності; це уміння науковцями і практиками вважається основним, оскільки кожен жанр має свою специфіку і композиційну будову відповідно до мети комунікації, а різноманітність жанрових форм визначається комунікативними завданнями і цілями спілкування; уміннями використовувати терміни в діловому контексті; мовними формулами етикету у межах ділових контактів, які є невід'ємною складовою професійного мовного спілкування; основами риторичних знань й умінь; правилами врахування екстралінгвістичних чинників, які служать важливим

параметром оцінки комунікативної ситуації та планування комунікативних дій; до них належать передусім обставини спілкування та особистісні якості майбутнього фахівця ресторанного господарства; закономірностями визначення статусно-ролевих характеристик партнера (психологічна компетентність) [7].

У зв'язку зі складністю та багатоплановістю процесу іншомовного спілкування на професійні теми, дослідниками виділено такі основні компоненти іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця [1; 5; 7; 9; 10; 11; 13].

Мовний (лінгвістичний) компонент – це здатність учня на основі певних правил вимовляти низку граматичних фраз; володіння учнем системою відомостей про іноземну мову, що вивчається, на фонетичному, лексичному, словотворчому, морфологічному, синтаксичному, стилістичному рівнях. Учень володіє цим компонентом, якщо має уявлення про систему мови та може використовувати її на практиці. З'ясовано, що рівень знань і вмінь тут залежить передусім від рівня україномовної підготовки. Мовний компонент означає здатність учня конструювати велику кількість граматично правильних в лінгвістичному сенсі форм і синтаксичних структур, а також розуміти смислові відрізки в розмовах, організованих відповідно до існуючих норм рідної мови, та використовувати їх в тому значенні, в якому вони вживаються носіями мови.

Соціальний компонент – це здатність і готовність учня до спілкування, бажання й уміння вступати в контакт з іншими людьми; чинниками тут виступають потреби, мотиви, ставлення до інших комунікантів, а також самооцінка; прагнення до іншомовної комунікації вимагає від учня здібностей швидко орієнтуватися в соціальній ситуації й управляти нею.

Соціолінгвістичний компонент – це здатність студента використовувати і перетворювати мовні форми відповідно до ситуації, що виникла, її місця, стосунків між комунікантами тощо, формування у нього вмінь використовувати одиниці іноземної мови в адекватних ситуаціях спілкування, у поєднанні з іншими словами, розвиток навичок грамотно і коректно використовувати освоєний лексичний, граматичний, фонетичний матеріал у процесі вивчення іноземної мови в усній та письмовій формах.

Соціокультурний компонент містить знання соціокультурного контексту, в якому використовується мова, а також впливи оточення на вибір мовних форм. Цей компонент передбачає наявність у учня знань про власну культуру та культуру носіїв мови, що вивчається, подібності та відмінності між ними, а також здатність користуватися ресурсами елементів соціокультурного контексту – звичаями,

правилами, нормами, соціальними стереотипами тощо.

Рефлексивний компонент характеризується такими аспектами:

- а) самостійна організація навчальної діяльності (постановка мети, планування, визначення оптимального співвідношення мети і засобів тощо); володіння навичками контролю та оцінювання власної діяльності, уміння передбачати її можливі наслідки; пошук й усунення причин, що викликають труднощі; аналіз власних досягнень, поведінки, рис характеру, фізичного та емоційного стану; усвідомлене визначення сфери своїх інтересів і можливостей; дотримання норм поведінки в соціумі, правил здорового способу життя тощо;
- б) володіння уміннями спільної діяльності, зокрема узгодження і координація діяльності з іншими учасниками комунікативної взаємодії; об'єктивне оцінювання власного внеску у розв'язання колективних завдань; урахування особливостей різних видів рольової поведінки (наприклад, «колега» – «колега», «керівник» – «підлеглий» тощо);
- в) оцінювання власної діяльності з боку правових норм, моральних, естетичних цінностей тощо.

Прагматичний компонент – це здатність учня володіти усім комплексом комунікативної поведінки як сукупністю норм і традицій спілкування в тій чи іншій лінгвокультурній спільноті.

Аутолінгводидактичний компонент – це здатність студента самостійно та постійно вдосконалювати мовну майстерність, здійснювати рефлексію й оцінювання якості власного рівня знань іноземної мови.

Дискурсивний компонент – це здатність студента розуміти іншого та досягати когерентності окремих висловлювань у значущих комунікативних моделях, інакше кажучи, – це здатність викликати дискурс, використовувати та інтерпретувати форми і значення слів для створення текстів. Учень з високим рівнем дискурсивної компетенції здатний ефективно використовувати граматичні засоби задля єдності думки та її відповідності у тексті.

Зазначені компоненти якнайповніше відображають зміст іншомовної комунікативної компетентності та відповідають цілям навчання іноземній мові майбутніх фахівців ресторанного господарства, а ефективність і результативність формування іншомовної компетенції майбутнього фахівця, у свою чергу, визначається рівнем сформованості кожного з перерахованих компонентів.

Аналіз різних поглядів на компонентну структуру показав, що під іншомовною комунікативною компетентністю розуміється здатність і готовність майбутнього фахівця ресторанного господарства здійснювати іншомовне спілкування у межах визначених навчальною програмою вимог, які, в свою чергу, спираються на комплекс

специфічних для іноземної мови знань, умінь і навичок – граматичних, лексичних (з урахуванням соціокультурного лексичного мінімуму), орфографічних, мовленнєвих, розпізнавання мови на слух, а також володіти різноманітними мовними засобами комунікативної взаємодії.

Процес формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства повинен враховувати специфіку навчання іноземної мови у ПТНЗ. Динаміка досягнення мети навчання іноземної мови зумовлюється реалізацією таких педагогічних умов формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства: визначення та відбір змісту іншомовної освіти на основі аналізу відповідної професійної діяльності майбутніх фахівців ресторанного господарства; алгоритмічність етапів, послідовність та систематичність процесу формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства; інтенсифікація процесу формування іншомовної комунікативної компетентності завдяки зануренню майбутніх фахівців ресторанного господарства в інтерактивне іншомовне середовище; індивідуалізація навчання шляхом впровадження академічного консультування (тьюторства), наставництва (менторства), тренерства (коучінгу), а також системи практичних завдань, спрямованих на розвиток у майбутнього фахівця ресторанного господарства компонентів іншомовної комунікативної компетентності.

На сучасному етапі одним із завдань ПТНЗ є не лише кардинальне оновлення змісту навчання іноземної мови, а й широке використання інноваційних технологій формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства, зокрема методу проєктів; технології розвитку критичного мислення через читання і листування; методу дебатів; ігрових технологій (мовні, рольові, ділові ігри, ігри-драматизації); проблемних дискусій; технології інтерактивного навчання (у парах, малих групах); сценарно-контекстної технології; кейс-методу; технології модульного навчання тощо.

Аналіз наукових джерел і практичний досвід свідчать, що джерелами активізації вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями ресторанного господарства виступають такі чинники: 1) пізнавальний і професійний інтерес; 2) творчий характер навчально-пізнавальної діяльності; 3) змагальність; 4) ігровий характер проведення занять; 5) емоційний вплив інтерактивного іншомовного середовища (реального або штучно створеного); 6) особистість викладача іноземної мови та засоби його роботи; 7) форми взаємовідносин і взаємодії викладача та майбутнього

фахівця ресторанного господарства.

Важливо, щоб при цьому кардинально змінилися роль і місце педагога в освітньому процесі: від транслятора знань і способів діяльності до проектувальника індивідуальної траєкторії інтелектуального, професійного й особистісного розвитку учня. При інноваційному навчанні викладачі іноземної мови повинні виконувати, передусім, функції наставника, консультанта, фасілітатора, тьютора, тренера. У цьому випадку всі учасники освітнього процесу взаємодіють між собою, обмінюються інформацією, спільно вирішують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії колег і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділового співробітництва з розв'язання актуальних проблем на професійну тематику.

Використання компетентнісного підходу при вивченні іноземної мови висуває на перше місце не інформованість майбутнього фахівця ресторанного господарства, а вміння ефективно вирішувати проблеми. Тому інноваційні технології формування іншомовної комунікативної компетентності повинні орієнтуватися на практику, і в результаті, сформувати здатність учня до практичних дій, розв'язання професійних завдань, у т. ч. з використанням знань іноземної мови. Узагальнюючи вище сказане, слід зазначити, що врахування наведених аспектів підвищить ефективність освітнього процесу та сприятиме успішному формуванню іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства.

Отже, суть процесу формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців ресторанного господарства можна аргументовано розглядати як їхню підготовку до спілкування в різних умовах професійної діяльності. Такий підхід передбачає комплексне використання оновленого змісту та сукупності інноваційних методів і технологій навчання іноземної мови, а також організацію цілісного освітнього процесу, побудованого на основі компетентнісного і комунікативного підходів.

Список використаних джерел:

1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція / Я. В. Андрейко // Пед. науки : зб. наук. пр. - 2013. - Вип. 63. - С. 238-241.
2. Бідюк Н. М. Теоретико-методологічні підходи у навчанні іноземної / Н. М. Бідюк. - Хмельницький : ХНУ, 2010. - 194 с.
3. Бідюк Н. М. Формування міжкультурної комунікативної компетенції у майбутніх фахівців міжнародних відносин / Н. М. Бідюк // Вісник Черкаського ун-ту. Серія: Пед. науки. - Черкаси, 2012. - Вип. 135. - С. 141-146.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Перекл. з англ.; наук. роз. укр. С. Ю. Ніколаєва. - К.: Лепвіт, 2003. - 273 с.
5. Корнева 3. Компонентний склад іншомовної професійно-

- орієнтованої комунікативної компетентності студентів ВТНЗ / З. Корнєва // Молодь і ринок. - 2014. - № 6. - С. 36-41.
6. Микитенко Н. О. Технологія формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю : монографія / Н. О. Микитенко; за наук. ред. Г. В. Терещука. - Тернопіль : ТНПУ, 2010. - 411 с.
 7. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. - 2010. - № 1. - С. 11-17.
 8. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. - Орел : ОГУ 2005. - 114 с.
 9. Павлішак О. Комунікативна компетенція у підготовці вчителя іноземної мови / О. Павлішак, О. Гутиряк // Молодь і ринок. - 2014. - № 5. - С. 71-75.
 10. Перевознюк Н. М. Структура іншомовної професійно-ділової комунікативної компетентності майбутніх економістів / Н. М. Перевознюк // Наука і освіта. - 2013. - № 112. - С. 197-201.
 11. Рудіна М. Іншомовна комунікативна компетентність як складова професіоналізму майбутніх учителів / М. Рудіна // Освіта на Луганщині. - 2013. - № 2. - С. 153-158.
 12. Ставицька І. В. Іншомовна компетентність: місце дефініції у термінологічному полі сучасних наукових суджень / І. В. Ставицька // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. - 2013. - № 4. - С. 280- 286.
 13. Кравець С. Г. Ключові компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців ресторанного сервісу: результати педагогічного експерименту / С. Г. Кравець // Професійна освіта: проблеми і перспективи. – №6, 2014. – ІТТО НАПН України. – С. 105-110.

ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ

Лев Духовний,

суддя І міжнародної категорії з пауерліфтингу,
кандидат педагогічних наук

Ганна Гмиря,

вчитель-методист

Аналіз останніх досліджень показує що, на передньому краї розвитку освіти в нашій країні знаходиться професійна освіта - основа підготовки робітничих кадрів різних професій і спеціальностей, які в майбутньому повинні підняти економіку країни. Професійно-технічна освіта - невід'ємна частина безперервної освіти, її важлива ланка. Вона покликана на рівні збільшення сучасних вимог роботодавців, вирішувати завдання професійного і соціального становлення учня, його гармонійного розвитку, всебічного розвитку здібностей, формування майстерності та професійної мобільності. Проблема присвячена вихованню відповідального ставлення до збереження власного здоров'я учнів профтехосвіти засобами фізичних вправ,

спортивних, рухових й народних ігор методом колового тренування з використанням карток-завдань. Результати низки досліджень довели, що рівень фізичного розвитку, фізичної підготовленості і стан здоров'я учнів профтехосвіти мають чітку тенденцію до постійного погіршення. У наш час, на жаль, спостерігається занедбаність моральності, байдужість і недостатність уваги до формування моральних цінностей особи, в тому числі й засобами фізичної культури і спорту. У зв'язку з цим, учні повинні виловити не тільки загальними знаннями, але й здобувати практичні навички та вміння розвитку фізичних і морально-вольових якостей, потрібних для зміцнення здоров'я, активної громадської праці на принципах ефективних засобів, методів і форм навчально-виховної діяльності. Розглядаючи працю як соціальну категорію, необхідно враховувати і ту обставину, що трудова діяльність людини зовні завжди виявляється в такому фізіологічному процесі, як м'язовий рух. Багато вчених стверджували, що «вся нескінченна різноманітність зовнішніх проявів мозкової діяльності зводиться до одного лише явища - м'язового руху». Це положення залишається актуальним і на сьогодні. На підставі вивчення передового педагогічного досвіду, науково-педагогічних досліджень, результатів власних робіт, приступаючи до реалізації експериментальної програми навчання силових методів ми виходили з того, що впровадження навчально-тренувального процесу на уроках з фізичного виховання при постійному медично-педагогічному контролі за показниками динаміки загальної та спеціальної фізичної підготовки, дасть змогу значно підвищити ефективність навчальної роботи з фізичного виховання, вирішити завдання професійної спрямованості фізичної підготовки учнів профтехучилищ та їх підготовки до робітничої професії. Проведено нами вивчення впливу здоров'язберігаючої професійно спрямованої фізичної підготовки, орієнтованої на корекцію фізичного розвитку і профілактику професійних захворювань учнів профтехучилища, кваліфіковану підготовку майбутніх зварників показали нервово емоційну і розумову напруженість навчальної діяльності, неконтрольовані фізичні навантаження на заняттях з фізичної культури і практичних заняттях, в більшості випадків, незадовільний режим і порушення здорового способу життя, недостатність харчування, які супроводжуються низькою руховою активністю учнів, що негативно позначається на стані їх здоров'я [1,4]. У даний час інтерес в учнівській молоді до занять традиційними видами спорту виявляється певним зниженням їх популярності на тлі високої привабливості атлетичної гімнастики, фітнес-аеробіки, пауерліфтингу, армрестлінгу, ігрових видів спорту. Молоді люди бачать у цих видах прекрасні засоби фізичного і духовного розвитку,

саморозвитку та самоствердження. У фізичному вихованні учнів ПТО склалася проблемна ситуація, яка виражається в протиріччі між рівнем здоров'я та соціальними вимогами, особистою мотивацією та ефективністю фізичного виховання. Перспективний шлях вирішення означеної проблеми – в корекції і частковій зміні існуючої системи фізичного виховання, впровадженні нових освітніх тренувальних технологій учнів ПТО, при застосуванні яких необхідно забезпечувати високу оздоровчу спрямованість, ефективно формувати професійно прикладну фізичну підготовку, що сприяє індивідуальній корекції фізичного розвитку та функціональної підготовленості, розвитку потреб і мотивів учнів профтехучилищ до постійних занять фізичним вправами. Однак до теперішнього часу проблема ефективності оздоровчої та професійно прикладної підготовки учнів профтехучилищ залишається невирішеною, що зумовлює її високу актуальність і представляє великий практичний інтерес. У сучасних дослідженнях і наукових виданнях існує думка, що хорошим засобом для вирішення проблем зміцнення здоров'я учнів профтехосвіти можна вважати атлетичну гімнастику або силове триборство. Болгарія, США, ФРН, Канада, Бразилія, Росія та інші країни включили в навчальну програму вид оздоровчої роботи та фізичних навантажень – силове триборство. Науково доведено, що, атлетична гімнастика або силове триборство, якою займаються юнаки та дівчата, дозволяє в найкоротші терміни досягти зміцнення здоров'я, збільшення м'язової сили, приросту м'язової маси тіла (недостатньо розвинених якостей відповідного контингенту) [2, 3]. У той же час, такі дозовані навантаження допоможуть уникнути повноти, зберегти бажані фізичні кондиції тіла. Упродовж експериментальної роботи з метою сприяння здоровому способу життя, поліпшення фізкультурно-масової роботи, оздоровчої та спортивної роботи, поліпшення стану здоров'я і фізичного розвитку, професійної спрямованості учнів професійно-технічних начальних закладів, виконання Державної програми розвитку фізичної культури і спорту, на 2010-2021 рр. і, відповідно, до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності ми вибрали професію електрогазозварник, вид спорту – пауерліфтинг (силове триборство). Для занять у нас є достатня матеріальна база – зал силового триборства з 11 помостами і всім необхідними устаткуванням, тренажерний зал, де розташовано більше 30 різноманітних тренажерів, спортивний зал з нестандартним багатокомплектним гімнастичним обладнанням та інше. Робота електрогазозварника має жорсткі вимоги до праці, а саме: вимоги до інтелекту; зорова і рухова пам'ять, відтворення кольорів і їх відтінків, особливостей складних форм і контурів, конфігурацій зварювальних операцій і дій; розвиток оперативної і короткочасної пам'яті,

зосередженості та стійкості уваги, практичне мислення, необхідність безперервно приймати рішення і впроваджувати їх в практичні дії; розвинуту просторову уяву, невербальний інтелект, кмітливість - творча робота, пошук нових шляхів і рішень, поглиблення знань, ініціативність; вимоги до емоційно-вольової сфери: робота у важких умовах, емоційна стійкість при виконання одноманітних операцій, розвинена вольова регуляція; почуття спокою і впевненості в собі, уміння виконувати виробничі завдання швидко, чітко, з високою якістю. Водночас, вимоги до морально ділових якостей: самостійність, рішучість, акуратність в роботі, зібраність, наполегливість у подоланні труднощів, відповідальність. Висока продуктивність праці. Рівень знань із загальноосвітніх дисциплін: ґрунтовні загальноосвітні знання з фізики, хімії, математики і креслення[3,4]. Діяльність учнів профтехосвіти як особистостей у сфері фізичної культури, культури здоров'я, здорового способу життя є фундаментом для їїнього подальшого життя – у навчанні, праці, в нормального життя в літньому віці.

Список використаних джерел:

1. Амосов Н. М. Энциклопедия Амосова. Алгоритмы здоровья / Н. М. Амосов. – М. : АСТ; Донецк : Сталкер, 2002. – 590 с.
2. Бальсевич В. К. Концепция альтернативных форм организации физического воспитания детей и молодежи / В. К. Бальсевич // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 1996. – № 1. – С. 24-25.
3. Духовний Л. Ф. Научно методический журнал № 1- 2 - 2007. Теория и практика физического воспитания. //«Формирование профессионального мастерства учащихся, углубленной психофизиологической профессионально-направленной учебно-тренировочной подготовки и укрепления здоровья» – Донецк, - ДОННУ, «Алекс»- 2007, С.151 – 155.
4. Духовний Л. Ф. Опыт применения новейших оздоровительных педагогических технологий в подготовке молодых рабочих с профессиональной направленностью в высших профессиональных училищах. / Проектирование образовательных систем : технологии, опыт, практика// Імідж сучасного педагога. №7-8(86-87) Полтава, ОІППО, 2008.С.147 – 150.

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Леся Косарева,

викладач ДНЗ «Хмельницький центр
професійно-технічної освіти сфери послуг»

Майя Зелінська,

викладач ДНЗ «Хмельницький центр професійно-
технічної освіти сфери послуг»

Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта має допомогти майбутнім кваліфікованим робітникам відчувати себе впевненими на ринку праці, бути комунікабельними, психологічно стійкими. Це вимагає пошуку нових методів, форм і прийомів організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), які б забезпечували: високий рівень професійної компетентності випускників, уміння самостійно здобувати новітні знання і ефективно застосовувати їх у практичній діяльності; залучення кожного учня до пізнавальної діяльності; розвиток кожного учня як творчої особистості, здатної до практичної роботи; розвиток здатності учнів працювати у команді; формування в учнів умінь опрацьовувати інформацію тощо[1].

Метод проектів набуває все більшої популярності і стає одним із найбільш ефективних засобів управління й організації освітнього процесу. Огляд педагогічних джерел дає змогу стверджувати, що існує багато напрацювань у цій галузі. Це роботи таких авторів: А. Конончук «Проектні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців»; І. Жуковський «Особливості роботи навчального закладу в проектному режимі»; О. Мармаза «Проектний підхід до управління навчальним закладом»; Н.Пугачова «Проектування інноваційної діяльності освітнього закладу»; З. Таран «Трансформація ролі педагога в управлінні творчими та практико-орієнтованими проектами»; Ф. Шагеев «Проектування освітніх технологій» та ін.

Сьогодення вимагає від людини високої творчої самостійності, умінь ставити перед собою цілі та знаходити оптимальні методи і засоби їх досягнення. Такі особистісні запити має задовольнити професійна освіта будь-якого рівня.

Технологія проектування передбачає розв'язання учасниками певної проблеми, що вимагає, з одного боку, використання системи різноманітних методів (в першу чергу, інтерактивних), прийомів і засобів, а з другого інтегрування знань, умінь з різних галузей наук,

техніки, творчості.

Суть проектної технології – стимулювати інтерес майбутніх фахівців до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв’язання однієї або цілої низки проблем, отримати практичні навички їх застосування [2].

Навчальний проект – це комплекс пошукових, розрахункових, дослідницьких, графічних та інших видів робіт, що виконуються учнями самостійно за організаційно-консультативної підтримки викладача з метою практичного чи теоретичного вирішення проблеми. Ця технологія досить гнучка та може використовуватися не лише для оволодіння учнями предметами за усіма напрямками підготовки, але і при вивченні матеріалу різного ступеня складності та з виховною метою. Ця технологія досить варіативна, сучасна педагогічна практика використовує нині широку палітру проектів, що задовольняють соціальні, регіональні, професійно-педагогічні та інші вимоги до підготовки фахівців [3].

Розрізняють декілька груп в класифікації проектів. Практико-орієнтований проект націлений на соціальні інтереси учасників проекту або зовнішнього замовника. Продукт заздалегідь визначений і може бути використаний у житті групи, закладу освіти, міста, регіону, держави. Дослідницький проект за структурою нагадує справді наукове дослідження. Він включає обґрунтування актуальності обраної теми, позначення завдань дослідження, обов’язкове висування гіпотези з подальшою її перевіркою, обговоренням отриманих результатів. Інформаційний проект спрямований на збір інформації про певний об’єкт, явище з метою її аналізу, узагальнення та подання для широкої аудиторії. Творчий проект передбачає максимально довільний і нетрадиційний підхід до оформлення результатів. Це можуть бути альманахи, театралізації, спортивні ігри, твори образотворчого мистецтва чи декоративно-прикладного мистецтва, етнографічні тощо. Рольовий проект є найбільш складним у розробленні та реалізації. Беручи участь у ньому, проектанти приміряють на себе ролі історичних персонажів, літературних або вигаданих героїв. Результат проекту залишається відкритим аж до його завершення [4].

У сучасній педагогіці проекти ще поділяють за характером контактів (монопроект, міжпредметний проект), за тривалістю виконання (міні-проекти, короткотермінові проекти, річні), за кількістю учасників виконання проекту –індивідуальні, парні, групові. Робота за методом проектів, як правило, починається з монопроектів, які здійснюються на уроках окремими учителями, якщо йдеться про навчальні проекти. Що стосується виховних проектів, то вони, як

правило, також виконуються окремими групами під керівництвом класних керівників. Упровадження методу проектів у роботу закладу освіти може реалізовуватись як: навчальні монопроекти, виховні заходи в окремих групах (проводяться класним керівником), моно- і міжпредметні проекти (учителі, класні керівники), групові та загальні проекти (наприклад, учнівське самоврядування) тощо [5].

Отже, проектна діяльність – це шлях до зацікавлення учнів у навчанні, до підвищення якості професійної освіти. Проектна діяльність сприяє формуванню внутрішньої мотивації учнів до активного сприйняття, засвоєння інформації, розвитку комунікативних їхніх якостей та активізації розумової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Косогорова О. О. Метод проектів у практиці сучасної школи. – Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – 144 с. – (Нові педагогічні технології).
2. Конончук А. І . Проектні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців, Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти. – 2017. – с.53-56.
3. Карабін О. Й. Проектна діяльність у формуванні професійного саморозвитку майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій / О. Й. Карабін // Молодий Вчений. – 2016. – №12.1. – с. 436-440.
4. Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В., Романова Г. М. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників. Національна академія педагогічних наук України. Інститут професійно-технічної освіти: Київ. – 2014. – с. 96.
5. Оверченко Н. М. Проектна діяльність в системі навчально-виховної роботи, Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2014. с.38-41.
6. Романова Г. М. Дидактичне проектування як напрям психолого-педагогічної підготовки викладачів ВНЗ / Г. М. Романова // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2010. – № 1. – С. 219-223. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_fpp_2010_1_41

ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ПОСЛУГ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧОГО КЛАСТЕРУ

Ліна Короткова,

директор ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище
моди і стилю", кандидат педагогічних наук, докторант
Інституту ПТО НАПН України

Інтеграція України до європейського освітнього простору, структурні зміни у соціально-економічній системі, зокрема, зростання ролі сфери послуг у національній економіці, висувають підвищені вимоги до якості професійної підготовки майбутніх фахівців для цієї галузі. Сучасний ринок праці вимагає від кваліфікованих робітників професійної гнучкості, креативності, спроможності поєднувати в собі рефлексію, вибірковість, відповідальність, автономність, творчість, готовність до інноваційної діяльності та прийняття самостійних рішень тощо. У зв'язку з цим виникає необхідність пошуку оптимальних та ефективних шляхів організації освітнього процесу, орієнтації його на забезпечення цілеспрямованого розвитку пізнавального потенціалу особистості.

Світовий досвід свідчить, що питання підготовки мобільних, конкурентоспроможних працівників з високим рівнем професійних знань, умінь, навичок, особистісних здібностей успішно вирішуються в рамках структури кластерного типу. Такою структурою може бути освітньо-виробничий кластер, модель якого успішно відпрацьовується в Запорізькому регіоні у рамках експерименту загальноакадемічного рівня [1, с.46].

Враховуючи особливості структури та принципи функціонування освітньо-виробничого кластеру, одним з ефективних методів інтенсивного навчання є проектна технологія, за якої учні набувають та вдосконалюють професійно важливі компетентності у процесі планування й виконання практичних завдань-проектів. Суть проектної технології полягає у створенні та функціонуванні цілісної системи дидактичних засобів (змісту, методів, прийомів), що сприяють адаптації освітнього процесу до структурних й організаційних вимог навчального проектування, активізації інтересу учнів до вирішення певних проблем через проектну діяльність, практичному застосуванню отриманих знань, розвитку рефлексивного мислення [2, с.31].

У сучасній професійній (професійно-технічній) освіті метод проектів виступає в якості одного з ефективних інноваційних способів формування професійної компетентності та особистісно важливих

якостей майбутнього фахівця, інтегруючи освітній процес з наукою і виробництвом.

Аналіз професійної діяльності фахівців швейного виробництва довів, що для створення естетично виразного й професійно грамотного дизайнерського продукту високої якості кваліфіковані робітники (кравці, закрійники) повинні вміти генерувати нові ідеї, відкривати закономірності, шукати способи самовираження, володіти декількома видами професійної діяльності: основами конструювання і технології виготовлення швейних виробів, моделювання та художнього проектування одягу тощо.

Використання проектної технології передбачає системне й послідовне виконання всіх етапів виробничого циклу проектування і виготовлення одягу (виникнення ідеї, натхнення та реалізація задуму, його відпрацювання, розвиток й результат). Отже, щоб працювати в такому ланцюжку, фахівець повинен мати не тільки ґрунтовні професійні знання, а й такі якості та властивості особистості, як: гнучкість мислення, самостійність, здатність приймати відповідальні рішення, творчий підхід до справи, вміння доводити його до кінця, наявність абстрактного, системного і практичного мислення, комунікабельність, співробітництво, постійне підвищення кваліфікації та ін. Учні під час занять повинні усвідомлювати мету майбутньої проектної діяльності, осмислювати і приймати її мотиви, самостійно виконувати навчальні проектні дії, мати можливість бачити й оцінювати досягнутий результат [3, с.50].

У контексті проведеного дослідження нами визначено складові проектної діяльності майбутніх швейників (когнітивна, креативна, мотиваційна, технологічна, рефлексивна), які утворюють стійку цілісність і єдність.

Зміст когнітивного компонента спрямований на продуктивне пізнання, постановку і вирішення навчальних завдань проектування, дослідження й інтелектуальну діяльність.

Креативна складова сприяє формуванню індивідуальних творчих якостей до проектування; застосуванню нестандартних підходів до вирішення проблемних ситуацій; використанню міждисциплінарних зв'язків; створенню нових моделей одягу та ін.

Мотиваційна складова спонукає майбутніх фахівців до свідомих дій, вчинків, глибокої особистісної зацікавленості в проектній діяльності; проявляється в бажанні підвищення якості й конкурентоспроможності швейних виробів, оновлення їх асортименту шляхом розроблення і впровадження нових моделей, конструкцій, використання інноваційних технологій виготовлення.

Технологічний компонент орієнтований на практичні аспекти реалізації проектної діяльності, що дають змогу ефективно

застосовувати знання, уміння й практичний досвід в конкретних ситуаціях, використовуючи різноманітні технічні прийоми і засоби для створення нових дизайнерських продуктів проектування.

Рефлексивна складова дає можливість аналізувати ефективність проектної діяльності, оцінювати результативність проектів, рівень своїх можливостей з виготовлення нових моделей одягу, враховуючи потреби суспільства, модні тенденції, появу новітніх матеріалів і технологій у легкій промисловості.

Таким чином, розглянута нами проектна діяльність є цілісним інтегративним системним процесом, спрямованим на підготовку компетентних фахівців для підприємств швейного виробництва, формування професійно важливих якостей, умінь проектування, розкриття і розвитку творчого та інтелектуального потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Короткова Л.І. Освітньо-професійний кластер як механізм підвищення конкурентноспроможності Запорізького регіону / Л.І.Короткова / Проф.-техн. освіта. - 2016. - № 1. - С. 45-47
2. Полат Е. С. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти : навч. посіб. / Е.С.Полат, М.Ю.Бухаріна, М.В.Моїсєєва, А.Е.Петров ; під ред. Е. С. Полат. – М. : Академія, 2005. – 272 с.
3. Щеглова, Т.М. Формирование проектной компетентности: сущность, структура, содержание / Т.М. Щеглова // Среднее профессиональное образование. - 2013. - № 10. - С. 49-51.

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Наталя Кулалаєва,

завідувач лабораторії технологій професійного
навчання Інституту професійно-технічної освіти
НАПН України, кандидат хімічних наук, доцент

Постійні зміни, пов'язані з оновленням виробничих технологій і технологічного обладнання, що відбуваються наразі в економічному секторі, вимагають відповідного реагування від системи професійної (професійно-технічної) освіти країни. У цьому контексті все жорсткіші вимоги висуваються й до професійної компетентності кваліфікованих робітників. За таких умов варто взяти до уваги визначений на Всесвітньому економічному форумі в Давосі в 2016 р. перелік ключових навичок для побудови успішної кар'єри фахівцем, які будуть важливими в 2020 р. (комплексне розв'язання проблем, критичне мислення, креативність, управління людьми, координація дій з іншими, емоційний інтелект, складання суджень і ухвалення рішень) [1]. Наведене дає змогу стверджувати про значущість

застосування інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. До таких технологій належать, зокрема проектні, а саме: інформаційні, дослідницькі, практико-орієнтовані, соціальні, творчі, веб-квести [2].

Упродовж 2016-2018 рр. співробітники лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України виконували НДР за темою «Методичні основи розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей». У рамках реалізації експериментальної роботи з означеної теми було здійснено експертну оцінку ефективності проектних технологій для професійної підготовки кваліфікованих робітників, що ґрунтується на компетентнісному підході, зокрема на визначенні впливу застосування конкретних проектних технологій на розвиток особистісних компетентностей учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Співбесіди з педагогічними працівниками дали можливість скласти рейтинг пропонованих проектних технологій за частотою їх розроблення і використання педагогами ЗП(ПТ)О. У таблиці 1 представлено рейтинг 6 видів проектних технологій професійного навчання, від найбільш (1) до найменш (6) використовуваних у ЗП(ПТ)О. У третій колонці подано тріади основних особистісних компетентностей, що формуються завдяки застосуванню цих технологій. Так, найчастіше під час професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників викладачі звертаються до інформаційних проектів, продуктом застосування яких є навчальна інформація, що може мати різноманітне представлення (реферат, твір, есе, словник, мультимедійна презентація тощо).

Педагогічні працівники також використовують дослідницькі проекти, під час роботи над якими учні вивчають ти чи інші явища із застосуванням емпіричних методів (наприклад, анкетування, інтерв'ювання). Значно менше під час професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників педагоги застосовують практико-орієнтовані, соціальні та творчі проектні технології. Особливо складним для них виявилось використання веб-квестів, що передбачають виконання учнями проблемного завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються ресурси Інтернету [3].

Таблиця 1

Рейтинг проектних технологій у професійно-технічній освіті

Ранг	Проектні технології	Особистісні компетентності за результатами ранжування
1	Інформаційні	Здатність до пошуку інформації, управління інформацією, здатність працювати самостійно
2	Дослідницькі	Здатність до аналізу і синтезу, дослідницькі навички й уміння, здатність до критики та самокритики
3	Практико-орієнтовані	Засвоєння основ базових знань з професії, здатність застосовувати знання на практиці, ініціативність
4	Соціальні	Міжособистісні навички та вміння комунікації, позитивне ставлення до несхожості та інших культур, здатність діяти соціально відповідально та громадянські свідомо
5	Творчі	Здатність до абстрактного мислення, здатність пристосовуватися до нових ситуацій, Здатність до самореалізації
6	Веб-квести	Комп'ютерні навички, Уміння працювати з інформацією, Креативність

З метою підвищення рівня готовності педагогічних працівників до розроблення та застосування проектних технологій, а також рівня готовності учнів до проектного навчання в ЗП(ПТ)О, співробітниками лабораторії було підготовлено відповідну наукову продукцію (монографію, навчальні та практичний посібники, методичні рекомендації, довідник) відповідної тематики.

Таким чином, використання проектних технологій у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників сприятиме підвищенню рівня їхньої професійної компетентності, щоб сформувати в них значущі для побудови професійної кар'єри ключові навички та особистісні компетентності.

Список використаних джерел:

1. 10 ключових навичок до 2020-го [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907. – Назва з екрану. (Дата звернення – 27.02.2019.).
2. Проектна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг-курс: навч. посібник / [В. М. Аніщенко, М. В. Артющина, Т. М. Герлянд, Н. В. Кулалаєва, М. М. Шимановський та ін.] ; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. – Житомир: «Полісся», 2018. – 180 с.
3. Веб-квест у професійному навчанні: методичні рекомендації для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів : методичні рекомендації [Електронний ресурс] / [Герлянд Т. М., Кулалаєва Н. В., Пащенко Т. М., Романова Г. М., Романов Л. А.]; за заг. редакцією Т. М. Герлянд. – К.: ПІТО НАПН України, 2016. – 141 с.

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ДОСВІД

Ірина Кучерак,

доцент кафедри професійної освіти та інноваційних технологій Інституту післядипломної освіти та довузівської підготовки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат педагогічних наук

Зважаючи на конкуренцію на ринку праці, зростають вимоги до майбутніх педагогів, які повинні не лише володіти фундаментальними знаннями, але й таким особистісними якостями, як креативність, критичне мислення, адаптивність, цілеспрямованість. Новий зміст вітчизняної системи освіти актуалізує потребу впровадження новітніх методів, форм та технологій, спрямованих на розвиток компетентностей фахівців задля подальшої успішної самореалізації.

Однак і досі пріоритетні акценти в освітній сфері зосереджені на накопиченні знань (hard skills). І це в той час, коли, за даними досліджень, проведених у найвідоміших університетах світу (Гарвард, Стенфорд), 85% кар'єрного успіху зумовлено іншим – наявністю soft skills, «м'яких навичок» [1, с. 6]. Поміж технологій, які забезпечують реалізацію таких завдань, особливе значення мають проектні технології навчання.

Проблема застосування проектних технологій навчання є предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних учених (М. Артюшина, Л. Баядунова, І. Бухтиярова, О. Ломакіна, С. Пилюгіна, Л. Романов, І. Сасова, Т. Хатчінсон, К. Джонсон, Д. Вілкінс). Водночас, і досі не є обґрунтованими питання інтеграції проектних технологій навчання у систему підготовки майбутніх учителів початкової школи. Доводиться констатувати наявність протиріч між окресленими у державних документах напрямками реформування системи вищої освіти та недостатнім рівнем підготовки майбутніх фахівців до практичної їх реалізації; сучасними вимогами суспільства до підготовки учителя та фактичним рівнем готовності. Актуальність проблеми та її недостатня розробленість зумовили вибір теми дослідження.

Метою публікації є визначення значення проектних технологій навчання у системі вищої освіти та їх особливостей і змістового наповнення.

Зважаючи на трансформації в освітній та соціально-економічній сфері, змінюються вимоги до того, яким має бути успішний викладач. У сучасному розумінні – це фахівець, що не лише досягає окреслених

державою цілей, але й уміє самостійно визначати пріоритетні задачі, застосовувати теоретичні знання для реалізації практичних завдань, використовуючи дібрані власноруч засоби, оформляти та презентувати результати власної роботи. У багатьох аспектах реалізація означеного неможлива без умінь створювати проекти – від формулювання ідеї до її дієвого практичного втілення.

Проектні технології навчання у системі вищої освіти сприяють вирішенню проблеми низького рівня успішності, що має місце навіть на фоні усвідомлення майбутніми фахівцями потреби наукових знань. Окрім того, доцільність використання проектування спричинена інертністю вітчизняної системи вищої освіти, неспроможністю відповідати найновішим запитам та впроваджувати технології, які швидко змінюються [2; 3; 4].

Проектування педагогічної діяльності у сучасних дослідженнях розглядається як предмет і продукт навчання, які сприяють саморозвитку і самовдосконаленню особистості педагога.

Проектні технології навчання забезпечують: інтеграцію знань із різних галузей освіти з метою вирішення одного завдання – це дозволяє навчитися, використовувати теоретичні знання безпосередньо на практиці, генеруючи при цьому нові ідеї; творчу самореалізацію; підвищення мотивації до навчання; набуття досвіду розв’язання проблем (у тому числі і тих, що матимуть місце в подальшій педагогічній діяльності); переорієнтацію на розвиток компетентностей та їх якісне наповнення; актуалізацію використання інновацій.

Проектні технології поєднують сукупність пошукових, дослідницьких, проблемних методів навчання і є спрямованими на формування моделі інтегрального типу, виключаючи вузькопрофесійну підготовку майбутнього педагога. Однак важливо розуміти й те, що такі технології не виключають традиційні методи навчання, а доповнюють їх, оптимізуючи можливі результати.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 160с.
2. Нова українська школа . Концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України . – 2016 [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Проектні технології навчання у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників : тези наук.-практ. семінару. IX Міжнародна виставка «Інноватика в сучасній освіті-2017», м. Київ, 25 жовт. 2017 р. / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Навчально-науковий центр професійно-технічної освіти НАПН України. / за заг. ред. Д. В. Гоменюка – Київ : ПТО НАПН України, 2017. – 86 с.
4. Петрова Н.П., Халилов С.Р. Реализация методов проектов в подготовке педагога (на примере гуманитарных дисциплин): монография / Н.П. Петрова, С.Р. Халилов. – Ставрополь, Изд-во СКФУ, 2015. – 196с.

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ

Любов Павлюк,

докторант кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення і комп'ютерної графіки, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук

Сучасна система освіти спонукає до реалізації профільного навчання учнів. Відповідно до пункту 3 статті 12 Закону «Про освіту», повна загальна середня освіта має три рівні освіти – початкова освіта, базова середня освіта та профільна середня освіта [1].

Згідно з Новою концепцією середньої освіти першим циклом є навчання у початковій школі (1-4 класи), потім базова середня освіта (5-9 класи), і старша школа (10-12 класи) – профільне навчання в гімназії, академічному ліцеї чи професійному коледжі. Закінчення кожного рівня передбачає складання державних тестів. Відповідно до Закону України «Про освіту», після четвертого і дев'ятого класу учні мають проходити зовнішнє незалежне оцінювання [1].

Реформування змісту загальної середньої освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підході до навчання, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку учнів, передбачати здобуття ними умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в професійній діяльності, особистому житті, громадській активності.

Актуальним у галузі загальної середньої освіти є перехід до партнерства між учнем, вчителем і батьками, що потребує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними технологіями [2].

Профільна школа, найповніше реалізуючи особистісно-орієнтоване навчання, значно розширює можливості учня у створенні власної освітньої траєкторії, створює сприятливі умови для врахування індивідуальних особливостей, інтересів і потреб учнів, для формування у школярів орієнтації на той чи інший вид майбутньої професійної діяльності.

Основними завданнями профільного навчання є:

1) створення умов для врахування й розвитку навчально-пізнавальних і професійних інтересів, нахилів, здібностей і потреб учнів старшої школи в процесі їхньої загальноосвітньої підготовки;

2) виховання в учнів любові до праці, забезпечення умов для їхнього життєвого і професійного самовизначення, формування готовності до свідомого вибору й оволодіння майбутньою професією;

3) формування соціальної, комунікативної, інформаційної, технічної, технологічної компетенції учнів на профільному рівні, спрямування підлітків на самовизначення щодо майбутньої професійної діяльності;

4) забезпечення наступно-перспективних зв'язків між загальною середньою і професійною освітою відповідно до обраного профілю.

У старшій школі забезпечується поверхневий рівень електротехнічної освіти, який передбачає ґрунтовне оволодіння учнями знань про закономірності проектної, техніко-технологічної та побутової діяльності, спираючись на знання з основ наук на рівні загальнонавчальних закономірностей; всебічне ознайомлення з професією, що відповідає індивідуальним можливостям учня; формування в учнів здатності мобілізувати свої потенційні творчі можливості в різних видах діяльності.

Наприклад, у оновленій програмі з трудового навчання для учнів 5-9 класів з 2017-2018н.р. як один із напрямів проектно-технологічної діяльності учнів пропонується виконати проект, тема якого «Побутові електроприлади в моєму житті» та «Світильник», що, в свою чергу, впливає на засвоєння технології електромонтажних робіт та забезпечує очікуваний результат діяльності учнів [3].

Професійна підготовка не може, в більшості випадків, бути повністю реалізована в старших класах. Ця неможливість обґрунтовується відсутністю матеріально-технічної бази як електротехнічного профілю так і загального-професійного. І тому потрібно створювати профільні школи. Такий приклад є на базі ВП НУБіП України «Немішаївський агротехнічний коледж». Адже проведені перші кроки щодо реалізації навчальних програм між коледжем та Немішаївським навчально-виховним комплексом «Спеціалізована школа II-III ст. – загальноосвітня школа I-III ст.»

Тому акцент професійної робітничої підготовки у старших класах бажано перенести в систему професійно технічної освіти.

Стратегічні можливості професійно-технічної освіти та забезпечення її стійкого розвитку в сучасних умовах потребують від робітників прагнення готовності до змін, здатності на високому професійному рівні виконувати навчальні завдання, бути зацікавленими у підвищенні ефективності результатів своєї праці та особистої кваліфікації.

З метою реалізації завдань професійно-технічної освіти в умовах стрімкого розвитку виробництва, швидкої зміни виробничих технологій перед навчальними закладами постають завдання щодо підготовки висококваліфікованого робітника, який відповідає інтересам підприємства як замовника кадрів. Для якісної підготовки кваліфікованих робітників необхідно успішно реалізувати навчально-

науково-виробничу концепцію, яка охоплює всі аспекти підготовки молоді до самостійної роботи в умовах виробництва.

Однією з перспективних та, водночас, стратегічно важливою технологією організації освітнього процесу є дуальна система навчання, сенс якої полягає у паралельному навчанні учнів в навчальному закладі та на підприємстві. Але це тема окремої статті, а ще краще – спільного дослідження педагогів, науковців та всіх зацікавлених освітян.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про освіту [Електронний ресурс] (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, №38-39, ст. 380). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс] /Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011р. №1392. Режим доступу: <https://mon.gov.ua>
3. Трудове навчання 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] / Програма затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 №804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>

СИНТЕЗ МУЛЬТИСЕНСОРИКИ ТА ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Любов Панченко,

викладач математики та інформаційних технологій

Перспективи якісного навчання в професійно-технічних навчальних закладах передбачають отримання знань, умінь та навичок, які учень може адаптивно й швидко застосовувати у своїй професійній діяльності після закінчення навчання. Для цього професійно-технічний заклад повинен використовувати всі доступні форми, методи та технології в навчанні, а головне – вміти аналітично підійти до виокремлення з їх числа найбільш дієвих та ефективних.

Від синтезу використання викладачами різних методів та технологій в навчанні учнями отримують результат високих умінь та навичок, при цьому найбільш ефективним є поєднання мультисенсорики та проектних технологій.

Мультисенсорний підхід — система впливів на учнів, що забезпечує активізацію різних органів чуття і способів сприймання інформації, комбінуючи зорові, слухові й тактильні елементи під час засвоєння. Як учням з різними пізнавальними позиціями (аудіал, візуал, кінестетик) проявити себе в навчальному процесі найбільш

результативно? Для цього ефективним є використання проектних технологій у поєднанні з мультисенсорикою.

Метод проектів — це сукупність прийомів, дій учнів у їх певній послідовності для досягнення поставленої мети, вирішення проблеми, важливої для учнів, і оформлених у вигляді кінцевого продукту. [1] Оскільки навчання — це соціальна активність, що відбувається в межах учнівських груп, культури та минулого досвіду, через проектне навчання учні мають можливість використовувати не лише знання з навчальних дисциплін, а й використовувати мультисенсорні прийоми для оволодіння новою інформацією, вчитися вести перемовини, ухвалювати спільні рішення, нести відповідальність згідно з роллю в навчальній команді, і разом інтерпретувати результати своєї діяльності. Це значно розширює можливості викладача і сприяє креативності, а учні часто мають завдання, у процесі вирішення яких отримують практичні навички, непередбачені в теоретичній частині навчального процесу. Саме етап отримання практичних навичок в проектних технологіях буде більш ефективним, якщо побудувати його на основі мультисенсорного підходу.

Головною умовою проектних технологій є навчання, яке повинно відбуватися природним шляхом, ненав'язливо і доступно кожному учневі, адже ціль — не вивчити, а виконати завдання, отримати результат. Природність і доступність навчального матеріалу можна забезпечити саме мультисенсорним підходом. Переваги використання синтезу мультисенсорики та проектного навчання для учнів такі: 1) традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, в якому учні рухаються у власному темпі; 2) у процесі виконання проекту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні; 3) навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань, враховуючи пізнавальні позиції кожного учня: візуалів, аудіалів, кінестетиків; 4) учні мають можливість проходити всі етапи “виробництва” з мультисенсорним супроводом: від ідеї, створення моделі майбутнього продукту до його реалізації.; 5) покращується сприйняття і засвоєння учнями інформації; 6) створення у свідомості учня яскравого цілісного образу (за проблемним завданням проекту), який буде слугувати базовою навичкою у сприйнятті подібних проблемних ситуацій; 7) сприяє розвитку в учнів цілісного сприймання і формуванню цілісної картини світу.

Для викладача: 1) надає можливість вибудувати позитивну історію стосунків з учнями за нових умов; 2) допомагає довго утримувати увагу учнів, підсилювати їхній інтерес завдяки використанню методів, орієнтованих на різні канали сприйняття; 3) підібрати учням ролі, підкресливши їхню індивідуальність і природні

таланти; 4) дає змогу активізувати всіх учнів, незалежно від їхнього типу.

Максимальна реалізація синтезу мультисенсорики та проектних технологій потребує створення відповідного навчального практично-розвивального середовища: обладнання навчального кабінету (прилади та/або обладнання за тематикою; різнокольорові актуальні акценти за тематикою; аудіо- та відео-записи за тематикою тощо); використання сучасних інформаційних технологій та сукупності специфічних методів і прийомів; підбір інформаційних, методичних та дидактичних матеріалів. Прикладом синтезу можна назвати бінарний урок для спеціальності «Кухар. Офіціант»: «Подорож країнами Європи». Він об'єднує географію, рідну мову чи іноземну мову, виробничу практику. Мета: вивчення особливостей певної країни з використанням уявної подорожі по визначних місцях, відвідуванням ресторанів та смакуванням страв. Учні можуть представляти результати проекту рідною мовою або іноземною. Це надзвичайно цікаво навіть для дорослих, адже можна використовувати віртуальні подорожі по інтернету, і в результаті створювати страви цих країн.

Підсумовуючи викладене, можна сказати, що в процесі використання синтезу мультисенсорного підходу та проектних технологій, учні найбільш ефективно розкривають свій творчий потенціал, а всі вказані переваги такого синтезу з використанням інформаційних технологій обов'язково продемонструють високий рівень підготовки учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

1. Список використаних джерел:

1. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз. Монографія/ П. Андрущенко, І.А. Зазюн, В.Г. Кремінь, С. Д. Максименко. - Київ: Наукова думка, 2003.
3. <http://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne>

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АВТОТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Леонід Романов,

науковий співробітник лабораторії технологій
професійного навчання Інституту професійно-
технічної освіти НАПН України.

Актуальність застосування проектних технологій у професійній (професійно-технічній) освіті зумовлена їх ефективністю щодо

формування ключових і фахових компетентностей учнів, забезпечення безпосереднього зв'язку між професійно-теоретичною і професійно-практичною підготовкою. Наявність реального кінцевого результату роботи над проектом (модель, науково-дослідницька публікація, проект, інформаційний продукт, художній твір) позитивно відрізняє ці технології від інших. При цьому кожен учасник проектної діяльності, незалежно від свого базового рівня та індивідуальних здібностей, вносить свій особистісний внесок до створення кінцевого освітнього продукту, самостійно планує свою участь в проекті, створює свою індивідуальну освітню траєкторію.

В основі сучасного розуміння проектного навчання, як відзначає Е.С. Полат, лежить «використання широкого спектра проблемних, дослідницьких, пошукових методів, орієнтованих чітко на реальний практичний результат, значущий для учня, з одного боку, а з іншого, – розробка проблеми цілісно, з урахуванням різних факторів і умов її рішення і реалізації результатів» [4, с. 4]. Автор підкреслює, що для досягнення такого результату необхідно навчити учнів самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучаючи для цієї мети знання з різних галузей, здатність прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів вирішення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки [7, с. 6]. Отже, у процесуальному контексті проектного навчання завжди орієнтоване на самостійну активно-пізнавальну практичну діяльність учнів під час вирішення особистісно-значущої проблеми, в ході якого відбувається глибоке засвоєння навчального матеріалу.

Супернавичками XXI ст. у світі визначено інноваційність, критичне мислення, колаборація (взаємодія) і комунікація, тому важливо навчити учнів, студентів конструктивно співпрацювати, спільно досягати результатів, цінуючи внесок кожного. Продуктивним є такий підхід, коли діяльність кожного учасника є важливою складовою результату роботи команди (малої групи), а результат роботи команди зумовлює ефективність спільного продукту всієї групи.

Ілюстрацією цього підходу є розроблений у межах виконання НДР «Методичні засади розроблення проектних технологій для професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників аграрної, будівельної та автотранспортної галузей» (2016-2018 рр.) веб-квест «Обережно: автомобіль», що застосовується у процесі професійної підготовки майбутніх слюсарів із ремонту автомобілів і передбачає дослідження рівня безпеки сучасного автомобіля [1, с. 70-85].

Він спрямований на практичне застосування теоретичних знань із предметів «Спеціальна технологія», «Електрообладнання

автомобіля», «Безпека життєдіяльності», «Правила дорожнього руху» та має виховний аспект, адже виховує відповідальних учасників дорожнього руху. В основу веб-квесту покладено міждисциплінарний проект «Бережись автомобіля» викладачів спеціальних технологій Навчально-наукового центру ПТО НАПН України А. М. Волошина та В. О. Настабурка [2], що спрямований на формування таких умінь: самостійно складати конспекти, короткі повідомлення; визначати проблеми безпеки автомобіля; самостійно знаходити та обробляти інформацію; організовувати проведення необхідних досліджень; формувати висновки й узагальнення за результатами досліджень.

Проект виконується у п'ять етапів. На пошуковому етапі відбувається представлення теми, аналіз проблеми, постановка мети, обговорення методів реалізації. Аналітичний етап передбачає аналіз вхідної інформації, побудову алгоритму діяльності. На практичному етапі здійснюються заплановані кроки роботи, оформлення результатів виконання завдань. На презентаційному етапі представляються результати роботи. На оцінно-рефлексивному етапі здійснюється оцінювання роботи команд, аналізується ефективність їх діяльності, корисність отриманих продуктів. Веб-квест «Обережно: автомобіль» представлений у вигляді сайту і знаходиться за адресою <https://q-safety-car.blogspot.com/>

Для експериментальної перевірки ефективності технології проектного навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників автотранспортної галузі на формуальному етапі експерименту було здійснено дослідження сформованості готовності учнів до проектної діяльності на початку експериментальної роботи та після її завершення. За визначеними показниками експерти оцінили рівні сформованості (високий, середній, низький) в учнів компонентів означеної готовності (мотиваційний, пізнавальний, діяльнісний, особистісний). В експерименті взяли участь 134 учні та 14 викладачів-експертів. Результати представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Сформованість готовності учнів до проектної діяльності на початку експериментальної роботи та після її завершення

Рівні сформованості компоненту	На початку запровадження експериментальної роботи, %				Після завершення запровадження експериментальної роботи, %			
	Мотиваційний	Пізнавальний	Діяльнісний	Особистісний	Мотиваційний	Пізнавальний	Діяльнісний	Особистісний
Високий	5	3	5	1	29	24	30	31
Середній	45	32	54	76	65	73	67	62
Низький	50	65	41	24	6	3	3	6

Отримані результати засвідчують, що позитивні зрушення відбулися у сформованості усіх компонентів готовності. Зокрема, щодо сформованості мотиваційного компоненту на високому рівні приріст складає 24%, пізнавального – 21%, діяльнісного – 25%, особистісного – 30%.

Отже, аналіз досвіду проектного навчання учнів в ННЦ ПТО НАПН України показав, що для проектної діяльності педагоги обирають актуальні і перспективні теми, що дозволяють реалізувати комплексні навчально-виховні цілі. Проектна діяльність вчить учнів збирати, узагальнювати, аналізувати та класифікувати інформацію, обговорювати результати досліджень, покращує їх ставлення до предметів, що вивчаються, та професійної підготовки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Веб-квест у професійному навчанні: методичні рекомендації для педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів [Електронний ресурс] / Герлянд Т. М., Кулалаєва Н. В., Романова Г. М., Романов Л. А., Пашенко Т. М. – К. – Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2016 – Режим доступу: <http://lib.ihttp://libitta.gov.ua/id/eprint/712110>
2. Волошин А. Застосування навчального проектування у професійній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі / А.Волошин // Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми, пошуки та перспективи: зб. наук. пр. / [ред. кол. : В. О. Радкевич (голова) та ін.]. – К.: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2016. – Вип. 8. – К. : «НВП Поліграфсервіс». – С. 206 – 2015.
3. Методичні рекомендації щодо застосування технології проектного навчання у практиці підготовки кваліфікованих робітників автотранспортної галузі / Д. В. Гоменюк, Н. В. Кулалаєва, Л. А. Романов, Г. М. Романова, А. Е. Ткачук; за заг. ред. Г. М. Романової. – К. : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2017. – 97 с.
4. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов пед. Вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е. С. Полат, М. Ю. Бухарина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров ; под.ред. Е. С. Полат. – 2-е изд. пер. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 272 с.

УПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНЬО-ВИРОБНИЧИЙ ПРОЦЕС СУЧАСНИХ ВИРОБНИЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕТОДОМ ПРОЕКТУ

Ірина Сапон,

методист Лисичанського професійного торгово-кулінарного ліцею

Катерина Крупеніна,

викладач спецдисциплін Лисичанського професійного торгово-кулінарного ліцею

Сприяння вирішенню поставлених перед освітою завдань, щодо розв'язання проблеми підвищення якості професійно-технічної освіти, формування нового іміджу профтехосвіти значною мірою залежить

від упровадження педагогами інноваційних технологій навчання. Тому важливого значення набуває потреба реалізації компетентнісної парадигми професійної освіти, спрямованої на підготовку майбутніх фахівців, здатних самостійно, свідомо і творчо визначати траєкторію власної діяльності та забезпечувати особисту конкурентоспроможність на вітчизняному й міжнародному ринках праці. Відтак, вважаємо пріоритетним засобом розвитку названих компетентностей метод проектів, який, окрім вище зазначених, допомагає розв'язувати внутрішньо-предметні завдання та формувати в учнів проектно-технологічну компетентність.

Світ безперервно змінюється, створюючи дедалі більше можливостей застосовувати нові методи та підходи в навчанні, аби здобувачі освіти були якомога краще підготовленими до реального життя та мали змогу на самореалізацію. Проектне навчання – метод, ефективність якого підтверджена практикою. Заняття, в основу яких закладено метод проектів, проводяться поряд із систематичним предметним навчанням. Цей метод як педагогічна технологія, дає змогу чітко визначати мету й завдання, послідовність, час, сили і необхідні кошти для їх досягнення; оцінювати і обговорювати кінцевий результат запланованих дій і проблеми кожного етапу проектування, робити відповідні висновки. Метод проектів сприяє формуванню в учнів адекватної самооцінки, підняття їхнього іміджу серед оточення, профорієнтації.

Проект на тему «Виготовлення та оздоблення виробів у техніці фелтінг (валяння)», який було впроваджено в Лисичанському професійному торгово-кулінарному ліцеї у 2018 році, дає можливість практично реалізувати отримані учнями знання за професією «кравець»; залучити учнів до оздоблення виробів; розвинути творче мислення; навички взаємодії у групі, відбору інформації, удосконалювати навички користування різними матеріалами, технічними засобами, джерелами інформації.

Готуючись до втілення проекту, треба визначитись у питаннях: матеріально-технічного забезпечення (витратні матеріали, інструменти; обладнання швейної майстерні), методичного забезпечення (методичні та дидактичні розробки; теоретична та методична література з теми; скarbничка наочного матеріалу; матеріали інтернет-ресурсів).

План реалізації проекту охоплює такі етапи: організаційно-підготовчий – «студія»; технологічний – «майстерні»; заключний – «виставка».

Працюючи над проектом, учні здійснюють такі види діяльності: розумову (планування, пошук інформації з теми «Фелтінг», знайомство з колекціями одягу українських і зарубіжних дизайнерів,

виконаних у техніці фелтінгу, визначення способів обробки й декорування виробів); комунікативну (організація роботи в групах, взаємодопомога: виконуючи проект, учні спілкуються, підказують і пропонують один одному цікаві ідеї для втілення своїх задумів. Більш досвідчені учасники допомагають новачкам не тільки порадою, а й ділом); практичну (організація індивідуальної роботи, моделювання, розробка ескізів, виготовлення виробів); презентаційну (організація показів робіт, участь у виставках, проведення майстер-класів).

Результативність навчання досягається застосуванням на заняттях технологій з послідовним переходом від репродуктивних до проблемно-розвиваючих (від простого до складного).

Очікувані результати та соціальний ефект: сформовані навички самостійної пошукової, практично-орієнтованої діяльності через виготовлення колекції виробів в техніці фелтінг; активізована пізнавальна діяльність учнів; розроблений і апробований проект роботи з учнями; розвиток художнього смаку, творчих здібностей, креативного мислення, інтересу до професій, пов'язаних зі створенням сучасного одягу; здатність до створення виробів, головною ознакою яких є новизна.

Перспективи подальшого розвитку. Проект був реалізований на базі Лисичанського професійного торгово-кулінарного ліцею. У плані: презентація проекту на X Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2019», демонстрація виробів на обласних традиційних заходах «Ярмарок професій», «Професійна палітра», місцевій виставці прикладної творчості «Мій світ – моє захоплення», постійно діючій виставці у кабінеті профорієнтації та під час профорієнтаційних заходів у школах міста; внесення пропозиції щодо включення в робочу навчальну програму з професії «кравець» нових тем, які зорієнтовані на впровадження сучасної виробничої технології фелтінг.

Список використаних джерел:

1. Зазуліна Л. В. Педагогічні проекти: науково-метод. Посіб. / Л. В. Зазуліна. – Кам'янець-Подільський: Абетка – НОВА, 2006. – 40 с.
2. Проективна технологія // Сучасні технології навчання (за матеріалами фахових видань) [Текст]: метод. рекомендації / Волик Т.І. – Луганськ: НМЦ ПТО у Луганській області, 2010. – С. 38-42.
3. Воропай І. Креативне мислення учнів професійної освіти: особливості формування та розвитку// Профтехосвіта, № 5 (113), 2018. – С. 24-25.

ПРОЕКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ірина Сафронова,

викладач іноземної мови ДПТНЗ «Криворізький
навчально-виробничий центр»

Сьогодні найефективнішими є саме інтерактивні технології навчання. І, на нашу думку, метод проектного навчання іноземної мови, що успішно застосовується як у європейській, так і в американській школах, найкраще відповідає цілям, які стоять перед сучасною школою. Завдання сучасного вчителя – сприяти виробленню в учнів навичок самостійної дослідницької роботи, вчити їх бути активними учасниками навчального процесу, а не просто пасивними спостерігачами. Метод проектів задовольняє цю умову повністю, тому що учні під час виконання завдань такого типу не “ковтають” знання, які їм дає викладач, а самостійно працюють і представляють результати своєї праці. На уроках іноземної мови проектну діяльність можна застосовувати майже до кожної теми, тому що лексика охоплює всі сфери сучасного життя. Важливо тільки правильно сформулювати ключове питання, щоб зацікавити учнів, стимулювати в них бажання працювати.

Великою перевагою проектної діяльності є вміння, яких набувають учні, а саме: планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; використовувати багато джерел інформації; самостійно збирати і накопичувати матеріал; аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку; приймати рішення; розподіляти обов'язки, взаємодіяти один із одним; створювати «кінцевий продукт»; презентувати результати своєї праці аудиторії; оцінювати себе та інших.

Роботу над проектами починаю з першого уроку вивчення теми. Спочатку обговорюємо з учнями їх назви, потім – основні завдання і план роботи. Також проводимо підготовчу мовну роботу з тем проектів, виконуємо тренувальні вправи. Упродовж вивчення теми учні збирають додаткові матеріали, опрацьовують окремі питання, проводять консультації. Проектна діяльність передбачає роботу в колективі. Великий інформаційний і технологічний обсяг проектів примушує їх об'єднуватися в групи. Така ситуація сприяє становленню, формує соціалізовану особистість, працюючи у команді учні вчаться взаємодіяти, вирішувати можливі конфлікти, набувати навичок естетичного міжособистісного спілкування, брати відповідальність за вибір рішення, аналізувати результати діяльності. Останній урок – захист проектів.

Презентація – дуже важливий етап проектної роботи, її головна

цінність. Презентація сприяє подальшому розвитку творчої роботи, позитивної мотивації і є засобом виховання впевненості у собі. Презентації використовуються на уроках під час вивчення відповідних тем. Найбільш продуктивними зарекомендували себе презентації, в яких подані вправи на закріплення чи тестові завдання. Ці вправи учні виконують колективно прямо з екрану або індивідуально у вигляді комп'ютерних тестів. Кожна презентація містить назву роботи, предмет дослідження, зміст. Розміщення змістового матеріалу обумовлюється своєрідністю теми. Використання комп'ютера під час уроків з англійської мови та в позаурочний час відкриває для учнів нові можливості оформлення проєктів: створення мультимедійних презентацій у програмі Microsoft Power Point. Ця програма дає змогу створювати презентації у вигляді слайд-шоу, презентації з гіпертекстом, включати звук, відео та різні види графіки.

На першому етапі виготовлення презентації пропонуємо учням скласти план. Потім надрукувати необхідний матеріал у програмі Word, підібрати необхідний ілюстративний матеріал з електронних енциклопедій та мережі Internet, відсканувати малюнки чи фотографії. Наступний етап – створення презентації. Учні працюють над дизайном слайдів, варіантами структури слайда – макетами (титульного слайда, слайдів, які містять лише текст або лише зображення, текст і зображення, діаграми); кольоровим оформленням слайда (фону і тексту); настройкою анімації (ефектами, якими будуть супроводжуватися тексти і графіка); налагодженням керуванням презентацією. Завершальним кроком необхідно запам'ятати створену презентацію і записати її на CD.

Робота над більш складними, тривалими проєктами відбувається в декілька етапів, а саме: підготовчий, виконавчий, презентаційний і підсумковий. На даних етапах учні вирішують окремі завдання, такі як: вибір теми проєкту, формування мікрогруп, збирання інформації, робота з довідковою літературою, інтерв'ю, анкетування тощо, і, нарешті, презентація та оцінювання проєктів. Кінцевим результатом виконання проєктів є доповіді, газети, буклети, інструкції, статті, звернення, а також сценарії уривків з художньої літератури і презентації їх на сцені. На презентацію проєктів зазвичай виділяють цілий урок. Після чого проходить колективне обговорення, оцінювання зусиль кожного, використані можливості, творчий підхід.

Узагальнюючи досвід використання комп'ютерних технологій на уроках іноземної мови, можна зробити висновок: вони покращують якість засвоєння матеріалу; прискорюють процес навчання; роблять уроки цікавими, живими, продуктивними; сприяють підвищенню мотивації до предмета; уможливлюють індивідуалізувати процес

навчання; розвивають творчі здібності учнів.

Список використаних джерел:

1. Проектна робота з англійської мови учнів старшої школи // Іноземні мови.- 2003. – № 2.
2. Комунікативна компетенція на уроках іноземної мови // Завуч. – 2007.- № 25
3. T. Hutchinson. Introduction to project work // Іноземні мови. – 2003. -№ 4
4. Метод проектів: іноземна мова // Завуч. – 2006. - № 9
5. Проектна технологія в основній та старшій школі в процесі викладання англійської мови // Х.: Вид. група «Основа», 2008.
6. І.В.Родигіна. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. // Х.: Вид. група «Основа», 2008.
7. The characteristics of project work // English. – 2004. - № 12
8. Книга вчителя іноземної мови. Довідково – методичне видання. Коваленко О.Я., Кудіна І.П. – Харків: Торсінг Плус, 2005.

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК СУЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Ольга Смоленко,

методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області

Олена Темченко,

методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Сумській області

Інноваційний розвиток суспільства, підвищення вимог до підготовки робітничих кадрів в Україні потребують істотної модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти, насамперед, освітнього процесу.

Основним завданням професійної (професійно-технічної) освіти є підготовка конкурентоспроможного, мобільного фахівця, який володіє готовністю до самоосвіти впродовж усього життя. У процесі підготовки кваліфікованого робітника необхідно сформувати у нього такі знання, уміння й навички, які дають змогу вирішувати нестандартні виробничі завдання, використовувати сучасні технології, самостійно аналізувати результати своєї діяльності, робити висновки. Таким чином, випускник закладу професійної (професійно-технічної) (далі – ЗП(ПТ)О)освіти повинен бути готовий активно працювати в умовах, що змінюються.

Навчання, орієнтоване тільки на запам'ятовування матеріалу, вже не може задовольняти сучасні вимоги. На перший план виступає проблема формування таких якостей уваги, пам'яті і мислення, які дозволяють учню самостійно засвоювати інформацію, що постійно поновлюється, а також розвитку таких здібностей і навичок, які, зберігшись і після завершення освіти, забезпечили б йому можливість

не відставати від прискороного науково-технічного прогресу. Однією з проблем сучасної освіти є те, що випускники відчують деякі труднощі із застосуванням теоретичних знань на практиці. Уміння застосовувати отримані знання, уміння й навички у професійній діяльності не може з'явитися саме собою, цього потрібно навчати. Для вирішення цієї проблеми необхідне впровадження в освітній процес методу проектів.

Істотним призначенням методу проектів є надання учням потенціалу самостійно здобути знання на основі виконання практичних завдань або проблем, що вимагають інтеграції відомостей з різних предметних галузей, реалізувати не тільки загальні, а й професійні компетенції. Метод проектів – це педагогічна технологія, що припускає сукупність креативних методів: досліджень, пошукової роботи, вирішення проблемних ситуацій. Педагог в рамках проекту виступає в різних ролях: розробник, координатор, експерт, консультант. Основу методу проектів становить формування пізнавальних навичок у того, хто навчається, вміння незалежно конструювати свій багаж знань, орієнтуючись в інформаційному просторі, виховання власного критичного і творчого розумового процесу.

Завдяки оновленню змісту навчання відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти на компетентнісній основі метод проектів став активно впроваджуватися в освітню сферу України.

З метою реалізації міжпредметних зв'язків через інтегрування іноземної мови, предметів професійно-теоретичної підготовки та виробничого навчання з професій «кухар», «кондитер», сприяння розвитку пізнавальної активності учнів, відродження народних традицій української кухні та популяризації робітничих професій, у грудні 2017 року Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області започаткував проект «Упровадження інтегрованого навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професій «кухар», «кондитер».

Учасники проекту: викладачі іноземної мови, викладачі спецдисциплін, майстри в/н, учні, що навчаються за професіями «кухар», «кондитер» та соціальні партнери закладів громадського харчування Сумщини. Термін реалізації проекту: грудень 2017 р. – грудень 2019 р. Мета проекту: реалізація міжпредметних зв'язків через інтегрування предмета «Іноземна мова та професійно-теоретичних предметів за професіями «кухар», «кондитер»; сприяння розвитку професійної компетентності педагогічного працівника; формування у викладачів, майстрів виробничого навчання прагнення до професійного саморозвитку; популяризація робітничих професій.

Завдання проекту: розвиток творчого потенціалу майбутніх висококваліфікованих робітників за професією «кухар», «кондитер» на сучасному ринку праці; забезпечення учнів ґрунтовними теоретичними знаннями та вдосконалення практичних навичок з професій; формування професійної спрямованості особистості учнів; розвиток пізнавальних, мовленнєвих здібностей учнів; відродження народних традицій української кухні регіону в закладах професійно-технічної освіти.

Цей проект складається із чотирьох етапів: організаційно-підготовчого, концептуально-діагностичного, формувального та узагальнюючого. Проектною командою здійснено: пошук, дослідження та аналіз історичних джерел із питань регіональної кухні, історії виникнення та культури споживання обраної страви регіону на сучасному етапі; приготування регіональних страв на підприємствах ресторанного господарства; переклад рецептур іноземною мовою.

Злагоджена спільна діяльність учнів та їх наставників забезпечила виконання поставлених завдань організаційно-підготовчого, концептуально-діагностичного етапів проекту. У ході підготовчого етапу проекту було проведено моніторинг закладів ресторанного господарства Сумщини, де готують страви української кухні. Викладачі спецдисциплін ЗП(ПТ)О Сумщини поділились результатом роботи в цьому напрямі з колегами.

Представники проектної команди співпрацюють із закладами ресторанного господарства, що спеціалізуються на стравах української кухні. Щомісяця в закладах освіти проводяться Дні української кухні. Під час підготовки зазначеного проекту члени творчої команди розробили технології приготування регіональних страв, що були зготовлені на сучасному обладнанні закладів ресторанного господарства Сумщини. Соціальні партнери зацікавилися новими ідеями щодо відродження та впровадження нового напрямку, а саме – «Українська національна регіональна кухня».

У рамках проекту проведено творчу майстерню, де було представлено результати дослідження (проміжного) етапу проекту: мультимедійні презентації рецептур та технологій приготування обраних страв історичної та сучасної української кухні різних регіонів Сумщини, відеофрагменти майстер-класу щодо приготування обраної страви українською, англійською та німецькою мовами; проведено дегустацію презентованих страв.

Проектною командою представлено результати впровадження другого етапу проекту – нові моделі інтегрованого навчання шляхом упровадження нетрадиційних, індивідуальних та групових форм роботи (творча майстерня, захист інновацій, майстер-клас, бінарний

урок, усний журнал, тощо). Таким чином, застосування проектних технологій навчання в ЗП(ПТ)О сприяє поліпшенню співпраці викладачів та учнів у процесі навчання, забезпечує професійно спрямоване навчання кваліфікованих робітників та є однією із форм взаємодії закладів професійної освіти із сучасним виробництвом.

Робота над проектом триває. Окреслено задачі наступного етапу проекту: упровадження нових моделей інтегрованого навчання в освітній процес ЗП(ПТ)О; підготовка статей, збірників рецептів української кухні регіону; апробація рецептів української кухні в закладах професійно-технічної освіти, на підприємствах сфери ресторанного сервісу Сумщини; проведення фестивалю «Кращий майстер-шеф з приготування страв української кухні закладів професійної освіти Сумщини»; поширення результатів проекту в засобах масової інформації.

Головне завдання ЗП(ПТ)О – допомогти майбутнім кваліфікованим робітникам адаптуватися на сучасному ринку праці, бути комунікабельними, володіти здатностями до самоосвіти, самонавчання. Це вимагає пошуку нових методів, форм та прийомів організації освітнього процесу. Тому застосування проектних технологій дає змогу забезпечити високий рівень професійної компетентності майбутніх фахівців, уміння самостійно здобувати новітні знання й ефективно застосовувати їх на практиці.

Список використаних джерел:

1. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія / За ред. С. У. Гончаренка. – Львів: Світ, 1999.
2. Коломієць А. М. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 1999.
3. Мелашенко К. М. Технологія проектного навчання. – Завуч, №13 (271). – Травень, 2006.
4. Нові педагогічні та інформаційні технології в системі освіти. / Под ред. Є.С. Полат. - М., 2000 р.
5. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.Пехота, А.Кіктенко, О.Любарська та ін.; за заг. ред. О.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001.
6. Пахомова Н.Ю. Проектне навчання - що це? / Методист № 1, 2004 р.
7. Полат Е.С. Метод проектов. - М., 2001 р.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

Олена Шамралюк,

методист Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

В умовах реформування системи професійної (професійно-технічної) освіти формування готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності розглядається як об'єктивна необхідність і реальність сучасного етапу розвитку суспільства. Адже підприємництво, з одного боку, сприяє формуванню механізму взаємозв'язку ринку праці й ринку освітніх послуг, а з іншого – є одним із потенційних шляхів для кар'єрного зростання випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О).

Підприємництво як особливий тип діяльності має величезний освітній потенціал для розвитку людських ресурсів, і навчати основам цієї діяльності учнів ЗП(ПТ)О – значить розвивати їхній особистісний та професійний потенціал.

Як слушно наголошує Д. Айстраханов, здатність до підприємництва є однією з важливих особистісних якостей сучасного професіонала [1], тому її розвиток в учнів ЗП(ПТ)О вимагає відповідної організації освітнього процесу шляхом застосування сучасних технологій, форм, методів і засобів навчання, створення належного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників.

Методикою навчання підприємницької діяльності передбачено теоретичну підготовку, виконання досліджень на підприємствах і практичні дії в реальних умовах, що сприяють формуванню підприємницької компетентності учнів.

За результатами аналізу наукових праць вітчизняних вчених щодо підготовки учнів ЗП(ПТ)О до підприємницької діяльності [3], приходимо до висновку, що особливо перспективним є використання в освітньому процесі (як в навчальний, так і позанавчальний час) проектних технологій, методичною основою яких є метод проектів.

У контексті організації навчально-пізнавальної діяльності учнів проектування або проектну діяльність розглядаємо як особливий, специфічний вид продуктивної діяльності, пов'язаний з прогнозуванням, плануванням та моделюванням, який спрямований на створення будь-яких навчальних проектів та для вирішення різних

навчальних завдань і проблем як на теоретичному, так і емпіричному рівнях.

Основними вимогами до використання методу проектів виступають: наявність значущої проблеми, що вимагає інтегрованого знання і дослідницького пошуку рішення; теоретична, практична і пізнавальна значущість прогнозованих результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів; структурування змістовної частини проекту (із зазначенням поетапних результатів); використання дослідницьких методів (визначення проблеми та похідних від неї завдань дослідження, висування гіпотез для їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення результатів, аналіз отриманих даних, висновки).

Під час організації проектної діяльності ми виходимо з того, що проект – це невелика творча робота, поетапна (від ідеї до її втілення), яка володіє об'єктивною або суб'єктивною новизною; в процесі роботи над проектом учень досягає реальні процеси, проживає конкретні ситуації, долучається до проникнення всередину явищ, конструювання нових процесів, об'єктів і т.д. Проекти можуть бути як індивідуальними, так і виконаними в групах [2].

Основними етапами проектної діяльності є: організаційно-підготовчий, технологічний і заключний, на якому відбувається представлення результатів і контроль діяльності учнів.

У контексті формування в майбутніх фахівців готовності до підприємницької діяльності одним із головних завдань застосування методу проектів є не лише ознайомити учнів із теоретичними і практичними аспектами підприємництва та бізнес-планування, а, насамперед, навчити їх генерувати інноваційні ідеї та доводити до практичного впровадження.

Адже бажаючі розпочати власну справу, ще перебуваючи в статусі учнів освітнього закладу, мають можливість представляти свої бізнес-проекти, розроблені на заняттях з підприємницької підготовки, на різноманітних конкурсах. Зокрема, варто відмітити, що за ініціативи Хмельницької обласної служби зайнятості у співпраці з Департаментом освіти і науки Хмельницької облдержадміністрації і Науково-методичним центром професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області проводиться обласний очно-заочний конкурс бізнес-проектів «Живи та працюй на Хмельниччині», в якому беруть участь учні ЗП(ПТ)О, які мають цікаві бізнес-ідеї, що можуть бути корисними для економіки чи культурного розвитку Хмельниччини.

Отже, застосування методу проектів для вивчення учнями ЗП(ПТ)О актуальних питань організації та економіки підприємницької діяльності забезпечує оволодіння ними знаннями

про організацію власної справи і спеціальними навичками, сприяє творчому розвитку особистості, а також створює умови для реалізації власної бізнес-ініціативи майбутніми фахівцями. При цьому, прогресивна роль проектної діяльності зумовлюється тим, що в процесі активізації підприємницької спрямованості навчання у майбутніх фахівців значно розширюється сфера інформаційного сприйняття і уявлення, формуються і удосконалюються певні пізнавальні здібності, гармонізуються процеси розумової діяльності і виробляються вміння самостійного придбання і застосування знань на практиці.

Список використаних джерел:

1. Айстраханов Д. Підготовка учнів до підприємницької діяльності у системі професійно-технічної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://svistunvip.blogspot.com/2014/03/blog-post_5.html
2. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / [Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В, Романова Г. М.]; за заг. ред. Г. М. Романової. – К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 216 с.
3. Шимановський М. М. Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності в процесі допрофесійної та професійної підготовки: методичні рекомендації / М. М. Шимановський, М. І. Вовковінський. – Київ : ІПТО НАПН України, 2015. – 90 с.

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИЯВЛЕННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ СОЦІОМЕТРИЧНОЇ СТРУКТУРИ ГРУП УЧНІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Марк Шимановський,

старший науковий співробітник лабораторії
технологій професійного навчання Інституту
професійно-технічної освіти НАПН України, кандидат
педагогічних наук

Методологічні засади оцінювання проектної діяльності учнів висвітлено у працях Е. Полат [1], А. Красноборова [2], М. Шнейдер [3] Н. Краля [4] та ін. У 2015 році в Інституті професійно-технічної освіти було здійснено комплексне дослідження оцінювання навчальних досягнень учнів професійно-технічного навчального закладу та розроблено методичні рекомендації [5].

Однак, у цих публікаціях визначається, насамперед, оцінювання самого проекту, його конкретних результатів після завершення проектної роботи. Значущим має бути також і дослідження соціально-педагогічного контексту підготовки учнів до проектної діяльності. В основі реалізації проекту лежить діяльність групи учнів, які мають такий проект здійснити без надмірних зусиль, спрямований на

злагодження протиріч і конфліктів у колективі виконавців. Тому анонсована для дослідження проблема визначена як забезпечення оптимальних соціометричних умов взаємодії у колективі, який готує учнівський проект.

Наведена далі соціально-педагогічна технологія призначалася від початку для визначення лідерів. Однак практика застосування цієї технології дала можливість розширити межі її застосування, оскільки виявила додаткові ефекти, які дозволяють використовувати її і для оптимізації проектної діяльності.

Для ефективної роботи в проекті необхідні методики визначення тих учнів, які мають добре означені лідерські здібності. Такі лідерські здібності не є генетично, на рівні спадковості притаманні особистості. У цьому контексті йдеться про лідера як про учасника (партисипатора, відповідно до популярної ідеї Алмонда та Верби), тобто людину з розвиненим відчуттям соціальної відповідальності. Застосування наведеної технології дає змогу стверджувати, що у відносно великих соціальних групах (класах, учнівських групах в ПТНЗ) таких лідерів може бути набагато більше, ніж один. Відповідно, такі групи розпадаються на менші соціальні утворення (мікрогрупи), які мають своїх окремих лідерів, і, відповідно, свої соціальні взаємини. При цьому пропонується технологія дозволяє, як довів експеримент, виявити не тільки лідера групи, але й тих, для кого ця група є референтною, значущою.

Виявлення таких референтних груп та визначення їхнього лідера дає змогу підвищити ефективність організації проектної діяльності. Проект вимагає такої ресурсної у контексті виконавців організації, яка забезпечує оптимальну взаємодію всіх учасників діяльності. За будь-яких обставин, варто працювати з групою, у якій немає конфліктів, що виявляються соціометрією і проявляються у практиці. Конфлікти інтересів, особиста несумісність завжди заважають реалізації проектної діяльності. Проект дозволяє не тільки забезпечити високий рівень засвоєння виробничих компетентностей, але й оптимізувати взаємодії в колективі, посилити тенденції взаєморозуміння, професійної та позапрофесійної взаємодії.

Методика «Аварійна ситуація». Форма проведення – інтерактивна рольова гра. Мета проведення: виявлення неформальних лідерів в колективі, виявлення референтної групи, яка може бути основою для реалізації проекту.

Суть методики: вважається, що неформальний лідер завжди проявляється в рольовій інтеракції. Така інтеракція є моделлю реальної ситуації. У ній лідер завжди проявляється, визначаючи перебіг самої гри, нав'язуючи іншим учасникам своє бачення проблеми, ведучи за собою колектив. Важливо так організувати

інтеракцію, щоб виникла потреба в особі, яка візьме відповідальність на себе, переконає інших учасників як своїм авторитетом, так і організаційними здібностями в тому, що саме він може привести весь колектив до позитивних результатів.

У цій інтеракції змодельована ситуація, яка змушує швидко шукати правильне рішення. Неформальний лідер має переконати інших у тому, що саме його вибір є найбільш відповідним ситуації. Одночасно із виявленням (проявом) такого лідера наявною стає і референтна група, яка вважає саме цю особистість лідером, входить у сферу його (її) харизми.

Суть методики: створюється ситуація, яка вимагає спочатку особистого, а потім колективного, групового вибору. Методика складається з трьох етапів. На першому – етапі особистого вибору – учень робить усвідомлений особистий вибір. На другому проводиться обговорення і виводиться узгоджене рішення в групі, що складається з 7-10 учнів. На третьому етапі здійснюється спроба знайти узгоджене рішення всього колективу.

Результат застосування методики: спостереження дали змогу виявити потенціальних лідерів: тих, хто в ситуації вибору взяв на себе відповідальність, запропонував своє рішення і спромігся переконати інших в його правильності. Одночасно технологія дозволила виявити і саму референтну групу: не тільки лідерів-організаторів, але й генераторів ідей, виконавців, які беруть на себе технічні питання, мовчазну більшість, яка братиме на себе виконання окремих етапів роботи. Технологія дає змогу виявити і саму референтну групу та інші референтні групи, які завжди наявні у великому колективі: важливо, що група ділиться на декілька малих окремих колективів, кожен з яких є значущим для виконання проекту саме цією групою.

Розвитком такої методики є так звані станційні ігри чи квести, у яких проявляються соціальні взаємодії.

Отже, виявлена соціометрична структура дає змогу оптимізувати виконання проекту, сформувати колектив кваліфікованих майстрів своєї справи, здатних для спільної діяльності у перспективних проектах.

Список використаних джерел:

1. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: ВЛАДОС, 2001. – 180 с.
2. Красноборова А.А. Критерии оценивания проектной деятельности учащихся // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии: сб. ст. по матер. II междунар. науч.-практ. конф. № 2. Часть I. – Новосибирск: СибАК, 2010.
3. Шнейдер М.Я., Оценка качества проектной деятельности учащихся [Текст] / М.Я. Шнейдер // Лицейское и гимназическое образование. – 2002. – №9. – С. 4 – 6.

4. Краля Н.А.. Метод учебных проектов как средство активизации учебной деятельности учащихся: Учебно-методическое пособие / Под ред. Ю.П. Дубенско-го. - Омск: Изд-во ОмГУ, 2005. - 59 с.. 2005
5. Артюшина М.В., Дремова І.Б., Герлянд Т.М., Лузан П.Г., Мося І.А., Романов Л.А., Ростока М.Л., Слатвінська О.А., Сліпич О.О. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів професійнотехнічного навчального закладу. – К.: ПТО НАПН України, 2015. – 198 с.

УПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (З ДОСВІДУ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ «STEM – ОСВІТА В ДІЇ»)

Олександра Шорохова,

методист НМЦ ПТО у Дніпропетровській області

Реформування загальної середньої освіти і системи професійно-технічної освіти передбачає модернізацію їх змісту, що має ґрунтуватися на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходах до навчання, а найголовніше – на здобуття учнями умінь і навичок, необхідних сучасній людині для успішної самореалізації у професійній діяльності, особистому житті, громадській активності. Особливого значення набуває формування компетентностей особистості, її здатності до творчого, нестандартного мислення, вміння конструктивно вирішувати життєві ситуації, що визначає конкурентоспроможність особистості в сучасних економічних умовах. Тому створення умов для розвитку STEM – освіти є пріоритетним напрямом модернізації освітньої галузі. Упровадження STEM- освіти сприяє більш якісній підготовці молоді до успішного працевлаштування та подальшої освіти, що вимагає різних і технічно складних навичок, зокрема, із застосуванням математичних знань і наукових понять.

У 2018-2019 навчальному році НМЦ ПТО у Дніпропетровській області здійснює: 1. Сумісну роботу НМЦ ПТО та ДАНО «Педагогічна лабораторія «STEM – освіта в дії»»; 2. Участь (навчання) педагогів області у WEB – STEM-школах, які проводить ІМЗО України; 3. Організацію участі учнів і педагогів у STEM-заходах (МАН, конференціях, конкурсах, вебінарах та ін.); 4. Тематика всіх засідань секцій викладачів за напрямками має STEM – спрямування; 5. Створення «творчих груп» в ЗП(ПТ)О області по розробці інтегрованих уроків, навчальних, дослідницьких та міждисциплінарних проектів, моделювання.

Використання провідного принципу STEM-освіти – інтеграції дає змогу здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу,

технологізацію процесу навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня. Для нашого часу характерною є інтеграція наук, прагнення отримати якомога точніше уявлення про загальну картину світу. Ці ідеї знаходять відображення в концепції сучасної освіти. Найважче інтегрувати загальноосвітню із професійною підготовкою. У багатьох професійно-технічних навчальних закладах створені і працюють «творчі групи» по розробці інтегрованих уроків, зокрема, це: МПЛ, ПТУ № 74, ВПУ № 75, КНВЦ, ПТУ № 2, ТПГЛ та інші.

Саме міждисциплінарні проекти розкривають єдність знань із загальноосвітніх предметів, спецпредметів та виробничого навчання. Педагогічна лабораторія «STEM – освіта в дії» – це реальний проект, який передбачає сумісну роботу учнів ЗОШ із учнями ЗП(ПТ)О над розробкою та реалізацією творчих практичних проектів. Заплановано провести впродовж 2018-2019 навч. року 6 сумісних засідань Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, Дніпровської академії безперервної освіти, Дніпровської обласної наукової бібліотеки, закладів П(ПТ)О для учнів та педагогів ЗСШ Дніпропетровської області, на яких мають бути розглянуті такі питання: інноваційні проекти STEM-освіти Дніпропетровщини в реалізації програми «Нова українська школа»; презентація учнівських проектів з моделювання, конструювання, молекулярної кулінарії та виготовлення мобільної робототехніки, електромеханіки, швейних виробів та інше; використання науково-технічного та інформаційного потенціалу Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки для реалізації учнівських STEM- проектів; особливості використання STEM – технології при вивченні природничо-математичних дисциплін; проведення тренінгів для педагогів та учнів ЗСШ та ЗП(ПТ)О по розробці методичних паспортів та конструюванню STEM – проектів; майстер-клас з проведення інтегрованого уроку спецтехнології з професії «кухар-кондитер», виробничого навчання, природничо-математичних дисциплін та зарубіжної літератури – «Приготування страви».

На першому засіданні в листопаді 2018 р. учасникам обласного експерименту «STEM – освіта Дніпропетровщини» були представлені вже існуючі учнівські проекти ЗП(ПТ)О Дніпропетровської області за галузями: машинобудування, електротехніка, ІТ-технології, поліграфія, металургія, гірничодобування, будівництво, деревообробка, сільське господарство, авто- та залізничний транспорт, легка, харчова промисловість та побутове обслуговування які викликали зацікавленість присутніх. Презентували роботи здобувачі освіти Кам'янського професійного ліцею, які навчаються за професією «столяр», проектом «Казкове містечко». Були представлені вироби з відходів виробництва, які виготовили здобувачі освіти, що навчаються за спеціальністю

«зварювальник» в рамках проекту по енергозберігаючих технологіях.

Друге засідання зацікавило учасників практичною частиною, зокрема, презентація учнівських проєктів та творчих робіт учнів ЗП(ПТ)О; тренінг для школярів та учнів ЗП(ПТ)О «Ми конструємо проєкт»; тренінг для інженерно-технічних консультантів STEM-проєктів «Створення методичного паспорту учнівського STEM-проєкту». У результаті тренінгів: педагоги та інженерно-технічні консультанти ПТО розробили методичні паспорти майбутніх STEM-проєктів і презентували їх, а учні навчилися розробляти та презентувати проєкти.

STEM – це великий вибір можливостей професійного розвитку, надання учням доступу до сучасних технологій. Сьогодні, коли світ перетинається комп'ютерними мережами, учні створюють цифровий контент, обмінюються ним та використовують його у великих масштабах. STEM-технології вимагають від учнів здатності до критичного мислення, уміння працювати як в команді, так і самостійно.

Список використаних джерел:

1. Мармаза О.І. Проєктний підхід до управління навчальним закладом. – Х.: Видав. Гр. "Основа", 2003. – 80 с. (Серія "Бібліотека журналу "Управління школою"; Вип.12).
2. STEM-освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>
3. STEM-освіта як шлях до інноваційного розвитку національної освіти: матеріали Всеукр. науково-практ.конф. (Харків, 28 жовтня)/ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради за підтримки.
4. . Поліхун Н. І., Сліпухіна І. А., Чернецький І. С, “Педагогічна технологія STEM як засіб реформування освітньої системи України”, Освіта та розвиток обдарованої особистості, № 3(58), с. 05-09, 2017.

РОЗДІЛ 9. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

РОЗВИТОК ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ У ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Зоя Герасимова,

завідувач відділення транспортних технологій
Харківського державного автомобільно-дорожнього
коледжу

Анастасія Середіна,

секретар відділення транспортних технологій
Харківського державного автомобільно-дорожнього
коледжу

Створення умов для залучення роботодавців до формування вимог щодо компетентності випускників фахової передвищої освіти, визначення змісту, а також забезпечення якості фахової передвищої освіти, забезпечення місць практики, працевлаштування випускників закладів фахової передвищої освіти є важливими завданнями освіти в контексті євроінтеграції, які вирішує впровадження дуальної форми навчання.

Основним завданням дуальної форми навчання є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців, подолання розриву між теорією і практикою, освітою і виробництвом та підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Дуальна система освіти функціонує таким чином: теоретична підготовка у коледжі доповнюється професійно-практичними циклами на підприємствах. Обов'язковим для претендентів на вступ до коледжу за дуальною програмою є укладання договору про навчання з підприємством, де проходитиме практичне навчання, яке є партнером навчального закладу і буде здійснювати фінансування практики.

До основних ознак дуальної професійної освіти відносяться: паралельне оволодіння «прикладною» професією під час отримання вищої освіти; чергування теорії і практики в освітньому процесі; співпраця коледжів та технікумів з підприємством; оплата підприємством навчання та виплата стипендій кращим студентам;

фінансова участь підприємства в організації практичної фази навчання; забезпечення задовільних умов навчання на виробництві та закладах вищої освіти.

Практичне навчання відбувається на одному з обраних підприємств дорожньо-будівельної галузі. Завдяки новій моделі дуального навчання у дорожній галузі, за 3 роки 10 місяців можна набути такі професії: механік з ремонту транспорту, механік автомобільної колони, механік ремонтної ділянки, цеху, виробництва, технік-технолог, інженер з безпеки руху, інспектор шляховий, ревізор з безпеки руху, технік-доглядач, технік-конструктор, майстер з будівництва автомобільних доріг, технік-проектувальник, майстер з будівництва штучних споруд та інші спеціальності й отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст».

На сьогодні кваліфікація, отримана під час «дуального навчання», має значні переваги, адже якщо фахівець пропрацював 2-3 роки на підприємстві, то його кандидатура може розглядатися і при обранні на керівні посади.

До переваг дуальної професійної освіти відноситься практична орієнтація освітнього процесу. Завдяки такій спрямованості навчання підготовка майбутніх фахівців більшою мірою сконцентрована на формуванні й розвитку фахових умінь і навичок, ніж традиційна професійна освіта. Крім того, розвиваються так звані «ключові компетенції», зокрема: уміння працювати в команді, організовувати професійну діяльність, співпрацювати з колегами, спілкуватися з клієнтами тощо.

Дуальна освіта за своїми принципами дає право підприємцю формувати індивідуальний розклад занять для студента, а також виключати з навчального плану зайві, на їхню думку, предмети і навіть приймати іспити. Однією з переваг такої системи є стипендії, наближені до заробітної плати. Таким чином, у молодого спеціаліста відпадає потреба шукати компроміс між навчанням і підзаробітком. Найпершими в Україні запровадження такої системи навчання чекають будівельна, аграрна, виробнича та ІТ-сфери. Навчаючись за такими напрямками, майбутні спеціалісти потребують більше практики, аніж теорії. Коледжі та технікуми в Україні, на жаль, не мають відповідної практичної бази. Тільки фінансування зі сфери бізнесу дасть змогу навчити студентів виробничим процесам з використанням сучасної матеріально-технічної бази, обладнання та технологій.

Отже, основним завданням дуальної форми навчання є усунення основних недоліків традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й виробництвом та підвищення якості підготовки молодших

спеціалістів з урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Саме дуальна форма навчання в майбутньому є створенням окремої ланки освіти нового покоління, що забезпечить належні правові умови щодо забезпечення рівного доступу до якісної фахової передвищої освіти та розвитку академічних свобод в Україні, а також підвищення рівня підготовки кваліфікованих спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту», 2018 рік.
2. Розпорядження КМУ від 19.09.2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти».
3. Проект Закону України «Про фахову передвищу освіту» від 24.04.2018 р. № 8321.
4. Амеліна С.М. Особливості дуальної системи вищої професійної освіти у навчальних закладах Німеччини / С.М. Амеліна // 36. наук. праць «Проблеми трудової і професійної підготовки». – 2010. – Вип. 15 – С. 107–112.

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ
ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ
ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ**

Валентина Дерев'янка,

заступник директора з навчально-методичної роботи
Навчально-методичного центру професійно-технічної
освіти в Луганській області

Катерина Кудря,

заступник директора з навчально-виробничої роботи
Вищого професійного училища № 92
м. Сєвєродонецька

Виведення освіти в Україні на рівень розвинутих країн світу є можливим лише за умови впровадження нових освітніх технологій, модернізації матеріально-технічної бази закладів професійної (професійно-технічної) освіти, вдосконалення освітнього процесу, доступності й ефективності освіти та підготовки нового покоління робітничих кадрів до життєдіяльності в умовах сучасного суспільства.

При виході підприємств України на міжнародні ринки, модернізації економіки країни, посиленні конкурентності виникає потреба в кваліфікованих робітниках з високим інтелектуальним потенціалом, творчими нахилами і креативним мисленням. Основним людським ресурсом у ХХІ столітті стає інтелектуальний потенціал країни в цілому та кожного підприємства, організації чи установи окремо. Цей ресурс базується на виконанні вимог державних і міжнародних освітніх та професійних стандартів, творчому підході до їх реалізації та розвитку, напрямом оптимізації освіти, максимального

задоволення освітніх потреб особистості та суспільства, диференціації професійної підготовки, вхід нашої країни до світового освітянського простору.

В умовах стрімкого розвитку виробництва, швидкої зміни виробничих технологій та з метою реалізації завдань професійної (професійно-технічної) освіти перед педагогічним колективом ВПУ № 92 м. Сєвєродонецька постала задача підготовки кваліфікованих робітників, котрі відповідають корпоративним інтересам підприємств замовників кадрів.

Однією з перспективних та стратегічно важливих технологій організації освітнього процесу, що дасть можливість вирішення зазначеної задачі є дуальна система навчання, сенс якої полягає в паралельному навчанні у закладі освіти та на виробництві. За основу цієї системи покладено принцип взаємного зв'язку теорії з практикою, що дає змогу здобувачам освіти не лише знайомитися з виробництвом, але й засвоювати прийоми та навички роботи на робочих місцях підприємств їх майбутніх роботодавців. Для підприємств – це можливість підготовки робочих кадрів під своє виробництво, виробничі технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір кваліфікованих робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства. До того ж, у підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору кращих здобувачів освіти, тому що за час навчання можна виявити їхні сильні та слабкі сторони. Добре навчені молоді робочі кадри швидко пристосовуються до робочого ритму виробництва, витрачаючи мінімально часу для адаптації, що позитивно відображається на іміджі підприємства та закладу освіти.

У 2017-2018 навчальному році ВПУ № 92 м. Сєвєродонецька (група за професією «кухар») було включено до переліку 52 ЗП(ПТ)О в 25 регіонах України, які розпочали впровадження елементів дуальної форми навчання за 54 професіями. Керівництвом, педагогічним колективом закладу освіти, підприємствами-роботодавцями та соціальними партнерами була вирішена спільна задача – організація професійної підготовки кваліфікованих робітників у цій групі таким чином, щоб рівень професійної компетенції здобувачів освіти не поступався рівню працівників даних підприємств, а професійна орієнтація була направлена на особливості виробництва.

Здобувачі освіти під час виробничої практики були зараховані на робочі місця та отримали відповідну заробітну платню. Таким чином, вирішилося питання інтеграції і кооперації ЗП(ПТ)О та

підприємства, визначилася структура і профілізація, а також модель організації навчального процесу в ВПУ № 92 м. Северодонецька.

Психологічна адаптація проходила при постійній підтримці висококваліфікованими робітниками підприємств, наданні допомоги здобувачам освіти щодо опанування знань, умінь та навичок роботи на високотехнологічному обладнанні, опануванні новітніх виробничих технологій. Практика позитивна, тому в 2018-2019 навчальному році було розширено перелік ЗП(ПТ)О України, у тому числі й нашого регіону, для впровадження елементів дуальної системи професійної (професійно-технічної) освіти.

На 10 міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті – 2018» ВПУ № 92 м. Северодонецька отримало бронзову медаль та диплом у номінації «Упровадження дуальної освіти – новий шлях і засіб для формування та розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців».

Результат упровадження елементів дуальної системи в навчально-виробничий процес ґрунтується на професіоналізмі педагогічного колективу та тісній співпраці з роботодавцями наставниками підприємств харчового виробництва щодо підготовки професійно компетентних кваліфікованих кадрів з високою виробничо-технологічною культурою, здатних ефективно, самостійно вирішувати нестандартні питання, працювати за новими виробничими технологіями із сучасними продуктами харчування. ЗП(ПТ)О повинен гарантувати рівень підготовки, який відповідає міжнародним вимогам, інтересам розвитку України і регіональним потребам. На вирішення зазначених проблем спрямована діяльність викладачів та майстрів виробничого навчання ВПУ № 92 м. Северодонецька.

Отже, нині необхідний комплексний підхід до інноваційної освітньої стратегії ЗП(ПТ)О, що відображає головну спрямованість — якість оновлення всієї системи професійної підготовки кадрів.

Список використаних джерел:

1. Багдік'ян С.В. Освітні послуги дослідження поняття, класифікація, базові характеристики / С. В. Багдік'ян // Економіка, Менеджмент, Підприємництво. – 2010. – № 22 (1) – С. 97-100.
2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017р. №2145-VIII.
3. Наказ МОН України від 16.03.2015р. №298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників».
4. Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників.
5. Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020рр. розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ «Модернізація професійно-технічної освіти».
6. Романюк І. Упровадження інноваційної освітньої діяльності у навчальному закладі / Ірина Романюк // Практика управління закладом освіти. – 2016. – № 2.

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Олена Канделюк,

директор ДНЗ «Бахмутський професійний аграрний ліцей» Донецької області

Державний навчальний заклад «Бахмутський професійний аграрний ліцей» впроваджує елементи дуальної освіти як одну з успішних форм якісної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників із професії «Тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва». Реалізація інноваційної програми, заснованої на дуальному підході, сприяє переходу аграрного ліцею на якісно новий рівень формування професійної компетентності фахівців для сільськогосподарського профілю. Це дає змогу підвищувати рівень їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, на засадах взаємодії із соціальними партнерами.

Дуальна система уможливорює комбінування теоретичного навчання в професійному аграрному ліцеї та практичного – на базі сільськогосподарських підприємств. Важливу роль у підготовці майбутніх трактористів-машиністів відіграють роботодавці. На базі сільськогосподарських підприємств «Ілюс», «Бахмут Агро» учні ліцею проходять різні види практик.

Зазначимо, що обсяг годин, визначених для виробничого навчання та виробничої практики, значно зріс, збільшено кількість наставників, які працюють з учнями. Роботодавці сільськогосподарських підприємств беруть участь у формуванні змісту освітніх програм, в оцінюванні якості підготовки фахівців з професії «тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва». Тісна співпраця майстрів виробничого навчання та адміністрації ліцею з роботодавцями забезпечує більш якісну підготовку робітничих кадрів, здатних до продуктивної діяльності вже зі учнівської лави.

Виробнича практика учнів професійного аграрного ліцею має на меті комплексне освоєння ними усіх видів професійної діяльності за фахом, формування загальних і професійних компетентностей, а також набуття необхідного практичного досвіду для майбутньої професійної діяльності. Це дає змогу їм успішно закріплюватися на підприємстві, де проходила практика, застосовуючи набуті знання і вміння. До переваг дуальної системи навчання віднесено підвищення рівня мотивації до професійного становлення та навчання впродовж життя.

У процесі дуального навчання в учнів формуються:

самостійність, відповідальність за власні результати професійної діяльності, комунікабельність, уміння працювати в команді, активна життєва позиція. З кожним роком коло партнерів, які бажають співпрацювати з ліцеєм за дуальною системою освіти, збільшується. Це зумовлено тим, що підприємства гостро відчувають «кадрову» нестачу працівників, а тому й погоджуються готувати майбутнього фахівця для себе.

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ МОЛОДШОГО СПЕЦІАЛІСТА ЗА ДОПОМОГОЮ ВПРОВАДЖЕННЯ У ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Ріта Овчаренко,

заступник директора з навчальної роботи
Харківського державного автомобільно-дорожнього
коледжу

Інна Ткаченко,

секретар навчальної частини Харківського державного
автомобільно-дорожнього коледжу

Досвід співпраці технікумів і коледжів з виробництвом на етапі підготовки молодших спеціалістів свідчить про ряд протиріч, які склалися в системі наука–виробництво–освіта, серед яких: знецінення традицій практичної підготовки молодшого спеціаліста в період ринкової трансформації економіки; підготовка молодших спеціалістів до виконання функцій, представлених в кваліфікаційних характеристиках, неможлива лише в умовах закладів освіти, необхідне включення студентів у діяльність на виробництві, що вимагає зміни відносин між закладами освіти і підприємствами; протиріччя між необхідністю практичної підготовки студентів в умовах виробництва і відсутністю економіко-правових відносин між коледжами і виробництвами на ринку праці.

Ці протиріччя створюють між коледжами і виробництвами низку проблем, які заважають досягненню спільної мети – підготовки кваліфікованих фахівців, і полягають у тому, що значна частка випускників – молодших спеціалістів – не працюють (або взагалі не планують працювати) за здобутими спеціальностями, або неготові до самостійної професійної діяльності на перших робочих місцях, що призводить до додаткового навчання на робочому місці.

Перелічені проблеми склалися внаслідок таких факторів: формальна освіта в коледжах недостатньо сприяє розвитку у студентів тих професійних компетентностей, що затребувані роботодавцями; недостатній обсяг фінансування коледжів для створення сучасної

матеріально-технічної бази, яка би сприяла формуванню практичних навичок у студентів за допомогою сучасного обладнання і технологій; технікуми і коледжі (здебільшого державні) не включені в ринкові відносини, тому механізм співпраці у сфері державно-приватного партнерства між закладами освіти і роботодавцями не визначений.

І все ж, при цьому освіта не є лише самою теорією, вона органічно поєднана з реальними практичними завданнями певної професійної галузі. У сучасних умовах професійна освіта повинна бути спрямована на підготовку фахівця конкретної спеціальності, а не на підготовку всебічно розвиненого випускника, якого готувала класична система освіти. Отже, необхідна така модель професійної освіти, яка б забезпечувала розширення змісту практичної складової освіти і, водночас, скорочення терміну адаптації випускника на ринку праці за рахунок об'єднання ресурсів освіти і бізнесу.

Дуальна форма здобуття освіти передбачає розв'язання цих протиріч – поєднання навчання у коледжах з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації. Сьогодні більшість підприємств не відмовляються від співпраці з коледжами, але хотіли б інвестувати у проекти на підготовку молодших спеціалістів так, щоб ці внески закладалися у собівартість товарів (послуг), які пропонує підприємство. В умовах реалізації Закону України «Про освіту» (п.10, ст.9) розробляються інноваційні підходи до проектування освітніх систем, які базуються на концепції всебічного розкриття людських можливостей.

Шлях зростання добробуту держави – це пріоритетні інвестиції в людину. Самі по собі наука й освіта без зв'язку з виробництвом не є чинниками розвитку економіки: наука продукує нові знання, освіта готує фахівців для народного господарства – разом вони створюють необхідні умови для розвитку економіки, а реалізація цих умов здійснюється лише в процесі виробництва.

Однією з актуальних проблем сучасного суспільства є підвищення якості освіти, її спрямування на розвиток людського потенціалу. Освітням необхідно змінити оцінювання результатів роботи і замість понять «підготовленість», «освіченість», «загальна культура» формувати у студентів «компетентності». Оскільки сфери життя постійно змінюються, то освітня система повинна розвивати в майбутнього фахівця професійний універсалізм, здатність змінювати сфери діяльності, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях, мобільність, рішучість, відповідальність, здатність до професійної комунікації. Пряме копіювання європейської дуальної освіти в Україні неможливе, але можливо створити передумови впровадження найбільш ефективних її елементів: покращення практичної підготовки студентів; забезпечення росту якості навчання через створення

конкурентного середовища між студентами; підготовка фахівців, які відповідають кваліфікаційним вимогам роботодавців та професійним стандартам; інтеграція освіти в європейський освітній простір.

На основі аналізу реальних інтересів закладів освіти, роботодавців та здобувачів освіти склалося стратегічне бачення дуальної форми здобуття освіти в Україні, в якому коледжі спільно з роботодавцями повинні складати освітні програми, за якими організовується освітній процес, надавати місця практичної підготовки, розробляти й затверджувати навчальні плани, в яких узгоджується зміст теоретичної і практичної частин відповідних освітніх програм, разом з представниками підприємств обговорювати та оцінювати результати навчання за дуальною формою здобуття освіти.

Отже, враховуючи вимоги ринку праці, освітні програми, побудовані на засадах дуального навчання, повинні бути інноваційно-технологічними, практично-зорієнтованими за замовленням підприємств, що забезпечить швидке входження майбутнього фахівця в робочий ритм. Підприємства-учасники освітньої програми отримають адаптований кадровий потенціал, випускники при працевлаштуванні не потребуватимуть психологічної та професійної адаптації до мінливих умов ринку праці, розширяться можливості для підвищення кваліфікації викладачів шляхом стажування.

Список використаних джерел:

1. Закони України «Про вищу освіту» (07.2014, ст. 2, 51); «Про освіту» (03.2018, п.1, 10 ст.9).
2. Розпорядження КМУ від 19.09.2018 р. № 660-р «Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти».
3. Зайцева З.А., Розина Н.М. Опыт работы техникумов-предприятий по совершенствованию подготовки специалистов. – М., 1990. – 36 с. – (Проблемы средней специальной школы: Обзор. Информ. / НИИВШ; Вып. 3).
4. Дуальна система навчання в умовах галузевої кластеризації / Постоян Т.Г. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.–2015. – № 2. – С. 374-382.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Олена Осипчук,

методист Державного навчального закладу
«Бердичівське вище професійне училище»

Дуальна освіта - спосіб навчання 50 на 50, коли поєднується теорія у навчальному закладі та практика на виробництві, зародилась в Німеччині у 1970-х роках. Для отримання теоретичних знань учневі

достатньо 1-2 дні на тиждень відвідувати ЗВО, а також працювати самостійно. Решта підготовки – це робота на підприємстві [1].

Процес упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників повинен здійснюватись відповідно до нормативно-правових документів, а саме:

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»;
2. Лист Департаменту професійної освіти МОН України від 14.07.2017 р. № 3-545 «Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників»;
3. Примірне Положення про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників;
4. Типовий договір про дуальну форму навчання [5].

Під час організації навчального процесу за новими, продуктивними навчальними технологіями необхідно: запроваджувати інноваційні технології, що мають високий потенціал життєздатності; забезпечувати навчальний процес інформаційними джерелами; залучати підприємства замовника кадрів, як соціального партнера, з високою організацією виробничого процесу, забезпеченого новітніми виробничими технологіями і обладнанням та кваліфікованими робітничими ресурсами; створювати інноваційний клімат серед педагогічних працівників, активно залучати та використовувати їхній високий професійно кваліфікований рівень і творчий потенціал до реалізації завдань інновацій; необхідна наявність перспективи впровадження передових освітніх технологій; потреба у кваліфікованих робітниках певних професій та перспектива подальшого працевлаштування випускників училища [3].

Порядок упровадження елементів дуальної форми навчання такий: 1. Моніторинг ринку праці, відбір підприємств для співпраці й підготовки кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання; 2. Підписання двосторонньої угоди; 3. Розробка спільно з роботодавцями робочого навчального плану, освітніх програм; 4. Формування учнівської групи; 4. Підписання трьохсторонньої угоди; 5. Визначення обов'язків майстра в/н та наставника (представника від підприємства); 6. Реалізація програм навчання для підготовки учнів з елементами дуальної форми навчання; 7. Атестація (проходить з представниками від роботодавця); 8. Працевлаштування [4].

У процесі впровадження елементів дуальної форми навчання в

професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників створюються творчі групи на чолі з директором училища, які здійснюють:

1. Обговорення виконання робіт, спрямованих на реалізацію завдань дослідно-експериментальної роботи;
2. Обговорення робочого експериментального навчального плану;
3. Обговорення пакета робочих експериментальних навчальних планів та програм;
4. Обговорення робочої навчальної програми з виробничого навчання та виробничої практики.

Також здійснюється психологічний супровід, який включає в себе: роботу в команді; ініціативність; порядність; організованість; орієнтація на зміни [3].

Упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників здійснюється з використанням модульної системи, яка застосовується як основний інноваційний елемент, пов'язаний не лише з організацією, але й зі змістом навчального процесу. Найрозповсюдженими моделями щодо розподілу годин та узгодження змісту навчання є: інтегрована модель – модель поділеного тижня (кілька днів на тиждень у закладі освіти, інші дні тижня – на підприємстві); блочна модель: години розподіляються між закладом освіти та підприємством по блоках (2 тижні, місяць, семестр); часткова модель: частина годин практики на підприємстві покривається за рахунок годин навчання у закладі освіти [4].

У результаті отримаємо випускника, який володіє такими якостями: конкурентоспроможністю; здатністю співпрацювати з іншими людьми; здатністю логічно обґрунтовувати свою позицію; розв'язувати проблеми; приймати рішення; адаптованістю до сучасного ринку праці; готовністю до навчання протягом життя; критичним та системним мисленням; умінням оцінювати ризик; ініціативністю; умінням конструктивно керувати емоціями [2].

Список використаних джерел:

1. <https://nmcpto.sumy.ua>
2. <http://oblpto.in.ua>
3. <http://zpto.ues.by>
4. <http://www.kvpu-14.dn.ua>
5. <https://www.google.com.ua>

УПРОВАДЖЕННЯ ДУАЛЬНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ПРОФІЛЮ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Лариса Поліщук,

заступник директора з НВР Київського вищого професійного училища залізничного транспорту імені В.С. Кудряшова, аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Фундаментом високого рівня економіки України є висококваліфікована молодь країни. Перший крок до професійної готовності починається з професійної (професійно-технічної) освіти, згідно ступеневій освіті. Професійна готовність молодих кваліфікованих робітників є однією з основних передумов ефективної діяльності майбутніх фахівців на підприємстві. Перед країною стоїть завдання – підготувати висококваліфікованих робітників для вітчизняної промисловості. Для вирішення такого завдання необхідно розвивати інноваційні технології та впроваджувати ефективний досвід інших країн.

Професійна кваліфікація молодих фахівців будь-якої галузі має велике значення для успіху кожного підприємства. Тому інвестування у професійну (професійно-технічну) освіту є інвестиціями в майбутнє. Сьогодні промисловість відчуває гострий дефіцит кадрів, але, на жаль, низький рівень заробітної плати штовхає молодь шукати щасливої долі на чужині. Підприємства країни Європи пішли назустріч професійній освіті заради отримання бажаних працівників. Тісна співпраця дала позитивні результати, а саме: Австрія, Угорщина, Хорватія, Словенія, Швейцарія, Португалія, Данія, Франція взяли за основу дуальну форму навчання Німеччини. У Німеччині вже впродовж декількох десятиліть взаємодія освіти з промисловістю дає гарний результат. Молодь європейських країн шукає гарантоване місце праці, а вже потім розглядає вищу освіту. Закріпитися на робочому місці дає можливість професійна (професійно-технічна) освіта, тому майже 70% європейської молоді першою сходиною освіти обирає саме професійно-технічну, яка є гарним трампліном у професійне життя.

Уряд України затвердив Концепцію дуальної освіти, яка об'єднає навчання і працю. Концепція ґрунтується на німецькому досвіді дуальної форми здобуття освіти, який було презентовано, зокрема, завдяки Представництву Фонду імені Фрідріха Еберта, Німецько-Українському агрополітичному діалогу, Проекту Східного партнерства “Дуальна освіта в діалозі” за участю закладів освіти різного рівня [1]. На думку міністра освіти України Лілії Гриневич такий формат освіти дає змогу вирішити проблему застарілого обладнання навчальних закладів та долучити роботодавців до

підготовки саме тих фахівців, які необхідні саме цьому підприємству.

У Німеччині на підготовку за дуальною формою навчання мають дозвіл тільки офіційно визнані професії, вимоги до яких контролюються державою. Україна також запозичила цей шлях навчання і система підготовки кадрів з елементами дуальної форми навчання впроваджується в рамках реалізації дослідно-експериментальної роботи Всеукраїнського рівня «Професійна підготовка кваліфікованих робітників з використанням елементів дуальної системи навчання» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2017 р. № 298) [2].

Дуальна форма навчання передбачає відповідальність та співпрацю всіх учасників – навчального закладу, підприємства, яке взаємодіє на всіх етапах роботи. Підприємство, що крокує разом із навчальним закладом, отримує працівника саме того, який повністю відповідатиме вимогам підприємства, так як буде знайомий з виробничими умовами та процесами роботи. Професійна адаптація здобувача освіти буде відбуватися поступово під час навчання, що дасть змогу в майбутньому комфортно працювати в умовах підприємства.

А. Тропов вважає, що дуальна модель навчання забезпечує підготовку компетентних спеціалістів, так як у будь-якій розвинутій країні поява постійно оновлених вимог ринку праці до його учасників впливає на систему освіти. Цей факт зумовлений постійними економічними змінами і ростом технологічного прогресу [3, ст.32].

Технологія дуального навчання є моделлю формування професійної компетентності, побудованої на взаємозв'язку соціального партнерства теоретичного навчання (30%) та виробничого навчання (70%) у системі "навчальний заклад-підприємство". Основний принцип такого навчання – рівнозначна участь та відповідальність навчального закладу та підприємства за якість підготовки кадрів, що дає змогу успішно працевлаштуватись за обраною професією. Така форма навчання має бути врегульована на законодавчому рівні. У Законі України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII у ст. 9 п.10 запропоновано визначення, що дуальна форма здобуття освіти – це спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах освіти (в інших суб'єктів освітньої діяльності) з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації, як правило, на основі договору [4]. Також для впровадження дуальної освіти розроблений "Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 р.р.", розділ III "Розвиток людського капіталу", підрозділу 8: "Модернізація професійно-технічної освіти"; виданий наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 №298 "Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників" та розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 №660-р "Про схвалення концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти".

Міністерством освіти і наук України виданий наказ №473 від

15.05.2018 р. «Про розширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання», які залучені до експерименту впровадження елементів дуальної форми навчання. До цього переліку ввійшли професії залізничного профілю [5]. Залізниця – це велике і стратегічно важливе підприємство країни, яке потребує висококваліфікованих робітників. Дуальна форма навчання передбачає рівноправне партнерство закладу професійно-технічної освіти та підприємства. Але досвід свідчить про те, що поки що ми цього прагнемо та шукаємо шляхи взаєморозуміння. Спробуємо зрозуміти, яким чином в умовах нашого законодавства досягти ідеальної співпраці.

Для втілення дуальної форми навчання у життя необхідно: наявність базового підприємства з навчальним технічним класом для здобувачів освіти; програми соціального партнерства; дорожні карти; робочі навчальні плани; тристоронні договори, стажування майстрів виробничого навчання та викладачів спецдисциплін на базовому підприємстві; оплата праці здобувачів освіти та осіб, які закріплені за ними на підприємстві.

Таблиця 1. Особливості впровадження дуальної системи навчання

Позитивні сторони впровадження дуальної системи навчання:	Питання, які потребують вирішення:
<ul style="list-style-type: none"> - підвищення якості освіти; - зближення з вимогами ринку; - посилення ролі роботодавців; - модернізація освітніх програм; - ріст рівня зайнятості молоді; - підвищення мотивації до навчання; - скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі; - підвищення конкурентоздатності працівників. 	<ul style="list-style-type: none"> - виділення наставників на підприємстві, які мають бути закріпленими за здобувачами освіти; - фінансування (оплата праці наставників, допомога в оновленні матеріально-технічної бази закладу професійної (професійно-технічної) освіти, витрати на проведення галузевих конкурсів); - формування єдиного професійного освітнього стандарту, який би давав змогу вільно складати робочі навчальні плани (30% теорії і 70 % практики), тобто є стандартні компетентності на певну кваліфікацію та загальна кількість годин, але розподіл годин узгоджується навчальним закладом та роботодавцем; - зацікавленість підприємства (зниження податків); - матеріальне заохочення учнів додатковою стипендією від підприємства на весь період навчання; - вітчизняні підприємства не готові вкладати кошти у підготовку кадрів через неврегульовані законодавством фінансові питання; - комплектація груп (за законом має бути 25-30 осіб), відсутнє врахування потреб роботодавця, який визначає кількість необхідних працівників, але виникає проблема в оплаті майстра виробничого навчання закладу професійно-технічної освіти; - роботодавець має надавати пропозиції до набору необхідних професій на наступний навчальний рік; - неврегульований допуск неповнолітніх здобувачів освіти до робіт з небезпечними умовами праці (за кожним неповнолітнім здобувачем освіти має бути закріплений наставник, так як в освітній програмі, відповідно до професійного стандарту, є такі види робіт).

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 660-р "Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2017 р. № 298 "Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників". [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-04-17/3825/nmo-298-1.pdf>.
3. Тропов Д.А. Обеспечение качества профессионального образования в Германии: автореф. дисс. д-ра педаг. наук: 13.00.01 - Казань, 2005. - 42с.
4. Закон України "Про освіту" від 05.09.2017 № 2145-VIII. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України №473 від 15.05.2018 р. «Про розширення переліку закладів професійної (професійно-технічної) освіти для впровадження елементів дуальної форми навчання». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://kiyvnmk.ues.by/images/_dualna_forma_navchania_15.05.2018.pdf

ДУАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Тетяна Пятничук,

заступник начальника відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту професійної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою засвідчує пряму залежність конкурентоспроможності виробництва на світовому ринку, темпів його розвитку та модернізації від рівня професійної підготовки кадрів. Стабільний розвиток сучасного суспільства тісно пов'язаний із швидкими змінами національних систем освіти, виникненням нових концептуальних підходів до організації, змісту та методів навчання.

Сучасні системи професійного навчання у країнах ЄС різні, у Німеччині вона є особливою, але саме дуальній системі професійного навчання національна економіка та суспільство Німеччини завдячують високою конкурентоспроможністю підприємств.

Особливою рисою дуальної системи Німеччини є тісний зв'язок між професійною освітою, роботодавцями, профспілками та урядом. Кожен учасник має визначене коло обов'язків та функцій. Головною функцією держави є забезпечення законодавчої бази. Федеральний уряд розробляє концепції підготовки за професіями в рамках дуальної системи, затверджує перелік професій, яких потребує професійна освіта на загальнодержавному рівні. На федеральному рівні в

Німеччині прийнято Закони «Про професійну освіту», «Ремісничча підготовка», «Директива про придатність інструкторів», які регулюють взаємовідносини учня з підприємством і освітньою установою. Підприємствам у рамках дуальної системи належить головна роль: вони здійснюють відбір учнів, укладають з кожним з них договір, який визначає: мету навчання, вид трудової діяльності після закінчення навчання, спосіб, зміст, початок та тривалість навчання, навчальні заходи поза підприємством, тривалість робочого дня, тривалість випробувального терміну, розмір та терміни виплати зарплати, тривалість відпустки, умови, за яких договір може бути розірваним. Роботодавці визначають потребу у кваліфікованих робітниках та формують замовлення на їх підготовку. Торгово-промислові палати здійснюють нагляд за виробничим навчанням, проведенням іспиту та присвоєнням робітничої кваліфікації, реєструють договори, вивчають умови підприємства для забезпечення повноцінного навчання. Профспілки беруть участь у регулюванні системи професійної освіти і навчання. Професійно-технічні училища (професійні школи) здійснюють теоретичну підготовку [1].

У сучасній Німеччині 20,7% підприємств беруть участь у системі дуальної професійної освіти (в основному малі і середні підприємства – 438 тис. з 2,1 млн). Вони навчають щорічно більше 500 тис. нових учнів; приймають на роботу після завершення навчання 66% випускників; інвестують в середньому 18 000 € на навчання одного учня в рік (із цього 62% йде на оплату праці учнів); вкладають у професійну освіту 7,7 млрд. € (загальні чисті витрати; витрати брутто – 25,6 млрд. €) [1].

Дуальна система професійної освіти Німеччини має значні позитивні результати для всіх сторін-учасників: учні набувають професійну компетентність для трудової діяльності, отримують оплату праці в період професійного навчання, навчаються в реальних робочих умовах; роботодавці отримують компетентних фахівців, підвищують продуктивність і якість послуг та продукції, досягають більшої віддачі на вкладений капітал; держава здобуває позитивний вплив на економіку і суспільство, забезпечує потреби в спеціалістах за участю бізнесу, має надзвичайно здатну до модернізації систему професійної освіти.

В Україні зроблено перші кроки з упровадження елементів дуальної системи: наказом МОН № 916 від 23.06.2017 р. передбачено створення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти необхідних умов для проведення професійно-практичної підготовки здобувачів з використанням елементів дуальної форми навчання спільно з організаціями-замовниками робітничих кадрів. Сьогодні вже є перші результати цієї роботи.

У ДНЗ «Запорізьке машинобудівне вище професійне училище» для навчання за професією «Токар» упроваджено такі елементи дуальної системи: укладено угоду між училищем та підприємством АТ «Мотор Січ», надано 45 учнівських робочих місць; роботодавцем забезпечено індивідуальні засоби захисту; заробітна плата учнів склала понад 160 тис. грн.

У м. Києві професійне навчання з елементами дуальної системи має такі результати: укладено 69 угод між 9 училищами та підприємствами (з будівельних професій: ТОВ «Виробнича фірма «МБТС», СМУ № 5, ПАТ «Трест Київелектромонтаж», ТОВ «Елітспецбудгруп», ТОВ «Фінансовий будівельний холдінг»; з професії «кухар» - із КГХ ДП «Антонов», ТОВ «Сушия»; з професії «кравець»: із ПАТ ШФ «Воронін», ТОВ «ВТК «Глобал Швейсервіс»); надано 296 учнівських робочих місць; роботодавці забезпечили учнів індивідуальними засобами захисту на суму 53973 грн.; заробітна плата учнів за випуск продукції становила близько 600 тис. грн.

У Донецькій області Краматорське ВПУ уклало угоду з ПрАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» з підготовки верстатників широкого профілю: угоди підприємство надало 109 робочих місць; забезпечило доступ учнів до сучасної техніки, використання інноваційних технологій (сучасні надвеликі преси, нагрівальні печі; потужні токарні та фрезерні верстати з комп'ютерним керуванням; прокатний стан); безоплатно передало училищу верстати на суму 343,2 тис. грн.

Отже, упровадження елементів дуальної системи у професійну підготовку робітничих кадрів України уможливорює постійне оновлення змісту професійної освіти, орієнтацію на ринок праці, удосконалення професіоналізму педагогічних працівників.

Список використаних джерел:

1. Отчет данных в области профессионального образования ВІВВ (2015). Федеральное статистическое управление. Киев, Juli 2015. [Електронний ресурс]: режим доступу: http://ipq.org.ua/upload/files/files/03_Novyny/2016.06.14-5_NORDMETALL/BildungD_2016.pdf. Киев, Juli 2015.

ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СТАНДАРТИВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Олександр Стрілець,

директор ДПТНЗ «Дніпровський центр професійно-технічної освіти», аспірант Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

Наразі потреба економіки держави у висококваліфікованих кадрах в області машинобудування динамічно зростає і очевидно

вказує на необхідність отримання якісно нового рівня освіти в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. У цьому відношенні важливе місце приділяється системі дуальної освіти.

Поняття «дуальна система професійного навчання» вперше було запропоновано в 1964 році у «Рекомендаціях» Німецьким комітетом з питань виховання і освіти. У них розглядалось положення щодо розвитку професійної освіти, яка мала поєднувати професійно-теоретичне навчання у професійній школі та професійно-практичне – під час виробничої діяльності на підприємстві [2]. Дуальна система професійної підготовки отримала широку популярність і визнання у світовій практиці професійної освіти.

На підставі аналізу дослідників (І. Бойчевська, Є. Терещенкова, А. Шелта, К. Штратман і ін.) діяльності закладів освіти, які реалізують елементи дуального навчання, вдалося виявити цілий ряд переваг і проблем, які можуть виникати при застосуванні цієї форми навчання на практиці в Україні. Переваги: подолання розриву між теоретичним навчанням і сучасною виробничою практикою; формування нової психології сучасного працівника; зацікавленість керівника підприємства в навчанні свого майбутнього працівника; завчасне визначення обліку вимог, які висувають роботодавці до фахівців. Проблема: відсутність чітко сформованої системи нормативно-правового регулювання процесу [1].

У широкому сенсі, під дуальним освітою розуміється інфраструктурна регіональна модель, яка забезпечує взаємодію декількох систем. До цих систем відносяться: система прогнозування потреб у кадрах; система професійної освіти; система оцінки професійної кваліфікації; система професійного розподілу; система підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, включаючи і наставників на виробництві. Системи між собою взаємопов'язані, одна без іншої не можуть працювати.

У нашому навчальному закладі всі ці системи працюють і виконуються. Протягом багатьох років колектив Державного професійно-технічного навчального закладу «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» тісно і взаємовигідно співпрацює з підприємствами машинобудівної галузі: Південний машинобудівний завод ім. А.М. Макарова, ПАТ «Дніпровський агрегатний завод», які є замовниками кадрів і повноправними учасниками освітнього процесу. Саме за запитом роботодавців – Південний машинобудівний завод ім. А.М. Макарова, ПАТ «Дніпровський агрегатний завод» – наш колектив здійснює дуальну підготовку токарів.

Вже сьогодні ми спостерігаємо, що дуальна форма навчання дає змогу реально включити стратегічних партнерів (роботодавців) у розробку або коригування нового змісту професійної (професійно-технічної) освіти, заснованого на професійних стандартах і компетенціях; значно зміцнити практичну складову освітнього процесу, зберігаючи та вдосконалюючи при цьому рівень теоретичної підготовки, що забезпечує реалізацію вимог державних стандартів професійної (професійно-технічної) освіти, допомагає вирішити

завдання підготовки робітників, повністю готових до виконання конкретних виробничих компетенцій.

Стратегічно процес запровадження дуальної форми навчання в нашому навчальному закладі здійснюється через розроблену інноваційну освітню програму розвитку Центру, яка базується на таких основних ідеях: упровадження вимог професійних та освітніх стандартів у практику освітньої діяльності і формування на цій основі нового змісту професійної підготовки; розвитку продуктивних, творчих здібностей здобувачів освіти для освоєння інноваційних (загальних і професійних) компетенцій, затребуваних сучасним високотехнологічним виробництвом; забезпечення інвестиційної привабливості освітніх програм Центру для роботодавців за рахунок обліку їх вимог при побудові змісту освіти у формі модульних програм, заснованих на компетенціях; доступності, відкритості та високої якості сучасної професійної (професійно-технічної) освіти за допомогою використання сучасних інформаційних і педагогічних технологій; інтеграції освіти і виробництва в рамках проекту, що забезпечує впровадження в освітній процес новітніх галузевих технологій, обладнання та устаткування; розвитку кадрового, економічного, методичного, наукового та інформаційного ресурсів шляхом створення на базі Центру за участю стратегічних партнерів ресурсного центру (корпоративного центру розвитку кваліфікацій) машинобудівного профілю.

Підводячи підсумок вищесказаному, варто підкреслити, що дуальна система навчання має переваги для всіх учасників цього процесу. Для підприємств – цільова підготовка адаптованих кваліфікованих робітників; рішення кадрової проблеми. Для системи професійної (професійно-технічної) освіти – отримання баз практики; працевлаштування випускників; підвищення рейтингу, якості навчання; можливість стажування педагогічних кадрів; державно-приватне партнерство. Для держави і суспільства – зниження витрат на навчання; вирішення проблеми дефіциту кадрів; економія держбюджету; соціалізація.

Список використаних джерел:

1. Терещенкова Є. В. Дуальна система освіти як основа підготовки фахівців / Є. В. Терещенкова [Електронний ресурс]: режим доступу: <http://e-koncept.ru/2014/14087.htm>.
2. Bildungspolitik in Deutschland 1945-1990: Ein historisch vergleichender Quellenband [Autor. O. Anweiler, H.-J. Fuchs, M. Dorner, E. Petermann]. – Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1992. – 574.

Національна академія педагогічних наук України
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Матеріали
XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (звітної)

***НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ***

Відповідальні за випуск:
Укладач – С. Г. Кравець
Науковий редактор – В. О. Радкевич
Літературний редактор – Л. С. Гуменна
Комп'ютерний набір – Л. А. Майборода
Відповідальний за друк – М. М. Шимановський

Підписано до друку 26.03.2019 р. Формат 60x84/16
Фіз. друк. арк. 32. Умов. друк. арк. 1,86
Наклад 100 прим.
Папір Lazer Сору
Друк дуплікатор
Гарнітура Times New Roman

Видавець і виготовлювач – Інститут професійно-технічної освіти
НАПН України.

Надруковано на власному обладнанні
м. Київ, пров. Віто-Литовський, 98-а
тел/факс: (044) 259-45-53, 252-71-75
E-mail: info@ivet-ua.science

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовників і розповсюджувачів видавничої
продукції

Серія ДК, № 3805 від 21.06.2010 р.